

DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA GMINY ZIELONKI

ZAŁĄCZNIK NR 1. DO STRATEGII ROZWOJU GMINY ZIELONKI
NA LATA 2021 – 2030

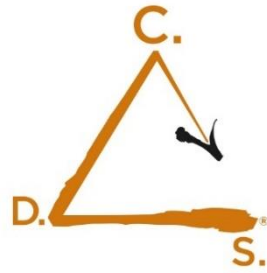

ZIELONKI, 2020 R.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Realizacja diagnozy:
Centrum Doradztwa Strategicznego s.c.
D. Bieńkowska, C. Ulański, J. Szymańska, M. Widuch

Centrum Doradztwa
Strategicznego

SPIS TREŚCI

Spis treści	3
WPROWADZENIE	5
PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE	6
SFERA SPOŁECZNA.....	7
Demografia	7
Edukacja	21
Czas wolny	30
Aktywność społeczna	46
Bezpieczeństwo publiczne	53
Pomoc społeczna	63
Zdrowie	71
Powietrze.....	76
SFERA GOSPODARCZA.....	85
Przedsiębiorczość i lokalny rynek.....	85
Sektory gospodarki i sekcje PKD	91
Konkurencyjność i atrakcyjność inwestycyjna.....	100
Rynek pracy	105
Rolnictwo.....	108
SFERA PRZESTRZENNA.....	111
Ogólna charakterystyka geograficzno-środowiskowa gminy	111
Mieszkalnictwo i infrastruktura komunalna	114
Atrakcyjność turystyczna gminy.....	128
Mobilność - infrastruktura transportowa i komunikacja publiczna.....	132
Finanse samorządowe	137
Dochody i wydatki gminy	137
Inwestycje.....	145
Analiza otoczenia - PESTEL	154
Wprowadzenie	154
Czynniki polityczne.....	155

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Czynniki ekonomiczne.....	158
Czynniki społeczne	163
Czynniki technologiczne	167
Czynniki środowiskowe.....	172
Czynniki prawne	174

WPROWADZENIE

Niniejszy dokument stanowi opracowanie na temat sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Zielonki pod kątem obecnego, jak i przyszłego rozwoju lokalnego. Jest to analiza wyjściowa, która ma służyć przygotowaniu dokumentu „Strategii Rozwoju Gminy Zielonki na lata 2021 – 2030”.

Analizę przeprowadzono w ujęciu fakty-wizerunek-trendy, a jej wyniki zaprezentowane są w podziale na 4 główne sfery funkcjonowania gminy tj.: społeczną, gospodarczą, przestrzenną oraz finansową. Sfera społeczna przedstawia informacje związane z mieszkańcami, zaczynając od struktury demograficznej, kolejno omówiono także jakość i dostępność usług publicznych dla mieszkańców, takich jak m.in. oświata i wychowanie, pomoc społeczna, ochrona zdrowia. W sferze gospodarczej poruszono kwestie lokalnej gospodarki, w tym także rolnictwa oraz rynku pracy. Natomiast sfera przestrzenna obejmuje zagadnienia związane z warunkami zamieszkiwania w gminie – m.in. mobilność, infrastruktura, mieszkalnictwo. W sferze finansowej omówiono budżet gminy oraz plany inwestycyjne. Na zakończenie przedstawiono analizę trendów zewnętrznych tzw. generalna segmentacja makrootoczenia w formule PESTEL.

Prezentując dane, posłużono się perspektywą porównawczą – sytuacja w gminie Zielonki została przedstawiona na tle województwa małopolskiego, powiatu krakowskiego oraz Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego (KrOF)¹, a także pięciu wybranych jednostek samorządowych – gmin: Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Michałowice, Wielka Wieś oraz Zabierzów. Gminy do porównania zostały wskazane w oparciu o kryterium funkcjonalno-przestrzenne: wszystkie sąsiadują z gminą miejską Kraków, a także są gminami członkowskimi Stowarzyszenia Metropolia Krakowska. Są to także gminy wiejskie, które podobnie jak gmina Zielonki stanowią strefę suburbanizacji miasta Krakowa.

Równocześnie, tam gdzie było to możliwe analizie poddano wewnętrzne zróżnicowanie gminy, poprzez prezentację danych dla poszczególnych sołectw.

Prowadzone analizy mają charakter statyczny i dynamiczny. Dane w ujęciu statycznym pokazują najbardziej aktualną sytuację gminy Zielonki, natomiast w ujęciu dynamicznym analizy zostały przeprowadzone dla lat 2014 – 2018 lub 2015 – 2019, jedynie w przypadku omawiania sytuacji demograficznej zaprezentowano dłuższą 10-letnią perspektywę czasową.

Do przygotowania niniejszej diagnozy wykorzystano dane statystyczne pochodzące z otwartych baz danych, głównie z Banku Danych Lokalnych GUS, a także dane zebrane i przekazane przez Urząd Gminy Zielonki. Opierano się również na powszechnie dostępnych raportach, opracowaniach tematycznych oraz informacjach zamieszczanych na oficjalnych stronach internetowych instytucji i JST. Wykorzystane źródła są prezentowane w formie podpisów pod tabelami i wykresami oraz za pomocą przypisów dolnych.

¹ Na potrzeby tego dokumentu Krakowski Obszar Funkcjonalny (KrOF) jest rozumiany jako obszar składający się z 15 gmin członkowskich Stowarzyszenia Metropolia Krakowska.

PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE

Gmina Zielonki położona jest w północno-zachodniej części województwa małopolskiego, w powiecie krakowskim. Gmina od południa graniczy z gminą miejską Kraków, od zachodu z gminą Wielka Wieś, od północy z gminą Skała, od północnego wschodu z gminą Iwanowice, a od wschodu z gminą Michałowice.

Gmina Zielonki zajmuje powierzchnię 48,4 km² i składa się z 19 sołectw (Batowice, Bibice, Bosutów-Boleń, Brzozówka, Dziekanowice, Garlica Duchowna, Garlica Murowana, Garliczka, Grębynice, Januszowice, Korzkiew, Osiedle Łokietka, Pękowice, Przybysławice, Trojanowice, Węgrzce, Wola Zachariaszowska, Zielonki). Liczba ludności gminy Zielonki w 2019 roku wynosiła 22 299 osób.

Gmina Zielonki znajduje się w obrębie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego - przynależy do Stowarzyszenia Metropolia Krakowska. Jest również członkiem Stowarzyszenia Korona Północnego Krakowa, Związku Gmin Jurańskich oraz Związku Gmin Wiejskich.

Rysunek 1. Podział administracyjny gminy Zielonki.

Źródło: www.zielonki.pl

SFERA SPOŁECZNA

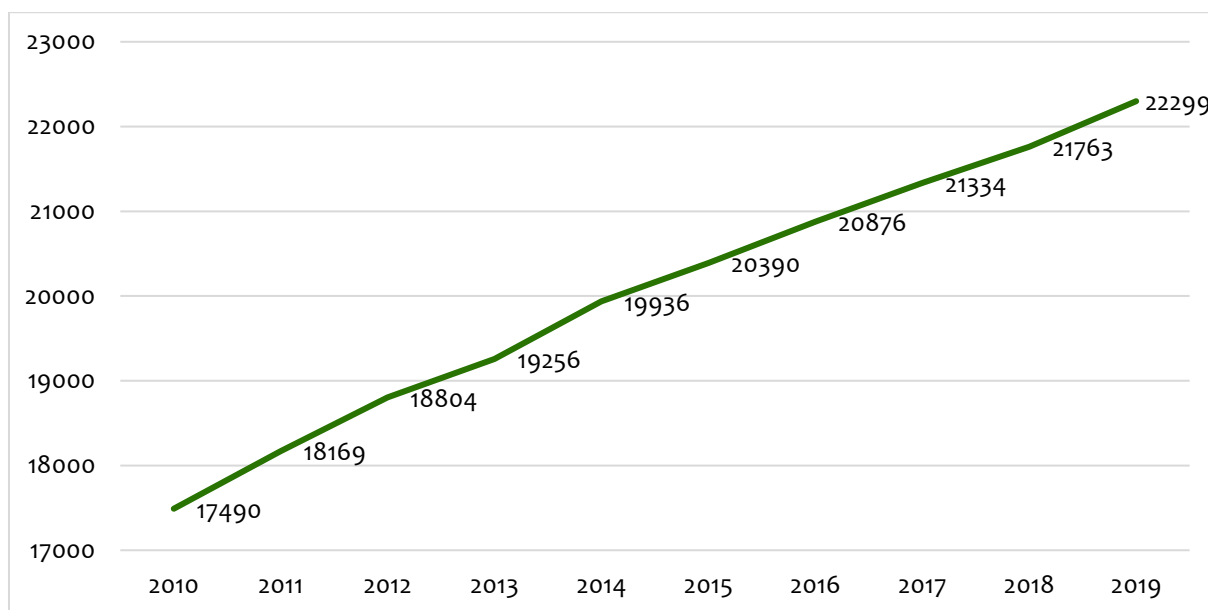
W tej części diagnozy przeanalizowano najważniejsze dane i wskaźniki dotyczące struktury mieszkańców i ich aktywności społecznej, a przede wszystkim informacje związane z uwarunkowaniami i jakością życia w gminie (usługi edukacyjne, opieka społeczna, bezpieczeństwo itp.).

Demografia

Liczba mieszkańców

Według danych Urzędu Gminy Zielonki w 2019 roku na terenie gminy zameldowanych było **22 299 osób**, co plasuje gminę Zielonki na czwartym miejscu pod względem liczby ludności w powiecie krakowskim oraz na miejscu drugim pod względem liczby ludności wśród gmin wiejskich w powiecie krakowskim (za gminą Zabierzów).

Wykres 1. Zmiana liczby ludności ogółem w gminie Zielonki w latach 2010-2019
(stan na 31 grudnia 2019)

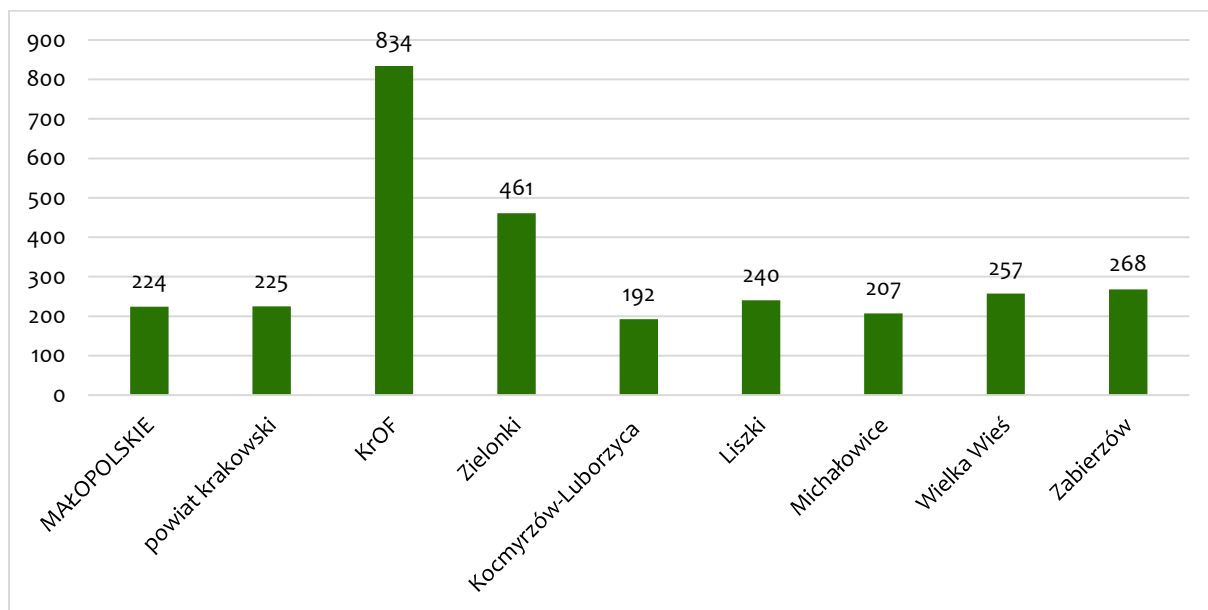

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki.

Gmina Zielonki charakteryzuje się **wysokim wskaźnikiem gęstości zaludnienia tj. 461 os/km²** (wyk. 2). Jest to zdecydowanie najwyższy wskaźnik wśród pozostałych porównywanych gmin. Wśród badanych jednostek jedynie dla KrOF wskaźnik gęstości zaludnienia przewyższał gminę Zielonki i wyniósł 834 osoby na km². KrOF jest jednak specyficzną jednostką, obejmującą piętnaście gmin, w tym miasto Kraków, którego gęstość zaludnienia kształtuje się na wysokim poziomie 2358 os/km². Stąd też sam KrOF przyjmuje wskaźnik gęstości zaludnienia na tak wysokim poziomie.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 2. Gęstość zaludnienia (liczba mieszkańców na 1 km²) w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w 2018 roku.

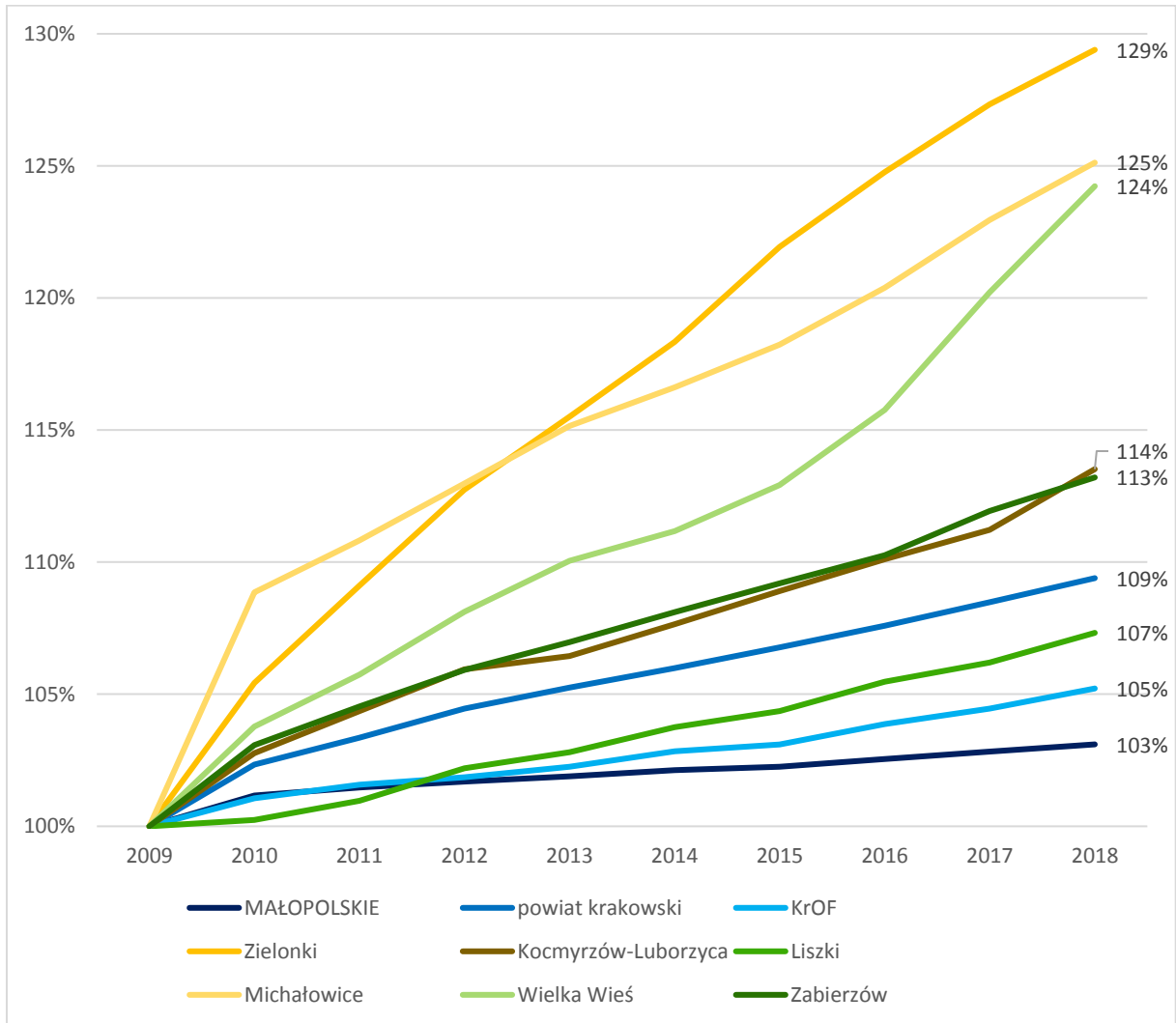
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W ostatnich 10 latach na terenie gminy Zielonki zaobserwować można stały trend wzrostu liczby mieszkańców (wyk. 3), **w stosunku do 2009 roku w gminie przybyło aż 29% nowych mieszkańców, był to najwyższy przyrost ze wszystkich porównywanych gmin (Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Michałowice, Wielka Wieś i Zabierzów), a także KrOF, powiatu krakowskiego i województwa małopolskiego.** Nieco mniejszy przyrost liczby mieszkańców odnotowały gmina Michałowice (25%) oraz gmina Wielka Wieś (24%).

Także pozostałe badane jednostki odnotowały wzrost liczby mieszkańców w badanym okresie, choć w większych jednostkach terytorialnych (takich jak województwo, powiat oraz KrOF) wzrost ten był niższy (a wewnątrz bardziej zróżnicowany).

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 3. Przyrost liczby ludności w latach 2009 – 2018 w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w stosunku do roku bazowego 2009 (szereg czasowy o podstawie stałej)

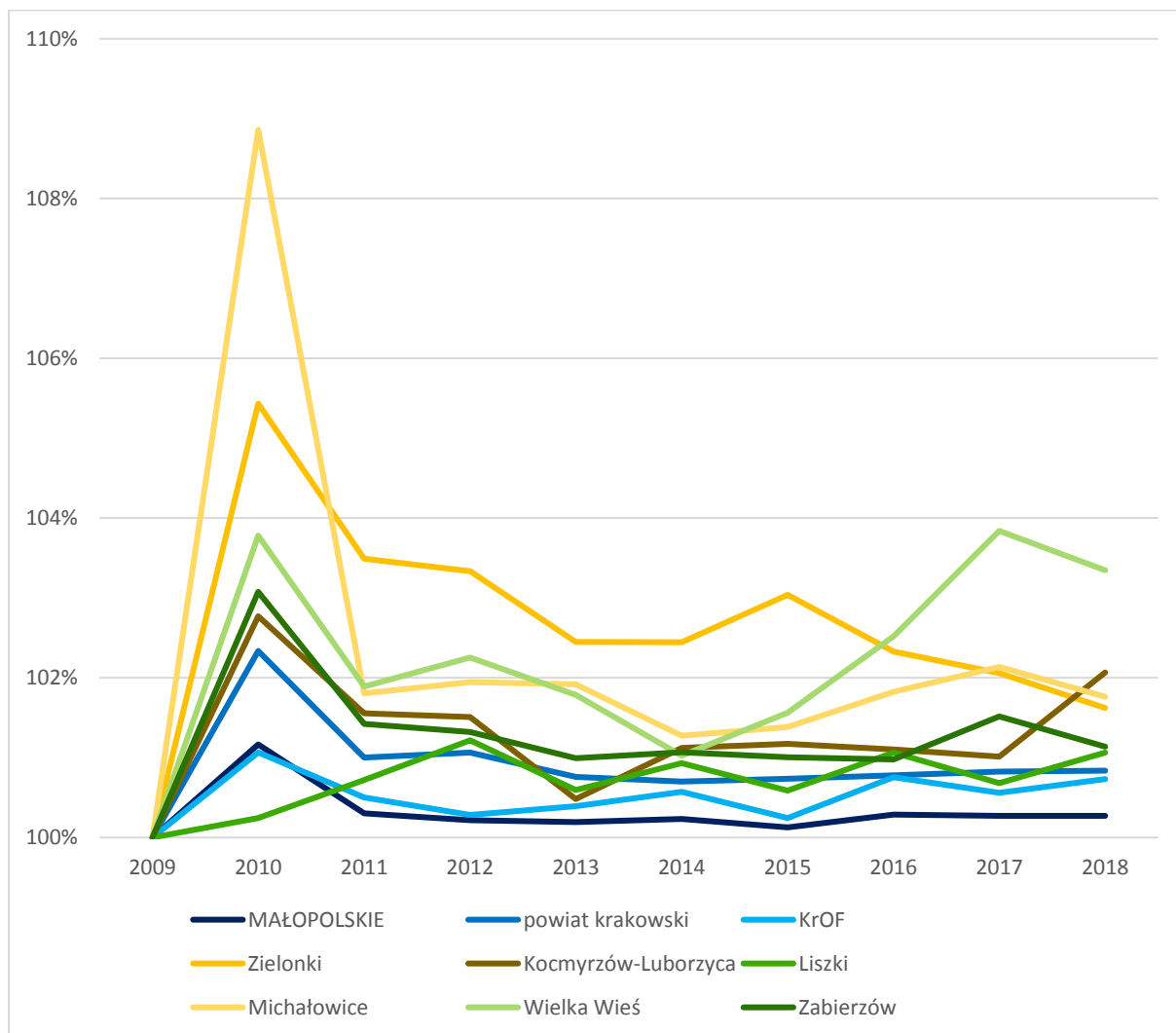
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analizując zmianę liczby mieszkańców należy także pochylić się nad jej dynamiką. Pokazuje ona bowiem w jakim stopniu zmieniała się liczba ludności w analizowanym okresie, wobec jego wartości z okresu poprzedniego (wyk.4).

Gmina Zielonki najwyższy przyrost liczby mieszkańców (w stosunku do roku poprzedniego) uzyskała w roku 2010 (wzrost o 5%), ustępując jedynie gminie Michałowice (wzrost o 9%). W kolejnych latach dynamika przyrostu liczby mieszkańców w gminie Zielonki zaczęła nieco spadać, podobnie jak w innych gminach. Pomimo tego w latach 2011 – 2016 gmina Zielonki uzyskała miano lidera pod względem dynamiki przyrostu liczby mieszkańców, w porównaniu do pozostałych analizowanych JST. W roku 2017 najwyższą dynamiką przyrostu liczby mieszkańców mogła pochwalić się gmina Wielka Wieś (wzrost o 4%), u której od tamtej pory obserwuje się najwyższy trend wzrostowy. Z kolei **gmina Zielonki od 2016 roku ma przyrost mieszkańców na poziomie ok. 2% / rocznie, który nieznacznie spada.** Przyczyny dynamiki zmian liczby ludności zostaną omówione w podrozdziale dotyczącym salda naturalnego i salda migracji.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 4. Dynamika zmian liczby ludności w latach 2009 – 2018 w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w stosunku do roku poprzedniego (szereg czasowy o podstawie zmiennej)

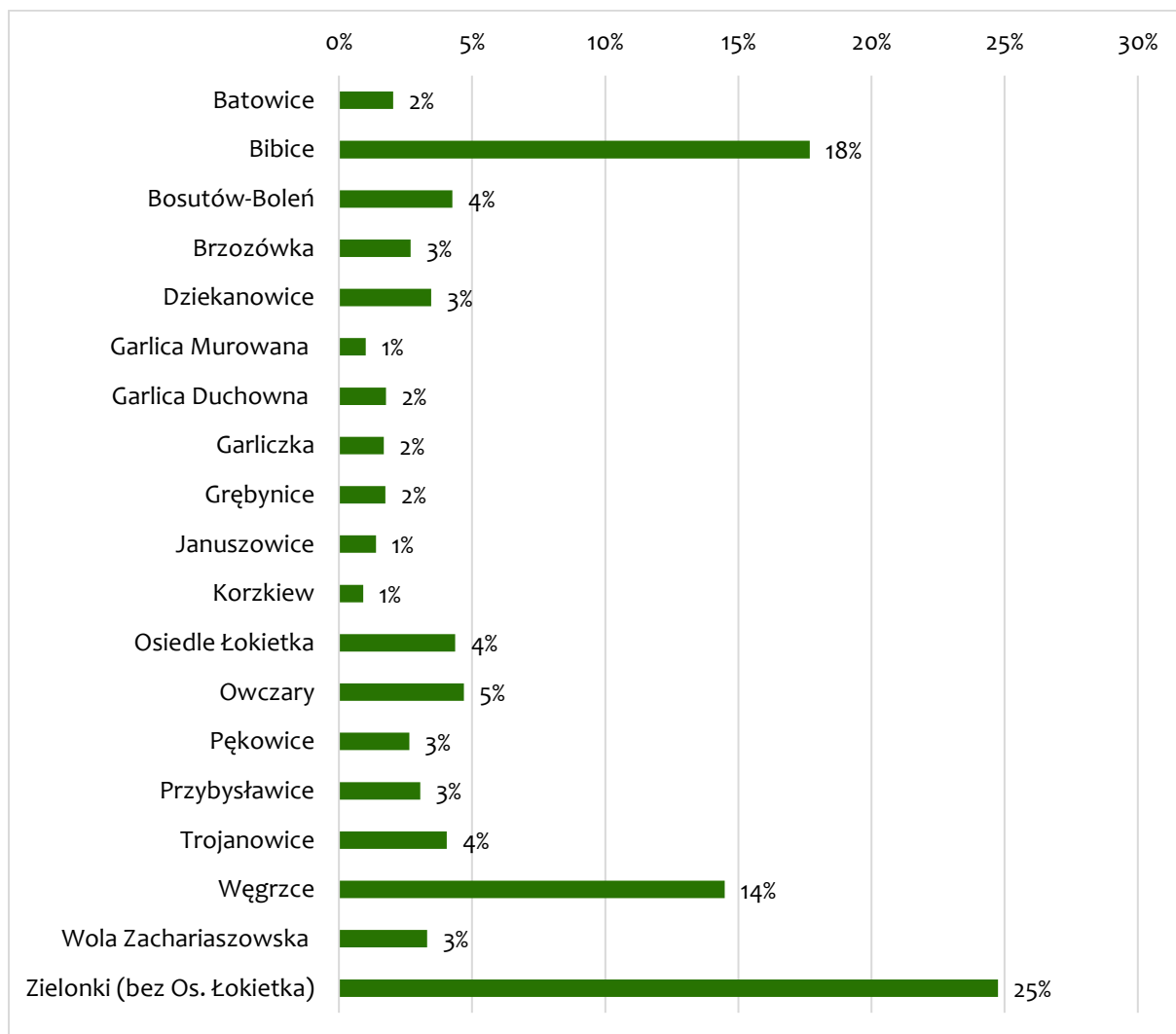

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Gmina Zielonki podzielona jest na 19 jednostek administracyjnych (sołectw). Największym pod względem liczby mieszkańców jest sołectwo Zielonki 25%, kolejno także Bibice (18%) oraz Węgrzce (14%). Najmniejszym sołectwami w gminie są Korzkiew, sołectwo, które w 2019 roku zamieszkiwały jedynie 203 osoby (niecały 1% ludności gminy) oraz Garlica Duchowna – 225 mieszkańców (1% ludności gminy).

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 5. Odsetek mieszkańców sołectw gminy Zielonki w roku 2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki.

Warto zauważyć, że gmina Zielonki jest mocno zróżnicowana pod względem dynamiki zmiany liczby ludności w poszczególnych jej częściach (sołectwach). **Sołectwem o największej dynamice przyrostu są Bibice. W badanym 5-letnim okresie, sołectwo odnotowało łącznie przyrost o 24% mieszkańców, utrzymując w kolejnych latach przyrost na poziomie ok. 5%. Coroczny przyrost liczby mieszkańców odnotowały także sołectwa Bosutów-Boleń, Dziekanowice, Węgrzce, Wola Zachariaszowska oraz Zielonki. Odływ mieszkańców w latach 2015 – 2019 zaobserwować było można w sołectwach Grębynice oraz Batowice. W pozostałych sołectwach dynamika zmian liczby ludności nie wskazywała na żaden trend.**

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 1. Zmiana liczby mieszkańców w latach 2015 – 2019 w sołectwach gminy Zielonki.

Sołectwo	2015	2016	2017	2018	2019	suma 2015-2019
Batowice	-1%	-2%	2%	-3%	1%	-3%
Bibice	4%	5%	5%	4%	5%	23%
Bosutów - Boleń	1%	3%	2%	3%	3%	12%
Brzozówka	2%	2%	1%	-1%	4%	9%
Dziekanowice	2%	5%	2%	3%	1%	12%
Garlica Duchowna	-1%	0%	3%	-3%	3%	2%
Garlica Murowana	2%	3%	0%	-1%	3%	6%
Garliczka	0%	-1%	2%	2%	0%	4%
Grębynice	-2%	-1%	-1%	0%	0%	-4%
Januszowice	7%	1%	2%	-3%	-1%	7%
Korzkiew	1%	2%	-2%	0%	1%	3%
Osiedle Łokietka	1%	1%	-2%	3%	-1%	1%
Owczary	0%	0%	1%	-1%	0%	1%
Pękowice	-1%	3%	-1%	2%	0%	4%
Przybysławice	0%	0%	1%	2%	-3%	1%
Trojanowice	1%	2%	1%	2%	-2%	4%
Węgrzce	2%	2%	1%	2%	1%	8%
Wola Zachariaszowska	5%	2%	1%	2%	3%	13%
Zielonki (bez os. Łokietka)	4%	2%	3%	2%	4%	16%
GMINA ZIELONKI	2%	2%	2%	2%	2%	11%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki.

Saldo ruchu naturalnego i saldo migracji

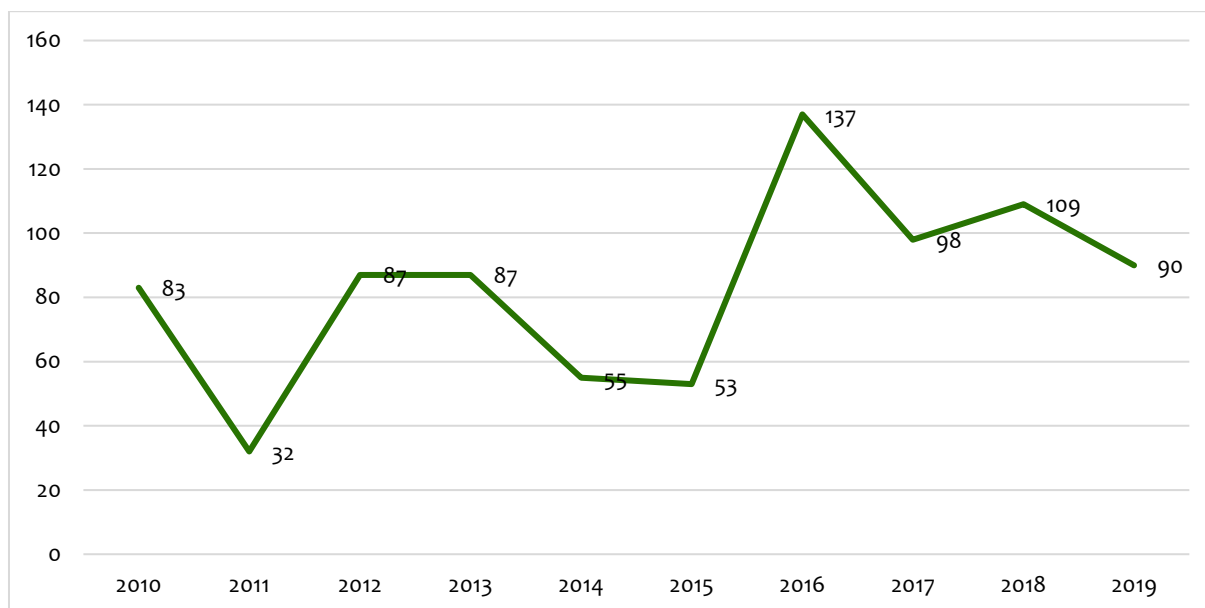
Na zmianę liczby ludności na terenie gminy wpływ mają dwa wskaźniki: saldo ruchu naturalnego oraz saldo migracji. Przyjrzyjmy się zatem, jak wskaźniki te wpływają na zmianę liczby mieszkańców w gminie Zielonki oraz porównywanych jednostkach.

W badanym 10-letnim okresie (2010 – 2019) **saldo ruchu naturalnego w gminie Zielonki utrzymywało się stale na poziomie dodatnim, dzięki czemu wpływało na przyrost liczby ludności, równocześnie przyczyniając się do odmładzania społeczności gminy.** W badanym okresie najwyższe saldo ruchu naturalnego odnotowano w roku 2016 - 137, od tamtego czasu nieznacznie spada, utrzymując się na wysokim dodatnim poziomie (wyk. 6).

Saldo ruchu naturalnego w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Zielonki również wypada korzystnie na tle porównywanych jednostek (wyk. 7). W 2018 roku wskaźnik ten wyniósł 0,32 i był zdecydowanie wyższy niż średnia dla województwa (0,16), powiatu krakowskiego (0,17) i KrOF (0,23). Porównywalnie sytuacja kształtowała się w gminach Michałowice (0,34) i Liszki (0,29). Niższą wartość wskaźnika odnotowano natomiast w gminach Kocmyrzów-Luborzyca (0,08) i Zabierzów (0,15). **Niedoścignionym liderem jest natomiast gmina Wielka Wieś (0,60), która w ostatnich dwóch latach znacznie wyprzedziła pozostałe gminy pod tym względem.**

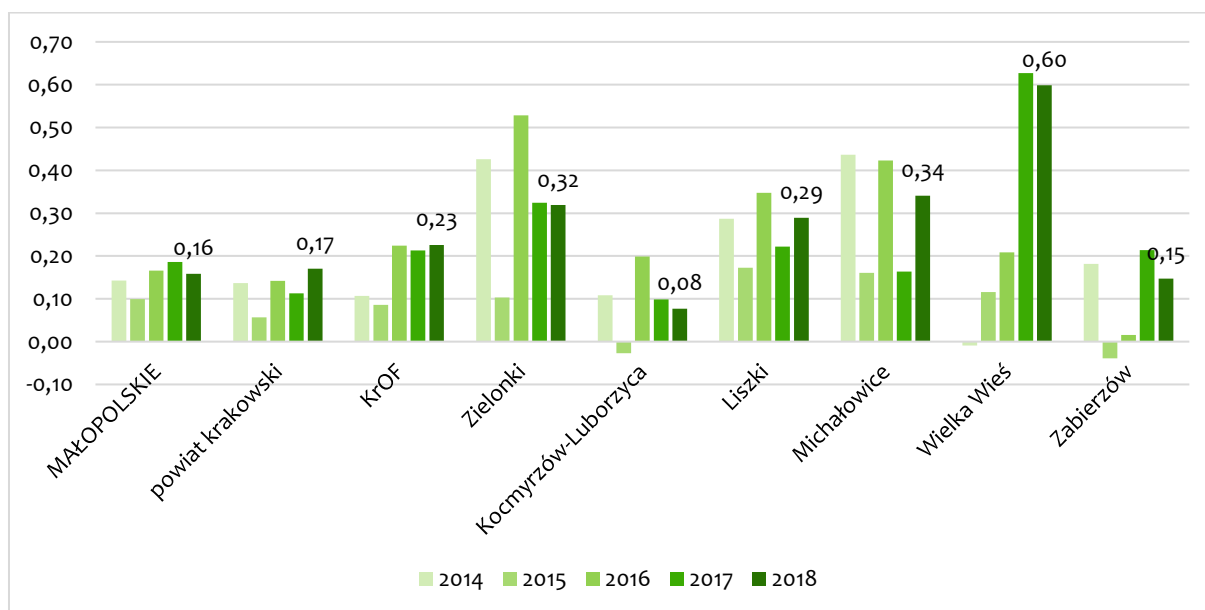
Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 6. Saldo ruchu naturalnego (przyrost naturalny) w latach 2010 – 2019 w gminie Zielonki.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 7. Saldo ruchu naturalnego (przyrost naturalny) w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014 – 2018 w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Saldo ruchu naturalnego różnicuje się wewnątrz gminy Zielonki. **W 2019 roku najwyższy wskaźnik salda ruchu naturalnego odnotowała miejscowość Wola Zachariaszowska (1,49). Jest to również miejscowość (4,07), która na przestrzeni 5-letniej plasuje się w pierwszej trójce miejscowości o najwyższym wskaźniku salda ruchu naturalnego, ustępuje jedynie miejscowości Zielonki (4,14) i Bibice (4,68).** Co warto podkreślić w miejscowościach Zielonki i Bibice co roku rodzi się połowa dzieci przypadających na całą gminę.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wśród miejscowości o najwyższym ujemnym saldzie ruchu naturalnego w 2019 roku znalazły się **Batowice (-1,54) i Trojanowice (-1,00)**. Należy zwrócić uwagę, że miejscowość Batowice od 5 lat odnotowuje stały ujemny przyrost naturalny, osiągając w tym okresie łączny wskaźnik na poziomie -14,39, zdecydowanie odstając od reszty gminy pod tym względem. Ujemny przyrost naturalny w przypadku Batowic jest zdeterminowany przez wysoki poziom zgonów, co roku umierało tam około 3% do nawet 7% ludności tej miejscowości. Wśród pozostałych miejscowości wskaźnik ten na przestrzeni badanych 5 lat nie przekroczył 2%. Może to świadczyć o tym, że Batowice są jednym z najstarszych miejscowości pod względem średniej wieku mieszkańców.

Tabela 2. Saldo ruchu naturalnego w miejscowościach gminy Zielonki w latach 2015-2019 w przeliczeniu na 100 mieszkańców.

Sołectwo	2015	2016	2017	2018	2019	suma 2015-2019
Batowice	-6,47	-3,31	-1,08	-2,00	-1,54	-14,39
Bibice	0,31	1,61	1,00	1,07	0,68	4,68
Boleń	-0,30	0,29	-0,55	1,85	1,04	2,33
Bosutów	-0,38	0,55	-1,12	1,10	0,35	0,50
Brzozówka	0,00	1,39	0,51	-1,04	0,83	1,70
Dziekanowice	0,72	0,55	0,40	0,52	0,00	2,19
Garlica Duchowna	-1,38	0,46	1,78	-1,37	-0,44	-0,96
Garlica Murowana	0,79	0,26	-0,77	-1,04	-0,25	-1,02
Garliczka	-0,55	0,28	-0,54	0,53	0,80	0,51
Grębyńce	0,25	-1,02	-0,77	-0,51	0,26	-1,79
Januszowice	0,96	0,64	1,24	0,00	0,00	2,84
Korzkiew	0,50	-1,47	-0,50	-1,00	-0,49	-2,96
Owczary	0,00	-0,48	-0,19	0,00	-0,48	-1,15
Pękowice	0,36	0,52	-0,35	0,68	-0,17	1,04
Przybysławice	0,30	0,00	0,73	0,00	0,15	1,18
Trojanowice	0,11	0,67	0,33	0,22	-1,00	0,33
Węgrzce	0,56	0,55	0,32	0,53	0,22	2,18
Wola Zachariaszowska	0,73	1,15	0,28	0,42	1,49	4,07
Zielonki	0,72	0,90	0,88	0,80	0,83	4,14
Gmina Zielonki	0,26	0,66	0,46	0,50	0,40	2,28

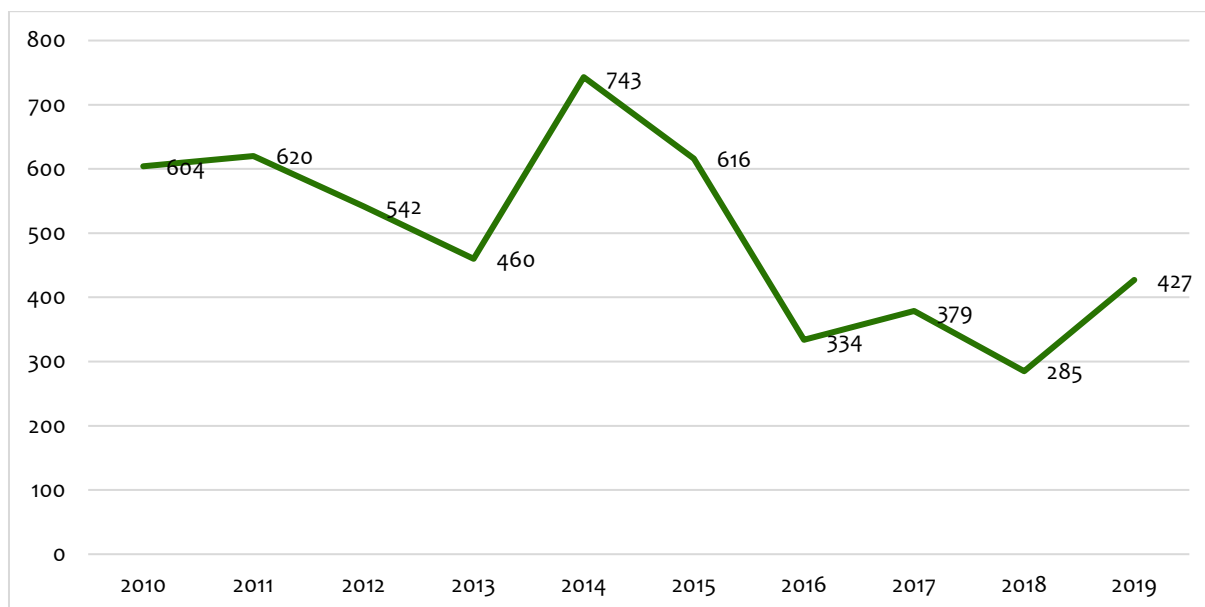
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki.

Drugim wskaźnikiem, który ma wpływ na zmianę liczby mieszkańców gminy jest saldo migracji, a zatem różnica pomiędzy liczbą osób zameldowanych i wymeldowanych w gminie w ciągu roku. **Również w tym przypadku gmina Zielonki w ostatnich 10 latach (2010-2019) charakteryzowała się wysokim dodatnim saldem migracji mieszkańców, choć najwyższą wartość wskaźnika gmina osiągnęła w roku 2014 (743), a od tamtego czasu wskaźnik ten maleje.** Co ciekawe, spadek wartości

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

saldo migracji jest związane ze wzrostem liczby osób wymeldowujących się z terenu gminy, przy względnie stałej liczbie zameldowań. Warty odnotowania jest rok 2019, kiedy to na terenie gminy zameldowało się najwięcej osób w całym badanym dziesięcioleciu, bo aż 939 nowych mieszkańców, ale też zdecydowanie najwięcej osób zostało wymeldowanych (512).

Wykres 8. Saldo migracji mieszkańców w latach 2010 – 2019 w gminie Zielonki.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki.

Najwięcej nowo zameldowanych mieszkańców gminy Zielonki w 2018 roku (około 75%) mieszkało już wcześniej na terenie województwa małopolskiego, kolejno ok. 5% to byli mieszkańcy województwa podkarpackiego, po 4% śląskiego i świętokrzyskiego, 3% lubelskiego, po 2% województwa mazowieckiego oraz łódzkiego. Taka dominująca struktura zameldowań z innych gmin małopolski dotyczy wszystkich porównywanych gmin (Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Michałowice, Wielka Wieś i Zabierzów).

Ważną grupę osób nowo zameldowanych w gminie Zielonki stanowią byli mieszkańcy m. Kraków (tj. 56% wszystkich nowych zameldowań i 78% zameldowań z małopolski). Drugą, znacznie mniej liczną grupą byli mieszkańcy powiatu krakowskiego (6% wszystkich nowych zameldowań i 8% zameldowań z małopolski). Pozostała grupa nowych mieszkańców z małopolski to przedstawiciele prawie wszystkich małopolskich powiatów.

Podobnie struktura wygląda w przypadku osób wymeldowujących się z gminy Zielonki. W roku 2018 mieszkańcy gminy Zielonki najczęściej (86%) wybierali do zamieszkania inną gminę w województwie małopolskim, a 4% w województwie mazowieckim.

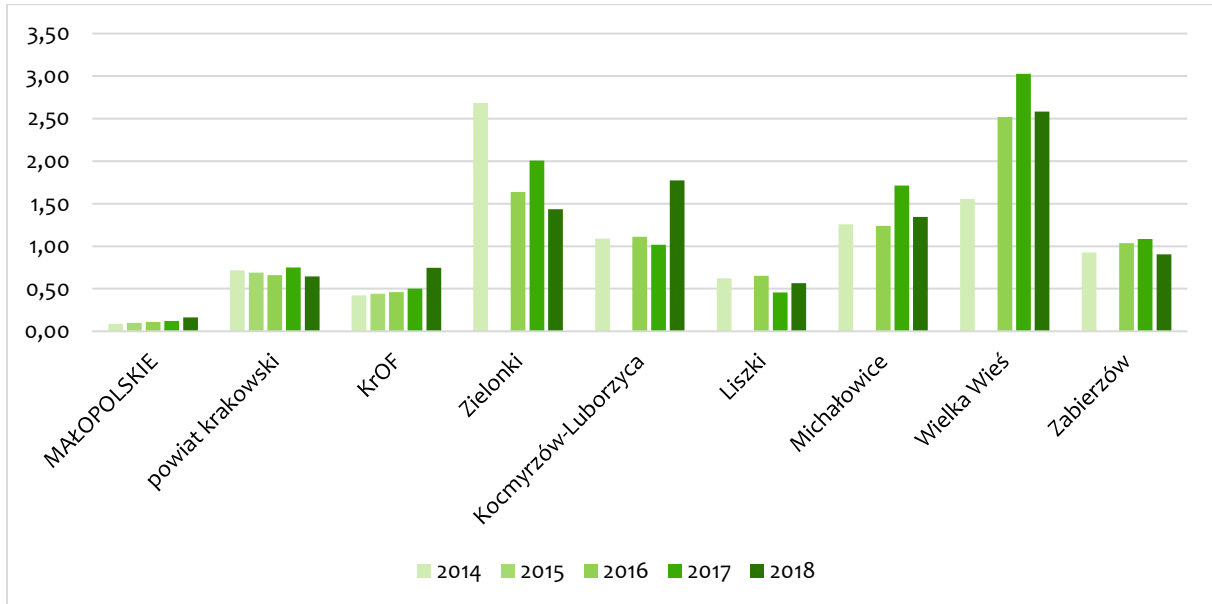
57% byłych mieszkańców gminy Zielonki, którzy wymeldowali się w 2018 roku to nowi mieszkańcy m. Kraków, a zatem bilans migracji pomiędzy gminą Zielonki oraz Krakowem jest bliski 0%.

20% osób wymeldowujących się z terenu gminy Zielonki w 2018 roku stanowili nowi mieszkańcy gmin powiatu krakowskiego i tutaj bilans gminy Zielonki jest ujemny (-12%). **Najchętniej**

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

wybijanymi gminami powiatu krakowskiego przez byłych mieszkańców gminy Zielonki do osiedlenia się są gminy sąsiadujące z gminą Zielonki tj. gmina Wielka Wieś (wybrało ją 6% wymeldowujących się z gminy Zielonki) oraz gmina Michałowice (4%).

Wykres 9. Saldo migracji w przeliczeniu na 100 mieszkańców w latach 2014 – 2018 w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

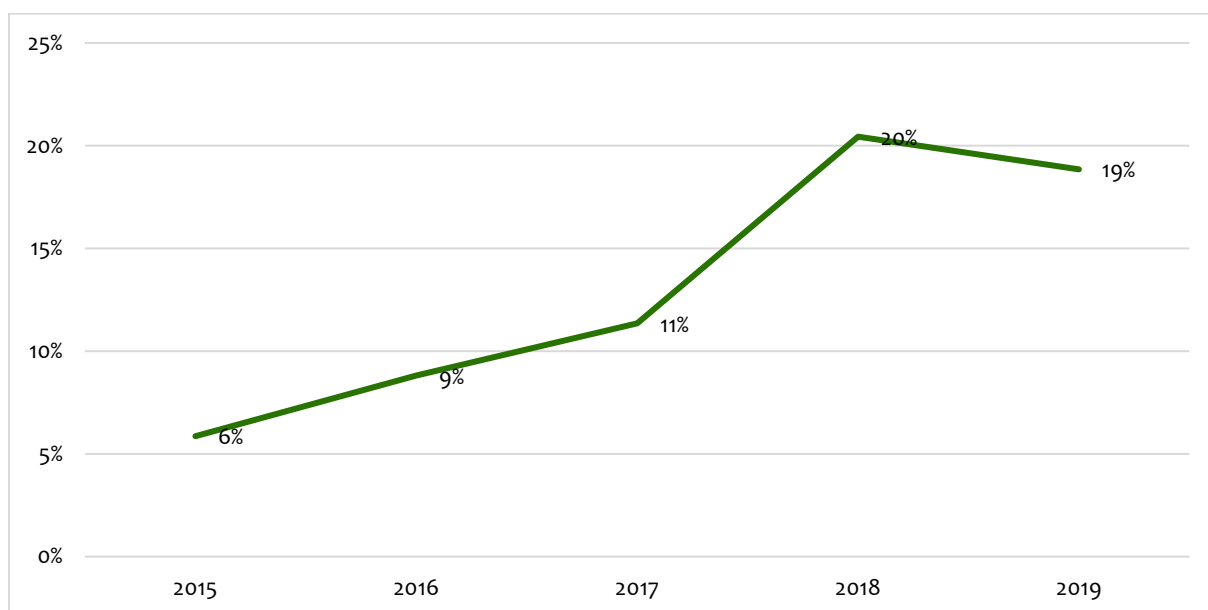
*brak danych dla 2015 roku

Saldo migracji z 2018 roku w stosunku do liczby mieszkańców w gminie Zielonki kształtowało się na poziomie 1,77 przez co wypadalo zdecydowanie lepiej niż ten wskaźnik dla województwa (0,16), powiatu krakowskiego (0,64) oraz KrOF (0,75). W porównaniu do innych analizowanych gmin, gmina Zielonki utrzymują się w środku stawki. Wyższe saldo migracji w przeliczeniu na 100 mieszkańców odnotowały gminy Wielka Wieś (2,58) oraz Kocmyrzów-Luborzyca (1,77), niższe natomiast gminy Liszki, Zabierzów i Michałowice (wyk. 9). **Najwyższym wskaźnikiem salda migracji w przeliczeniu na liczbę mieszkańców charakteryzowała się gmina Wielka Wieś.** W latach 2014 – 2018 bezwzględne saldo migracji wzrosło tam niemal dwukrotnie (z 172 do 319 osób). **W przeciwieństwie do gminy Zielonki gmina Wielka Wieś w okresie 2014-2018 posiadała mniejszą liczbę osób wymeldowujących się z terenu gminy.**

W ostatnich latach na terenie kraju zauważalne są trendy imigracyjne cudzoziemców zarówno ze względów ekonomicznych (praca) czy rodzinnych. **Według danych statystycznych gmina Zielonki stała się atrakcyjnym miejscem zamieszkania dla cudzoziemców.** Od roku 2015 odsetek cudzoziemców w liczbie osób zameldowanych znacznie wzrasta (wyk.10), a jedynie w ostatnim badanym roku 2019 odsetek ten nieznacznie spadł w stosunku do roku poprzedniego. W badanych 5 latach na teren gminy zameldowanych zostało łącznie 518 cudzoziemców. Zdecydowanie największą grupą są obywatele Ukrainy (62%), których liczba wzrasta systematycznie z roku na rok. Kolejno 10% to obywatele Białorusi, 3% Rosji, a 2% Holandii, Chin, Wietnamu, Wielkiej Brytanii i Włoch.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 10. Odsetek zameldowań cudzoziemców w ogólnej liczbie zameldowań na terenie gminy Zielonki w latach 2015 – 2019.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki.

Struktura wieku mieszkańców

Ważną kwestią demograficzną jest analiza struktury wieku mieszkańców. Wskazuje ona na wyzwania dla gminy w zakresie zapewnienia usług publicznych dostosowanych do potrzeb poszczególnych grup wiekowych (np. żłobki, przedszkola, szkoły, kluby seniora itp.). Ponadto liczba osób w poszczególnych grupach wiekowych ma bezpośredni wpływ na wielkość budżetu gminy poprzez wpływy z podatku dochodowego PIT od mieszkańców.

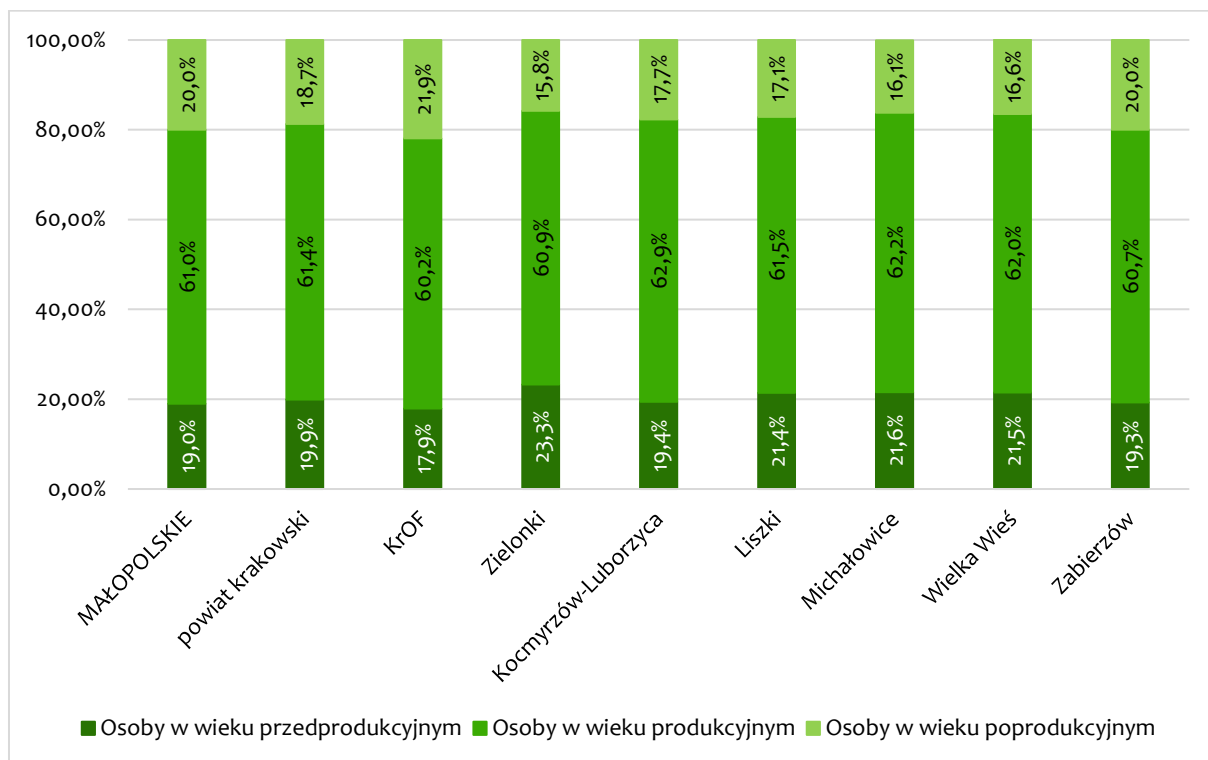
W 2018 roku w gminie Zielonki mieszkało 60,9% osób w wieku produkcyjnym, co plasuje gminę Zielonki w środku stawki w porównaniu do innych JST. Najwyższym wskaźnikiem osób w wieku produkcyjnym w 2018 roku mogły pochwalić się gminy Kocmyrzów-Luborzyca (62,9%), Michałowice (62,2%) oraz Wielka Wieś (62,0%). Warto podkreślić, że we wszystkich badanych JST odnotowano spadek liczby osób w wieku produkcyjnym w stosunku do roku 2014 (wyk. 11).

Gmina Zielonki odznacza się wyraźnie jako jedno z najmłodszych społeczeństw w porównaniu do innych analizowanych JST, posiadając aż 23,3% osób w wieku przedprodukcyjnym, przy tym także najwyższy przyrost odsetka mieszkańców w tej grupie wiekowej na przestrzeni 5 lat (+0,8%).

Równocześnie gmina Zielonki w 2018 roku posiadała najmniejszy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (jedynie 15,8%) spośród badanych JST. Podobny, choć nieco wyższy odsetek tej grupy wiekowej posiadała jeszcze gmina Michałowice (16,1%), na terenie której jeszcze w 2014 roku mieszkało zaledwie 14,5% osób w wieku poprodukcyjnym.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 11. Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w roku 2018 w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

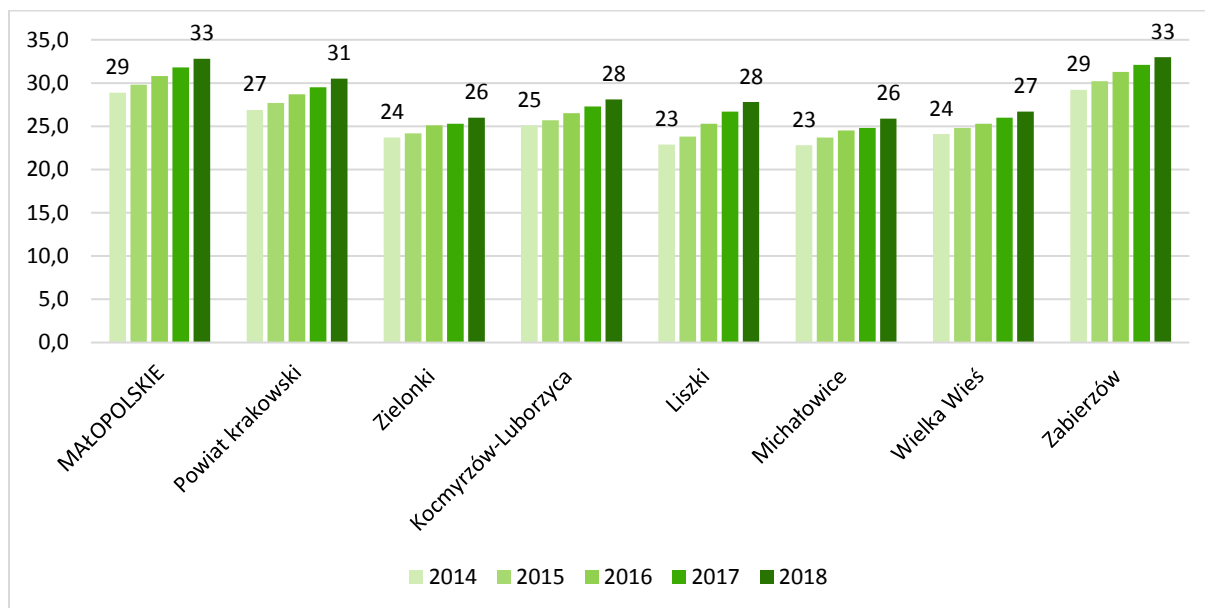
Tabela 3. Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w latach 2014 i 2018 w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

	Osoby w wieku przedprodukcyjnym			Osoby w wieku produkcyjnym			Osoby w wieku poprodukcyjnym		
	2014	2018	zmiana	2014	2018	zmiana	2014	2018	zmiana
MAŁOPOLSKIE	19,0%	19,0%	0,0%	62,8%	61,0%	-1,8%	18,2%	20,0%	+1,8%
powiat krakowski	19,8%	19,9%	+0,1%	63,2%	61,4%	-1,8%	17,0%	18,7%	+1,7%
KrOF	16,9%	17,9%	+1,0%	63,0%	60,2%	-2,8%	20,1%	21,9%	+1,8%
Zielonki	22,5%	23,3%	+0,8%	62,7%	60,9%	-1,8%	14,9%	15,8%	+0,9%
Kocmyrzów-Luborzyca	19,6%	19,4%	-0,2%	64,3%	62,9%	-1,4%	16,1%	17,7%	+1,6%
Liszki	20,8%	21,4%	+0,6%	64,5%	61,5%	-3,0%	14,8%	17,1%	+2,3%
Michałowice	21,9%	21,6%	-0,3%	63,6%	62,2%	-1,4%	14,5%	16,1%	+1,6%
Wielka Wieś	21,0%	21,5%	+0,5%	63,7%	62,0%	-1,7%	15,3%	16,6%	+1,3%
Zabierzów	18,7%	19,3%	+0,6%	62,9%	60,7%	-2,2%	18,4%	20,0%	+1,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 12. Wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi - Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w latach 2014 - 2018.

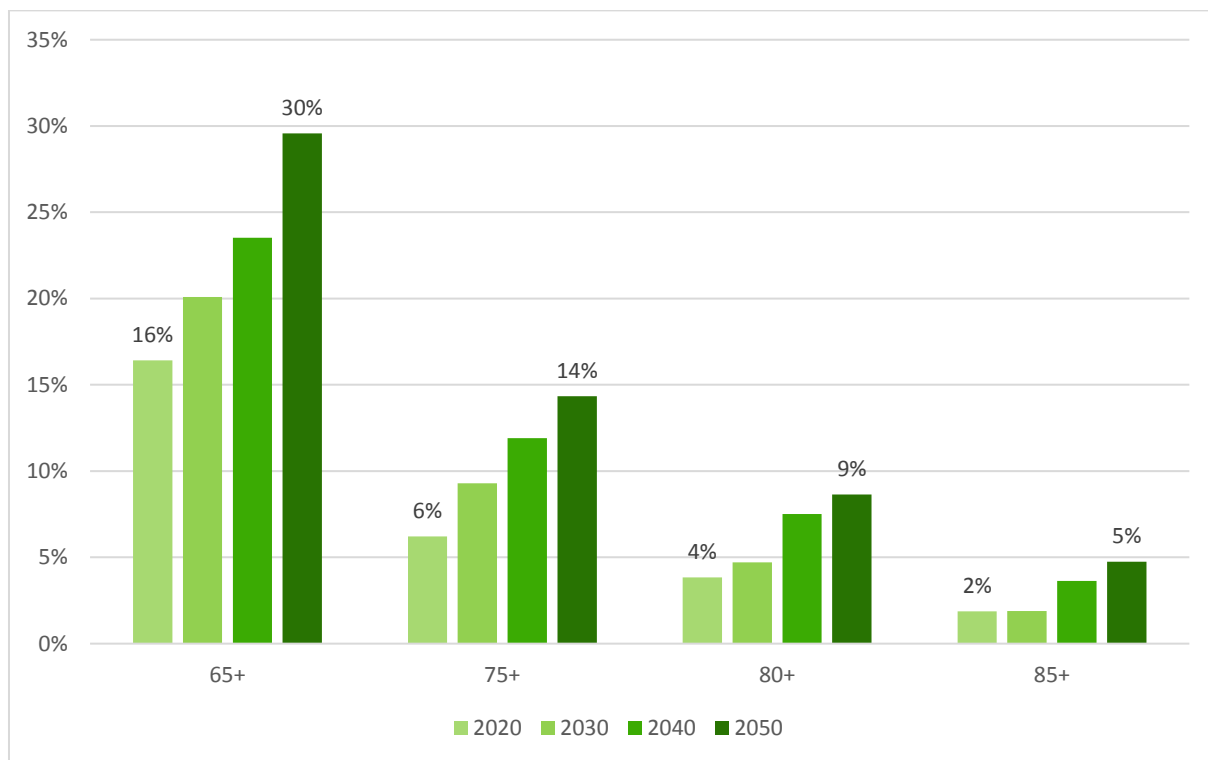

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Analizując strukturę ludnościową należy także spojrzeć na wskaźnik obciążenia demograficznego (wyk. 12). Pokazuje on liczbę osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej dla kobiet oraz 65 lat i więcej dla mężczyzn) przypadającym na 100 osób w wieku produkcyjnym (18-59 lat - dla kobiet i 18-64 lata - dla mężczyzn). **W gminie Zielonki w roku 2018 wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wyniósł 26 co było najniższym wynikiem wśród porównywanych jednostek (ex aequo z gminą Michałowice).** Najwyższy wskaźnik obciążenia demograficznego odnotowano w gminie Zabierzów, gdzie na 3 osoby pracujące przypada 1 senior (33). Wszystkie badane jednostki charakteryzowały się wzrostem omawianego wskaźnika w latach 2014 – 2018. Jednakże w gminie Zielonki przyrost ten był najniższy (z 24 w 2014 roku do 26 w roku 2018). Największą niekorzystną dynamiką przyrostu liczby osób starszych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym odznaczała się gmina Liszki (wzrost o 5).

Pomimo korzystnych trendów demograficznych na terenie gminy Zielonki należy mieć na uwadze trendy ogólnopolskie wzrostu długości życia mieszkańców. Średnia długość życia mieszkańców będzie się wydłużać, na co wskazują prognozy GUS dotyczące zmian liczby ludności w poszczególnych grupach wiekowych. Wg danych GUS w roku 2018 w powiecie krakowskim mieszkało 15% osób w wieku 65+, natomiast prognozowana liczba osób w wieku 65+ na rok 2050 jest dwukrotnie wyższa, szacuje się, że będzie to 30% mieszkańców. Podobnie sytuacja wygląda we wszystkich kategoriach wiekowych powyżej 65 r.ż. (wyk. 13). Należy się zatem spodziewać, że także na terenie gminy Zielonki proces starzenia się społeczeństwa zacznie mieć niebawem większe znaczenie.

Wykres 13. Prognozowany odsetek liczby osób w grupach powyżej 65 r.ż. w latach 2030, 2040 i 2050 w powiecie krakowskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Podsumowanie

Z analizy demograficznej wynika, iż gmina Zielonki charakteryzuje się korzystną sytuacją demograficzną na tle pozostałych jednostek benchmarkingowych. Na terenie gminy widoczny jest proces suburbanizacji, co wiąże się ze stałym trendem wzrostu liczby mieszkańców, w stosunku do 2009 roku gminie przybyło aż 29% nowych mieszkańców. Pod względem demograficznym suburbanizacja przynosi gminie wiele korzyści. Gmina odznacza się wyraźnie jako jedno z najmłodszych społeczeństw w porównaniu do innych JST, posiadając aż 23,3% osób w wieku przedprodukcyjnym. Także wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (26) jest bardzo korzystny, a jego przyrost jest mniej dynamiczny niż w pozostałych badanych gminach.

Gmina Zielonki jest zatem gminą, która dynamicznie się rozwija i przyciąga nowych mieszkańców. Rodzi to jednak wyzwania związane z politykami publicznymi i programami odpowiadającymi na potrzeby mieszkańców np. realizacja usług opieki i wychowania dla dzieci i młodzieży.

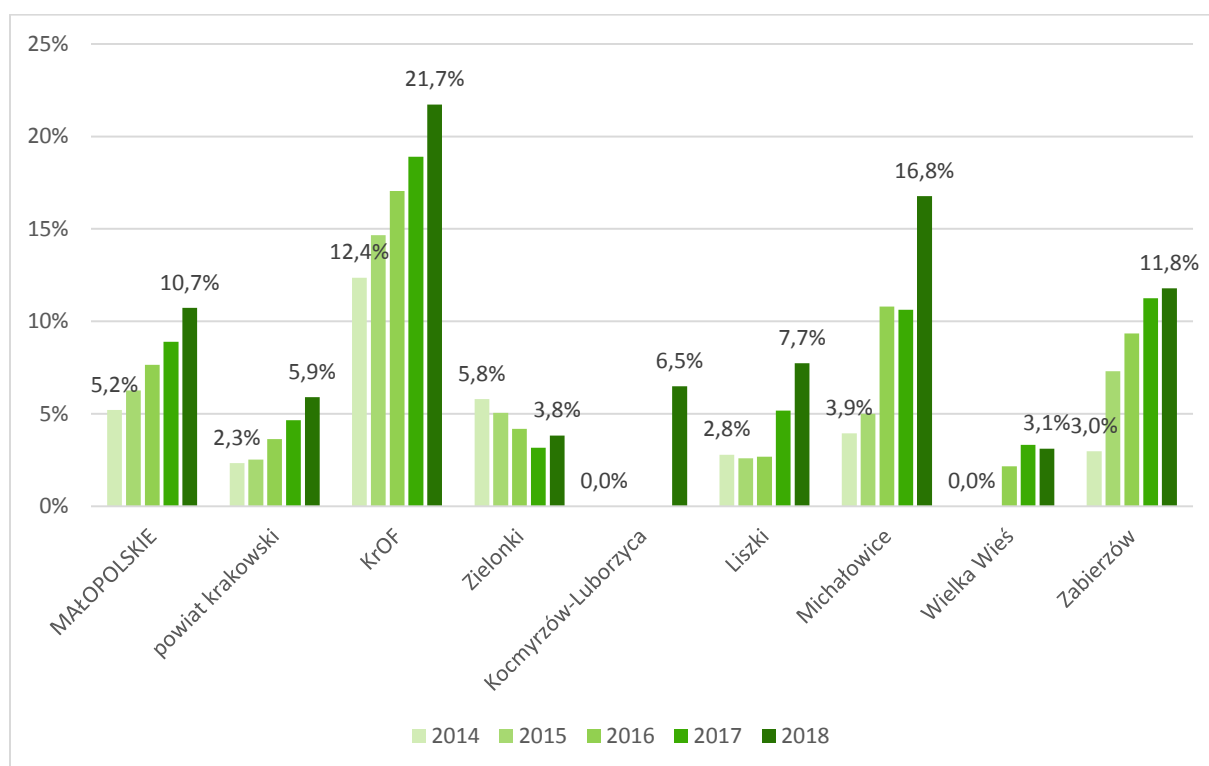
Edukacja

Opieka nad dziećmi do lat 3

Według danych BDL GUS w 2018 roku w gminie Zielonki opieką żłobkową objętych było 30 dzieci. W porównaniu do innych JST w gminie Zielonki odsetek dzieci objętych opieką żłobkową jest niski. W 2018 roku na terenie gminy wskaźnik ten osiągnął wartość 4% i jedynie dla gminy Wielka Wieś (3%) był niższy.

Obecnie (stan na marzec 2020) na terenie gminy Zielonki działają 3 żłobki niepubliczne, które znajdują się w Węgrzcach (2) i Zielonkach (1) zapewniające miejsce dla 60 dzieci do lat 3.²

Wykres 14. Odsetek dzieci do lat 3 objętych opieką w żłobkach w latach 2014 - 2018 w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Niski odsetek dzieci objętych opieką do lat 3 może mieć różne przyczyny. Warto zauważyć, że opieka w żłobkach to tylko jedna z możliwości zapewnienia opieki nad dziećmi do lat 3. Na terenie gminy Zielonki działa także instytucja dziennego opiekuna, która jest nieujęta w statystyce publicznej GUS. *Dzienny opiekun jest jedną z form instytucjonalnej opieki nad dziećmi, obok żłobka i klubu dziecięcego. Zorganizowanie opieki sprawowanej przez dziennego opiekuna nie wymaga tak dużych nakładów finansowych, tak jak np. w przypadku utworzenia żłobka czy klubu dziecięcego.*

² Stan na 26 luty 2020 wg <https://bip.malopolska.pl/gzeaszko1,m,307691,rejestr-zlobkow-i-klubow-dzieciwych.html>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Opieka jest sprawowana w warunkach domowych, a czas sprawowania opieki przez dziennego opiekuna efektywniej dopasowany do czasu pracy rodziców³. Według rejestru gminnego (stan na 21 kwietnia 2020) na terenie gminy działa 10 opiekunów dziennych⁴. Dodatkowo część rodzin decyduje się na wynajem opiekunek, czy korzysta z pomocy dziadków.

Wychowanie przedszkolne

Na terenie gminy Zielonki działają 2 przedszkola publiczne prowadzone przez gminę Zielonki (w Zielonkach i Węgrzicach z siedzibą w Bibicach) oraz 11 przedszkoli niepublicznych (3 w Węgrzicach, po 2 w Zielonkach i Bibicach oraz po 1 w Trojanowicach, Woli Zachariaszowskiej, Korzkwi i Brzozówce – działające w dwóch miejscach tj. w Brzozówce i Januszowicach). Dodatkowo w samorządowych szkołach podstawowych (tj. w Zielonkach, Korzkwi, Woli Zachariaszowskiej oraz w Owczarach) mieści się 6 oddziałów przedszkolnych.

Na terenie gminy Zielonki (wg stanu na 31.12.2018 r.) zameldowanych było 1230 dzieci w wieku przedszkolnym (od 3 lat do 6 lat). W okresie od IX 2018 do VIII 2019 wychowaniem przedszkolnym objętych zostało 1240 dzieci zamieszkujących na terenie gminy Zielonki, w tym:

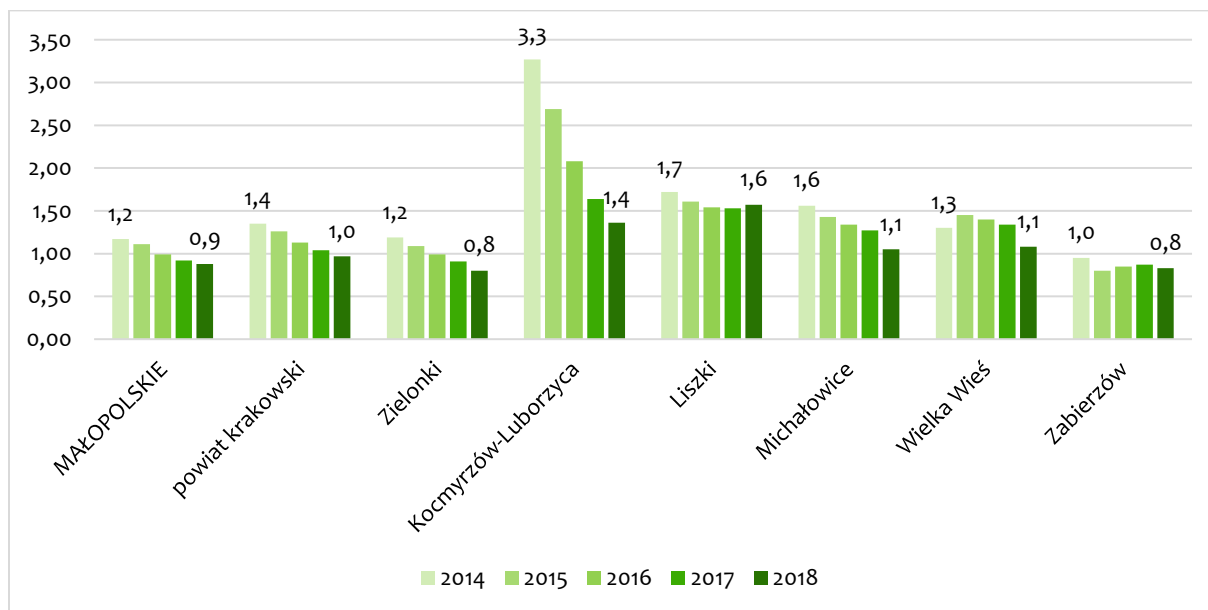
- 295 dzieci uczęszczało do przedszkoli publicznych na terenie gminy Zielonki;
- 140 dzieci uczęszczało do oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych na terenie gminy Zielonki;
- 437 dzieci z gminy Zielonki uczęszczało do niepublicznych przedszkoli na terenie gminy Zielonki;
- 368 dzieci z gminy Zielonki uczęszczało do niepublicznych i publicznych przedszkoli na terenie innych gmin (najwięcej – 332 do Krakowa).

³ <https://www.gov.pl/web/rodzina/dzienny-opiekun-informacje-dla-podmiotow>

⁴ Stan na 31-10-2019 <https://bip.malopolska.pl/gzeaszko1,a,1490353,wykaz-dziennych-opiekunow.html>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 15. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego⁵.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Wg danych BDL GUS gmina Zielonki w 2018 roku liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadająca na 1 miejsce w placówce wychowania przedszkolnego wyniosła 0,8. (wyk. 15). Podobny wynik osiągnęła jedynie gmina Zabierzów. Oznacza to, że wg danych statystycznych każde dziecko w wieku przedszkolnym zameldowane na terenie gminy powinno znaleźć miejsce w przedszkolu. W praktyce nie zawsze dzieci mieszkające na terenie danej gminy uczęszczają do przedszkoli na jej terenie.

Warto dodać, że dane przedstawione na wykresie powyżej dotyczą zarówno miejsc w placówkach publicznych (w przedszkolach oraz oddziałach przedszkolnych) oraz niepublicznych (prywatnych). W gminie Zielonki w roku 2019 w przedszkolach publicznych znajdowało się 309 miejsc, (134 miejsca w przedszkolu w Zielonkach i 175 miejsc w przedszkolu w Węgrzicach) a w oddziałach przedszkolnych 140 miejsc. W 2021 roku po zakończeniu budowy szkoły w Przybysławicach gmina uzyska dodatkowo 100 miejsc przedszkolnych. Z drugiej jednak strony należy mieć na uwadze, że do 2022 roku zgodnie z art. 304 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 60 z późn. zm.)⁶, zmieniają się wymagania dotyczące ochrony przeciwpożarowej, jakie musi spełniać lokal, w którym są prowadzone oddziały przedszkolne. Na dzień dzisiejszy 2 oddziały przedszkolne w szkołach: w Owczarach i w Woli

⁵ Liczba miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego obejmuje zarówno placówki publiczne, oddziały przedszkolne w szkołach jak i placówki niepubliczne.

⁶ organy prowadzące w dniu 1 września 2017 r. szkoły podstawowe, w których zorganizowano oddziały przedszkolne dostosują lokale, w których zorganizowano te oddziały, do warunków określonych w art. 126 Prawa oświatowego i określonych w przepisach rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań ochrony przeciwpożarowej, jakie musi spełnić lokal, w którym są prowadzone oddziały przedszkolne lub oddziały przedszkolne zorganizowane w szkołach podstawowych, albo jest prowadzone przedszkole utworzone w wyniku przekształcenia oddziału przedszkolnego lub oddziałów przedszkolnych zorganizowanych w szkole podstawowej (Dz.U. z 2017 r., poz. 1642 z późn. zm).

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Zachariaszowskiej nie spełniają wymagań określonych ww. rozporządzenia i w perspektywie do 1 września 2022 roku, liczba miejsc przedszkolnych może ulec zmniejszeniu.

Aby zapewnić opiekę dla wszystkich chętnych dzieci w wieku przedszkolnym **gmina Zielonki co roku pozyskuje miejsca w przedszkolach niepublicznych w drodze konkursów** (nie są to wszystkie miejsca jakimi dysponują niepubliczne przedszkola). Wysokość dotacji na każde dziecko zamieszkałe na terenie gminy Zielonki, a uczęszczające do niepublicznego przedszkola wyłonionego w otwartym konkursie ofert jest równe podstawowej kwocie dotacji dla przedszkoli prowadzonych przez gminę Zielonki.

W roku szkolnym 2018/2019 gmina Zielonki zapewniła wszystkim dzieciom w wieku przedszkolnym, zamieszkałym na terenie gminy Zielonki, możliwość korzystania z wychowania przedszkolnego. W wyniku otwartego konkursu ofert dla niepublicznych przedszkoli pozyskano 130 miejsc dla dzieci w wieku przedszkolnym, zamieszkałych na terenie gminy Zielonki, w tym 13 miejsc dla dzieci z orzeczeniem do kształcenia specjalnego⁷. Warto dodać, że niezależnie od miejsca świadczenia opieki przedszkolnej, jej koszty ponosi gmina właściwa dla miejsca zamieszkania dziecka.

Szkolnictwo podstawowe

W roku szkolnym 2018/2019 na terenie gminy Zielonki działało 5 samorządowych szkół podstawowych oraz 1 niepubliczna szkoła podstawowa. Poniżej zaprezentowano obwody szkół podstawowych.

Tabela 4. Lista szkół znajdujących się na terenie gminy Zielonki wraz z przypisanymi im obwodami.

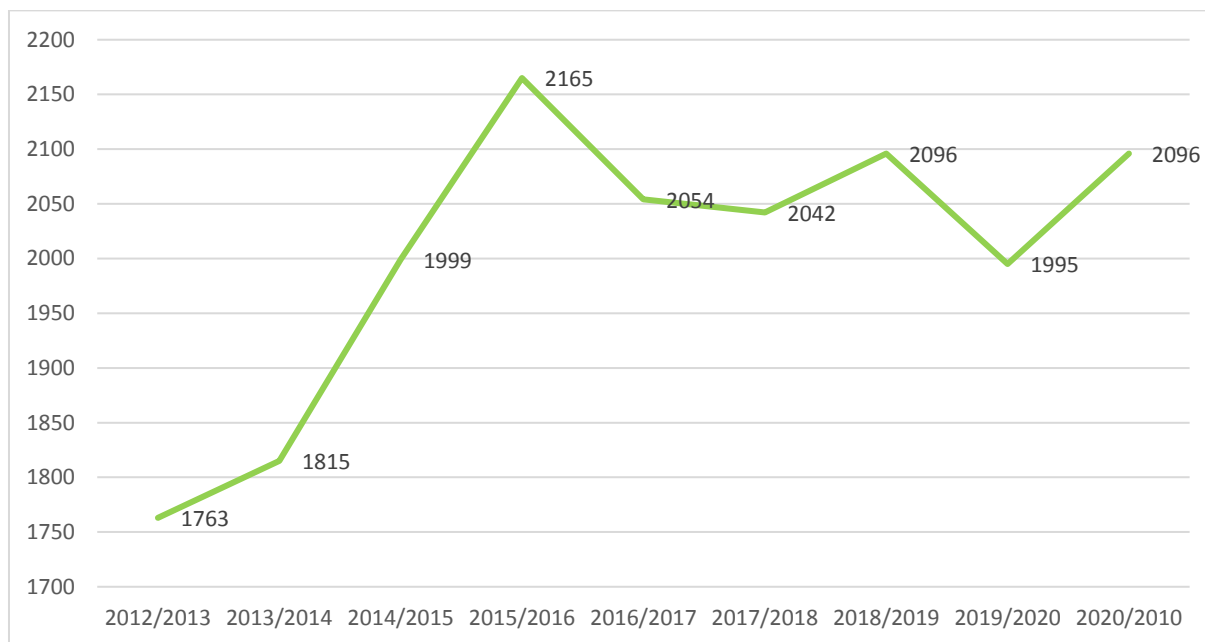
L.p.	Szkoła	Obwód szkoły
1.	Szkoła Podstawowa im. Stanisława Wyspiańskiego w Bibicach,	Batowice, Bibice, Bosutów, Boleń, Dziekanowice, Węgrzce;
2.	Szkoła Podstawowa im. Jerzego Kukuczki w Korzkwi	Brzozówka, Grębyńnice, Januszowice, Korzkiew, Przybysławice;
3.	Szkoła Podstawowa im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Owczarach	Owczary;
4.	Szkoła Podstawowa im. Józefa Piłsudskiego w Woli Zachariaszowskiej	Garlica Duchowna, Garliczka, Wola Zachariaszowska;
5.	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zielonkach	Garlica Murowana, Pękowice, Trojanowice, Zielonki.

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Zielonki w roku szkolnym 2018/ 2019, Zielonki 29.10.2019 r.

⁷ Wg Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Zielonki za rok szkolny 2018/2019 wraz z wynikami egzaminu ósmoklasisty i egzaminu gimnazjalnego z dnia 29 października 2019.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 16. Zmiana liczby uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w gminie Zielonki w latach 2013 – 2019.

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Zielonki w roku szkolnym 2018/ 2019, Zielonki 29.10.2019 r.

Liczba uczniów w roku szkolnym:

- 2012/2013 - 1763
- 2013/2014 - 1815
- 2014/2015 - 1999
- 2015/2016 - 2165 - wzrost liczby uczniów spowodowany wprowadzeniem obowiązku nauki w klasie I szkoły podstawowej dzieci w wieku 6 lat i 7 lat;
- 2016/2017 - 2054 - przyczyną spadku liczby dzieci w szkołach jest zniesienie obowiązku nauki dla dzieci w wieku 6 lat, do I klasy idzie niepełny rocznik dzieci w wieku 7 lat;
- 2017/2018 – 2042 – rozpoczęcie reformy związanej z likwidacją szkół gimnazjalnych - powstaje klasa VII szkoły podstawowej, istnieje II i III gimnazjum, w szkołach jest 9 oddziałów;
- 2018/2019 – 2096 – kontynuacja reformy likwidacji szkół gimnazjalnych, powstaje klasa VIII szkoły podstawowej, pozostaje klasa III gimnazjum, w szkołach jest 9 oddziałów;
- 2019/2020 – 1995 – zakończenie okresu przejściowego związanego z likwidacją szkół gimnazjalnych, szkoła podstawowa jest 8-klasowa, zlikwidowane są oddziały szkół gimnazjalnych. w szkołach jest 8 oddziałów;
- 2020/2021 – 2096 – wzrost liczby spowodowany jest większą liczbą zapisanych dzieci do klasy I – 296 przy mniejszej liczbie uczniów klasy VIII – 187 wychodzących ze szkoły.

W publicznych szkołach podstawowych i gimnazjach znajdujących się na terenie gminy Zielonki w roku szkolnym 2019/2020 uczyło się 1995 dzieci. Należy zauważyć, że trend wzrostu liczby uczniów w szkołach w gminie Zielonki od wielu lat jest wzrostowy (wyk. 16). Nagły spadek liczby uczniów obserwowany w roku 2016 spowodowany został zniesieniem obowiązku nauki dla dzieci w wieku 6 lat, w wyniku którego w roku szkolnym 2016/2017 do klas I szkoły podstawowej przyszedł

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

niepełny rocznik dzieci 7-letnich, gdyż część z tych dzieci obowiązek nauki zaczęła realizować w wieku 6 lat. Kolejny spadek liczby uczniów widoczny jest w roku szkolnym 2019/2020 i jest spowodowany zmianami związanymi z wygaszeniem szkół gimnazjalnych.

Sądząc po analizie demograficznej trend wzrostowy liczby uczniów uczęszczających do szkół będzie się utrzymywał także w kolejnych latach (wysokie saldo ruchu naturalnego, w tym duża liczba urodzeń, a także wysoki poziom wskaźnika salda migracji, w szczególności młodych rodzin).

W szczególności wysokie saldo ruchu naturalnego spowodowane dużą liczbą urodzeń zauważalne jest w miejscowościach Zielonki, Wola Zachariaszowska oraz Bibice. W tym kontekście w najbliższych latach (gdy dzieci pójdą do szkoły) wyzwaniem dla gminy będzie organizacja edukacji szkolnej w tych miejscowościach.

Wychodząc naprzeciw wyzwaniu zapewnienia dobrych warunków edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w gminie Zielonki w ostatnich latach zainwestowano w budowę i rozbudowę placówek oświatowych:

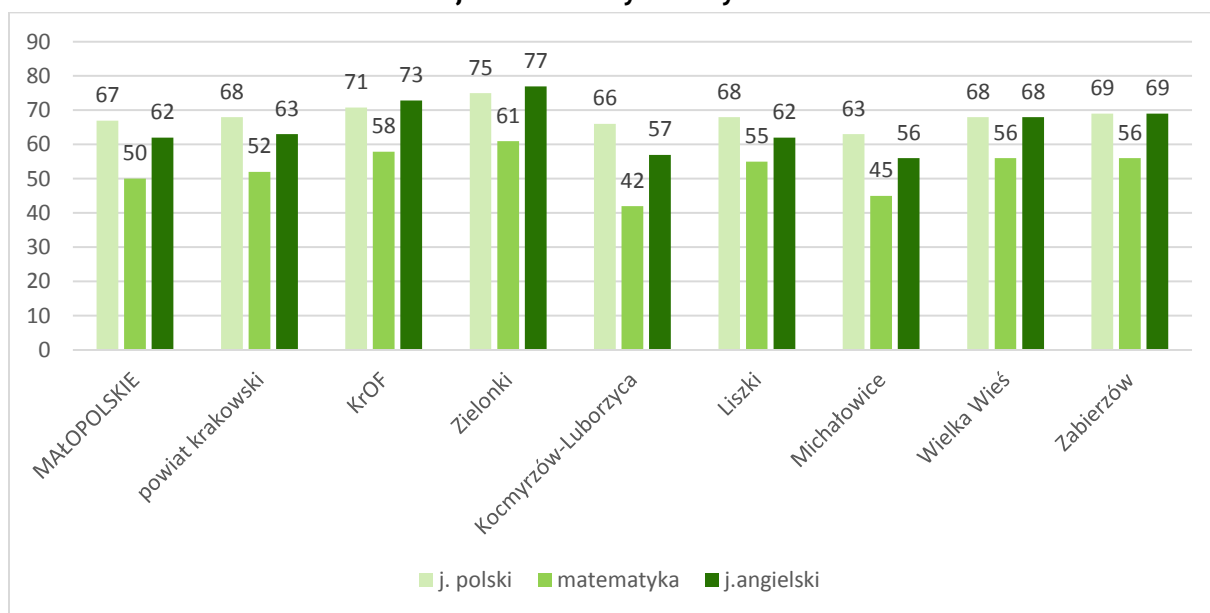
- Budowa szkoły w Przybysławicach (obiekt w trakcie realizacji – termin zakończenia 2021 rok);
- Rozbudowa szkoły podstawowej w Zielonkach o sale lekcyjne 8 szt., salę widowiskowo-teatralną i basen wraz z zapleczeniami i źródłami OZE;
- Rozbudowa szkoły podstawowej w Bibicach o sale lekcyjne 10 szt., salę widowiskowo-teatralną i basen wraz z zapleczeniami i źródłami OZE.

Jak już wspomniano w 2017 roku w Polsce zmienił się system oświaty – rozpoczęto likwidację szkół gimnazjalnych, zmieniając przy tym funkcjonowanie szkół podstawowych i średnich. Do 2017 roku uczniowie klas VI szkół podstawowych zdawali egzamin kończący szkołę podstawową, a następnie udawali się do gimnazjum. Po likwidacji szkół gimnazjalnych egzamin kończący szkołę podstawową odbywa się w VIII klasie. Ze względu na zaistniałe zmiany niemożliwe jest wykonanie analizy dynamicznej ukazującej poziom nauczania w szkołach podstawowych. Dlatego też w niniejszej analizie przedstawione zostaną jedynie wyniki uzyskane przez uczniów z egzaminu po VIII klasie, który odbył się po raz pierwszy w roku 2019.

Egzamin kończący szkołę podstawową obejmuje obecnie 3 egzaminy z przedmiotów obowiązkowych tj. język polski, matematykę oraz język obcy nowożytny do wyboru. W przypadku języka nowożytnego uczniowie szkół z gminy Zielonki najczęściej wybierali egzamin z języka angielskiego, dlatego też to wyniki tego egzaminu zostały poddane analizie.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 17. Wyniki egzaminu po klasie VIII w 2019 roku w Gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE KRAKÓW

Średni wynik uczniów ze szkół podstawowych z terenu gminy Zielonki był najwyższy w przypadku wszystkich kategorii egzaminów VIII-klasisty na tle wybranych JST.

Najwyższy średni wynik uczniowie szkół w gminie Zielonki otrzymali z egzaminu z języka angielskiego (77%). Warto zauważyć, że żadna z gmin benchmarkingowych nie zbliżyła się nawet do tego wyniku, a nawet nie przekroczyła one poziomu 70%. Jedynie uczniowie KrOF osiągnęli nieznacznie niższe wyniki niż gmina Zielonki tj. 73%.

Bardzo podobnie sytuacja wygląda w przypadku nauczania języka polskiego. **Uczniowie szkół w gminie Zielonki osiągnęli średnio 75% punktów z egzaminu, wyprzedzając uczniów gminy Zabierzów (która miała drugi wynik) o 6 pp.** Wyniki egzaminu z matematyki są zwykle najniższe w kraju w porównaniu do innych przedmiotów. Tak było i tym razem. Jednak także w tym przypadku gmina Zielonki otrzymała najwyższy wynik w porównaniu do innych JST. **Średnio uczniowie z gminy na egzaminie z matematyki otrzymali 61%.** W całym zestawieniu najslabiej wypadają gminy Kocmyrzów-Luborzyca oraz Michałowice, które w stosunku do gminy Zielonki odstawały nawet o ok. 20% (por wyk. 17).

Średnie wyniki egzaminów dla gminy nie są wyłącznym wskaźnikiem oceny poziomu nauczania w szkołach. W celu zobrazowania zróżnicowania poziomu nauczania w szkołach na terenie gminy wykorzystano również mierniki stosowany przez OKE, w celu identyfikacji szkół o niskim, średnim lub wysokim poziomie nauczania na podstawie osiągniętych przez uczniów wyników. Szkoły klasyfikowane są wg przedmiotów, z których ich uczniowie zdają egzaminy (tj. j. polski, matematyka oraz j. angielski).

I tak w gminie Zielonki 80% szkół zostało sklasyfikowanych jako szkoły z wysokim poziomem nauczania języka polskiego, a 20% (tj. 1 szkoła) jako szkoły ze średnim poziomem nauczania w tym zakresie. Żadna szkoła nie została uznana za szkołę o niskim poziomie nauczania. Był to wynik

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

zdecydowanie najlepszy ze wszystkich porównywanych jednostek, jedynie gmina Zabierzów osiągnęła analogiczne wyniki dla swoich szkół (tab. 5). **W przypadku nauczania matematyki oraz języka angielskiego wszystkie szkoły zostały uznane za szkoły o wysokim poziomie nauczania tych przedmiotów. Jedynie gmina Wielka Wieś może pochwalić się wysokim poziomem nauczania matematyki we wszystkich swoich szkołach.**

Tabela 5. Odsetek szkół klasyfikowanych jako szkoły o niskim, średnim lub wysokim poziomie nauczania w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych. w 2019 r.

	j. polski			matematyka			j. angielski		
	niskim	średnim	wysokim	niskim	średnim	wysokim	niskim	średnim	wysokim
MAŁOPOLSKIE	9%	52%	38%	10%	49%	42%	16%	55%	29%
powiat krakowski	7%	44%	49%	2%	42%	55%	9%	52%	39%
KrOF	5%	32%	62%	4%	27%	69%	6%	29%	65%
Zielonki	0%	20%	80%	0%	0%	100%	0%	0%	100%
Kocmyrzów-Luborzyca	11%	67%	22%	0%	100%	0%	22%	56%	22%
Liszki	0%	50%	50%	0%	20%	80%	10%	40%	50%
Michałowice	33%	67%	0%	0%	100%	0%	0%	100%	0%
Wielka Wieś	0%	60%	40%	0%	0%	100%	0%	40%	60%
Zabierzów	0%	20%	80%	0%	30%	70%	0%	10%	90%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE KRAKÓW

W celu zwiększenia motywacji do jeszcze lepszych wyników uczniów gmina Zielonki co roku nagradza tych, którzy osiągają najlepsze wyniki w nauce przyznając Nagrody i Stypendium Edukacyjne Wójta Gminy Zielonki. Od 2015 roku takimi nagrodami wyróżniono 65 uczniów. Na zakończenie roku szkolnego 2018/2019 nagrody otrzymało 7 uczniów w łącznej wysokości 6 720,00 zł, a stypendia edukacyjne przyznano dla 9 uczniów na łączną kwotę 6 720,00 zł. Dodatkowo przyznawane są także nagrody dla nauczycieli za osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze. Łącznie w latach 2015 – 2019 nagrodzono 55 nauczycieli, z czego w 2019 roku nagrody otrzymało 17 nauczycieli w łącznej wysokości 34 000,00 zł.

Edukacja ponadpodstawowa

Na terenie gminy Zielonki nie ma szkół ponadpodstawowych dla młodzieży. Ze względu na sąsiedztwo gminy z miastem Kraków, które jest silnym ośrodkiem edukacyjnym, młodzież mieszkająca na terenie gminy Zielonki wybiera naukę na poziomie szkoły ponadpodstawowej najczęściej właśnie w Krakowie. W 2018 roku do szkół ponadpodstawowych do Krakowa dojeżdżało 562 uczniów (BDL GUS, 2020).

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Podsumowanie

Reasumując oświata i wychowanie na terenie gminy Zielonki jest jednym z mocnych punktów funkcjonowania samorządu. Pomimo trendów wzrostu liczby uczniów warunki nauki są dobre i systematycznie poprawiane. A nauka w szkołach podstawowych wyróżnia się pozytywnie na tle innych samorządów. Gmina Zielonki utrzymuje wysoki poziom nauczania w szkołach, a także zarządzania placówkami oświatowymi na swoim terenie już od wielu lat czego przejawem są wyróżnienia w Ogólnopolskim programie certyfikacji „**Samorządowy Lider Edukacji**” – dla gmin, powiatów i samorządnych województw szczególnie aktywnych w dziedzinie rozwoju oświaty i wspieraniu środowisk oświatowych. Gmina Zielonki otrzymała 5 takich wyróżnień w ciągu 9 lat istnienia konkursu, ostatnie w 2019 roku. Z drugiej strony należy zwrócić większą uwagę na edukację przedszkolną i opiekę nad dziećmi do lat 3, tak, aby spełniały one zapotrzebowania do możliwego przyrostu dzieci w tym wieku na terenie gminy.

Czas wolny

Oferta spędzania czasu wolnego to zazwyczaj wypadkowa działalności instytucji samorządowych i/lub państwowych, organizacji pozarządowych oraz prywatnych przedsiębiorców. W gminie Zielonki do głównych instytucji należy Centrum Kultury, Promocji i Rekreacji w Zielonkach (CKPiR) oraz Biblioteka Publiczna (z Izbą Regionalną), a ich działalność jest uzupełniana przez propozycje lokalnych stowarzyszeń i fundacji, inicjatywy mieszkańców i grup nieformalnych, np. koła gospodyń wiejskich. W przypadku oferty dla dzieci ważną rolę odgrywają koła przedmiotowe i dodatkowe zajęcia prowadzone w szkołach, szeroka oferta CKPiR w tym zakresie, a także zajęcia oferowane w świetlicach środowiskowych i ośrodku wsparcia dziennego. Miejscami, w których mieszkańcy mogą spędzać czas wolny są też zlokalizowane w sołectwach budynki wielofunkcyjne/ świetlice wiejskie (w latach 2014-2018 zmodernizowano takie przestrzenie w Batowicach, Brzozówce, Grębownicach i Przybysławicach). Należy przy tym mieć na uwadze, że zielonczanie korzystają także z atrakcji poza gminą, m.in. w Krakowie, który jako metropolia przyciąga mieszkańców terenów sąsiednich bogatą ofertą kulturalno-edukacyjną i formami zazwyczaj ograniczonymi w mniejszych ośrodkach, takimi jak: kino, teatr, koncerty.

Oferta Centrum Kultury, Promocji i Rekreacji w Zielonkach

Centrum Kultury, Promocji i Rekreacji w Zielonkach to gminna instytucja, która prowadzi działalność w zakresie upowszechniania kultury, turystyki i rekreacji oraz promocji gminy. Główną siedzibą CKPiR jest hala sportowa w Zielonkach.

Centrum Kultury w ciągu ostatnich 10 lat bardzo poszerzyło ofertę spędzania czasu wolnego dla mieszkańców (zob. tab. 6). Pojawiła się zupełnie nowa oferta cyklicznych zajęć edukacyjnych i sportowych – zarówno dla dzieci, młodzieży, jak i osób dorosłych, w tym seniorów, oferta wakacyjno-feryjna, ale również zwiększyła się liczba imprez, głównie plenerowych – integracyjnych i sportowych. Wśród nowych zajęć stałych warto wymienić np. zajęcia plastyczne (realizowane w ramach trzech pracowni: EcoArt, Pracownia Małej Formy, Pracownia Rysunku), dziecięcy zespół folklorystyczny Czerwone Korale (powstały w 2019 roku - w próbach zespołu uczestniczy 25 dzieci w wieku od 4 do 6 roku życia), a wśród imprez plenerowych – sportowych: Rajd Rowerowy po Gminie Zielonki, Marchewkowy Półmaraton.

Stałe rozszerzanie oferty przez CKPiR poprzez zwiększanie liczby i różnorodności: zajęć, stałych grup, imprez – stanowi odpowiedź na wzrastającą liczbę mieszkańców gminy Zielonki i ich potrzeby w zakresie spędzania czasu wolnego.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 6. Działania CKPiR w gminie Zielonki – porównanie 2010 r. i 2019 r.

Działanie	2010	2019
Imprezy zorganizowane przez CKPiR	34	43
Współorganizacja imprez gminnych	10	31
Grupy zajęciowe stałe	10	36
Oferta wakacyjna i feryjna – liczba turnusów	b.d.	13
Oferta dla seniorów – liczba zajęć (wykłady UTW, gimnastyka, spotkania klubu 60+)	-	90
Udział w konkursach, przeglądach, etc.	12	18

Źródło: Opracowanie na podstawie danych UG Zielonki

Główną oś działalności CKPiR stanowią **zajęcia całoroczne cykliczne** – edukacyjne, muzyczne, plastyczne, taneczne, sportowe – grupowe i indywidualne. Skierowane są one zarówno do dzieci, młodzieży, jak i osób dorosłych, w tym seniorów. Odbywają się w kilku lokalizacjach, głównie w hali sportowej w Zielonkach i budynku Centrum Integracji Społecznej w Zielonkach. W 2019 r. prowadzono aż 36 stałych grup zajęciowych, czyli **ponad trzykrotnie więcej** niż w 2010 r. Na przestrzeni 10 lat także ponad trzykrotnie wzrosła tygodniowa liczba osób - uczestniczących w edukacyjnych zajęciach stałych (skierowanych do dzieci i młodzieży).

Pod auspicjami CKPiR działa obecnie 9 zespołów: zespół muzyczny Fermata (w 2019 r. liczył 90 chórzystów), obchodząca w 2020 r. 25-lecie istnienia grupa kolędnicza „Herody” z Zielonek, taneczny zespół folklorystyczny Folklove, dziecięcy zespół folklorystyczny „Czerwony Korale”, Jurajska Kapela Folklorystyczna Gminy Zielonki (muzycy występują w tradycyjnych strojach krakowskich), chór żeński Bel Canto, Parafialno-Gminna Orkiestra Dęta z Zielonek, Orkiestra Dęta "Wola" oraz Parafialna Orkiestra Dęta Korzkiew.

Zajęcia edukacyjne są z reguły płatne, jednak zajęcia niektórych zespołów są zwolnione z opłat – są to zajęcia dla osób dorosłych, nieedukacyjne. Mieszkańcy mogą nieodpłatnie uczestniczyć w następujących formach: „Herody z Zielonek”, „Parafialno-Gminna Orkiestra Dęta z Zielonek”, chór Bel Canto oraz zespół ludowy Folklove⁸.

Wśród propozycji cyklicznych dostępnych w gminie Zielonki w ramach oferty CKPiR znajdują się zatem m.in. zajęcia plastyczne (np. Eco Art, Pracownia Małej Formy, Pracownia Rysunku, warsztaty rodzinne, warsztaty szopkarskie), zajęcia edukacyjne, zajęcia muzyczne (nauka gry na instrumentach muzycznych, zajęcia wokalne), zajęcia sportowe i ruchowo-taneczne (prowadzone przez CKPiR bądź prowadzone w obiektach CKPiR we współpracy z innymi podmiotami przez instruktorów zewnętrznych, m.in. zumba, rytmika z elementami baletu, fitness, pilates, tenis ziemny – szkółka tenisowa, cheerleaderki), zajęcia dla maluchów, nauka języków obcych.

Generalnie spośród zajęć cyklicznych do najliczniej uczęszczanych zaliczają się zajęcia z edukacji muzycznej (w ramach zespołu Fermata i indywidualne) oraz plastyczne (EcoArt, Pracownia Małej Formy, Pracownia Rysunku – w 2019 r. brało w nich udział regularnie 80 dzieci oraz Warsztaty Rodzinne). Natomiast wśród zajęć sportowych prowadzonych w obiektach CKPiR we współpracy

⁸ Na podst. Zarządzenia Dyrektora CKPiR z 2019 r. ws. odpłatności za stałe i cykliczne formy działalności: https://ckpir.zielonki.pl/images/CKPIR/2019/dokumenty/12_Zarz%C4%85dzenie_Nr_12_cykliczne_formy_dzia%C5%82alno%C5%9Bci_2.09.2019_-_Kopia.pdf

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

z innymi podmiotami największą popularnością w 2019 r. cieszyły się Cheerleaderki, piłka nożna oraz gimnastyka sportowa.

CKPiR oferuje też zróżnicowaną, cieszącą się dużą popularnością **oferę ogólnodostępnego zimowego i letniego wypoczynku dzieci i młodzieży**, organizowaną od 2004 w formie półkolonii, pod hasłem „Ferie w hali” i „Wakacje w hali”. Uczestnikom półkolonii zapewniane są ciekawe zajęcia stacjonarne w hali sportowej w Zielonkach, dostosowane do różnych grup wiekowych i zainteresowań dzieci, tzn. zarówno sportowe na płycie hali, jak zajęcia warsztatowe, plastyczne i muzyczne; uatrakcyjniane jednodniowymi wycieczkami kulturalnymi, krajoznawczymi, rekreacyjnymi. Zajęcia odbywają się w czasie ferii zimowych - przez dwa tygodnie, a w czasie wakacji - przez dwa miesiące - w dni powszednie w godzinach od 9.00 do 13.00. Zajęcia prowadzone są przez profesjonalną kadrę pedagogiczną dbającą o komfort dzieci, w taki sposób, by zainteresować jak największą liczbę młodych uczestników. Od 2004 roku do 2019 r. stopniowo wzrasta liczba uczestników tych zajęć.

W 2018 roku CKPiR poszerzyło ofertę wakacyjną o półkolonie tzw. „całodzienne” - 9-godzinne wraz z wyżywieniem dla dzieci. Również ta forma spotkała się z dużym zainteresowaniem rodziców. Zorganizowano dwa turnusy tygodniowe o tematyce bajkowej. Pomysł ten kontynuowano w 2019 r. i został rozszerzony – odbyły się dwa tygodniowe turnusy o profilu artystycznym, z zajęciami plastycznymi, muzycznymi i tanecznymi, w których wzięło udział o 1/3 więcej dzieci.

Wakacyjna oferta CKPiR skierowana jest też do dzieci uczestniczących w regularnych zajęciach CKPiR w czasie roku szkolnego. Od 2007 r. organizowane są Letnie Warsztaty Artystyczne w formie wyjazdowej tygodniowej kolonii w górach. Początkowo Letnie Warsztaty były dostępne tylko dla członków zespołu muzycznego Fermata, a ich celem był rozwój umiejętności członków zespołu. Od 2019 roku w warsztatach uczestniczą również dzieci i młodzież uczęszczające na zajęcia plastyczne w CKPiR w Zielonkach: w ramach Eco Art i Pracowni Małej Formy. W ostatnich 5 latach nastąpił wzrost liczby uczestników tej oferty wakacyjnej: w 2019 r. w Letnich Warsztatach Artystycznych wzięło udział zauważalnie więcej dzieci niż w 2015 r.

Całościowo, różnymi formami oferty wakacyjnej i feryjnej w 2019 r. objętych zostało 544 dzieci.

CKPiR wypracowało też ciekawą **oferę czasu wolnego dla seniorów**: przy Centrum Kultury, Promocji i Rekreacji działa od 2015 r. Centrum Aktywnego Seniora. Celem CAS jest aktywizowanie ludzi po 60. roku życia do wspólnego i zorganizowanego spędzania czasu wolnego. Do podstawowych zadań CAS należy: szerzenie idei wolontariatu 60+, propagowanie aktywnej formy spędzania czasu poprzez uczestnictwo w różnorodnych zajęciach Klubu 60+, aktywny udział w społeczeństwie poprzez działalność Gminnej Rady Seniorów. Zajęcia klubowe odbywają się raz w tygodniu od 10 lat o tej samej porze, co daje możliwość seniorom zaplanowania regularnego uczestnictwa. Zajęcia odbywają się w salach budynku Forum Aktywności Lokalnej w Zielonkach użyczanych od GOPS oraz w CIS w Zielonkach, a od niedawna również w Węgrzicach. Kolejną formą jest Zielonecki Uniwersytet Trzeciego Wieku uruchomiony w 2017 r. W ramach tej oferty raz w miesiącu są organizowane wykłady tematyczne dla seniorów, a raz w tygodniu prowadzone są zajęcia z gimnastyki usprawniającej. Działalność UTW i CAS jest wzbogacona o wycieczki kulturalne i rekreacyjne. Od trzech lat CKPiR organizuje też Gminny Dzień Seniora. To działanie mające na celu integrację nie tylko seniorów, ale również całych rodzin. Impreza ma charakter artystyczny, integracyjny i międzypokoleniowy. Powyższe aktywności cieszą się zainteresowaniem,

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

a odzwierciedla to m.in. powiększająca się w przeciągu ostatnich lat liczba członków Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Poza ofertą edukacyjną/zajęciową ważną część działalności CKPiR stanowi organizacja rozmaitych wydarzeń dla mieszkańców. CKPiR organizuje rocznie po kilkadziesiąt **wydarzeń kulturalnych oraz sportowych** (koncerty, pikniki, przeglądy, konkursy/turnieje, biegi), część z nich to efekt współpracy z innymi podmiotami, np. sołectwami, szkołami, stowarzyszeniami, KGW. W 2019 zorganizowano łącznie 74 imprezy, z tego 31 w formule współorganizacji. W ciągu ostatnich lat następował rozwój oferty CKPiR w tym zakresie, co odzwierciedla zestawienie ze sobą danych liczbowych z 2010 i 2019 roku (tab. 6). W porównaniu do 2010 r. znacząco zwiększyła się liczba imprez – tych organizowanych przez CKPiR o blisko 1/3 (z 34 na 43), zaś tych współorganizowanych z różnymi podmiotami – aż trzykrotnie (z 10 na 31). W omawianym okresie istotnie wzrosła też liczba uczestników imprez kulturalnych i sportowych – **łącna liczba roczna wszystkich uczestników wydarzeń w 2019 r. była ponad półtorakrotnie większa niż w 2010 r.**

Wśród rozpoznawalnych cyklicznie organizowanych imprez kulturalnych należy wymienić m.in.

- Gminny Przegląd Pucheroków – który organizowany jest od lat 70. XX w. w Niedzielę Palmową w Bibicach. Podczas niego dzieci prezentują się na scenie w stroju Pucheroka⁹, wygłaszają oracje oraz pokazują koszyczek z ubieranymi smakołykami. Wydarzeniu przez cały dzień towarzyszy kiermasz i wystawy wielkanocne przygotowane przez artystów, twórców i rzemieślników ludowych. W imprezie występuje kilkadziesiąt dzieci, na widowni zbiera się około 200 osób.
- Dożynki Gminne – co roku sołectwa, koła gospodyń, koła integracyjne z gminy Zielonki przygotowują korowody dożynkowe z uplecionymi własnoręcznie wieńcami i prezentują się na scenie. Imprezie towarzyszy piknik integracyjny z pokazami i atrakcjami muzycznymi. W 2018 na scenie prezentowało się 12 korowodów, a w 2019 roku aż 16 korowodów na 19 sołectw w gminie Zielonki. W imprezie uczestniczy co roku średnio około 1000 osób.
- „Śledzik u Wójta” – gala wręczenia nagród samorządowych gminy Zielonki to największa impreza promocyjna gminy Zielonki. W 2019 r. odbyła się po raz 24., jak zwykle w ostatki, czyli ostatni wieczór karnawału, w hali sportowej w Zielonkach. Wydarzenie jest okazją, by podziękować osobom, organizacjom i instytucjom współpracującym z gminą Zielonki i mającym wkład w jej rozwój. Na wydarzenie zapraszane są organizacje społeczne działające na terenie gminy, jak również przedstawiciele instytucji z którymi gmina współpracuje, władz samorządowych i administracji rządowej. Stałym punktem programu jest filmowe podsumowanie roku w gminie Zielonki: wydarzeń i inwestycji gminnych, a głównym punktem nagrodzenie osób i instytucji zasłużonych dla promocji gminy Zielonki (gala wręczenia Nagród Samorządowych Gminy Zielonki). Każdego roku statuetką Śledzika gmina nagradza kilkanaście osób i instytucji. Galę uświetniają występy artystyczne zespołów CKPiR oraz gwiazd muzyki i kabaretu, byli wśród nich Zbigniew Wodecki, Edyta Geppert, Marcin Daniec i wielu innych. Jest to też jedno z wydarzeń o największej liczbie uczestników – co roku w Śledziku uczestniczy ok. 800 gości.
- Coroczne przeglądy o skali ponadlokalnej: Powiatowy Przegląd Grup Kolędniczych, Powiatowy Przegląd Orkiestr Dętych oraz Festiwal Zespołów Ludowych. W przeglądach tych prezentuje się średnio po 6-8 zespołów. Natomiast występom, w ramach Festiwalu

⁹ Więcej o tradycji dot. pucheroków – w dalszej części rozdziału.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Zespołów Ludowych w latach 2012, 2013, 2015, 2016 i 2019 w różnych miejscowościach gminy, ostatnio w Trojanowicach, towarzyszy piknik integracyjny, na którym zorganizowane są pokazy i warsztaty folklorystyczne, rękodzielnicze, malowania witraży, florystyczne, zielarskie, stolarskie. W każdym pikniku udział bierze około 1000 osób.

Poza wymienionymi wyżej wydarzeniami zainteresowaniem mieszkańców cieszą się też rodzinne pikniki w poszczególnych sołectwach, impreza integracyjna – Zachariaszada (współorganizacja GOPS, ŚDS, Stowarzyszenie Zachariasz), Dzień Seniora, koncerty okolicznościowe np. noworoczny, z okazji Dnia Matki.

CKPiR w ostatnich latach wzbogacił swoją ofertę też o duże plenerowe imprezy sportowe, które cieszą się niestąbną popularnością wśród mieszkańców. Należą do nich m.in.:

- Rajd Rowerowy po gminie Zielonki organizowany od 2014 roku, największa impreza sportowa. To flagowa impreza Centrum Kultury o charakterze rodzinnym, która propaguje zdrowy styl życia i atrakcje turystyczne gminy Zielonki. Biorą w niej udział zawodnicy - pochodzący nie tylko z gminy Zielonki i sąsiednich, ale też z terenu Małopolski, a nawet całej Polski. Każdorazowo w Rajdzie bierze udział czynnie 1 tys. rowerzystów, ale – sądząc po zainteresowaniu (miejsca w 2019 r. skończyły się już na miesiąc przed rajdem) – byłoby ich więcej, gdyby nie ograniczenia liczby uczestników wprowadzone ze względów bezpieczeństwa. Ta największa, organizowana przez CKPiR, całonocna impreza łączy miłośników sportu, aktywnego spędzania czasu, ale i muzyki, gdyż CKPiR tego dnia organizuje też piknik z wieloma atrakcjami na scenie i na stoiskach oraz – na finał – wieczorny, plenerowy, ogólnodostępny koncert gwiazdy wieńczący imprezę (były już zespoły: Pectus, Zakopower, IRA, Lady Pank). Koncert (finał imprezy) gromadzi średnio 2-2,5 tys. osób. Organizowany przez CKPiR **Rajd Rowerowy został doceniony w 2018 r. przez Województwo Małopolskie - został uznany za jedną z najbardziej nieszablonowych inicjatyw w Małopolsce**, przyczyniających się do promocji województwa - przyznano wyróżnienie “za inspirujące, kreatywne, prospołeczne, oparte na marketingu wartości działania, budujące markę miejsca”.
- Półmaraton Marchewkowy organizowany od 2015 r. corocznie we wrześniu, czyli rywalizacja w biegach i Nordic Walking dla wszystkich grup wiekowych. Trasy prowadzą pomiędzy polami i łąkami zaraz za północną granicą Krakowa na różnych dystansach: półmaraton - trasa długa (21,6 km), trasa średnia (13,8 km), trasa krótka (6,3 km), Bieg Rodzinny (1,3 km) oraz biegi dla dzieci (300m, 600m, 900m); a także zawody Nordic Walking (6,3 km). Dla porównania liczba uczestników w 2015 wynosiła 313 osób, a w 2019 r. przekroczyła 330 osób.
- Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych – Tropem Wilczym w Bibicach wszedł już na stałe w kalendarz wydarzeń patriotycznych i sportowych. Ideą projektu biegowo-edukacyjnego „Tropem Wilczym. Bieg Pamięci Żołnierzy Wyklętych” jest oddanie hołdu żołnierzom polskiego podziemia antykomunistycznego i antysowieckiego działającym w latach 1944-1963 w obrębie przedwojennych granic RP oraz popularyzacja wiedzy na ten temat. CKPiR odpowiada za organizację tego biegu od 2017 r. W 2019 r. liczba uczestników wzrosła o 1/3 w stosunku do pierwszej edycji (2017 r. – 63 osoby, 2018 r. – 39 osób, 2019 r. – 82 osoby). Ponieważ impreza odbywa się w lutym i ma charakter plenerowy to liczba uczestników w znacznej mierze zależy od warunków pogodowych.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

W ramach oferty CKPiR odbywają się także konkursy, np. plastyczne i recytatorskie. Gminny Konkurs Recytatorski organizowany jest co roku w marcu. Udział biorą w nim przeważnie dzieci i młodzież szkół podstawowych i grupa seniorów. Konkurs cieszy się popularnością, do udziału zgłasza się po kilkadziesiąt uczestników. Do tej pory mieszkańcy gminy Zielonki odnosili sukcesy na dalszych etapach konkursu – powiatowym, wojewódzkim, a także dwukrotnie na etapie ogólnopolskim.

Baza lokalowa

Centrum Kultury, Promocji i Rekreacji w Zielonkach realizuje swoją działalność w trzech lokalizacjach na terenie gminy Zielonki. Główną siedzibą jest hala sportowa w Zielonkach, gdzie prowadzone są zajęcia sportowe na płycie hali oraz zajęcia edukacyjne w sali zaadaptowanej na te potrzeby z pomieszczenia pierwotnie przeznaczonego na kawiarnię/bar. W tym samym budynku znajdują się pomieszczenia biurowe dla większości pracowników CKPiR. Druga lokalizacja to budynek Centrum Integracji Społecznej w Zielonkach (CIS), gdzie CKPiR w 4 salach prowadzi działalność edukacyjną oraz działalność opartą na współpracy z innymi podmiotami (instruktorzy zewnętrzni). Dodatkowo w trzeciej lokalizacji, w budynku Urzędu Gminy Zielonki, znajduje się pokój pracowników Działu Promocji, Informacji i Współpracy CKPiR. Niektóre z zajęć odbywają się też w pomieszczeniach użyczanych przez inne jednostki - np. w budynku Forum Aktywności Lokalnej w Zielonkach (FAL), będącym w zarządzie GOPS. Istotnym problemem, z którym boryka się CKPiR, jest bardzo mała liczba pomieszczeń, w których mogą odbywać się zajęcia edukacyjne, zarówno grupowe, jak i indywidualne. Wszystkie sale w godzinach popołudniowych są obłożone w 100 %, a zajęcia kończą się nawet po godzinie 22.00. Nierzadko do zajęć indywidualnych są też wykorzystywane po godzinach pomieszczenia biurowe. Pomimo, iż instruktorzy mogliby prowadzić większą liczbę zajęć edukacyjnych, są zainteresowani nimi potencjalni chętni uczestnicy, to w takiej sytuacji trudno myśleć o poszerzaniu, rozwoju oferty zajęć CKPiR czy zwiększaniu liczby osób na stałe korzystających z wypracowanej już formuły zajęć. W ramach CKPiR ćwiczą liczne osobowo zespoły muzyczne i taneczne na wysokim już poziomie, organizowane przez CKPiR imprezy i widowiska muszą odbywać się w nieprzystosowanej do tego i zbyt małej sali CIS, nie mieszczącej wszystkich widzów, hali sportowej lub wynajmowanych salach Multikina na terenie miasta Krakowa (koncerty Fermaty). Dlatego coraz bardziej widoczny jest też brak miejsca do prób i prezentacji ich umiejętności przed lokalną publicznością - sali o charakterze widowiskowym i układzie amfiteatralnym. Dodatkowo sala amfiteatralna mogłaby być wykorzystywana przez CKPiR też do organizacji np. koncertów i spotkań ze znanymi artystami.

CKPiR **prowadzi także działalność informacyjno-promocyjną gminy.** Funkcjonujący w ramach Centrum Kultury Dział Promocji, Informacji i Współpracy wydaje bezpłatny samorządowy dwumiesięcznik „Wiadomości Lokalne Gminy Zielonki”. Czasopismo porusza szeroki wachlarz tematów – można tu przeczytać o tym, co się dzieje w gminie Zielonki, od najważniejszych inwestycji, wydarzeń kulturalnych, społecznych i sportowych, poprzez oświatę i historię małej ojczyzny. Pismo osiąga obecnie średnio 68 stron objętości, a z każdym rokiem zwiększa się jego nakład – w 2019 r. wynosił 8,5 tys. egzemplarzy, czyli o tysiąc więcej niż w 2018 r. i o 1,5 tys. więcej niż w latach 2011-2017. Obecnie jest dystrybuowane do mieszkańców za pośrednictwem Poczty Polskiej jako druk bezadresowy. Dla porównania w roku 2010 do mieszkańców trafiło łącznie 8 tys. egz. pisma (w 4 numerach, w tym 2 podwójnych), a w 2019 roku 33 tys. egz. (w 4 numerach, w tym 2 podwójnych) – do skrzynek ponad 22 tys. mieszkańców.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Dział Promocji, Informacji i Współpracy obsługuje też 3 strony internetowe (zielonki.pl, eko.zielonki.pl, ckpir.zielonki.pl), ale i 2 fanpage na Facebooku (gminy Zielonki - facebook.com/zielonki i CKPiR - facebook.com/ckpir), kanał gminy na YouTube i oficjalny profil gminy na Instagramie, przygotowując liczne teksty, filmy, galerie zdjęciowe poświęcone gminie Zielonki. Facebook i Instagram to narzędzia, poprzez które CKPiR chce przybliżyć mieszkańcom i turystom walory przyrodnicze oraz kulturowe gminy Zielonki. Na początku 2020 r. fanpage gminy na Facebooku miał ponad 5 tys. fanów. Dział promocji CKPiR współredaguje stronę zielonki.pl, przygotowując teksty informacyjne do działu Aktualności: o inwestycjach, relacje z wydarzeń, imprez, ale i ważnych z punktu widzenia samorządu inicjatyw i spotkań, w 2019 r. zamieszczono na niej ponad 800 tekstów i informacji. Na potrzeby własnej działalności CKPiR prowadzi stronę internetową ckpir.zielonki.pl, będącą witryną informacyjną dla aktywnych uczestników zajęć i wydarzeń organizowanych w Centrum Kultury, a także dla mieszkańców gminy Zielonki, Krakowa i okolicznych gmin, których centrum chciałoby swoją ofertą zainteresować. Można na niej przeczytać o planowanych imprezach, poznać relacje z tych, które się odbyły, pobrać scenariusz questu czy obrazki do pokolorowania, poczytać o zwyczajach ludowych gminy. Na stronie udostępniane są „Wiadomości Lokalne Gminy Zielonki” w wersji pdf począwszy od nr 1 z 2008 roku. Strona zawiera informacje zamieszczane na bieżąco, w 2019 r. ukazało się na niej 88 tekstów.

Z inicjatywy CKPiR w latach 2011-2020 przygotowano i opublikowano na kanale YouTube ponad 200 reportaży filmowych o gminie Zielonki we współpracy z firmą Pro-Elab. Oko kamery śledzi wydarzenia w gminie od 2010 roku, czego początkowo efektem były filmy podsumowujące rok w gminie, prezentowane podczas Gali „Śledzika”, z czasem zaczęto jednak wykorzystywać materiał filmowy na bieżąco w formie reportaży z imprez, fleszy inwestycyjnych, stąd na kanale filmowym YouTube w roku 2019 znalazło się 28 filmów. Raz do roku powstaje film traktujący o całym roku w gminie do wyświetlenia na dorocznej gali wręczenia nagród samorządowych „Śledzik u wójta”. W roku 2019 prócz reportaży z imprez powstały takie materiały jak: „Razem w trosce o czyste powietrze w gminie Zielonki”, reportaże inwestycyjne jak i relacja z odwiedzin w partnerskiej gminie Hersin-Coupigny „Z gminy Zielonki do Hersin-Coupigny - tym razem uczniowie z Korzkwi”. Filmy są publikowane i rozpowszechniane również poprzez fanpage gminy na FB oraz stronę internetową.

Działalność edukacyjno-informacyjna CKPiR realizowana jest poprzez **liczne publikacje poświęcone gminie**, przygotowywane przez zespół DPlIW CKPiR w tysięcznych nakładach. Publikacje służą też promocji gminy Zielonki - trafiają do bibliotek, są przekazywane do szkół, przedszkoli, jako nagrody w konkursach mieszkańcom gminy, czasem (jak w przypadku mapy gminy) nieodpłatnie dystrybuowane poprzez skrzynki pocztowe mieszkańcom. W ostatnich latach zespół CKPiR przygotowywał i koordynował wydawanie: map gminy, przewodnika turystycznego, albumu fotograficznego poświęconego gminie, książeczek dla dzieci, folderów o gminie Zielonki w kilku wersjach językowych.

Centrum Kultury, Promocji i Rekreacji koordynuje i odpowiada również za **współpracę zagraniczną** Gminy Zielonki. Od 2011 roku rozwijane jest partnerstwo z francuską gminą Hersin-Coupigny z departamentu Nord-pas-de-Calais, a współpraca ma głównie charakter kulturalny, czego przejawem są wymiany kilkudziesięcioosobowych zespołów artystycznych, będące okazją do zaprezentowania umiejętności przed publicznością zaprzyjaźnionej gminy oraz do promocji zespołów artystycznych gminy Zielonki i polskiej kultury. W ostatnich latach we Francji występowały z koncertami: Parafialno-Gminna Orkiestra Dęta z Zielonek (2012 r.) i chór Fermata

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

(2016); w gminie Zielonki goszczono natomiast francuską orkiestrę Harmonie du Commerce (2013) i chór Chant'Hersin (2017). W 2019 przygotowano i zrealizowano wyjazd oficjalnej delegacji gminy Zielonki oraz grupy uczniów ze Szkoły Podstawowej w Korzkwi do Hersin-Coupigny, z intencją podjęcia wymiany młodzieżowej. Rewizyta uczniów z Hersin-Coupigny, zaplanowana na maj 2020 roku, z powodu epidemii koronawirusa została odłożona na 2021 rok. Gminę Zielonki regularnie odwiedzają też grupy i zespoły muzyczne z Ukrainy, Węgier, a także z Estonii - partnera Stowarzyszenia Korona Północnego Krakowa, którego członkiem jest gmina Zielonki. Są to wizyty tematyczne, przygotowuje i koordynuje je zespół DPlIW CKPiR.

Centrum Kultury realizuje także zadania z zakresu ochrony **dziedzictwa kulturowego gminy i jego kreatywnego wykorzystania**. Centrum Kultury kultywuje unikatowy, sięgający XVII wieku i związany z Niedzielą Palmową, zwyczaj pucheroków¹⁰. Organizuje coroczne przeglądy Pucheroków na Rynku w Bibicach i promuje ten unikatowy zwyczaj, kultywowany nieprzerwanie tylko na terenie dzisiejszej gminy Zielonki. Zwyczaj Pucheroków ma swoje pięć minut w okresie świąt wielkanocnych w Niedzielę Palmową, ale intencją CKPiR jest, by tak unikatowy zwyczaj był widoczny przez cały rok, stąd m.in. pomysł na lalkę Pucheroka, a jedną z ostatnich inicjatyw jest gra planszowa „Pucherok”. **Postać pucheroka ze względu na wyjątkowy charakter stała się, z inicjatywy CKPiR, znakiem rozpoznawczym gminy Zielonki (tzw. Brand Hero gminy Zielonki)**, co przejawia się w konsekwentnie podejmowanych i rozwijanych działaniach. To symbol lokalnej tożsamości, ale też element promocyjny gminy („ambasador gminy”), a rok 2020 uchwałą Rady Gminy Zielonki został ogłoszony Rokiem Pucheroka. W 2009 r. powstała gminna maskotka – Lalka Pucherok, a w 2016 r. drewniany brelok w kształcie Pucheroka. W parze z lalką Heroda mają one promować unikatowe zwyczaje ludowe pielęgnowane w gminie Zielonki, służą jako prezent, pamiątka, zabawka, pomoc dydaktyczna podczas lekcji szkolnych i muzealnych. Na muralu na ścianie frontowej CKPiR w Zielonkach (hali sportowej) utworzonym z okazji 40-lecia tej instytucji także znalazła się postać dziecka-pucheroka. CKPiR w ostatnich latach zrealizowało szereg działań promujących ten unikatowy zwyczaj zachowany w gminie Zielonki – zarówno wśród mieszkańców gminy, jak i szerzej – w okolicznych gminach, województwie, Polsce i na świecie. Ponadto co roku podczas rodzinnych warsztatów z CKPiR w Zielonkach prowadzone są zajęcia plastyczne nawiązujące do postaci Pucheroka. Dzieci wykonują charakterystyczne, kolorowe czapeczki i tworzą swoje laleczki. Pucherok stał się bohaterem gry planszowej, która powstała z inicjatywy DPlIW w 2019 roku. Podczas rodzinnych spotkań przy planszówce będzie można poznać zwyczaj Pucheroka, dowiedzieć się więcej o jego historii, tradycji i zabytkach. Podczas imprez czy pikników będzie można też zagrać w wersję wielkoformatową tej gry, przygotowaną w 2020 r. – duże pionki i ogromna kostka do gry to jeszcze więcej zabawy (gra oczekuje na premierę, która miała się odbyć

¹⁰ Pucheroki (łac. puer - chłopiec) – chłopcy w kolorowych spiczastych czapkach ubrani w kozuchy, przepasani słomianymi powróstami, z twarzami umazanymi sadzą. W Niedzielę Palmową w grupkach z koszykami na jajka i młotkiem/laską do wystukiwania rytmu chodzą po świątecznej kweście od domu do domu, recytując zabawne wierszyki zwane oracjami. Zwyczaj sięga XVII wieku i wywodzi się ze zwyczajowej przedświątecznej kwesty krakowskich żaków. Od ok. XVIII w. przeniósł się do podkrakowskich wsi (wg badaczy granica występowania zwyczaju to dawna granica Galicji). Obecnie zwyczaj zachował się niemalże wyłącznie we wsiach leżących na terenie gminy Zielonki, w dużej mierze dzięki staraniom lokalnych pasjonatów (m.in. Henryk Banaś z Bibic, Stanisław Siwek z Trojanowic), którzy uczyli młodsze pokolenia pucherokowych oracji i organizowali obchodzenie domów (co istotne – już w 1964 r. zapoczątkowano coroczny Przegląd Pucheroków w Bibicach). Od końca XX wieku zwyczaj rozkwita - co roku w Gminnych Przeglądach Pucheroków na rynku w Bibicach uczestniczy od 60 do blisko setki dzieci z terenu gminy Zielonki, głównie z Bibic, Trojanowic i Zielonek. Występy pucheroków ogląda kilkaset widzów, w tym wycieczki z Krakowa i innych części kraju. Na podst. B. Ogrodowska, „Polskie obrzędy i zwyczaje doroczne”, Warszawa 2009; M. Kmita-Fugiej, „Pucherocy chodzą, swe oracje głoszą – historia unikatowego zwyczaju” – artykuł z 2012 r. <https://zielonki.pl/index.php/rok-pucheroka/6761-pucherocy-chodza-swe-oracje-glosza-historia-unikatowego-zwyczaju>.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

podczas Przeglądu Pucheroków w 2020 roku, została ona jednak przesunięta ze względu na epidemię koronawirusa).

W okresie Świąt Bożego Narodzenia popularny jest zwyczaj kołędowania Herodów, kultywowany przez kilka grup kołędniczych wspieranych przez CKPiR, organizowany jest także coroczny Powiatowy Przegląd Grup Kołędniczych. Z kolei noszenie stroju krakowskiego od dziesięcioleci promuje działająca przy Centrum Kultury Parafialno-Gminna Orkiestra Dęta z Zielonek.

Do unikatowego dziedzictwa kulturowego gminy Zielonki należy postać malarki prymitywistki z Zielonek Katarzyny Gawłowej. W 2010 r. (wrzesień/październik) CKPiR zorganizowało triumfalny powrót zapomnianej wówczas w swojej małej ojczyźnie artystki do rodzinnej miejscowości – w Centrum Integracji Społecznej w Zielonkach zorganizowano wystawę obrazów Katarzyny Gawłowej we współpracy z Muzeum Etnograficznym w Krakowie, z którego wypożyczono obrazy. Zorganizowano wówczas wernisaż z konferencją, a także lekcje muzealne dla uczniów. Łącznie wystawę obrazów artystki zwiedziło ponad 800 osób. CKPiR zakupiło też dwa pierwsze obrazy artystki dla instytucji kultury w gminie Zielonki - są obecnie przekazane w depozyt Izbie Regionalnej.

Nową inicjatywą CKPiR jest powstający na terenie gminy szlak murali, odzwierciedlający ważne postacie, związane z gminą, bądź rocznicowe wydarzenia. Poprzez podjęcie przez CKPiR w 2016 r. współpracy z krakowską Fundacją ARTica zorganizowane zostały nie tylko na terenie gminy 2 artystyczne Festiwale Graffiti i Sztuk Młodzieżowych w latach 2016 i 2017, w których uczestniczyło każdorazowo ponad 150 dzieci, ale powstały też murale: w Parku Wiejskim w Zielonkach – prezentujące atrakcje gminy Zielonki (2016); na budynku Szkoły Podstawowej w Bibicach – poświęcony Stanisławowi Wyspiańskiemu (2017); w Szkole Podstawowej w Woli Zachariaszowskiej przedstawiający Józefa Piłsudskiego (2018) oraz na siedzibie głównej CKPiR – przedstawiający trzy postacie: Pucheroka, Katarzynę Gawłową i muzykanta (2019).

Do kolejnych inicjatyw CKPiR z zakresu promowania dziedzictwa i historii gminy należą przedsięwzięcia związane z kreowaniem nowych atrakcji w gminie, np. Szlak Stanisława Wyspiańskiego w Węgrzcach (artysta ostatnie miesiące życia spędził w tej miejscowości), ścieżka historyczno-edukacyjna „Zjednoczeni w Niepodległej” (o granicach zaborów, które dzieliły gminę Zielonki), quest „Z Eleonorą Wodzicką spacer po Korzkwi”, w ramach którego poznaje się historię kościoła i zamku w Korzkwi. Ważnym wydarzeniem zorganizowanym przez CKPiR w 2017 r. była konferencja „Wyspiański wraca do Węgrzc – wieczór poświęcony twórczości Wyspiańskiego z udziałem i wykładami: wicedyrektora Muzeum Narodowego w Krakowie Łukasza Gawła, autorki biografii młodopolskiego artysty Moniki Śliwińskiej, wnuczki artysty Doroty Wyspiańskiej-Zapędowskiej oraz fragmentami „Wesela” Wyspiańskiego w wykonaniu studentów Krakowskiej Akademii Sztuk Teatralnych pod kierunkiem Agnieszki Mandat.

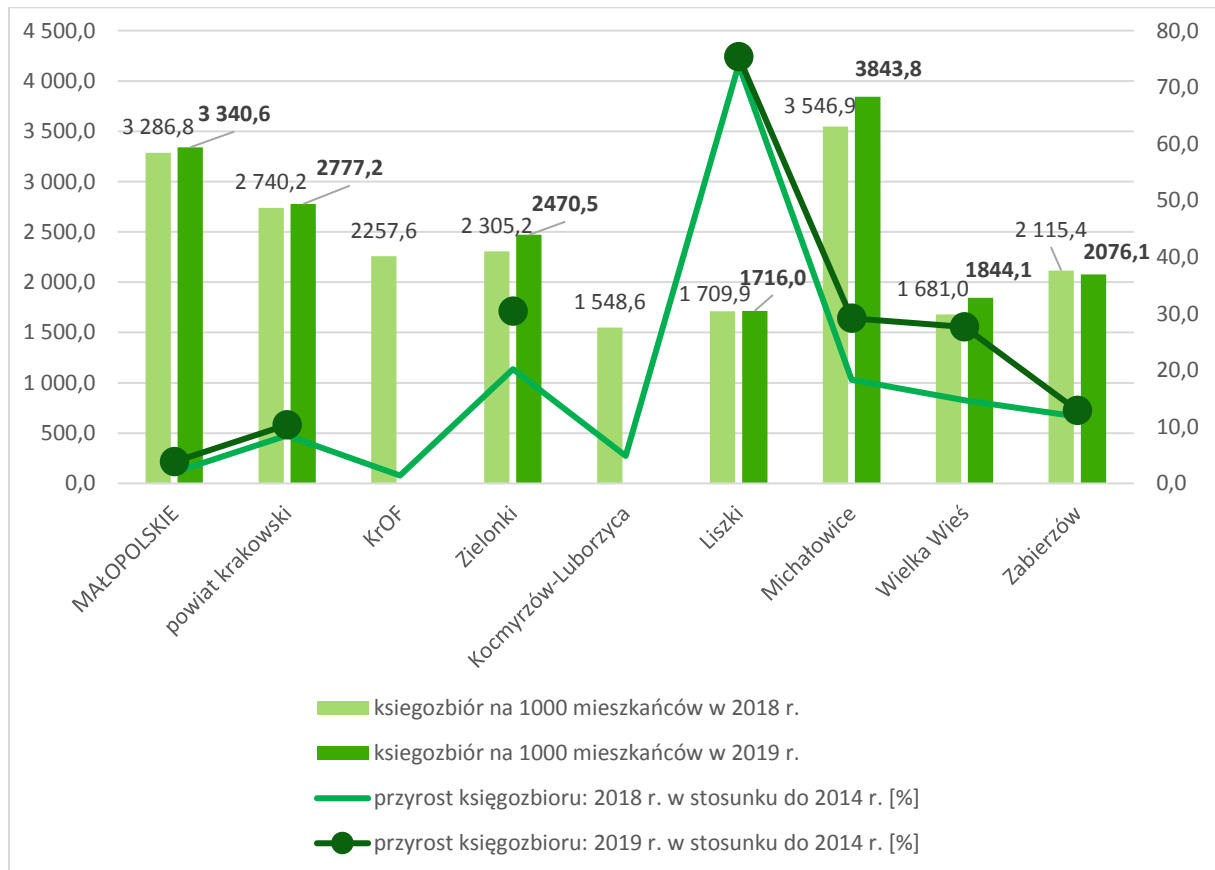
Promocją lokalnego dziedzictwa zajmuje się także Biblioteka Publiczna w Zielonkach i funkcjonująca w jej ramach Izba Regionalna, organizując wydarzenia związane z kultywowaniem obrzędów świątecznych i zwyczajów ludowych, np. konkursy: „Najpiękniejsza palma wielkanocna” oraz „Cudowna Moc Bukietów” (w obu zwraca się uwagę, aby w pracach wykorzystywać tradycyjne, naturalne, materiały), spotkania karnawałowe – „Zapustne Darcie Pierza” czy prowadząc działania z zakresu upowszechniania stroju ludowego (unikalnym elementem dziedzictwa kulturowego gminy Zielonki jest obecny na gorsetach damskiego stroju ludowego wzór hafciarski określany mianem „od Zielonek”).

Oferta Biblioteka Publiczna oraz Izba Regionalna

Kolejny ważnym instytucjonalnym organizatorem oferty kulturalnej w gminie Zielonki jest Biblioteka Publiczna – z główną siedzibą w Zielonkach i 3 filiami (Węgrzce, Przybysławice, Bibice - Kulturoteka). W 2018 r. jej księgozbiór wynosił 52 055 woluminów, co znaczy, że na 1000 mieszkańców przypadało ok. 2 305 woluminów. Wynik ten świadczył o stosunkowo dobrej dostępności pozycji bibliotecznych w Zielonkach, a wyższą wartość wskaźnika księgozbioru przypadającego na 1000 mieszkańców odnotowano tylko dla gminy Michałowice i w przypadku średnich liczonych dla powiatu i województwa. Na przestrzeni 2014-2018 z każdym rokiem wzrastała wartość tak liczonego wskaźnika dostępności zieloneckiego księgozbioru. **Wzrastała także liczba pozycji bibliotecznych: porównując liczbę woluminów w 2014 r. i w 2018 r., to właśnie w gminie Zielonki miał miejsce drugi pod względem wielkości procentowy przyrost księgozbioru wśród analizowanych JST – w wysokości 20% (wyk.18).**

Zbiory Biblioteki Publicznej w Zielonkach są na bieżąco uzupełniane z dotacji podmiotowej gminy Zielonki, środków Biblioteki Narodowej, jak również z darowizn. Stan zbiorów na koniec 2019 r. wynosił 56 447 (w tym 54 881 książek). Łączne wpływy woluminów w 2019 r. wyniosły 5 672 egzemplarzy, z czego zakup nowości 2 478 egzemplarzy. Dla 2019 r. liczba zakupionych książek na 100 mieszkańców wynosiła 10,32. W 2019 r. księgozbiór liczony na 1000 mieszkańców wynosił 2 470 woluminów i tym samym gmina Zielonki cały czas utrzymywała się w czołówce zestawienia pod względem tego wskaźnika. Z kolei porównując wielkość księgozbioru dla 2014 r. i 2019 r. , to procentowy przyrost woluminów w gminie Zielonki był jednym z najwyższych i wynosił 30,4%.

Wykres 18. Księgozbiór przypadający na 1000 mieszkańców w 2018 r. i 2019 r. oraz procentowa zmiana liczby woluminów: 2018 r. i 2019 r. w stosunku do 2014 r.*

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych oraz danych przekazanych przez Bibliotekę Publiczną w Zielonkach

*brak danych za 2019 r. dla gminy Kocmyrzów-Luborzyca oraz wszystkich gmin KrOF

W latach 2015-2019 zwiększała się liczba czytelników zieloneckiej biblioteki (4819 osób w 2019 r. – czyli blisko 40% więcej niż w 2015 r.), na co istotny wpływ miało utworzenie nowego oddziału w 2018 r. – Kulturoteki w Bibicach. Najwięcej czytelników było zarejestrowanych w bibliotece głównej w Zielonkach (blisko 2000 osób), ale warto zwrócić uwagę, że w ostatnich 5 latach stosunkowo duży przyrost czytelników dotyczył filii w Przybysławicach. Wzrostowy trend liczby czytelników występował też we wszystkich jednostkach wybranych do analizy. Co więcej, **w latach 2014-2018 zarówno w gminie Zielonki, jak i w pozostałych omawianych JST, rosła też wartość wskaźnika aktywności czytelniczej (liczba czytelników bibliotek na 1000 mieszkańców). W 2018 r. na tysiąc mieszkańców gminy Zielonki przypadało 201 czytelników i był to jeden z lepszych wyników w całym zestawieniu – wyższą wartość odnotowano jedynie w Michałowicach i dla KrOF-u (odpowiednio 282 i 249).** Dla 2019 r. obserwuje się dalszy wzrost tego wskaźnika, a gmina Zielonki z 211 czytelnikami przypadającymi na 1000 mieszkańców cały czas zajmowała drugą pozycję wśród analizowanych JST¹¹. Z kolei średnia liczba wypożyczeń na 1 czytelnika w 2018 r. wynosiła 14,6 i kształtowała się na poziomie średniej wojewódzkiej, zaś w 2019 r. – 15,4 i tym samym sytuowała się nieco poniżej wyników dla województwa i powiatu, ale powyżej wartości odnotowanych w Liszkach czy Michałowicach. Zauważalny w gminie Zielonki wzrost liczby czytelników oraz czytelników przypadających na 1000 mieszkańców to niewątpliwie pozytywne zjawisko na tle ogólnego niskiego wskaźnika czytelnictwa w Polsce i zmian nawyków czytelniczych (kupowanie zamiast wypożyczania książek)¹². Wyrazem aktywności czytelniczej zielonczan jest też prężna działalność Dyskusyjnych Klubów Książki – przy bibliotekach funkcjonują DKK dla dorosłych oraz dla dzieci i młodzieży.

Tabela 7. Liczba czytelników Biblioteki Publicznej w gminie Zielonki w latach 2015-2019.

Filia/rok	2015	2016	2017	2018	2019
Zielonki	1738	1807	1936	2013	1977
Węgrzce	1072	1089	1101	1006	1070
Przybysławice	658	675	780	856	871
Bibice	-	-	-	625	901
Ogółem	3468	3571	3817	4503	4819

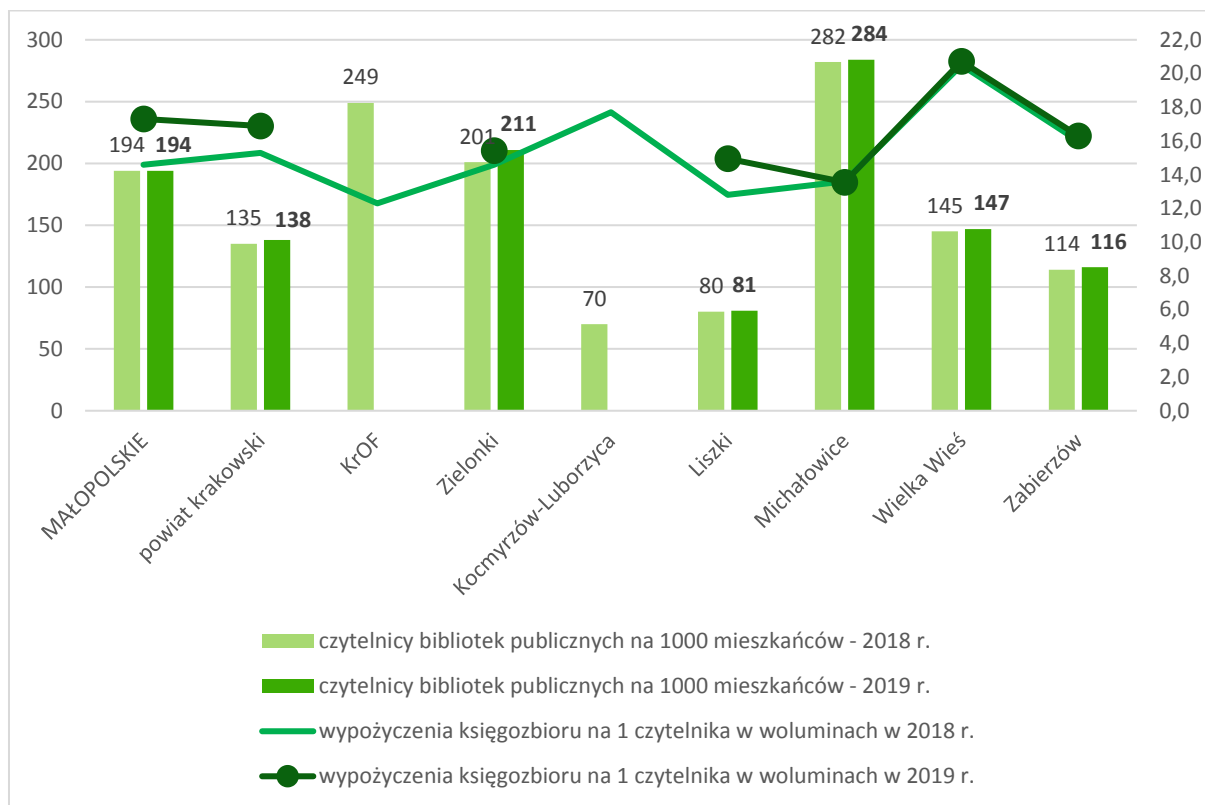
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki

¹¹ Dane dla całego zestawienia niepełne – brak danych za 2019 r. dla gminy Kocmyrzów-Luborzyca oraz wszystkich gmin KrOF

¹² Za: Izabela Koryś, Roman Chymkowski, *Stan czytelnictwa w Polsce w 2018 r. Wstępne wyniki*, raport dostępny: <https://www.bn.org.pl/tag-czytelnictwo>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 19. Czytelnicy bibliotek na 1000 mieszkańców oraz wypożyczenia na 1 czytelnika w 2018 r. i 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych raz danych przekazanych przez Bibliotekę Publiczną w Zielonkach

*brak danych za 2019 r. dla gminy Kocmyrzów-Luborzyca oraz wszystkich gmin KrOF

Zielonecka biblioteka współtworzy ofertę spędzania czasu wolnego w gminie – do jej działań zaliczają się m.in. regularnie odbywające się spotkania DKK, wystawy i towarzyszące im wernisaże/finisaże, zajęcia/lekcje biblioteczne dla dzieci i młodzieży (w tym spotkania w szkołach/przedszkolach w ramach Dyskusyjnego Klubu Książki dla Dzieci), spotkania autorskie, warsztaty/spotkania artystyczne – np. warsztaty hafciarskie, biblioteczne zajęcia plastyczne (w różnych formułach – rodzinne, dla dzieci/młodzieży, dla seniorów), oferta wakacyjna i feryjna dla dzieci – zajęcia literacko-plastyczne, spotkania Książkożerców (spotkania książkowo-kulinarne w Kulturotece), różne imprezy m.in. wieczory w bibliotece, happeningi czytelnicze, wymiany książkowe, Wieczór Niepodległości. Biblioteka aktywnie włącza się w różne wydarzenia gminne, przygotowuje ciekawe atrakcje w ramach świąt czytelniczych np. Tygodnia Bibliotek, a także od kilku lat uczestniczy w Wielkiej Paradzie Smoków w Krakowie organizowanej przez Teatr Groteska (smoki to efekt współpracy mieszkańców, zazwyczaj dzieci i ich opiekunów z ekipą bibliotekarzy. W 2019 r. zielonecka reprezentacja otrzymała III miejsce w konkursie na najpiękniejszego smoka). W ramach działalności okołobibliotecznej **w ostatnich 5 latach średnio rocznie odbywało się ponad 500 różnych form/wydarzeń (tab. 8).**

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 8. BP w Zielonkach – działalność okołobiblioteczna w latach 2015-2019*

	2015	2016	2017	2018	2019	średnia
Liczba wydarzeń	514	425	487	636	579	528

*bez uwzględnienia działalności Izby Regionalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki oraz Sprawozdań z pracy Biblioteki Publicznej w Zielonkach z lat 2015-2018

Od 2014 r. w strukturze Biblioteki Publicznej funkcjonuje oddział zbiorów muzealnych – Izba Regionalna (IR), której misją jest „odkrywać, chronić oraz przybliżyć współczesnym i przekazać następnym pokoleniom dziedzictwo historyczne i kulturowe gminy Zielonki”¹³. IR nie tylko popularyzuje wiedzę o dziedzictwie gminy, ale też realizuje wiele inicjatyw integrujących mieszkańców. IR gromadzi dobra kultury w zakresie historii i sztuki ludowej gminy Zielonki. Zbiory stale są wzbogacane darami ofiarodawców. Izba mieści się w lokalu biblioteki w Zielonkach. Można ją bezpłatnie zwiedzać od poniedziałku do soboty. Ponadto IR organizuje zajęcia edukacyjne dla dzieci, etno-warsztaty, „spotkania z historią”, plenery fotograficzne, konkursy, a także opracowuje publikacje dot. lokalnej kultury i historii. Celem tych działań jest przypomnienie i przybliżenie dawnych zwyczajów oraz obrzędów wsi podkrakowskiej (oraz wzmocnienie lub przywrócenie ich praktykowania), np. takich jak zapustne darcie pierza czy wykonywanie palm wielkanocnych. **W latach 2015-2019 Izba organizowała po kilkadziesiąt wydarzeń rocznie (tab. 9). Ponadto w latach 2016-2019 Izbę łącznie zwiedziły 2733 osoby (średnio 631 os./rok).** Ważnym dopełnieniem działalności edukacyjnej instytucji jest strona internetowa, na której regularnie zamieszczane są artykuły historyczno-etnograficzne – dotyczące kultury ludowej, dziedzictwa gminy Zielonki, ważnych lokalnych postaci (podstrona „Osobowości naszej gminy”) czy samych zbiorów – w ramach cyklu „Obiekt tygodnia” (zdjęcia obiektu wraz z krótkim opisem). Ważnym aspektem działalności IR jest upowszechnianie wiedzy o stroju krakowskim. W 2018 i 2019 roku zostały wydane dwa albumy prezentujące fotografie elementów stroju krakowskiego, które znajdują się w zbiorach IR. Działania naukowo-edukacyjne Biblioteki Publicznej w Zielonkach obejmują również prowadzenie serii wydawniczej „Biblioteka Historyczna Gminy Zielonki”, w obrębie której ukazały się już dwie książki. Seria będzie kontynuowana w przyszłości.

W odpowiedzi na lokalowe potrzeby wynikające m.in. z ciągle powiększającego się księgozbioru oraz rozbudowywanej oferty okołobibliotecznej na najbliższe lata planowana jest budowa nowego budynku Biblioteki Publicznej w Zielonkach wraz z Izbą Regionalną. Obecnie powierzchnia biblioteki nie jest adekwatna do posiadanych zbiorów i nieproporcjonalna do zapotrzebowania, brakuje także pomieszczenia do magazynowania książek. Z racji tego, iż Zielonki są miejscowością podmiejską, mając na uwadze zwiększającą się liczbę mieszkańców gminy, aktualizacja księgozbioru biblioteki stoi przed sporym wyzwaniem. Utrzymanie rosnącej liczby czytelników i stosunkowo wysokiego poziomu czytelnictwa w gminie wymaga stałego powiększania zbiorów i nabywania nowości czytelniczych zaspokajających potrzeby mieszkańców (w tym zwyczajów i preferencji czytelniczych mieszkańców napływowych), a do tego niezbędne są odpowiednie warunki lokalowe. Ponadto, w zakresie rozwoju infrastruktury bibliotecznej planowane są również remonty filii w Przybysławicach (malowanie, nowa aranżacja wnętrza) oraz w Węgrzicach (nowa aranżacja przestrzeni – dostosowanie jej do potrzeb osób niepełnosprawnych). Także stale

¹³ Za: <https://izbaregionalna.zielonki.org/regulamin/>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

powiększające się zbiory IR wymagają nowej przestrzeni magazynowej i wystawienniczej. Zapewnienie jej jest niezbędnym warunkiem wzrostu efektywności dalszej działalności IR. W przyszłości warto rozważyć pomysł zmiany nazwy IR, za którą podążałaby pewna modyfikacja charakteru jej działalności. Istnieje również pilne zapotrzebowanie na salę do zajęć edukacyjnych, a także na przystosowanie przestrzeni muzealnej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Celem tych zmian jest uczynienie IR miejscem bardziej atrakcyjnym dla różnych grup odbiorców gminnej oferty kulturalnej oraz stworzenie odpowiednich warunków do pogłębienia refleksji nad dziedzictwem kulturowym gminy Zielonki i okolic.

Tabela 9. Działalność Izby Regionalnej w Zielonkach w latach 2015-2018

	2015	2016	2017	2018	średnia
Liczba wydarzeń	29	49	37	65	45
Liczba zwiedzających	b.d.	795	795	303	631

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z pracy Biblioteki Publicznej w Zielonkach z lat 2015-2018

Oferta sportowa

Oferta spędzania czasu wolnego to nie tylko propozycje edukacyjno-kulturalne, ale też sportowo-rekreacyjne. Na terenie gminy znajduje się infrastruktura sportowa, która sprzyja rozwojowi aktywności fizycznej: hala sportowa w Zielonkach (siedziba CKPiR) oraz boiska: kompleks boisk w Pękowicach, kompleks boisk w Brzozówce, pełnowymiarowe boiska klubów sportowych (LKS Zieleńczanka, TS Węgrzce, KS Bibiczanka). Hala to obiekt rozpoznawalny w skali ponadlokalnej o powierzchni wynoszącej 2122 m². Rozmiary i wyposażenie budynku (sama płyta boiska o wymiarach 44 m x 21,5 m) sprawiają, że mogą być w nim rozgrywane zawody na poziomie ligowym w randze mistrzostw Polski dla dyscyplin takich jak: siatkówka, koszykówka i piłka ręczna, tenis ziemny i stołowy oraz gimnastyka sportowa. Trybuny mają prawie 300 miejsc siedzących, w budynku dostępna jest też winda dla niepełnosprawnych. Zarówno przy hali, jak i przy boiskach w Pękowicach i Brzozówce znajdują się korty tenisowe. Sportową infrastrukturę gminy dopełnią 2 baseny szkolne (w szkołach w Zielonkach i Bibicach), które w miarę wolnych godzin są wykorzystywane na potrzeby rekreacyjne mieszkańców.

Poza tym oferta sportowa w gminie Zielonki opiera się na następujących elementach:

- cyklicznych zajęciach odbywających się na hali sportowej w ramach oferty CKPiR, przy współpracy zewnętrznych instruktorów, np. gimnastyka, sportowa szkołka prowadzona przez instruktorów AZS AWF;
- zajęciach, imprezach i pozostałej działalności prowadzonej przez stowarzyszenia, fundacje, w tym kluby sportowe. Z boisk klubów sportowych realizujących zadania w ramach otrzymanej dotacji z Gminy korzysta z każdym rokiem coraz większa liczba osób. Zajęcia na boiskach odbywają się systematycznie – 2-3 razy w tygodniu.
- zajęciach/obiektach prowadzonych przez podmioty prywatne;
- bazie sportowo-rekreacyjnej na wolnym powietrzu – przestrzeniach wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę, w których mieszkańcy mogą wypoczywać i realizować aktywności fizyczne we własnym zakresie. W gminie Zielonki ten rodzaj zaplecza jest rozbudowany: na terenie gminy funkcjonują 23 ogólnodostępne place zabaw, 17 siłowni

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

zewnątrznych i kilka ogólnodostępnych terenów sportowo-rekreacyjnych z boiskami/boiskami wielofunkcyjnymi: w Pękowicach i Brzozówce oraz klubów sportowych – LKS Zieleńczanka, KS Bibiczanka i TS Węgrzce. Największym zielonym urządzonym terenem rekreacyjnym jest Park Wiejski w Zielonkach – o powierzchni ponad 2 ha z alejkami asfaltowymi, placem zabaw, małą architekturą, boiskiem do koszykówki, pagórkiem widokowym. Wiele inwestycji i modernizacji w tym zakresie miało miejsce właśnie w ostatnich 5 latach – m.in. siłownię zewnętrzną, teren rekreacyjny w Trojanowicach, plac zabaw na Osiedlu Łokietka, teren rekreacyjny w Garliczce i inne. W ostatnich latach pozyskiwano też nowe tereny i przekształcano je na przestrzenie rekreacyjne. W 2018 roku gmina Zielonki w drodze umów sprzedaży nabyła grunty zlokalizowane w centrum miejscowości Wola Zachariaszowska, przeznaczone na cele rekreacyjno-sportowe o łącznej powierzchni 0,1976 ha za łączną cenę 247.600,00 zł, składające się z 4 działek ewidencyjnych położonych przy skrzyżowaniu pl. Józefa Kusia z ul. Św. Floriana oraz ul. Akacyjną. Ponadto w 2018 r. gmina Zielonki w drodze darowizny od Skarbu Państwa otrzymała prawo własności działki nr 1507 obręb Zielonki, o powierzchni 0,42 ha (wartość 607.194,00 zł), zlokalizowanej pomiędzy ul. Lawendową a ul. Na Piaski w Zielonkach. Przedmiotowa nieruchomość przeznaczona jest na urządzenie terenu rekreacyjno-sportowego. Po przeprowadzonej analizie różnych możliwości zagospodarowania otrzymanego od Skarbu Państwa terenu, gmina dokonała w 2018 r., zakupu sąsiedniej działki nr 1508 obr. Zielonki, o powierzchni 0,20 ha za cenę 300.000,00 zł. Dzięki temu uzyskano większą łączną szerokość nieruchomości, co umożliwi korzystniejsze zagospodarowanie terenu, w tym możliwość częściowej zabudowy budynkiem sołectkim. W 2019 r. pozyskano też działki na cele rekreacyjne w Grębynicach (24 ary) i Januszowicach (22 ary), łącznie za 675 tys. zł¹⁴. W 2020 roku na podstawie art. 13 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 817 ze zm.), w drodze decyzji administracyjnej Wojewody Małopolskiego z dnia 29.01.2020 r., znak: WS.VII.,7510.1.86.2019.JK, gmina Zielonki nabyła z mocy prawa działki nr 240/2 o powierzchni 0,57 ha obr. Batowice oraz nr 242/2 o pow. 1,42 ha obr. Batowice, które w przyszłości mogą zostać zagospodarowane jako tereny rekreacyjno-sportowe służące mieszkańcom Sołectwa Batowice i Sołectwa Dziekanowice.

Gmina co roku motywuje i wspiera dzieci, młodzież, dorosłych mieszkańców poprzez przyznawanie stypendiów i nagród sportowych. W ostatnich latach rosła liczba przyznawanych stypendiów i nagród sportowych (zob. tab. 10). W roku 2019 przyznano łącznie 27 nagród i stypendiów sportowych (za osiągnięcia sportowe w roku 2018), a w 2020 roku 47 (za osiągnięcia sportowe w roku 2019). Stypendia przyznawane są zawodnikom osiągającym wysokie wyniki sportowe we współzawodnictwie międzynarodowym lub krajowym w dyscyplinach sportu mających znaczenie dla gminy Zielonki. Natomiast Nagrodę Sportową Gminy Zielonki może otrzymać zawodnik lub trener – też pod warunkiem, że uprawiają (trenują osobę/y uprawiające) jedną z dyscyplin sportowych mających znaczenie dla gminy Zielonki. Uchwała rady o stypendiach i nagrodach sportowych ustala 24 dyscypliny sportowe mające znaczenia dla gminy Zielonki (obecnie dwie kolejne dyscypliny – żeglarstwo oraz narciarstwo alpejskie czekają na dopisanie). Zgodnie z art. 31 ust. 3 ustawy o sporcie organ prowadzący przy ustalaniu zasad przyznawania ww. nagród bierze pod uwagę znaczenie danego sportu dla jednostki samorządu terytorialnego oraz osiągnięty wynik

¹⁴ Za: „Wiadomości Lokalne Gminy Zielonki”, 1(151)/2020.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

sportowy. W ostatnich latach poszerzało się też zestawienie dyscyplin sportowych mających znaczenia dla gminy Zielonki - co odzwierciedla też różnorodność sportowych pasji zielonczan.

Tabela 10. Przyznane nagrody i stypendia sportowe oraz liczba dyscyplin sportowych mających znaczenie dla gminy Zielonki w latach 2015-2020*

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nagrody sportowe	0	2	2	9	15	23
Stypendia sportowe	2	5	5	6	12	24
RAZEM	2	7	7	15	27	47
Dyscypliny sportowe	-	18	20	21	24	26**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki

* Nagrody i stypendia przyznane w danym roku dotyczą osiągnięć za poprzedni rok.

** Uwzględniając dyscypliny ws. których wpłynęły wnioski o dopisanie (żeglarstwo oraz narciarstwo alpejskie).
Dyscypliny czekają na dopisanie.

Podsumowanie

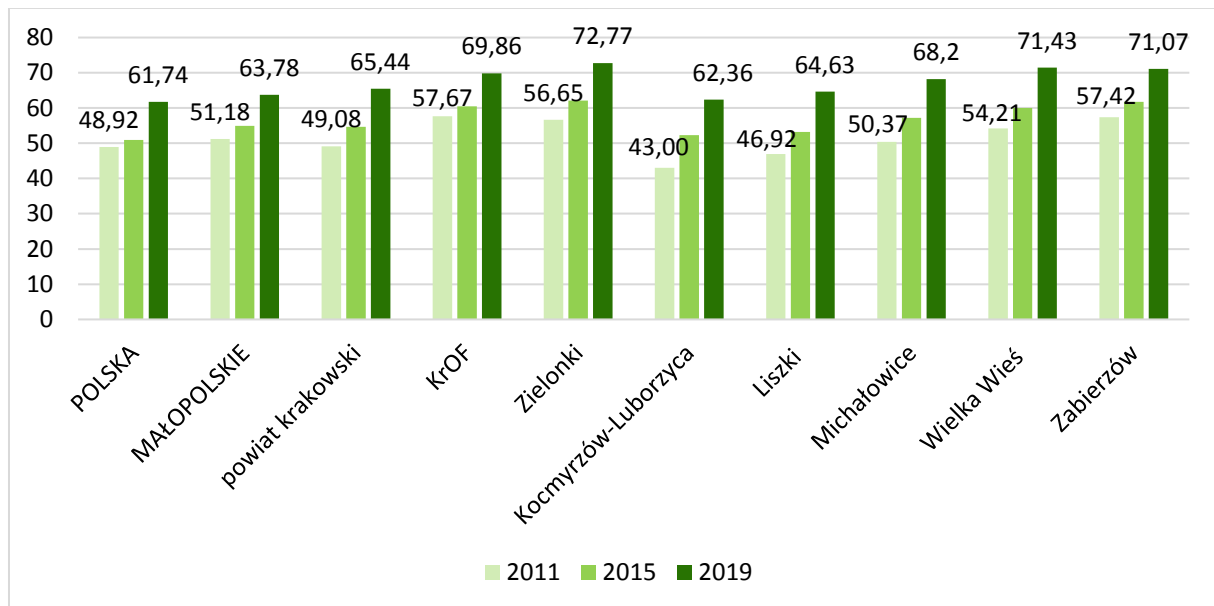
Oferta spędzania czasu wolnego w gminie Zielonki w ostatnich latach zauważalnie się rozbudowała – pojawiło się wiele nowych propozycji: zajęć, wydarzeń, obiektów i infrastruktury. W efekcie powstała bogata i różnorodna oferta dla różnych grup wiekowych: dzieci, młodzieży, dorosłych – w tym seniorów. Kluczową rolę w kształtowaniu oferty kulturalnej i sportowej odgrywają instytucje gminne – Centrum Kultury, Promocji i Rekreacji w Zielonkach, Biblioteka Publiczna wraz z funkcjonującą w jej strukturach Izbą Regionalną, a ich działalność uzupełniają stowarzyszenia czy grupy mieszkańców, w tym np. kluby sportowe czy koła gospodyń wiejskich. Co istotne, w gminie Zielonki w ramach ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego pielęgnowane są tradycje ludowe, a wśród nich najważniejsze miejsce zajmuje unikatowy zwyczaj pucheroków.

Aktywność społeczna

Jednym z podstawowych przejawów aktywności społecznej jest aktywność wyborcza. **Biorąc pod uwagę wybory parlamentarne zielonczanie wyróżniają się pod tym względem od lat na tle analizowanych jednostek.** Już w 2011 r. gmina Zielonki plasowała się na drugiej pozycji pod względem frekwencji w powiecie (za Zabierzowem), by od 2015 r. objąć prowadzenie. **W wyborach w 2019 r. udział wzięło aż 73% uprawnionych do głosowania mieszkańców gminy Zielonki, a zbliżonym wynikiem mogły pochwalić się jedynie Wielka Wieś oraz Zabierzów.**

W Polsce wybory samorządowe cieszą się mniejszym zainteresowaniem niż parlamentarne czy prezydenckie (każdorazowo od 1989 osiągały niższą frekwencję). **Także zielonczanie w nieco mniejszym stopniu angażują się w wybory samorządowe.** Frekwencja z 2019 r. wynosiła w gminie Zielonki blisko 58% i tym samym była zbliżona do średniej dla KrOF-u i tej odnotowanej w gminie Michałowice, a nieco wyższa od wyników dla kraju, województwa, powiatu oraz gmin: Liszki i Kocmyrzów-Luborzyca. Natomiast **zauważalnie wyższymi wartościami charakteryzowały się gminy Wielka Wieś oraz Zabierzów (obie powyżej 60%).** Analizując rankingi frekwencji dla powiatu krakowskiego, zauważa się, że gmina Zielonki obejmowała tym razem niższe pozycje niż w przypadku wyborów parlamentarnych. W 2010 r. plasowała się bliżej końca stawki (13 miejsce), w 2014 r. trafiła do pierwszej dziesiątki, zajmując wówczas 10 miejsce, a w 2018 r. awansowała na 9. W powiatowych rankingach w analizowanym okresie każdorazowo wyżej pozycjonowały się gminy Wielka Wieś i Zabierzów, które w 2018 r. zajęły odpowiednio 1 i 3 miejsce.

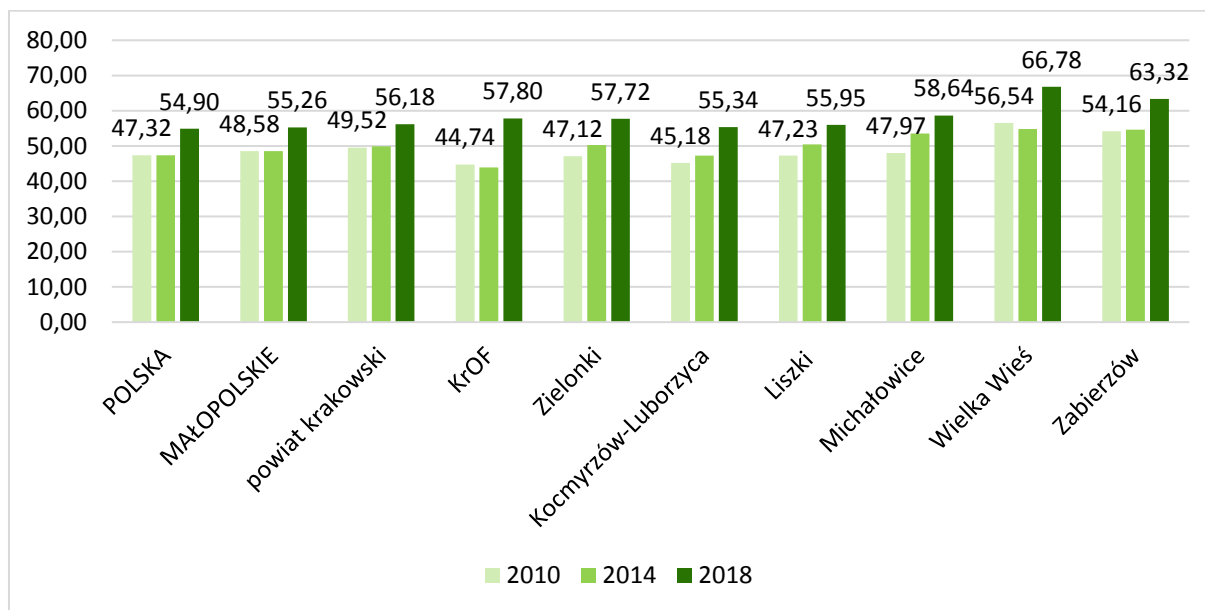
Wykres 20. Zestawienie frekwencji wyborczej – wybory parlamentarne: 2011, 2015 i 2019 w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 21. Zestawienie frekwencji wyborczej – wybory samorządowe 2010, 2014, 2018 w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Na przestrzeni lat w gminie Zielonki zwiększał się udział mieszkańców, zarówno w wyborach parlamentarnych (o blisko 20 pp.), jak i samorządowych rośnie (ok. o 10 pp.), co było spójne z ogólnokrajowymi trendami. **Ponadto, na podstawie powyżej omówionych danych można założyć, że mieszkańcy gminy Zielonki charakteryzują się dość wysoką aktywnością obywatelską, która może przekładać się na równie wysoki potencjał społeczny w zakresie mobilizacji i angażowania się w przedsięwzięcia istotne dla zielonczan.** Należy przy tym pamiętać, że niekoniecznie będzie to zawsze oznaczało aktywne włączanie się w kwestie lokalne, sprawy dotyczące gminy, konsultacje społeczne itp.

Wskaźnikiem zaangażowania w sprawy lokalne i aktywności społecznej mieszkańców gminy Zielonki jest także frekwencja wyborcza podczas zorganizowanych w 2019 r., po raz pierwszy w gminie, jednodniowych, powszechnych i tajnych **wyborów sołeckich**. Wybory przeprowadzono 7 kwietnia 2019 roku w 17 sołectwach (zob. tab.11), a – zgodnie z zapisami znowelizowanego Statutu Sołectw – wyborów nie przeprowadzono w sołectwach Trojanowice i Węgrzce. Zarejestrowane listy kandydatów obejmowały łącznie 23 kandydatów na sołtysów oraz 142 kandydatów na członków rady sołeckiej. Nad prawidłowością przeprowadzenia wyborów czuwały Sołeczkie Komisje Wyborcze, w których pracę podjęło łącznie 113 osób. Frekwencja różnicowała się wg liczby kandydatów – i była wyższa w tych sołectwach, gdzie mieszkańcy mieli (większy) wybór kandydatów. Najwyższą frekwencję odnotowano w Grębynicach (61,51%), stosunkowo wysokimi wynikami charakteryzowały się też sołectwa Bosutów-Boleń, Brzozówka, Garlica Duchowna, Korzkiew – w każdym z tych sołectw frekwencja wynosiła powyżej 40%.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 11. Wybory sołeckie w 2019 r. w gminie Zielonki

Sołectwo	Liczba uprawnionych do głosowania	Kandydaci na sołtysa (liczba osób)	Kandydaci do rady sołeckiej (liczba osób)	Frekwencja (%)
Batowice	367	1	9	20,16
Bibice	2680	1	9	10,63
Bosutów-Boleń	722	3	10	42,10
Brzozówka	468	2	12	41,88
Dziekanowice	578	1	6	16,78
Garlica Duchowna	179	1	9	52,51
Garlica Murowana	304	1	8	25,32
Garliczka	310	1	13	37,41
Grębynice	343	2	5	61,51
Januszowice	252	1	4	23,80
Korzkiew	177	2	9	54,80
Osiedle Łokietka	826	1	7	15,85
Owczary	819	1	6	22,46
Pękowice	457	2	6	32,82
Przybysławice	551	1	9	23,23
Wola Zachariaszowska	559	1	10	27,19
Zielonki	3813	2	11	9,25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki.

Kolejnym z widocznych na terenie JST przejawów aktywności społecznej jest działalność organizacji pozarządowych. Na terenie gminy Zielonki działały 52 organizacje pozarządowe¹⁵. **Analizując liczbę organizacji przypadającą na 1000 mieszkańców, to choć wartość tego wskaźnika dla gminy Zielonki wzrastała w ostatnich latach, to wynik odnotowany w 2018 r. (3,14) był jednym z niższych wśród omawianych jednostek.** Oznacza to, że zielonczanie wypadają dość przeciętnie pod kątem sformalizowanej aktywności społecznej, raczej też nie wyróżniają się na tle mieszkańców innych gmin powiatu krakowskiego czy KrOF-u.

¹⁵ Na podstawie: www.zielonki.pl

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 12. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w 2014 i 2018 roku w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Jednostka	2014 r.	2018 r.
MAŁOPOLSKIE	3,25	3,73
powiat krakowski	2,71	3,25
KrOF	4,33	4,95
Zielonki	2,81	3,14
Kocmyrzów-Luborzycza	2,37	2,83
Liszki	2,75	3,47
Michałowice	3,05	3,69
Wielka Wieś	2,44	2,83
Zabierzów	3,91	4,53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Najpopularniejszymi obszarami działalności organizacji z terenu gminy Zielonki są: sport, turystyka, rekreacja, hobby, rozwój lokalny, kultura, sztuka, tradycja. Najwięcej podmiotów koncentruje się w miejscowościach: Zielonki i Węgrzce (odpowiednio 16 i 9), zaś w dwóch nie funkcjonuje żadna organizacja pozarządowa (Garlica Duchowna, Garliczka). W pozostałych miejscowościach jest zarejestrowanych po kilka NGO (tab. 13.)

Tabela 13. Organizacje pozarządowe wg miejscowości w gminie Zielonki w 2020 r.

Miejscowość	Liczba organizacji pozarządowych
Batowice	3
Bibice	6
Bosutów- Boleń	2
Brzozówka	1
Dzieskanowice	1
Garlica Duchowna	0
Garlica Murowana	2
Garliczka	0
Grębyńnice	2
Januszowice	3
Korzkiew	3
Owczary	3
Pękwice	2
Przybysławice	1
Trojanowice	2
Węgrzce	8
Wola Zachariaszowska	3
Zielonki	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zielonki.pl

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Zieloneckie organizacje pozarządowe budują ofertę kulturalno-sportową gminy m.in. poprzez autorskie przedsięwzięcia czy realizację zadań publicznych. Cele i zasady współpracy między organizacjami a Gminą określa opracowywany corocznie „Program współpracy z organizacjami pozarządowymi Gminy Zielonki”. W ramach współpracy Gmina zapewnia wsparcie finansowe (udzielanie dotacji poprzez otwarte konkursy ofert, tryb pozakonkursowy, umowy cywilno-prawne), jak i pozafinansowe (np. udostępnianie lokalu na spotkania, promocja wydarzeń organizowanych stowarzyszenia – umieszczanie informacji na stronie internetowej Gminy, na tablicach ogłoszeń w urzędzie itp.). Efektem tej współpracy w ostatnich latach były inicjatywy edukacyjne oraz integracyjno-kulturalne, m.in. festiwal muzyczny w Korzkwi (kilka edycji), warsztaty rzemiosła, malarstwa i kulinariów, oferta senioralna – Akademia Sztuk Trzeciego Wieku, oznakowanie szlaku pieszego Stanisława Wyspiańskiego, biegi i inne lokalne imprezy sportowe, wydarzenia organizowane w ramach obchodów roku Stanisława Wyspiańskiego i 100. rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę. Wsparcie otrzymywały też m.in. projekty OSP i działania w zakresie edukacji dla kultury fizycznej prowadzone przez kluby sportowe oraz uczniowskie kluby sportowe.

W latach 2015-2018 **wzrastała liczba zadań publicznych realizowanych w ramach „Programu współpracy...”, a także liczba ich wykonawców – podmiotów Programu (tab. 14). W 2018 r. aż 30 organizacji zaangażowało się w ten sposób w realizację zadań publicznych na rzecz lokalnej społeczności.** Wskazuje to, że taka forma współpracy między Gminą a trzecim sektorem się sprawdza i coraz więcej organizacji pozarządowych jest nią zainteresowanych. Liczba przydzielanych dotacji w ostatnich pięciu edycjach Programu (2015-2019) różnicowała się w zależności od formy wsparcia. W przypadku trybu konkursowego od 2017 przyjęła w miarę stałą wartość (6-7 dotacji), zaś dla trybu pozakonkursowego i umów cywilno-prawnych nie można wytyczyć jednoznacznej tendencji. Z kolei liczba projektów realizowanych przez organizacje ze środków przekazanych przez CKPiR od 2017 stopniowo wzrasta.

Na przestrzeni lat nastąpił też wzrost kwot przeznaczanych na dotacje dla organizacji pozarządowych, jak i wzrost wysokości wszystkich środków finansowych przeznaczonych z budżetu gminy na realizację „Programu współpracy...”. W 2019 r. obie te kwoty były ok. dwukrotnie wyższe niż w 2015 r. Należy przy tym zauważyć, że kwoty przeznaczone na realizację „Programu...” w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy systematycznie wzrastały – w 2015 r. było to 18,89 zł / mieszkańca, a w roku 2019 już 27,33 zł / mieszkańca. (tab. 15).

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 14. Wybrane mierniki efektywności realizacji Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi Gminy Zielonki w latach 2015-2018

Miernik	2015	2016	2017	2018	2019
liczba zadań publicznych zrealizowanych przed podmioty Programu	23	22	25	30	35
liczba podmiotów Programu realizujących zadania publiczne na rzecz lokalnej społeczności	18	20	20	27	22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki (Sprawozdania z realizacji Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi Gminy Zielonki)

Tabela 15. Środki przeznaczone na realizację Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi Gminy Zielonki w latach 2015-2019 w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Rok	Liczba ludności	Środki finansowe przeznaczone z budżetu gminy na realizację Programu (całość)		Środki w ramach Programu przeznaczone na dofinansowania (dotacje) do zadań realizowanych przez organizacje	
	[os]	kwota [zł]	zł/osobę	kwota [zł]	zł/osobę
2015	20 390	385 346,59	18,89	43 213,79	2,11
2016	20 876	436 405,42	20,90	51 419,61	2,46
2017	21 334	427 125,76	20,02	58 155,62	2,72
2018	21 763	492 143,00	22,61	78 731,00	3,61
2019	22 299	609 570,10	27,33	87 900,00	3,94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki (Sprawozdania z realizacji Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi Gminy Zielonki oraz Informacje z przebiegu wykonania budżetu Gminy Zielonki)

Tabela 16. Dofinansowania i środki przekazane organizacjom pozarządowym z budżetu Gminy Zielonki w latach 2015-2019 (zaokrąglone do pełnych kwot).

Rok	Otwarte konkursy ofert		Tryb pozakonkursowy		Umowy cywilnoprawne		Środki przekazane organizacjom społecznym przez CKPiR		Środki przekazane KS i UKS* (dotacje celowe z budżetu Gminy)	
	Kwota dotacji	Liczba ofert - dotacji	Kwota dotacji	Liczba ofert - dotacji	Kwota dotacji	Liczba umów	Kwota	Liczba projektów	Kwota	Liczba projektów
2015	-	-	43 214 zł	8	-	-	57 312 zł	7	289 721 zł	9
2016	20 986 zł	2	17 000 zł	4	13 500 zł	3	64 000 zł	5	300 000 zł	8
2017	40 346 zł	6	15 000 zł	3	2 810 zł	1	70 589 zł	7	300 000 zł	8
2018	51 231 zł	7	14 000 zł	3	13 500 zł	5	87 650 zł	9	325 650 zł	6
2019	45 976 zł	7	31 400 zł	7	10 500 zł	4	128 694 zł	10	393 000 zł	6

*klubom sportowym i uczniowskim klubom sportowym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Zielonki (Sprawozdania z realizacji Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi Gminy Zielonki oraz Informacje z przebiegu wykonania budżetu Gminy Zielonki)

Obok organizacji pozarządowych w gminie Zielonki występują też inne formy współpracy mieszkańców: grupy nieformalne – tematyczne, hobbyistyczne, koła gospodyń wiejskich,

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

obywatelskie grupy w sołectwach. Ich działalność przyczynia się do poszerzania oferty czasu wolnego w gminie – organizacji spotkań, imprez itp. O lokalnym kapitale obywatelskim świadczy także samoorganizacja w sołectwach, głównie działania mieszkańców ukierunkowane na poprawę sytuacji w swoim otoczeniu, organizację wydarzeń i imprez integrujących społeczność. Od kilku lat dość aktywną grupą są także seniorzy. Obecnie inicjatywy aktywizujące starszych mieszkańców realizują m.in. Centrum Aktywnego Seniora i działające w jego ramach: Gminna Rada Seniorów, Zielonecki Uniwersytet Trzeciego Wieku, Klub 60+, a także – Koło Seniora w Węgrzicach. W efekcie działalności tych podmiotów na terenie gminy odbywają się wykłady, różnego rodzaju zajęcia, wydarzenia okolicznościowe (np. Dni Seniora). Gminna Rada Seniorów dba także o działania promocyjne, tak aby starsi mieszkańcy mieli łatwy dostęp do informacji o kierowanej do nich ofercie, m.in. wydawany jest kalendarz zawierający informacje o stałych i cyklicznych imprezach dla seniorów, a w gminnym kwartalniku („Wiadomości Lokalne”) stale zamieszczane są przydatne dla seniorów dane adresowe i numery telefonów do instytucji, do których można zwrócić się o pomoc w trudnych sytuacjach, a także notatki o planowanych imprezach organizowanych przez i dla seniorów.

Podsumowanie

Z przedstawionej analizy można wnioskować, że mieszkańcy gminy Zielonki charakteryzują się dość wysoką aktywnością obywatelską (udział w wyborach), która przekłada się na równie wysoki potencjał społeczny w zakresie mobilizacji i angażowania się w przedsięwzięcia istotne dla mieszkańców. Należy także zauważyć, że na przestrzeni lat w gminie Zielonki ta aktywność stale się zwiększała. Wychodząc naprzeciw rosnącemu zainteresowaniu przez mieszkańców sprawami lokalnej społeczności gmina Zielonki realizuje działania zmierzające do jeszcze większego zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne np. poprzez organizację wyborów sołeckich. Stale także zwiększa się współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi, dzięki czemu proponowana oferta społeczno-kulturalna coraz trafniej odpowiada na potrzeby mieszkańców.

Bezpieczeństwo publiczne

Bardzo ważnym zadaniem własnym gminy jest zapewnienie mieszkańcom warunków do bezpiecznego życia poprzez realizację działań z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej. Bezpieczeństwo publiczne w gminie Zielonki zapewniają wyspecjalizowane instytucje takie jak: Policja (Komisariat Policji w Zielonkach z siedzibą w Krakowie) i Ochotnicza Straż Pożarna.

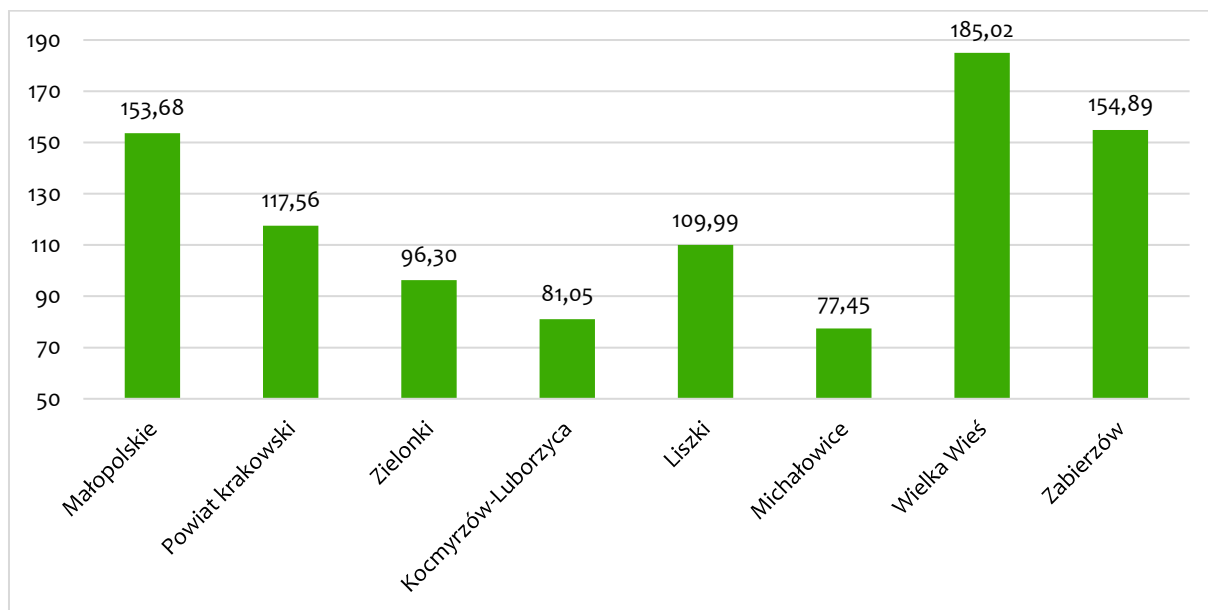
Komisariat Policji w Zielonkach z obecną siedzibą w Krakowie ul. Władysława Łokietka obejmuje swoimi działaniami również sąsiednie gminy – Wielką Wieś oraz Michałowice. W samej gminie Zielonki funkcjonuje 3 dzielnicowych, którzy działają w wyznaczonych rejonach. Policja nie podlega pod samorząd gminny, natomiast Urząd Gminy Zielonki co roku finansuje dodatkowe patrole policyjne – w latach 2015-2019 sfinansowano łącznie blisko 4,5 tys. godzin dwuosobowych patroli (540 ośmiogodzinnych dyżurów). W ramach dodatkowych dyżurów działania ukierunkowane są na kontrolę prędkości i trzeźwości kierowców, kontrolę posesji w zakresie spraw środowiskowych i porządkowych, kontrolowanie miejsc publicznych i przystanków komunikacji publicznej oraz zabezpieczenie imprez plenerowych organizowanych przez jednostki gminne. W ostatnich 5 latach łączna kwota dofinansowania patroli wyniosła 215 920 zł, przy czym widać wyraźny wzrost dotacji od 20 tys. w 2015 roku do 59 920 zł w 2019 r.

Jednym ze wskaźników pokazujących poziom bezpieczeństwa w gminie jest liczba popełnionych przestępstw i wykroczeń. Według danych Krajowej Mapy Bezpieczeństwa **w 2019 roku w gminie Zielonki odnotowano 96,3 przestępstw kryminalnych¹⁶ na 10 tys. mieszkańców, co jest wynikiem niższym niż średnia dla województwa małopolskiego i powiatu krakowskiego. W porównaniu do analizowanych jednostek terytorialnych gmina Zielonki charakteryzuje się jedną z niższych wartości, co świadczy o dobrym poziomie bezpieczeństwa na terenie gminy.** Zdecydowanie wyższa wartość wskaźnika występuje w gminie Wielka Wieś - 185,02 (dane za kwartały I-III 2019 roku) i gminie Zabierzów – 154,89 (wyk.22). **Do najczęściej popełnianych przestępstw kryminalnych w gminie Zielonki należą kradzieże z włamaniem, kradzieże oraz kierowanie pojazdami w stanie nietrzeźwości, co częściowo wpisuje się w ogólne trendy dla województwa małopolskiego i powiatu krakowskiego (wyk.23).** Gminę Zielonki wyróżnia wyraźnie większa ilość dokonywanych na jej terenie kradzieży z włamaniem – 15,6 zdarzeń na 10 tys. mieszkańców, co jest wynikiem 2-3 razy większym niż w pozostałych omawianych gminach. Uwagę zwraca także gmina Wielka Wieś, gdzie wśród najczęstszych przestępstw, obok kradzieży (których jest ok. trzykrotnie więcej niż w pozostałych gminach, m.in. ze względu na kradzieże sklepowe w outlecie odzieżowym), znajduje się posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych (27,14 na 10 tys. mieszk.).

¹⁶ Do przestępstw kryminalnych zaliczono: rozbój, kradzież rozbójniczą, wymuszenie, uszczerbek na zdrowiu, bójka i pobicie, kradzież z włamaniem, uszkodzenie rzeczy, kradzież, udzielanie innej osobie środków odurzających lub substancji psychotropowych, posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych, kierowanie pojazdami mechanicznymi w stanie nietrzeźwości, oszustwo na wnuczka, oszustwo na policjanta, seksualne.

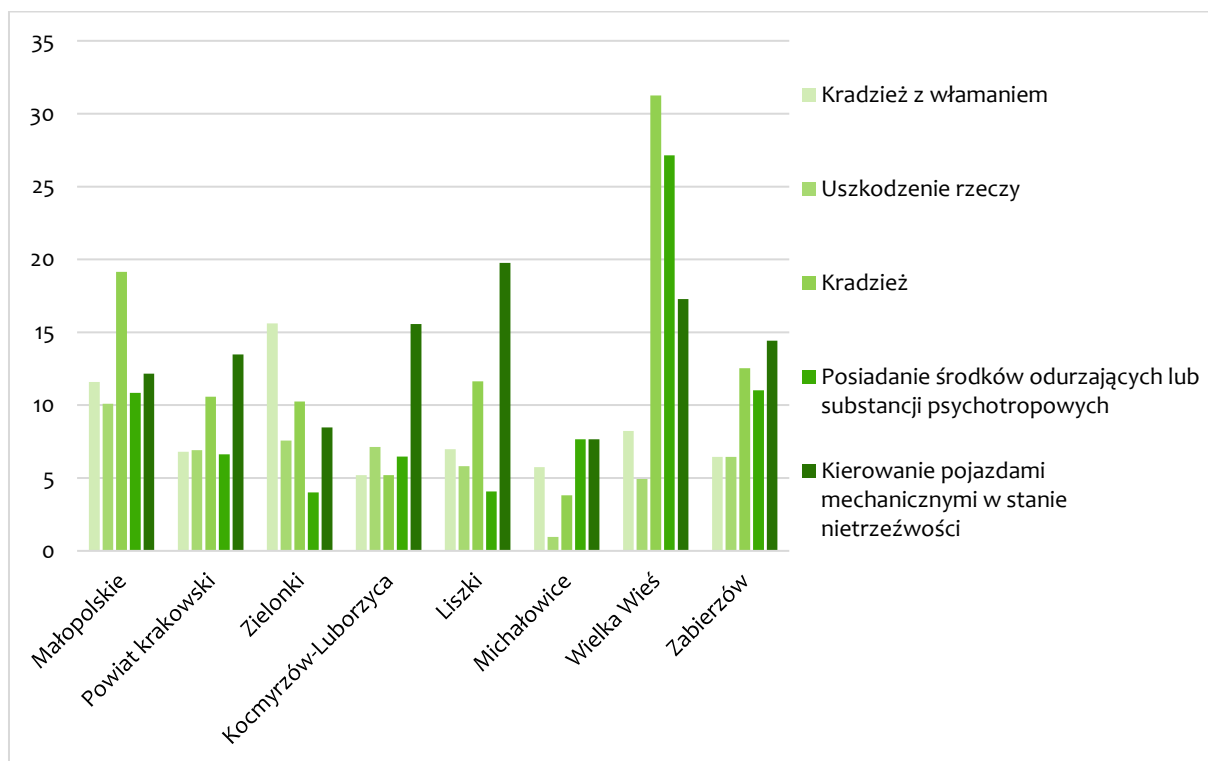
Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 22. Łączna liczba przestępstw kryminalnych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w 2019 roku¹⁷.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Mapy Bezpieczeństwa.

Wykres 23. Najczęściej występujące przestępstwa kryminalne w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w 2019 roku¹⁸.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Mapy Bezpieczeństwa.

¹⁷ Dane dla gminy Wielka Wieś obejmują dane za kwartały I-III 2019 roku.

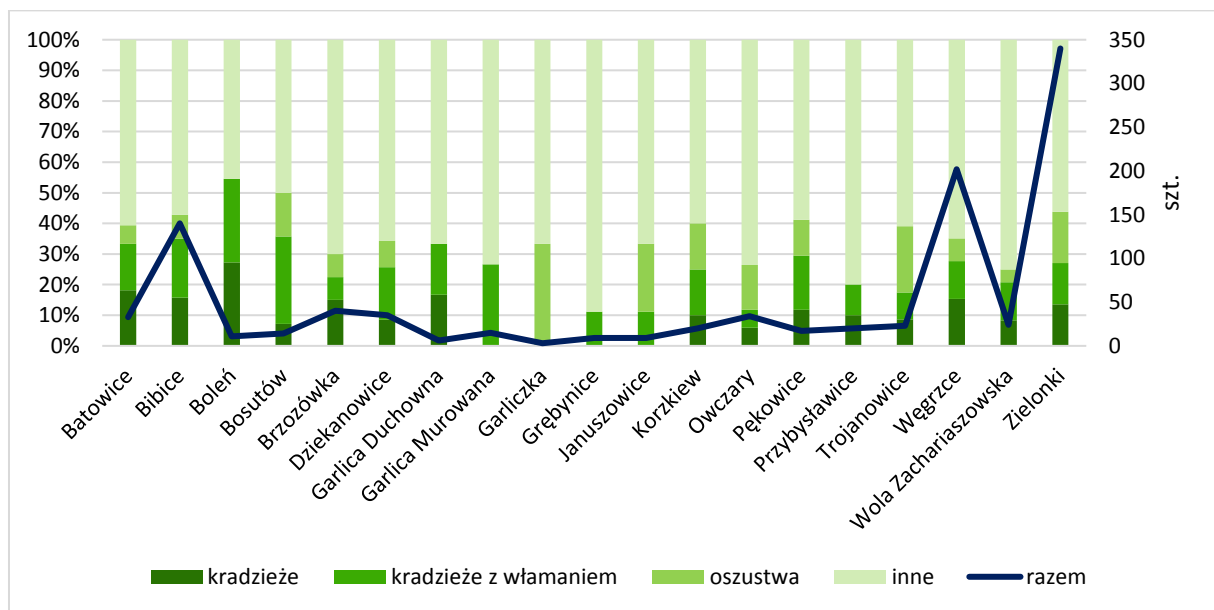
¹⁸ Dane dla gminy Wielka Wieś obejmują dane za kwartały I-III 2019 roku.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

W podziale na miejscowości najwięcej przestępstw w latach 2015-2019 odnotowano w Zielonkach (340), Węgrzcach (202) i Bibicach (140), natomiast najmniej w Garliczce, Garlicy Duchownej, Grębynicach i Januszowicach – poniżej 10 przestępstw (wyk.24). Duża liczba przestępstw w wymienionych miejscowościach spowodowana jest w dużej mierze faktem, że są to miejscowości z największą liczbą ludności. W przeliczeniu na liczbę mieszkańców najgorzej wypada Korzkiew, gdzie wskaźnik wynosi 9,94 przestępstw na 100 mieszkańców i Batowice (7,22 przestępstw na 100 mieszkańców). Najlepiej wypada ponownie Garliczka, gdzie wskaźnik nie przekracza 1 przestępstwa na 100 mieszkańców.

Struktura popełnianych przestępstw jest zbliżona we wszystkich miejscowościach – dominują kradzieże, kradzieże z włamaniem, oszustwa i inne przestępstwa, można jednak zauważyć pewne wyjątki. Zdecydowanie wyróżnia się koncentracja fałszerstw dokumentów w Węgrzcach (blisko 70% z ogółu tych przestępstw na terenie gminy) oraz koncentracja przemocy w rodzinie w Zielonkach (blisko 60% z ogółu tych przestępstw na terenie gminy).

Wykres 24. Przestępstwa popełnione w gminie Zielonki według miejscowości w latach 2015-2019.

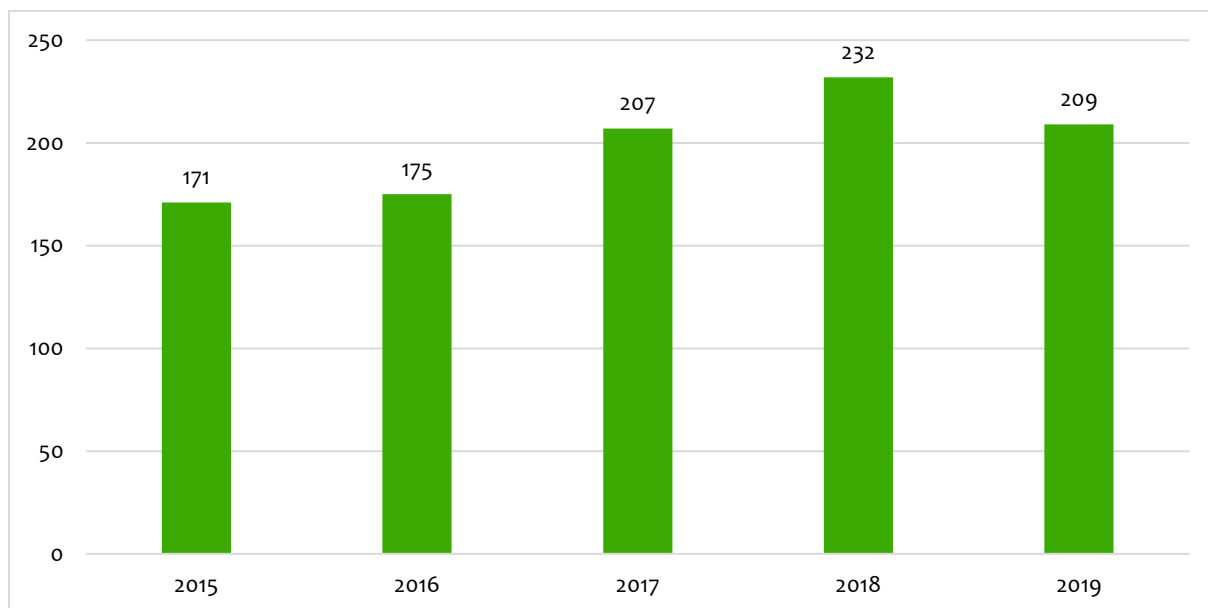
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Zielonkach.

Analizując liczbę popełnianych przestępstw w skali całej gminy widać wyraźną tendencję wzrostową od 2015 roku (wyk.25). Jeśli chodzi o strukturę przestępstw w ostatnich 5 latach widać wyraźny spadek liczby kradzieży z włamaniem (z 42 w 2015 roku do 14 w 2019 roku) oraz nieznaczny spadek kradzieży (wyk.26).

Zauważalny jest wzrost wykroczeń związanych z przemocą domową, zwłaszcza w ostatnim roku (wzrost z 8 na 46 odnotowanych przestępstw między rokiem 2018 a 2019). Jedną z możliwych przyczyn jest zwiększanie się świadomości społecznej w tym zakresie, co sprawia, że poszkodowani czy osoby z ich otoczenia częściej zgłaszają sprawy na policję.

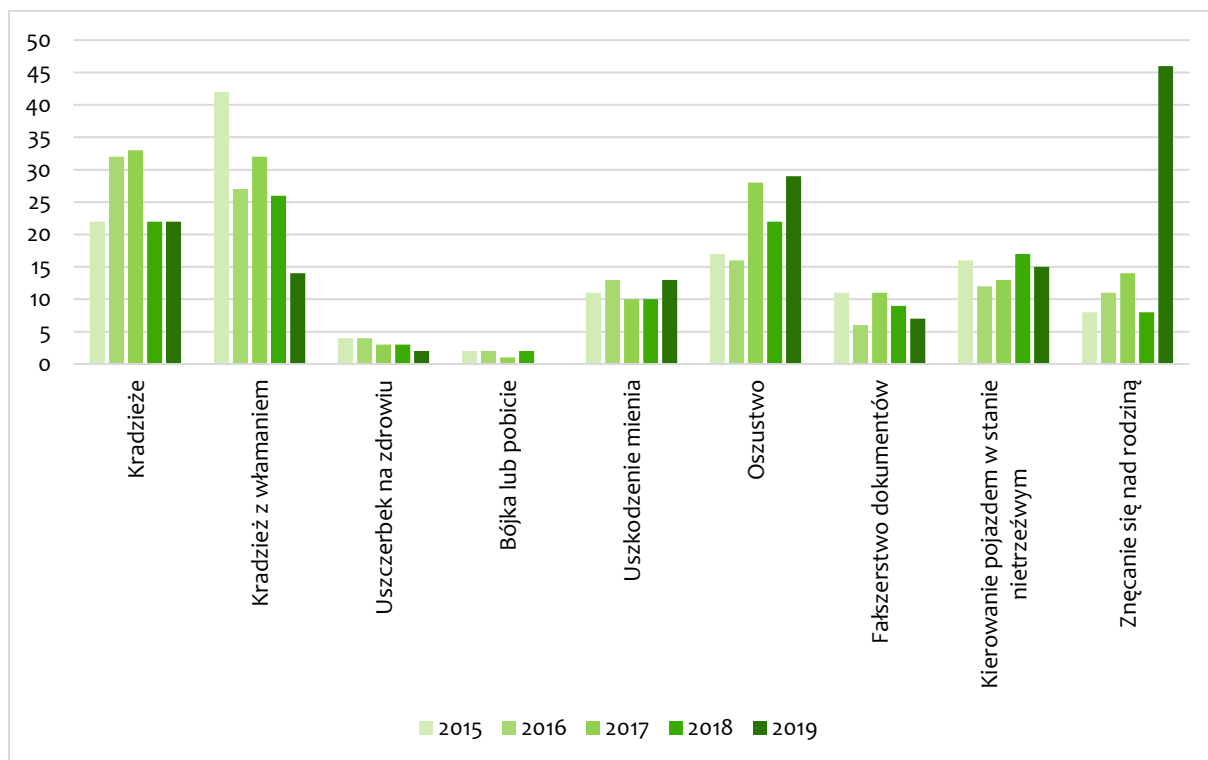
Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 25. Łączna liczba przestępstw w gminie Zielonki w latach 2015-2019.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Zielonkach.

Wykres 26. Przestępstwa popełnione w gminie Zielonki według typów w latach 2015-2019.

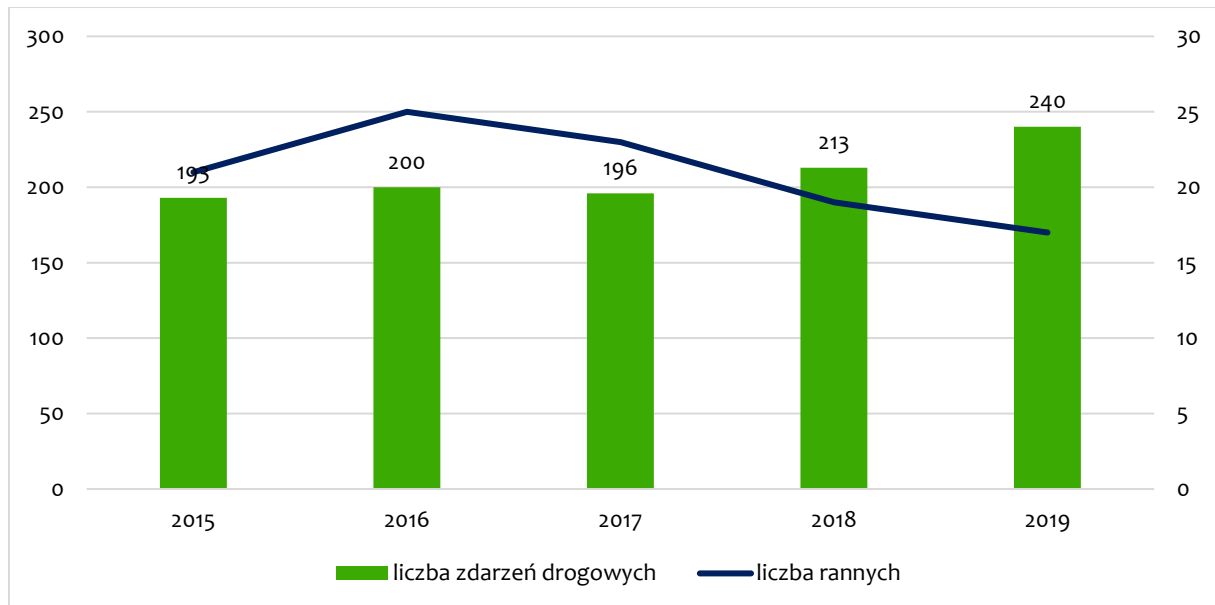

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Zielonkach.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Kolejną ważną kwestią w zakresie bezpieczeństwa jest bezpieczeństwo drogowe. **Według danych SEWIK w latach 2015-2019 na terenie gminy Zielonki doszło do 1042 zdarzeń drogowych, w których zginęły łącznie 4 osoby, a 105 zostało rannych.** Tymczasem w powiecie krakowskim w samym roku 2019 na drogach zginęło 21 osób i doszło do prawie 3 tysięcy zdarzeń drogowych. W gminie Zielonki zauważalny jest niewielki wzrost zarejestrowanych zdarzeń drogowych w ostatnich dwóch latach, jednak przy jednoczesnym spadku liczby rannych (wyk.27).

Wykres 27. Liczba zdarzeń drogowych i rannych w zdarzeniach drogowych w gminie Zielonki w latach 2015-2019.

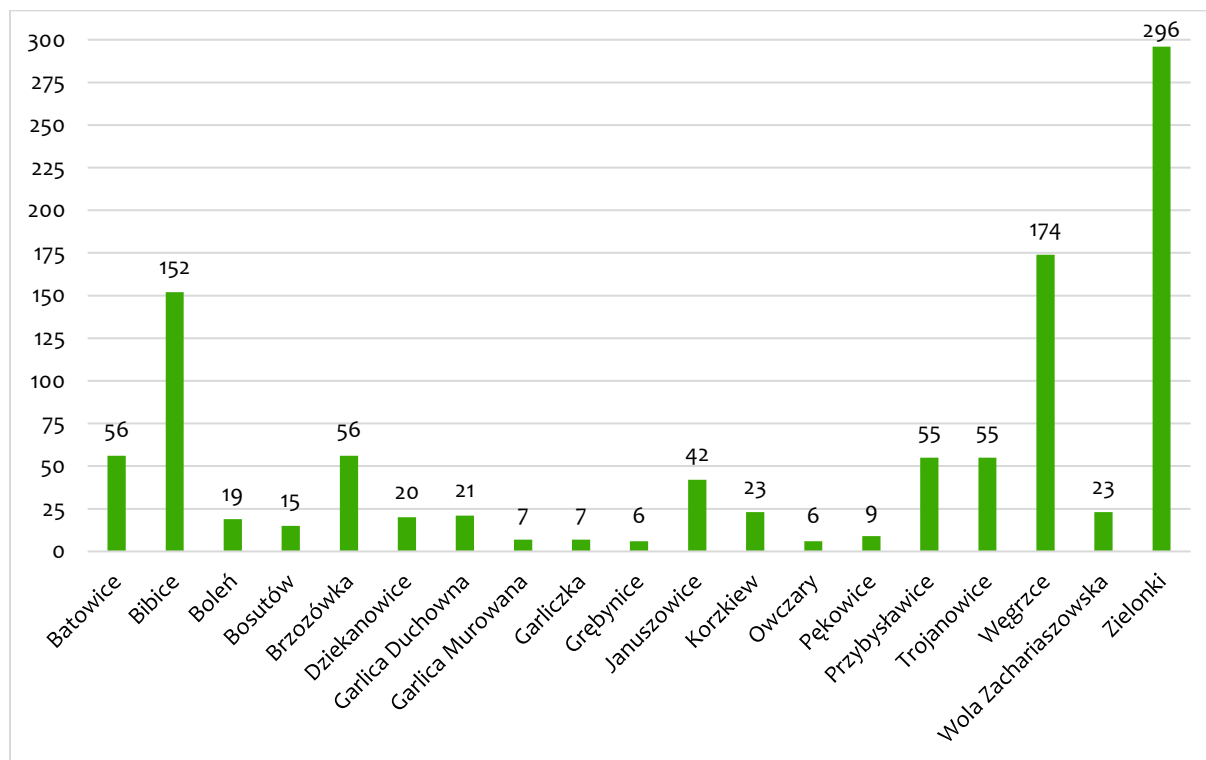

Źródło: opracowanie własnych na podstawie danych SEWIK.

Najwięcej zdarzeń drogowych miało miejsce w Zielonkach (296 zdarzeń) oraz Węgrzcach i Bibicach – kolejno 174 i 152 zdarzenia (wyk 28). W pozostałych miejscowościach w ostatnich 5 latach doszło do mniej niż 100 zdarzeń drogowych. Najmniej zdarzeń drogowych odnotowano w Grębynicach, Owczarach, Garliczce, Garlicy Murowanej, i Pękowicach – poniżej 10. Liczba zdarzeń drogowych wiąże się bezpośrednio z układem dróg w gminie. Przez miejscowości o największej liczbie zdarzeń przebiegają ważne ciągi komunikacyjne – w Zielonkach droga wojewódzka nr 794 Kraków-Koniecpol, w Bibicach i Węgrzcach - droga krajowa nr 7 łącząca Kraków z Warszawą i Gdańskiem. Duża liczba wypadków drogowych w Zielonkach może być także spowodowana wzmożonym ruchem między Zielonkami a Krakowem i codziennymi dojazdami do pracy w Krakowie. Z kolei miejscowości z najmniejszą liczbą zdarzeń drogowych są położone w skrajnych częściach gminy, w terenach rolniczych o mniejszej intensywności zabudowy.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 28. Łączna liczba zdarzeń drogowych odnotowanych w gminie Zielonki według miejscowości w latach 2015-2019.

Źródło: opracowanie własnych na podstawie danych SEWIK.

Analizując zgłoszenia zarejestrowane na interaktywnej mapie zagrożeń przekroczenia prędkości były zgłaszane przy ul. Granicznej w Woli Zachariaszowskiej (6 zgłoszeń) oraz ul. Parkowej w Trojanowicach (4 zgłoszenia). Innymi zgłaszanymi przez mieszkańców problemami związanymi z bezpieczeństwem drogowym są zła organizacja ruchu (m.in. w Zielonkach – skrzyżowanie ul. Galicyjskiej z ul. Na Ogrody czy w Bibicach – skrzyżowanie ul. Kościuszki z ul. Parkową), niewłaściwa infrastruktura drogowa (m.in. ulice: Na Ogrody, Rzyczyska, Widokowa w Zielonkach, ul. Podzamcze w Korzkwi czy ul. Spacerowa w Batowicach) oraz niewłaściwie zaparkowane samochody (m.in. w Przybysławicach i Zielonkach).

Analizując dane dostępne w SEWIK można zauważyć, że do wypadków w gminie Zielonki dochodzi częściej w czerwcu, sierpniu i październiku (blisko 30% wszystkich zdarzeń drogowych) oraz na początku i końcu tygodnia (poniedziałek, czwartek-piątek). Bardzo wyraźny jest także popołudniowy szczyt ruchu drogowego (powroty z pracy do domu) między godziną 15:00 i 17:00 – według danych SEWIK prawie co czwarte zdarzenie drogowe w gminie Zielonki zachodzi właśnie w tym przedziale czasowym.

Bardzo ważnym elementem wpływającym na poziom bezpieczeństwa drogowego jest dostępność chodników. Oddzielenie ruchu pieszego i samochodowego ma duży wpływ na bezpieczeństwo pieszych. Łączna długość chodników w gminie wynosi 47,301 km, z czego 19 km to chodniki przy drogach gminnych. Dostępność chodników przy drogach gminnych w gminie Zielonki kształtuje się na poziomie – 0,11 km długości chodnika na 1 km drogi gminnej. Najbardziej rozbudowana sieć chodników przy drogach gminnych występuje w Bosutowie i na Osiedlu Łokietka (blisko 4 km

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

chodników) oraz w Węgrzcach i Zielonkach (ok. 3,3 km). Do miejscowości, w których występuje największy deficyt chodników można zaliczyć Dziekanowice, Grębynice oraz Garliczkę.

Na terenie gminy Zielonki działa 9 jednostek OSP w: Bibicach, Bosutowie, Garlicy Murowanej, Grębynicach, Owczarach, Trojanowicach, Węgrzcach, Woli Zachariaszowskiej i Zielonkach. 3 ostatnie jednostki należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. W 2019 r. OSP zrzeszały 189 druhow mogących brać udział bezpośrednio w akcji oraz 59 członków drużyny młodzieżowej. Gmina wspiera działalność OSP poprzez dofinansowanie zakupu sprzętu czy remonty infrastruktury – w 2015 roku oddano do użytku remizę OSP w Bibicach, a obecnie zakończono prace projektowe nowej remizy OSP w Bosutowie. W 2019 roku wydatki w OSP na terenie gminy Zielonki wyniosły łącznie 832 214,13 zł, z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 721 691 zł. Najwięcej środków w 2019 roku przeznaczono na OSP w Węgrzcach, Zielonkach i Trojanowicach (każde powyżej 100 tys. zł). Poszczególne OSP różnią się także stopniem wyposażenia w specjalistyczny sprzęt. W każdej OSP znajduje się przynajmniej jeden agregat prądotwórczy, samochód pożarniczy, motopompa pływająca, pompa szlamowa i pilarka spalinowa. Natomiast urządzenia takie jak wykaszarka spalinowa, generator prądu, opryskiwacz spalinowy i agregat oddymiający są jedynie na wyposażeniu OSP Zielonki, a dmuchawa spalinowa tylko w OSP Wola Zachariaszowska. Do najlepiej wyposażonych jednostek należą OSP Zielonki oraz OSP Węgrzce. Posiadany sprzęt jest w większości nowy. Już prawie wszystkie jednostki mają nowe średnie samochody ratowniczo-pożarnicze.

Wśród realizowanych działań mających zapewnić bezpieczeństwo w gminie są również akcje usuwania barszczu Sosnowskiego oraz odławianie bezpańskich zwierząt.

Tabela 17. Zestawienie wydatków od roku 2014 do 2019 w poszczególnych jednostkach OSP wraz z remontami remiz.

Jednostka OSP	Wydatki 2014	Wydatki 2015	Wydatki 2016	Wydatki 2017	Wydatki 2018	Wydatki 2019
OSP Bibice	48 288	100 458	62 958	96 085	71 400	60 845
OSP Bosutów	56 694	55 246	61 287	21 064	64 901	46 793
OSP Garlica Murowana	27 333	46 722	30 370	64 628	17 747	20 816
OSP Grębynice	71 056	61 902	67 072	50 054	62 787	50 784
OSP Owczary	26 969	32 424	45 881	66 455	86 054	44 154
OSP Trojanowice	41 252	46 125	27 286	20 445	387 521	114 500
OSP Węgrzce	54 963	61 316	51 007	57 088	92 605	169 468
OSP Wola Zachariaszowska	29 308	541 894	90 184	40 562	60 276	62 793
OSP Zielonki	129 387	173 480	848 586	255 513	132 343	151 538
RAZEM	485 250	1 119 567	1 284 631	671 894	975 634	721 691

*W niniejszym zestawieniu nie ujęto wydatków wspólnych dla wszystkich jednostek tj. badań lekarskich, ubezpieczeń samochodów, mienia i strażaków, poboru wody do celów pożarniczych.

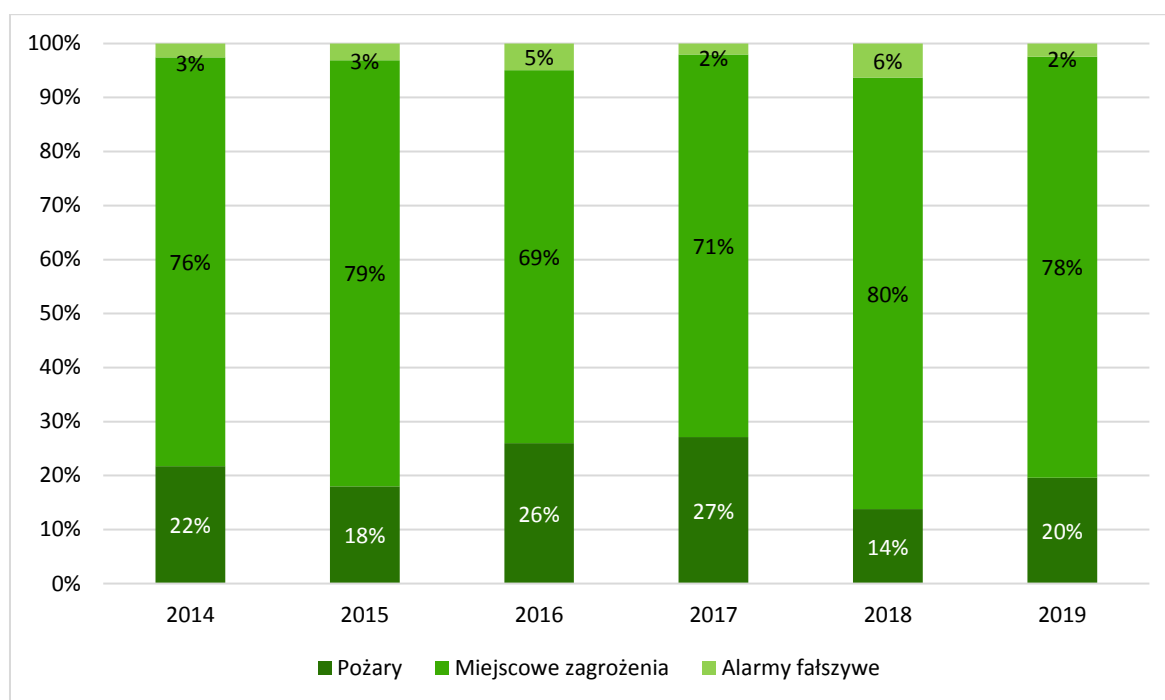
Źródło: opracowanie własnych na podstawie danych UG Zielonki.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

W 2019 roku w gminie Zielonki doszło do 408 zdarzeń wymagających interwencji Straży Pożarnej. Widać również wyraźną tendencję wzrostową w ostatnich 4 latach (2016-2019) – po dużym spadku między rokiem 2015 a 2016 (o blisko 200 interwencji), następuje stopniowy wzrost liczby zdarzeń. Zdecydowanie największy udział wśród wszystkich zdarzeń mają miejscowe zagrożenia - ok.80%. **Do najczęściej występujących zagrożeń miejscowych w gminie Zielonki w 2019 roku należały te spowodowane opadami deszczu (32,5% ogółu) i silnymi wiatrami (ponad 24%) oraz wypadki w transporcie drogowym (21%)** (wyk.30). Pozostałe rodzajów miejscowych zagrożeń m.in. przybory wód, zdarzenia chemiczne czy na obszarach wodnych nie przekraczały 10% ogółu.

Ok.5% wszystkich zdarzeń prowadzących do interwencji straży pożarnej stanowiły fałszywe alarmy, przy czym najczęściej są to zgłoszenia w dobrej wierze¹⁹ (wyk.29). Liczba pożarów waha się między 40 a 80 rocznie, bez wyraźnego trendu w tym zakresie. Są to w większości zdarzenia o małym lub lokalnym zasięgu, w ostatnich 5 latach nie wystąpił na terenie gminy Zielonki żaden duży lub bardzo duży pożar.

Wykres 29. Interwencje straży pożarnej według typów zdarzeń w latach 2014-2019 w gminie Zielonki.

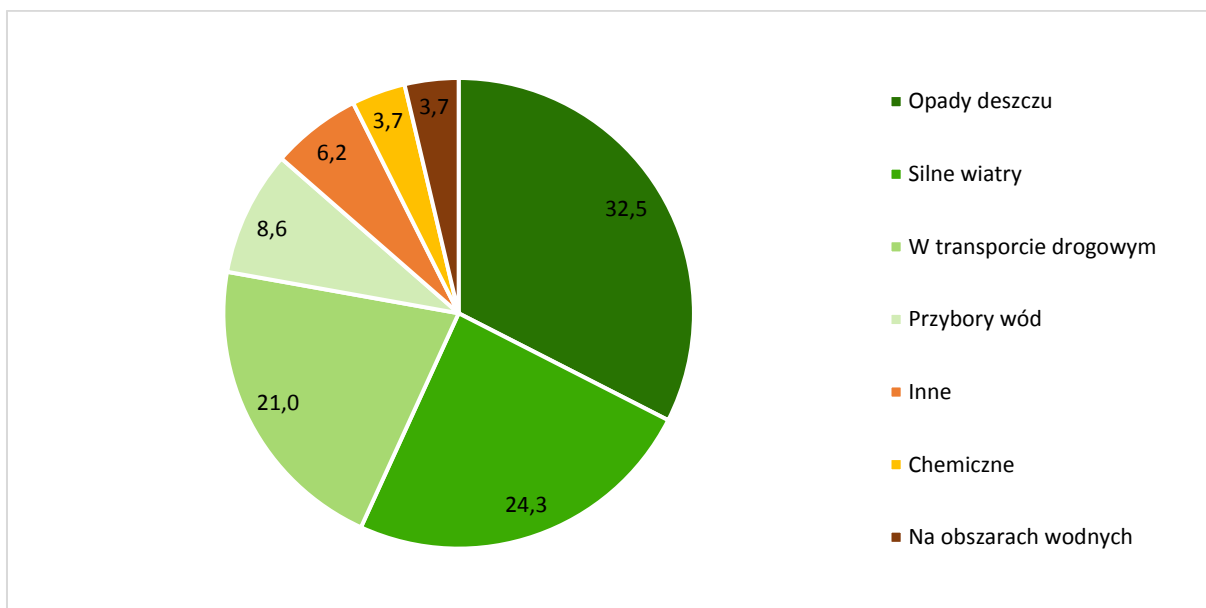
Źródło: opracowanie własnych na podstawie danych KG PSP²⁰.

¹⁹ Zgłoszenie w dobrej wierze występuje, kiedy zgłaszający zdarzenie zaobserwował oznaki, które w ocenie zgłaszającego mogły wskazywać występowanie zagrożenia, np. dymy, pary, zapachy, lecz po przybyciu na miejsce nie stwierdzono istniejącego zagrożenia.

²⁰ Źródło: www.kgpsp.gov.pl, data dostępu: 30.03.2020 r.

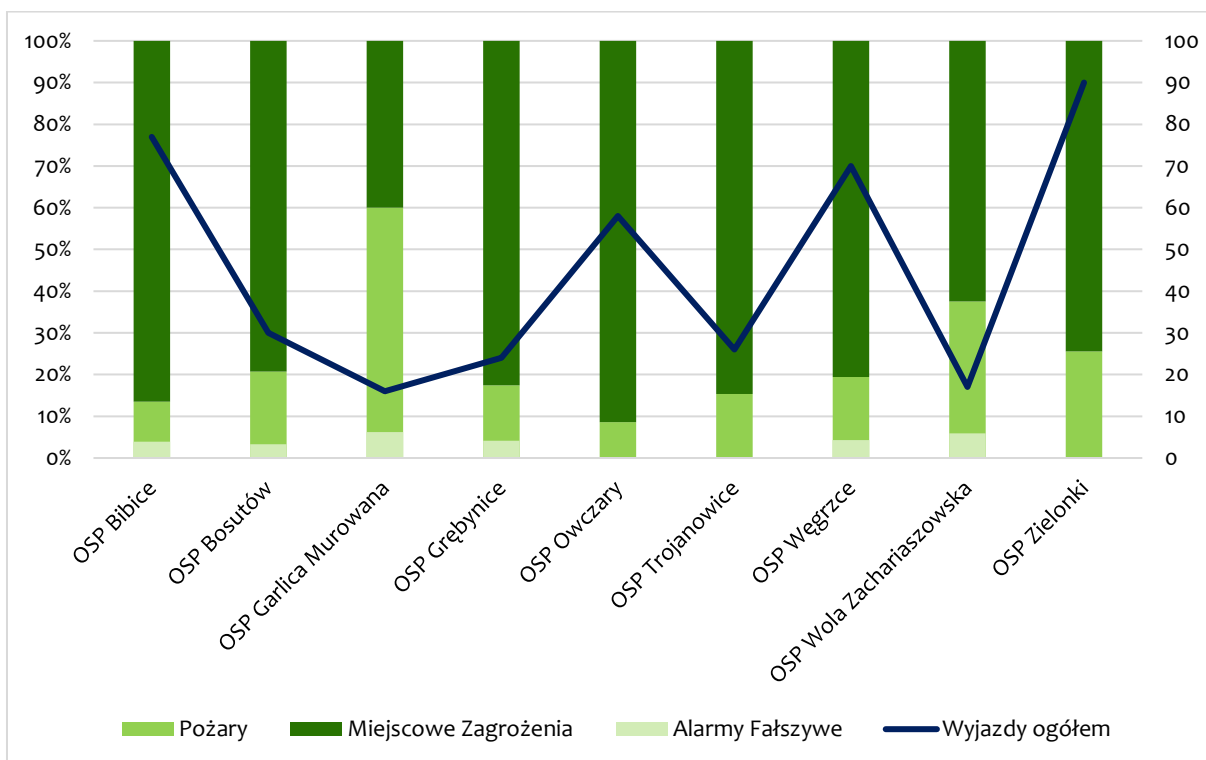
Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 30. Rodzaje miejscowych zagrożeń w gminie Zielonki w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własnych na podstawie danych KG PSP²¹.

Wykres 31. Wyjazdy jednostek OSP z gminy Zielonki według rodzajów zdarzeń w 2019 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KW PSP Kraków²².

²¹ Źródło: www.kgpsp.gov.pl, data dostępu: 30.03.2020 r.

²² Źródło: <http://112malopolska.pl/statystyki-wyjazdow-do-zdarzen-osp-z-województwa-malopolskiego-w-2018-roku/>, data dostępu: 30.03.2020 r.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

OSP działające na terenie gminy Zielonki w 2019 roku wyjeżdżały łącznie do 408 zgłoszeń, przy czym należy zaznaczyć, że uczestniczą one także w interwencjach w gminach sąsiednich. Najwięcej interwencji przeprowadziły OSP w Zielonkach (90) i Bibicach (77), natomiast najmniej OSP w Garlicy Murowanej - 16 (wyk.31). Analizując liczbę poszczególnych zdarzeń, najwięcej interwencji pożarowych odnotowała jednostka OSP w Zielonkach (23). To w tej jednostce było także najwięcej interwencji związanych z miejscowymi zagrożeniami (67), a interwencji spowodowanych fałszywym alarmem w OSP w Bibicach i Węgrzicach (po 3). Pod kątem rodzaju zdarzenia we wszystkich sołectwach przeważają miejscowe zagrożenia, co wpisuje się w tendencję występującą w gminie. Jedynie w Garlicy Murowanej ponad 50% interwencji stanowiły pożary (wyk.31). Biorąc pod uwagę liczbę wyjazdów w latach 2014-2019 widać wyraźną zwiększoną aktywność OSP w Owczarach (wzrost z 6 interwencji w 2014 roku do 58 w 2019 roku) oraz OSP w Bosutowie (wzrost z 9 do 30 wyjazdów).

Podsumowanie

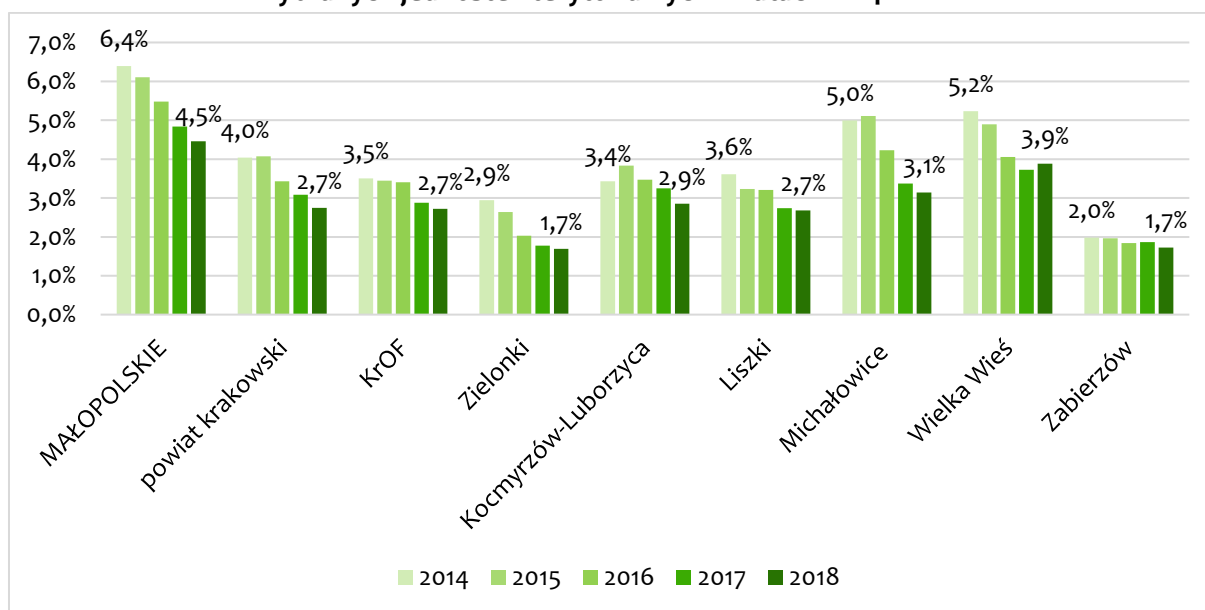
Powyższe dane pokazują, że gmina Zielonki cechuje się dobrym poziomem bezpieczeństwa z jednym z niższych wskaźników przestępstw kryminalnych na 10 000 mieszkańców. Zauważalny jest także spadek liczby kradzieży z włamaniem, które stanowiły na terenie gminy pewien problem. Bezpieczeństwo drogowe w gminie Zielonki również jest na dobrym poziomie o czym może świadczyć stosunkowo niewielka liczba ofiar wypadków drogowych oraz zmniejszająca się z roku na rok liczba rannych. Stosunkowo duża liczba zdarzeń drogowych jest po części spowodowana niewłaściwą infrastrukturą drogową, która nie jest przystosowana do tak intensywnego ruchu samochodowego. Niemniej, prowadzone obecnie inwestycje drogowe tj. Zachodnia Obwodnica Zielonek mogą w przyszłości wpłynąć na znaczną poprawę na drogach gminy. Widoczna jest także dalsza rozbudowa sieci chodników w celu zwiększenia bezpieczeństwa pieszych w ruchu drogowym. Prowadzone przez gminę Zielonki inwestycje w tym zakresie powinny być kontynuowane w kolejnych latach. Do poprawy bezpieczeństwa na terenie gminy przyczyniają się także działania Urzędu Gminy, w tym dofinansowanie do dodatkowych patroli policyjnych oraz do funkcjonowania Ochotniczych Straży Pożarnych. Dzięki ciągłemu doinwestowaniu w specjalistyczny sprzęt ratowniczo-gaśniczy oraz nakładom na infrastrukturę OSP, możliwości udzielania pomocy przez te jednostki są nieustannie zwiększane.

Pomoc społeczna

Głównym celem polityki społecznej jest pomoc w zaspokojeniu podstawowych potrzeb socjalno - bytowych oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców. Pomoc społeczna jest ważnym elementem polityki gminnej, bowiem to na poziomie samorządowym najłatwiej jest rozpoznać konkretne potrzeby i problemy mieszkańców oraz identyfikować adekwatne formy pomocy.

W 2018 roku w gminie Zielonki liczba osób, którym udzielono pomocy (przez GOPS) w ramach zadań zleconych i zadań w własnych wyniosła 382 osoby, co stanowiło 1,7% ogólnej liczby mieszkańców gminy (wyk. 32). Jest to obok gminy Zabierzów najniższy wskaźnik spośród badanych jednostek. Największy odsetek znajdował się natomiast w gminie Wielka Wieś (3,9%) oraz gminie Michałowice (3,1%). Wszystkie analizowane JST charakteryzowały się spadkowym trendem omawianego wskaźnika. W ten trend wpisuje się także gmina Zielonki, która od 2014 roku zmniejszyła liczbę osób korzystających z pomocy społecznej o 1,2%.

Wykres 32. Odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej (tj. liczba osób, którym udzielono pomocy w ramach zadań zleconych i zadań własnych) na terenie gminy Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w latach 2014 – 2018.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Wg najnowszych danych (rok 2019) w gminie Zielonki liczba osób, którym udzielono pomocy w ramach zadań zleconych i zadań własnych wyniosła 357, co stanowiło 1,6% mieszkańców gminy. Warto jednak zaznaczyć, że Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonkach prowadzi także inne formy pomocy społecznej. Łącznie ze świadczeń w formie pieniężnych i niepieniężnych, w tym z pracy socjalnej w 2019 roku skorzystała 952 osoby.

W 2019 roku świadczenia finansowe w ramach pomocy społecznej w GOPS w Zielonkach wypłacano najczęściej jako inne zasiłki celowe (56% beneficjentów świadczeń pieniężnych), a ich łączna kwota wyniosła 163 094 zł. Z kolei 36% beneficjentów (85 osób, w tym 75 dzieci) otrzymało świadczenia w postaci posiłku, które opiewały na łączną kwotę 105 446 zł. Zasiłki stałe

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

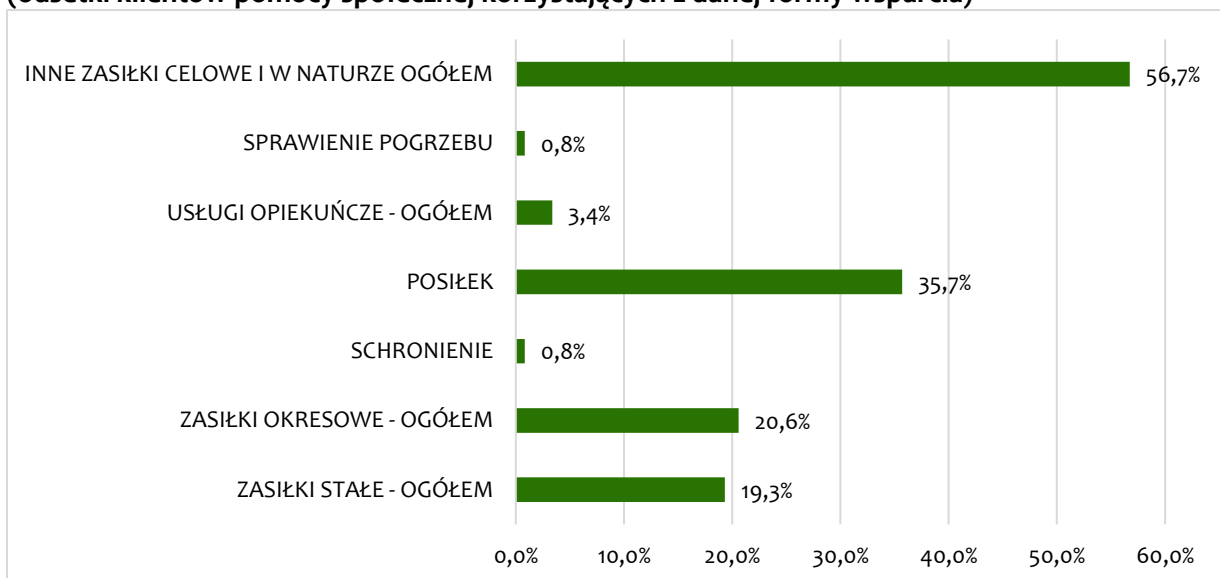
otrzymywało 19% beneficjentów świadczeń, kwota przeznaczona na tą formę pomocy była najwyższa i wynosiła 241 397 zł, co stanowiło 39,7% kwoty wszystkich sfinansowanych form pomocy udzielonych przez GOPS w Zielonkach. Zasiłki okresowe otrzymało natomiast 21% klientów. Najczęściej były one wypłacane ze względu na niepełnosprawność (56% wszystkich zasiłków okresowych), w dalszej kolejności ze względu na długotrwałą chorobę (26%). 8% osób otrzymało zasiłek okresowy ze względu na bezrobocie, a 18% ze względu na inny powód. Gmina Zielonki w 2019 roku przeznaczyła kwotę 78 754 zł na zasiłki okresowe.

Tabela 18. Wybrane formy świadczeń udzielonej pomocy społecznej, liczba osób, którym przyznano świadczenia oraz kwota świadczeń w gminie Zielonki w roku 2019.

Lp.	Świadczenie	Liczba osób	Kwota wypłaconych świadczeń
1.	Zasiłki stałe	46	241 397 zł
2.	Zasiłki okresowe	50	78 754zł
3	Schronienie	2	3 132zł
4	Posiłek	85	105 446 zł
5	Usługi opiekuńcze	8	2 239 zł
6	Zasiłki celowe na pokrycie wydatków w wyniku zdarzenia losowego	3	5 500 zł
7	Inne zasiłki celowe	135	163 094zł
8	Sprawienie pogrzebu	2	7 344zł

Źródło: MRPiPS-03Sprawozdanie półroczne i roczne udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2019 r., Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonkach

Wykres 33. Formy pomocy finansowej realizowanej przez GOPS w Zielonkach w 2019 roku (odsetki klientów pomocy społecznej korzystających z danej formy wsparcia)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Zielonki.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Przemoc w rodzinie i problemy alkoholowe

Ważnym aspektem pomocy społecznej jest kwestia rozwiązywania problemów związanych z przemocą w rodzinie. O przemocy w rodzinie i różnych jej formach mówi się coraz więcej, ale równocześnie jest to temat bardzo delikatny, bowiem często osoby czy rodziny dotknięte przemocą ciągle jeszcze wstydzą się zgłaszać po pomoc. Dlatego też bardzo istotne jest zapewnienie odpowiednich form przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także wsparcia dla osób dotkniętych przemocą.

Tabela 19. Liczba założonych niebieskich kart w latach 2015-2019 w gminie Zielonki wg sołectw.

Sołectwo	Suma wydanych niebieskich kart w latach 2015 - 2019	Liczba niebieskich kart w latach 2015 – 2019 w przeliczeniu na 100 mieszkańców sołectwa
Batowice	2	0,44
Bibice	8	0,22
Bosutów-Boleń	5	0,52
Brzozówka	6	1,03
Dziekanowice	6	0,81
Garlica Duchowna	0	0,00
Garlica Murowana	3	0,78
Garliczka	1	0,27
Grębynice	2	0,51
Januszowice	1	0,32
Korzkiew	4	1,99
Osiedle Łokietka	1	0,86
Owczary	9	1,56
Pękowice	1	0,15
Przybysławice	2	0,22
Trojanowice	5	0,16
Węgrzce	11	1,55
Wola Zachariaszowska	4	0,08
Zielonki	23	0,10
GMINA ZIELONKI	94	0,44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Zielonki.

*kolorem różowym oznaczono wartości powyżej średniej dla gminy Zielonki

W latach 2015-2019 w gminie Zielonki założono łącznie 94 niebieskie karty (tab.19). Najwięcej kart zostało założonych w sołectwach Zielonki (23) oraz Węgrzce (11). W celu wskazania miejscowości, w których najczęściej występuje problem przemocy domowej opracowano wskaźnik liczby niebieskich kart w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Okazuje się, że w okresie 2015-2019 najbardziej dotknięte problemem były sołectwo Korzkiew (1,99), Owczary (1,56) oraz Węgrzce (1,55).

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonkach realizuje zadania wynikające z Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, poprzez realizację Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2021.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Realizatorami działań interwencyjnych w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie są członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, w skład którego wchodzi przedstawiciele: placówek oświatowych, w tym Szkół i Przedszkoli, placówek ochrony zdrowia, komisariatu policji, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Środowiskowego Domu Samopomocy, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krakowie, Kuratorskiej Służby Sądowej oraz Fundacji Kształcenia, Wypoczynku i Rekreacji w Krakowie.

Działania w ramach realizacji procedury Niebieskiej Karty w 2019 roku prowadzone były przede wszystkim przez grupy robocze, powoływane przez Zespół Interdyscyplinarny. Do pracy w grupach roboczych każdorazowo zapraszane były osoby reprezentujące poszczególne instytucje, w zależności od potrzeb. W 2019 roku utworzono 18 takich grup roboczych, które odbyły 70 posiedzeń. Pomocą grup roboczych objęto 90 osób z 27 rodzin.

Tabela 20. Liczba osób korzystających z Punktu Informacji i Wsparcia Rodziny w latach 2015 – 2019 w gminie Zielonki.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób korzystających z Punktu Informacji i Wsparcia Rodziny	58	80	58	54	55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Zielonki.

W celu przeciwdziałania przemocy i wsparcia osób borykających się z problemem przemocy w rodzinie na terenie gminy Zielonki działa także Punkt Informacji i Wsparcia Rodziny. W 2019 roku dyżurowali w nim prawnik i psycholog. W 2019 roku z Punktu skorzystało 55 osób i poza rokiem 2016, gdy liczba osób korzystających z tego wsparcia wyniosła 80, liczba to utrzymuje się na podobnym poziomie pow. 50 osób / rocznie (tab. 20).

Tabela 21. Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu oraz liczba zgłoszeń problemów alkoholowych w gminie Zielonki w latach 2015 -2019.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu	19	12	9	12	9
Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu w przeliczeniu na 100 mieszkańców	0,09	0,06	0,04	0,06	0,06
Liczba zgłoszonych problemów alkoholowych	34	29	53	29	43
Liczba zgłoszonych problemów alkoholowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	0,17	0,14	0,25	0,13	0,19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Zielonki.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Poddając analizie liczbę osób, którym udzielono wsparcia z powodu alkoholizmu czy liczbę zgłoszonych problemów alkoholowych także **nie wskazuje się na dominujące znaczenie problemów związanych z nadużywaniem alkoholu na terenie gminy Zielonki.**

Domy pomocy społecznej i usługi opiekuńcze

Na terenie gminy istnieją placówki, wspierające działania pomocy społecznej. Jedną z nich jest Środowiskowy Dom Samopomocy w Woli Zachariaszowskiej, który świadczy usługi z zakresu rehabilitacji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi oraz niepełnosprawnością intelektualną. Dom dysponuje 29 miejscami pobytu dziennego. Jego głównym celem jest rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia; rehabilitacja i resocjalizacja; integracja społeczna; zapewnienie oparcia i samopomocy, uczestnikom i ich rodzinom oraz umożliwienie rozrywki i rekreacji²³.

Na terenie gminy Zielonki znajdują się także dwa domy pomocy społecznej, świadczące usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne, prowadzone przez powiat krakowski. Łącznie znajduje się w nich miejsce dla 246 osób. W kolejce osób oczekujących jest natomiast 25 osób. Placówki te zapewniają wsparcie osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają stałej lub częściowej opieki. Dom Pomocy Społecznej w Owczarach przeznaczony jest dla osób przewlekle chorych psychicznie, natomiast Dom Pomocy Społecznej w Batowicach dla osób przewlekle chorych somatycznie.

Tabela 22. Zestawienie Domów Pomocy Społecznej prowadzonych przez powiat krakowski , działających na terenie gminy Zielonki wraz z liczbą miejsc statutowych, liczbą miejsc wolnych oraz liczbą osób oczekujących (grudzień 2019)

adres DPS / dane podmiotu prowadzącego w przypadku podmiotów niepublicznych	typ domu	liczba miejsc statutowych	liczba wolnych miejsc	liczba osób oczekujących
DPS w Owczarach ul. Kasztanowa 20	dla osób przewlekle psychicznie chorych	99	2	2
DPS w Batowicach ul. Matejki 24 32-086 Batowice	dla osób przewlekle somatycznie chorych	137	0	23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bip.malopolska.pl

W 2019 r. mieszkańcy gminy Zielonki przebywali w 7 różnych Domach Pomocy Społecznej tj. w:

1. DPS w Batowicach dla osób przewlekle somatycznie chorych - 6 osób,
2. DPS w Owczarach dla osób przewlekle psychicznie chorych - 1 osoba,
3. DPS w Ojcowie dla osób dorosłych niepełnosprawnych - 1 osoba
4. DPS w Konarach dla osób przewlekle psychicznie chorych - 1 osoba,
5. DPS w Radwanowicach dla osób dorosłych niepełnosprawnych - 2 osoby,
6. DPS w Karniowicach dla osób przewlekle somatycznie chorych - 1 osoba,
7. DPS w Krakowie dla osób przewlekle somatycznie chorych - 1 osoba.

²³ Statut środowiskowego domu samopomocy w Woli Zachariaszowskiej, Załącznik nr 1 do uchwały nr xxi/49/04 Rady Gminy Zielonki z dnia 26 listopada 2004 roku, <https://zachariasz.org/>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Gmina Zielonki w 2019 roku ponosiła odpłatność za pobyt 13 osób w DPS, w łącznej wysokości 372 720 zł (tj. 122 świadczenia). Średnia miesięczna wartość świadczenia na osobę wyniosła 3 055,08 zł (wydatki ponoszone przez Ośrodek stanowią uzupełnienie odpłatności mieszkańców).

W 2019 roku GOPS w Zielonkach świadczył ponadto usługi w środowisku zamieszkania dla osób niesamodzielnych, starszych i niepełnosprawnych.

Usługi opiekuńcze są formą pomocy, której celem jest zaspokojenie codziennych, podstawowych potrzeb osoby, która nie jest w stanie samodzielnie funkcjonować w swoim miejscu zamieszkania ze względu na wiek, chorobę lub inną przyczynę i umożliwiają jej pozostanie w środowisku domowym. W 2019r. pomocą objęto 8 osób.

Poza tym ośrodek wspiera osoby niesamodzielne i niepełnosprawne poprzez współpracę z:

- Województwem Małopolskim - realizacja projektu pn. **"Małopolski Tele-Anioł"** współfinansowanego z EFS. Projekt skierowany jest do osób niesamodzielnych, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność potrzebują całodobowego wsparcia w postaci teleopieki oraz usług opiekuńczych i usług sąsiedzkich w miejscu zamieszkania. W 2019 roku do projektu zrekrutowanych zostało 15 mieszkańców gminy Zielonki.
- Spółdzielnią Socjalną Merchant, która w ramach programu Aktywizacji Społecznej Osób Starszych objęła bezpłatną pomocą 10 osób niepełnosprawnych z terenu gminy. Osoby te miały zapewnione usługi opiekuńcze, dostosowane indywidualnie do potrzeb.

W strukturze GOPS funkcjonuje mieszkanie chronione treningowe, przeznaczone dla 3 osób. W mieszkaniu jest możliwość zapewnienia usług bytowych oraz nauki, rozwijania lub utrwalania samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia samodzielnego życia. W roku 2019 nie wystąpiła potrzeba umieszczenia mieszkańca gminy Zielonki w ww. mieszkaniu.

Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

W 2019 roku, na terenie gminy Zielonki funkcjonowało pięć Placówek Wsparcia Dziennego. Głównym zadaniem placówek jest objęcie dzieci opieką i wychowaniem w celu wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Uczestnicy PWD otrzymują pomoc w nauce, zabawę, sport i opiekę oraz rozwijanie pasji i zainteresowań, w tym wycieczki i wyjścia do kina, muzeum itp. Placówki przeznaczone są dla dzieci i młodzieży do 18 roku życia oraz ich rodziców/opiekunów prawnych mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych lub chcących poprawić swoje umiejętności. Ww. placówki zapewniały miejsca dla 105 dzieci i młodzieży.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 23. Wykaz Placówek Wsparcia Dziennego działających na terenie gminy Zielonki w 2019 roku.

Lp.	Nazwa placówki	Podmiot prowadzący	Forma prowadzonej placówki	Liczba miejsc
1.	Placówka Wsparcia Dziennego „Miejsce rodzinne w Zielonkach”	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonkach	Opiekuńcza, specjalistyczna, podwórkowa	30
2.	Świetlica Podwórkowa „Zielony Korzkiew” w Korzkwi	Stowarzyszenie Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Krakowska	Podwórkowa	15
3.	Świetlica Podwórkowa „Zielonki Zielonki” w Zielonkach		Podwórkowa	15
4.	Świetlica Podwórkowa „Zielony Węgrzce” w Węgrzcach		Podwórkowa	15
5.	Placówka Wsparcia Dziennego „Aktywna Korzkiew” w Korzkwi	Fundacja Kształcenia, Wypoczynku i Rekreacji w Krakowie	Opiekuńcza, specjalistyczna, podwórkowa	30
			Suma:	105

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Zielonki.

W 2019 r. w GOPS w Zielonkach zatrudnionych było 3 asystentów rodziny, którzy objęli swoją opieką 21 rodzin borykających się z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi, problemami w prowadzeniu gospodarstwa domowego, biernymi życiowo. Asystenci pracowali także z 3 rodzinami biologicznymi, na rzecz powrotu małoletnich dzieci z pieczy zastępczej, pod opieką rodziców.

W pieczy zastępczej w 2019 roku przebywało 17 wychowanków (4 osoby w pieczy instytucjonalnej oraz 13 osób w pieczy rodzinnej). Gmina Zielonki partycypowała w kosztach utrzymania 9 dzieci w pieczy zastępczej.

Polityka prorodzinna

Gmina Zielonki realizuje zadania w zakresie świadczeń rodzinnych oraz zasiłku dla opiekunów, świadczeń z funduszu alimentacyjnego, świadczeń wychowawczych („500+”), świadczeń „Dobry Start” oraz świadczenia realizowanego na podstawie ustawy „Za Życiem”, ponadto realizuje zadania wynikające z ustawy o Karcie Dużej Rodziny.

W 2019 roku gmina Zielonki wypłaciła 26 641 603,7 zł na świadczenia z zakresu polityki prorodzinnej. Najwięcej, bo ponad 23 mln to świadczenie 500+, z którego skorzystało 5 640 dzieci w 3 533 rodzinach.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 24. Wypłacone świadczenia z zakresu polityki prorodzinnej w gminie Zielonki w roku 2019.

Nazwa świadczenia	Liczba osób / rodzin objętych wsparciem	Kwota świadczeń
Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	291 rodzin	1 199 566,70 zł
Świadczenie funduszu alimentacyjnego	41 rodzin	278 340,00 zł
Świadczenie rodzicielskie	42 rodzin	259 976,10 zł
Świadczenie „Dobry start”	2 446 wnioskodawców / 3 615 dzieci	1 083 300,00 zł
Świadczenie „Za życiem”	2 osoby	8 000,00 zł
Zasiłek dla opiekunów	4 rodziny	17 647,90 zł.
„Świadczenie „500 +”	3 533 rodzin / 5 640 dzieci	23 794 773,00 zł
Karta Dużej Rodziny	693 wydane karty	-----

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Zielonki.

Podsumowanie

Analizując sytuację społeczną na terenie gminy Zielonki można stwierdzić, że występujące tutaj problemy społeczne mają niewielką skalę. Odsetek osób, którym zostało udzielone wsparcie (przez GOPS) w ramach zadań zleconych i zadań własnych gminy z 2019 roku, wyniósł 1,6% i potwierdza ten fakt. Także pozostałe analizowane problemy społeczne, jak przemoc domowa, problemy alkoholowe, wydają się być niewielkie. Dodatkowo w gminie działa szereg instytucji, które wspierają mieszkańców potrzebujących (Punkt Informacji i Wsparcia Rodziny, Placówki Wsparcia Dziennego). Pomoc społeczna jest jednak jednym z najważniejszych aspektów funkcjonowania gminy, dlatego też należy obserwować zmieniające się trendy i reagować (podejmować konkretne działania) w przypadku ich zmian.

Zdrowie

Według danych GUS na terenie gminy Zielonki w 2018 r. działało 12 przychodni²⁴. Z kolei **wartość wskaźnika przychodni na 10 tys. ludności wynosiła 5, co świadczyło o raczej przeciętnej dostępności tego typu placówek** (tab. 25). Sytuacja w tym zakresie kształtowała się porównywalnie w analizowanych JST, a wyższą wartość wskaźnika odnotowano dla gminy Zabierzów oraz dla województwa i KrOFu.

Tabela 25. Liczba przychodni przypadających na 10 tys. mieszkańców w 2018 r. w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Jednostka	Przychodnie na 10 tys. mieszkańców
MAŁOPOLSKIE	6
powiat krakowski	5
KrOF	8
Zielonki	5
Kocmyrzów-Luborzycza	5
Liszki	5
Michałowice	5
Wielka Wieś	5
Zabierzów	6

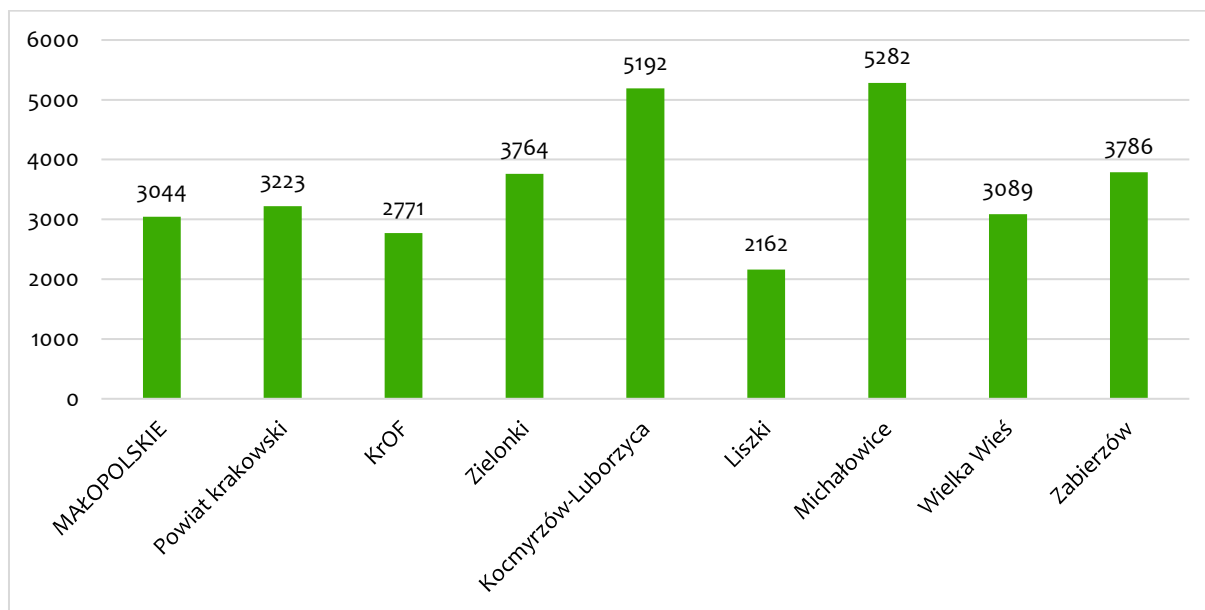
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

W 4 miejscowościach – Zielonki, Batowice, Brzozówka, Węgrzce – znajdują się placówki (niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej), które udzielają świadczeń w ramach NFZ. W każdej z tych miejscowości funkcjonują przychodnie POZ Gabinety Lekarza Rodzinnego, a w Zielonkach i Batowicach także przychodnie stomatologiczne. Oprócz tego na terenie gminy mieszkańcy mogą skorzystać ze świadczeń NFZ realizowanych w ramach ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (AOS) – dotyczy to: badań endoskopowych przewodu pokarmowego – gastroscopia przeprowadzanych przez Centrum Medyczne Medikama w Węgrzcach oraz porad specjalistycznych i badań realizowanych przez poradnię ginekologiczno-położniczą Pro Feminae w Zielonkach. W gminie Zielonki dostępna jest także forma opieki NFZ w zakresie leczenia w warunkach domowych – pielęgniarstwa opieka długoterminowa świadczona w DPS w Batowicach.

Na terenie gminy prowadzi działalność 6 aptek: 3 znajdują się w Zielonkach, a po 1 w sołectwach: Bosutów-Boleń, Brzozówka, Węgrzce. **Na jedną aptekę przypada 3764 mieszkańców i oznacza to, że pod względem dostępności aptek gmina Zielonki wyróżnia się pozytywnie na tle gmin: Zabierzów, Michałowice i Kocmyrzów-Luborzycza** (wyk. 34). Pozostałe analizowane jednostki charakteryzowały się bardziej korzystnymi wartościami tego wskaźnika, a szczególnie dobry wynik odnotowano dla gminy Liszki (2162 mieszkańców/apteka).

²⁴ Według definicji GUS, zgodnie z którą przychodnia rozumiana jest jako przedsiębiorstwo podmiotu leczniczego, w którym udziela się ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych podstawowej lub specjalistycznej opieki zdrowotnej oraz świadczenia z zakresu rehabilitacji leczniczej.

Wykres 34. Liczba mieszkańców na 1 aptekę ogólnodostępną w 2018 r. w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Gmina Zielonki aktywnie włącza się w działania na rzecz poprawy zdrowia swoich mieszkańców poprzez realizację badań i akcji profilaktycznych. Na terenie gminy Zielonki w ostatnich 5 latach odbywały się m.in. profilaktyka raka piersi, raka prostaty, jaskry, chorób tarczycy, onkologiczna w zakresie badania znamion oraz USG jamy brzusznej. Badania te były rezultatem współpracy różnych podmiotów, także w zakresie finansowania (np. Powiat Krakowski, Gmina Zielonki, NFZ, podmioty medyczne, Stowarzyszenie Kobiet z Problemami Onkologicznymi "Amazonka" Krzeszowice).

Ponadto od 2015 roku gmina Zielonki realizuje wspólnie z Powiatem Krakowskim program badania wad postawy uczniów gimnazjalnych/szkół podstawowych (finansowanie badań uczniów ze szkół w Zielonkach – po stronie Gminy)²⁵. W początkowych latach programem objęci byli uczniowie I i II klasy gimnazjum, następnie tj. w latach 2017-2018 VII klasy szkoły podstawowej i II klasy gimnazjum, zaś w kolejnych latach do 2020 r. będą to uczniowie klas VII i VIII szkół podstawowych. Program ten stanowi odpowiedź na jeden z głównych i przybierających na sile problemów w rozwoju psychosomatycznym dzieci i młodzieży. Częstość występowania wad postawy w populacji wynosi ok. 30%-60% (choć pojawiają się głosy specjalistów, że odsetek ten jest obecnie na coraz wyższym poziomie i może sięgać nawet do 90%²⁶), a w ostatnich latach znacznie zwiększyła się liczba czynników powodujących powstawanie wad (m.in. spadek aktywności fizycznej, noszenie ciężkich plecaków, godziny spędzone w pozycji siedzącej – w szkole i w domu, w tym przed komputerem itp.). Okres szybkiego tempa wzrastania przypadający między 5. a 7. rokiem życia oraz w okresie dojrzewania jest uznawany za czas największego zagrożenia pod kątem powstania nieprawidłowej postawy ciała, dlatego też to okres szkolny traktuje się jako optymalny do przeprowadzenia działań

²⁵ Program stanowi kontynuację wcześniejszych działań w tym zakresie, prowadzonych w podobnej formule m.in. w latach 2011-2012.

²⁶ Zob. wywiad z fizjoterapeutą, pracownikiem wrocławskiego Uniwersytetu Medycznego, dr n. med. Krzysztofem Aleksandrowiczem <https://www.medonet.pl/zdrowie,plaskostopie-i-krzywy-kregoslup-90-proc-polskich-uczniow-ma-wady-postawy,artykul,1727136.html>.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

prewencyjnych w tym zakresie²⁷. Badania prowadzone w gminie Zielonki są zatem bardzo ważne dla zdrowia i dobrej kondycji kolejnych pokoleń mieszkańców: program pozwala wyłowić dzieci najbardziej potrzebujące wsparcia, rozpocząć u nich proces obserwacji kierunku rozwoju wad postawy, zapewnia też profesjonalnie prowadzoną terapię²⁸. Podsumowując działania zrealizowane do tej pory w ramach programu: łącznie w latach 2015-2018 przebadano 592 uczniów zieloneckich szkół, a u 43% z nich wykryto wady postawy²⁹. Do najczęściej diagnozowanych wad należały wady w płaszczyźnie strzałkowej oraz skoliozy wielopłaszczyznowe (odpowiednio u 30% oraz 21% przypadków). ¼ uczniów zalecono dalszą lekarską konsultację. Coroczne badanie diagnostyczne stanowi I etap programu, w ramach II prowadzone są zajęcia rehabilitacyjne na pływalni lub indywidualne instruktaże. Szacuje się, że do II części programu zgłasza się ok. 30-40% zdiagnozowanej i skierowanej do terapii populacji, choć zalecenie do pływania korekcyjnego otrzymuje większa grupa (ok. 90% zdiagnozowanej populacji)³⁰.

W latach 2014-2018 wzrastały kwoty przeznaczane przez gminę Zielonki na wydatki w Dziale 851- Ochrona zdrowia. Największą zmianę odnotowano w ostatnich dwóch latach: w 2018 r. wydatki przekroczyły 300 tys. zł, podczas gdy między 2014 a 2017 wynosiły w granicach 230 tys. zł (wyk. 35) Tendencja wzrostowa występowała też w pozostałych JST poza gminami Michałowice i Kocmyrzów-Luborzyca, w których wysokość kwot uległa obniżeniu. W analizowanym okresie zaobserwowano też podobny trend w zakresie zmian wysokości wydatków dot. Ochrony zdrowia w przeliczeniu na mieszkańca. W 2018 r. w gminie Zielonki wydatkowano na mieszkańca 13,89 zł, co pozycjonowało gminę na końcu stawki analizowanych jednostek, niższe wartości tego wskaźnika odnotowano tylko dla gminy Kocmyrzów-Luborzyca i gminy Michałowice (odpowiednio 11,81 zł i 10,52 zł). Stosunkowo niskie wydatki w Dziale Ochrona Zdrowia wynikają m.in. z faktu, że na terenie gminy Zielonki nie funkcjonują żadne placówki/podmioty lecznicze w formule SPOZ, których działalność byłaby finansowana z budżetu Gminy.

Należy też zauważyć, że w latach 2014-2018 w gminie Zielonki następował delikatny spadek wysokości udziału wydatków dot. ochrony zdrowia w całości wydatków budżetowych (z 0,35% w 2014 r. do 0,26% w 2018 r.), przy czym podobne tendencje występowały w większości benchmarków (wyk. 36). Wartość tego wskaźnika dla gminy Zielonki była jedną z niższych na przestrzeni lat, a w 2018 r. była ponad dwukrotnie niższa od średniej dla powiatu i gminy Liszki, zaś wyższa jedynie od wyniku dla Michałowic. Na tle omawianych gmin korzystnie wyróżniał się Zabierzów, gdzie w 2018 r. wydatki w Dziale 851 zajmowały 1% budżetu.

²⁷ Na podst.: Wawrzyniak A., Tomaszewski M., Mews J., Jung A., Kalicki B., Wady postawy u dzieci i młodzieży jako jedno z głównych problemów w rozwoju psychosomatycznym, „Pediatria i Medycyna Rodzinna” 2017, 13 (1), s. 72-28.

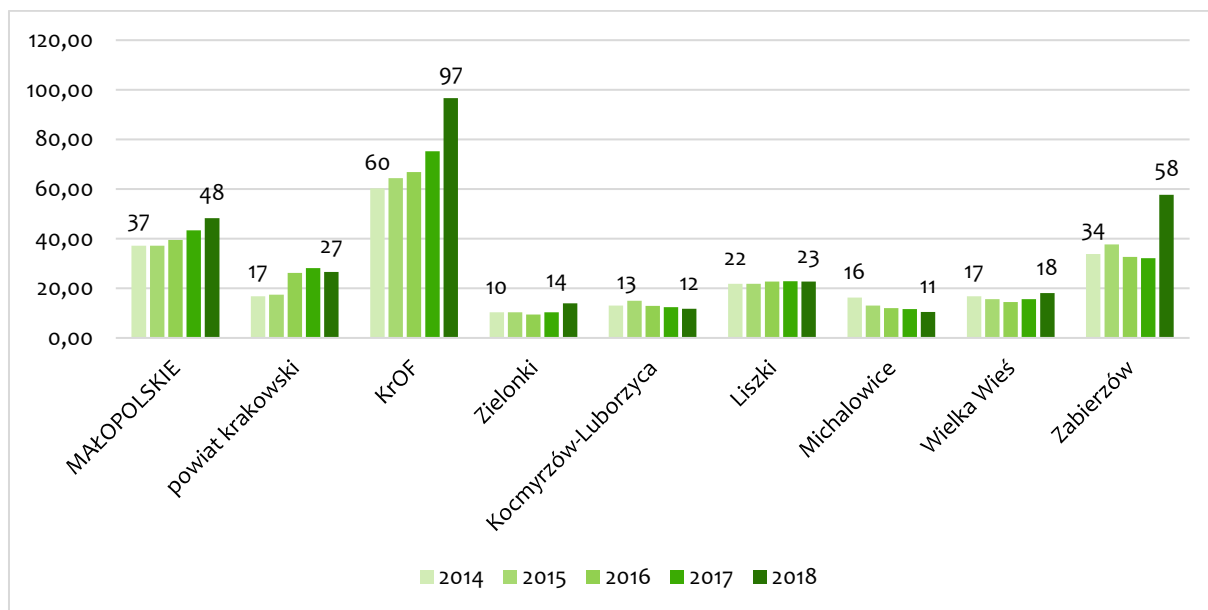
²⁸ Za: Sprawozdanie z realizacji projektu Badania wad postawy dzieci z klas 7 i II gimnazjów w gminie Zielonki w 2017 r., N.Z.O.Z. Krakowski Ośrodek Diagnostyk Kręgosłupa, Kraków 2017 r.

²⁹ Dane liczbowe na podstawie informacji zbiorczych zamieszczonych na BIP Gminnego Zespołu Ekonomiczno - Administracyjny Szkół w Zielonkach: <https://bip.malopolska.pl/gzeaszko1,a,1314963,projekt-badanie-wad-postawy-uczniow-klas-i-i-ii-gimnazjow-z-powiatu-krakowskiego-oraz-korekta-wykryt.html>

³⁰ Za: Sprawozdanie z realizacji projektu Badania wad postawy dzieci z klas 7 i II gimnazjów w gminie Zielonki w 2017 r., N.Z.O.Z. Krakowski Ośrodek Diagnostyk Kręgosłupa, Kraków 2017.

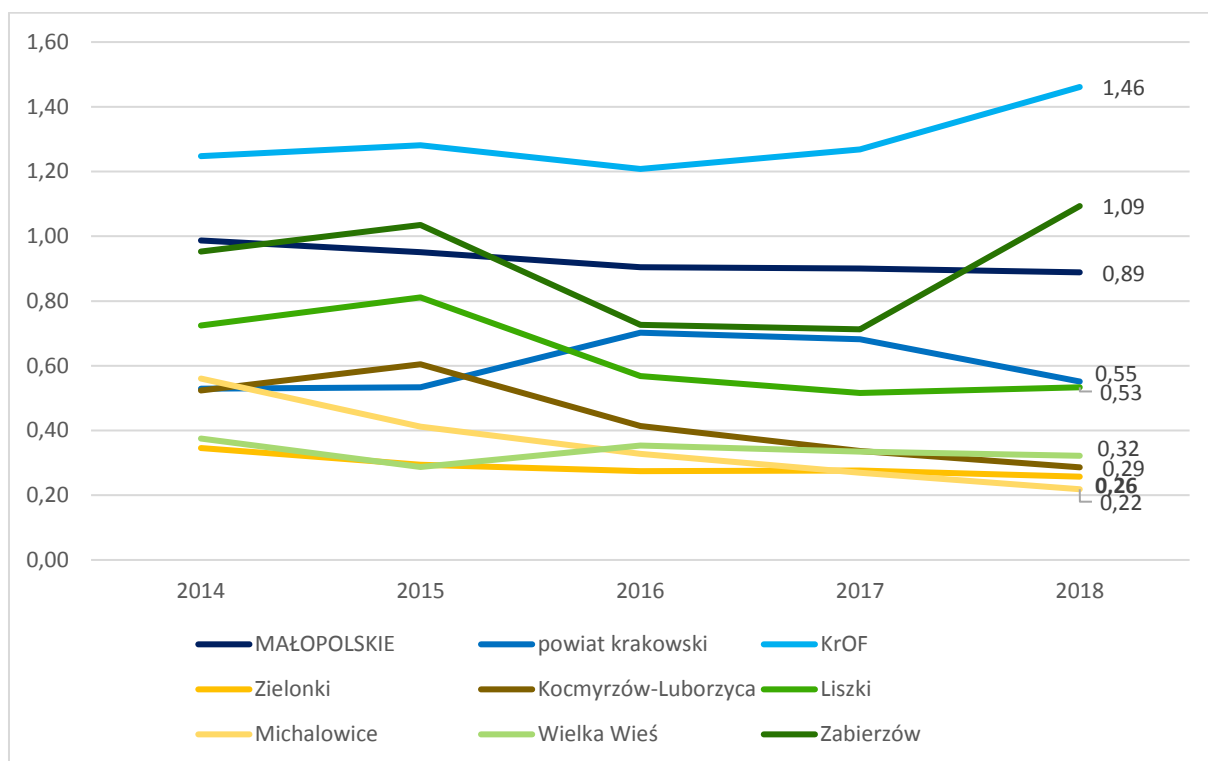
Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 35. Wydatki w Dziale 851- Ochrona zdrowia na mieszkańca w latach 2014-2018 (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Wykres 36. Udział wydatków w Dziale 851 - Ochrona zdrowia w ogóle wydatków budżetowych na przestrzeni lat 2014-2018 r. (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Podsumowanie

Gmina Zielonki charakteryzuje się dostępnością placówek opieki zdrowotnej typową dla powiatu krakowskiego oraz nieco wyższą niższą niż powiecie dostępnością punktów aptecznych. Gmina Zielonki dba o zdrowie swoich mieszkańców, czego przykładem są programy profilaktyczne, w tym realizowany od lat na szeroką skalę, wspólnie z Powiatem Krakowskim, program badania wad postawy uczniów gimnazjalnych/szkół podstawowych. W ostatnich dwóch latach w Gminie Zielonki wzrastała kwota ponoszona na wydatki w Dziale 851-Ochrona zdrowia.

Powietrze

Wysokie poziomy stężenie szkodliwych substancji w powietrzu to problem nie tylko polskich miast, ale i globalny, a walka o poprawę jakości powietrza stanowi coraz ważniejszy temat światowej debaty dotyczącej zrównoważonego rozwoju państw i regionów³¹. Pyły zawieszane i benzopireny mają negatywny wpływ na ludzkie zdrowie, m.in. powodują powstawanie lub zaostrzony przebieg chorób układu oddechowego i układu krążenia³². Coraz częściej zatem zwraca się uwagę na jakość powietrza podczas podejmowania decyzji o osiedleniu się bądź spędzaniu czasu wolnego na danym terenie. Dlatego też dbanie o „zielony indeks” powietrza w przypadku samorządów to zarówno przejaw troski o zdrowie mieszkańców, jak i działanie podnoszące atrakcyjności gminy.

W analizie ujęto dane dotyczące pyłów zawieszonych PM₁₀ oraz PM_{2,5} a także benzo(a)pirenu, ponieważ w Polsce to właśnie te zanieczyszczenia stanowią największy problem, a największe przekroczenia ich dopuszczalnych poziomów mają miejsce w sezonie zimowym.

Pod względem oceny jakości powietrza województwo małopolskie podzielone jest na trzy strefy: Aglomerację Krakowską, Miasto Tarnów oraz strefę małopolską obejmującą pozostały obszar województwa. **Gmina Zielonki znajduje się w strefie małopolskiej, która w ocenie rocznej w 2018 r. otrzymała klasę C dla PM₁₀ (dla czasu uśredniania: 24 godz. oraz rok), PM_{2,5} oraz B(a)P w pyle PM₁₀ – co stanowiło najniższą na skali przyznawanych ocen (A, B, C, C oznacz, że poziom stężenia przekracza poziom dopuszczalny/celowy).** Ponadto według raportu „Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim” w 2018 r. **gmina Zielonki znajdowała się w obszarze przekroczeń średniorocznych stężeń pyłu PM_{2,5} dla fazy II (tj. wyższych od 20 µg/m³) oraz przekroczeń benzo(a)pirenu. Z kolei przekroczenia dopuszczalnej częstości przekroczeń 24-godzinnych stężeń pyłu PM₁₀ koncentrowały się w zachodniej części Zielonek³³.**

Chociaż gmina Zielonki jest pokryta siatką czujników Airly, to ze względu na brak na terenie gminy Zielonki stacji pomiarowej WIOŚ, dokładna analiza stanu powietrza dla gminy nie jest możliwa. Dlatego też, aby chociaż w pewnym stopniu zilustrować sytuację w tym zakresie (w oparciu o wiarygodne pomiary), zdecydowano się w pierwszej kolejności przedstawić dane dot. pyłu PM₁₀ i B(a)P w PM₁₀ z 2019 r. dla trzech stacji tła zlokalizowanych najbliżej gminy Zielonki – stanowisk WIOŚ w Zabierzowie (MpZabieWapie) oraz w Krakowie przy ul. Żłoty Róg (MpKrakZloRog) i na osiedlu Piastów (MpKrakOsPias).

Następnie przedstawione zostaną dane dot. tych parametrów w gminie Zielonki uzyskane z czujników Airly (uśrednione wartości z wszystkich czujników za rok 2018 i 2019). Należy jednak pamiętać, że pomiary czujników Airly są mniej precyzyjne od pomiarów dokonywanych przez stacje WIOŚ, w związku z czym należy traktować je jako poglądowe (niewiążące) m.in. ze względu na sposób dokonywania pomiaru (fotometr laserowy) i fakt, że czujniki nie posiadają certyfikatu potwierdzającego ich równoważność z metodą referencyjną, grawimetryczną opisaną w PN-EN 12341:2014-07. W związku z powyższym dane te nie zostały bezpośrednio zestawione i porównywane z danymi z sąsiednich stacji WIOŚ.

³¹ Zob. Lista 10 zagrożeń dla zdrowia na świecie w 2019 rok opracowana przez Światową Organizację Zdrowia (WHO): <https://www.who.int/news-room/feature-stories/ten-threats-to-global-health-in-2019>.

³² Na podstawie WHO: <https://www.who.int/airpollution/ambient/health-impacts/en/>

³³ Na podst. Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim, Raport wojewódzki za rok 2018 r., GIOŚ, Kraków 2019.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

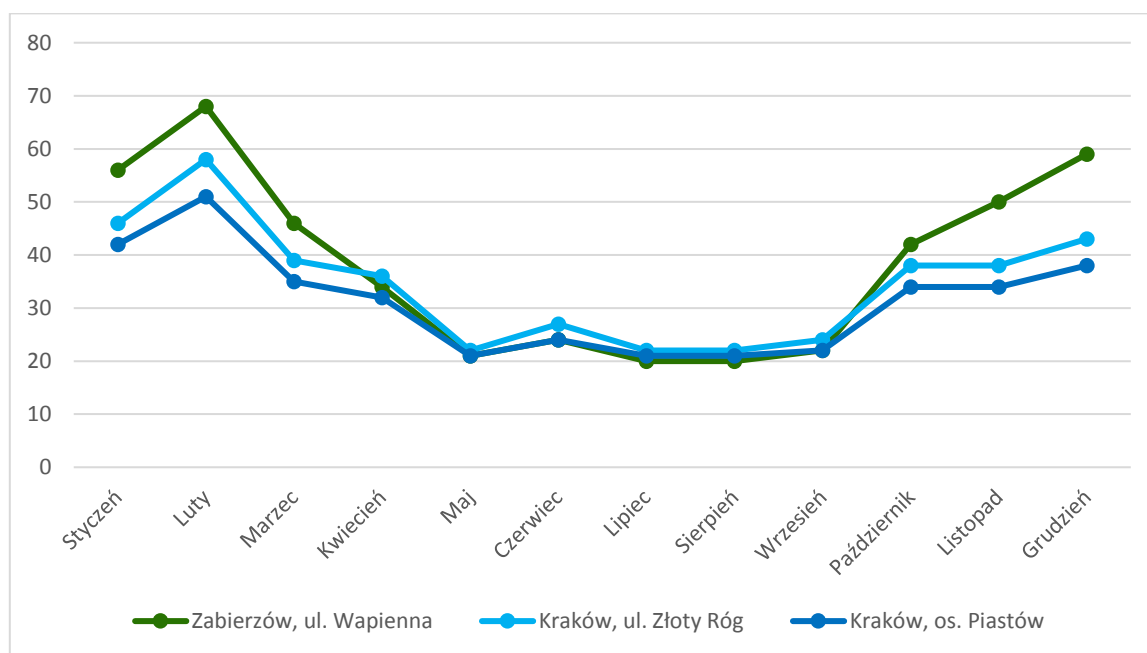
W przypadku pyłu PM₁₀ wartość średnia dla stężenia rocznego nie przekroczyła poziomu dopuszczalnego, ale już liczba dni, w których przekroczone były dopuszczalne stężenia średniodobowe znacząco przekraczała normę (w przypadku Zabierzowa – ponad dwukrotnie, wyk. 38). Najwyższe stężenia w ciągu roku przypadały na okres jesienno-zimowy, a miesiącami, w których było najwięcej dni przekroczeń norm 24-godzinnych były luty i grudzień. Zestawienie uśrednionych wartości dobowych pyłu PM₁₀ w lutym 2019 r. (wyk. 37), pokazuje, że dni, w których poziom PM₁₀ osiągnął co najmniej dwukrotność normy dobowej wynoszącej 50 µg/m³., składały się na blisko 1/3 miesiąca.

Tabela 26. Zestawienie dla stężeń pyłu PM₁₀ w 2019 r. (wartości średnie, maksymalne, minimalne)

Jednostka (stacja pomiarowa WIOŚ)	Stężenia PM ₁₀ - 2019 rok [µg/m ³]		
	wartość średnia (poz. dop.: 40 µg/m ³)	maksimum	minimum
Zabierzów, ul. Wapienna	38	68	20
Kraków, ul. Złoty Róg	35	58	22
Kraków, os. Piastów	31	51	21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ – System monitoringu jakości powietrza

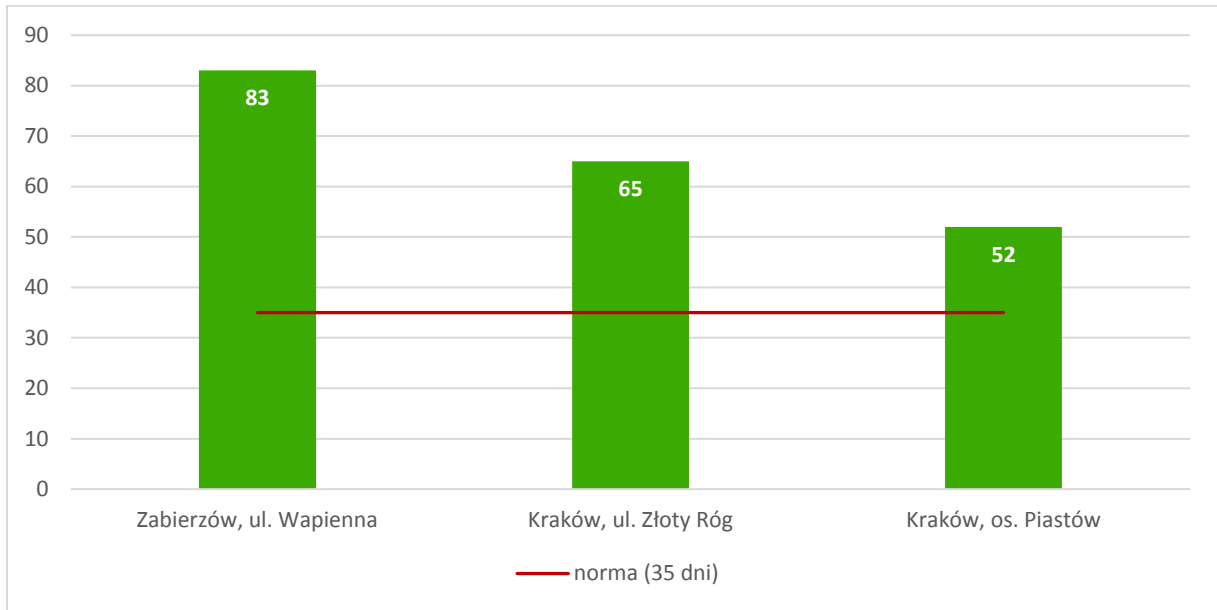
Wykres 37. Stężenia pyłu PM₁₀ w 2019 r. - wg średnich miesięcznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ – System monitoringu jakości powietrza

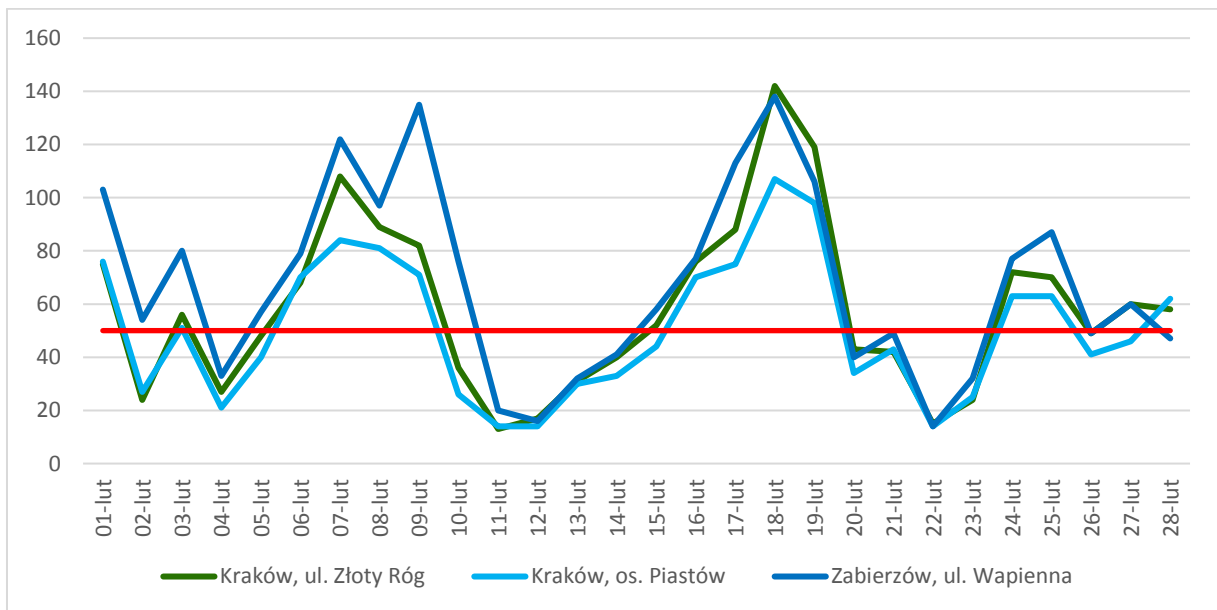
Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 38. Liczba dni z przekroczonymi stężeniami 24-godzinnymi pyłu PM10 w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ – System monitoringu jakości powietrza

Wykres 39. Uśrednione wartości dobowe pyłu PM10 w lutym 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ – System monitoringu jakości powietrza

Zarówno w Zabierzowie, jak i na krakowskich stanowiskach średnioroczne stężenie benzo(a)pirenu w 2019 r. kilkakrotnie przekroczyły poziom docelowy tzn. 1 ng/m³. W tym przypadku wysokie stężenia także przypadały głównie na miesiące jesienno-zimowe, podczas gdy w okresie letnim odnotowane wartości były bliskie 0. Najwyższe stężenie dobowe B(a)P występowały w lutym i były one szczególnie wysokie w przypadku Zabierzowa – przez blisko pół miesiąca przekraczając 20 ng/m³.

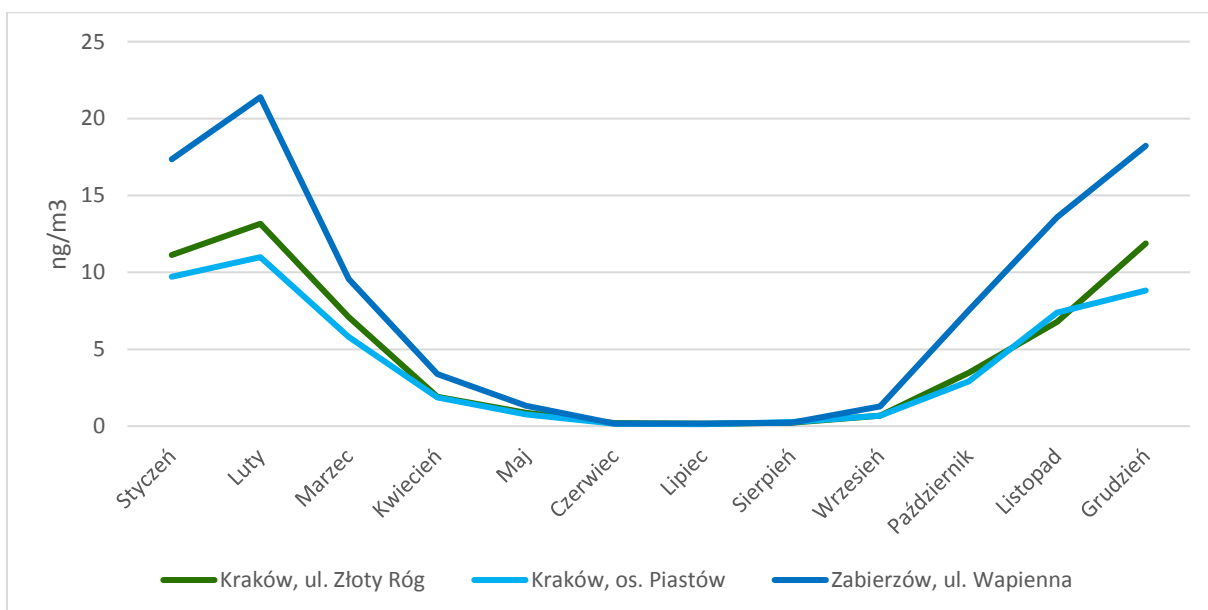
Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 27. Zestawienie stężeń benzo(a)pirenu w pyle PM₁₀ w 2019r. (wartości średnie, minimalne, maksymalne)

Jednostka (stacja pomiarowa WIOŚ)	Stężenia B(a)P w pyle PM ₁₀ - 2019 rok [ng/m ³]		
	wartość średnia (poz. doc.: 1 ng/m ³)	minimum	maksimum
Zabierzów, ul. Wapienna	7,78	0,17	21,69
Kraków, ul. Złoty Róg	4,9	0,16	13,16
Kraków, os. Piastów	4,09	0,13	10,99

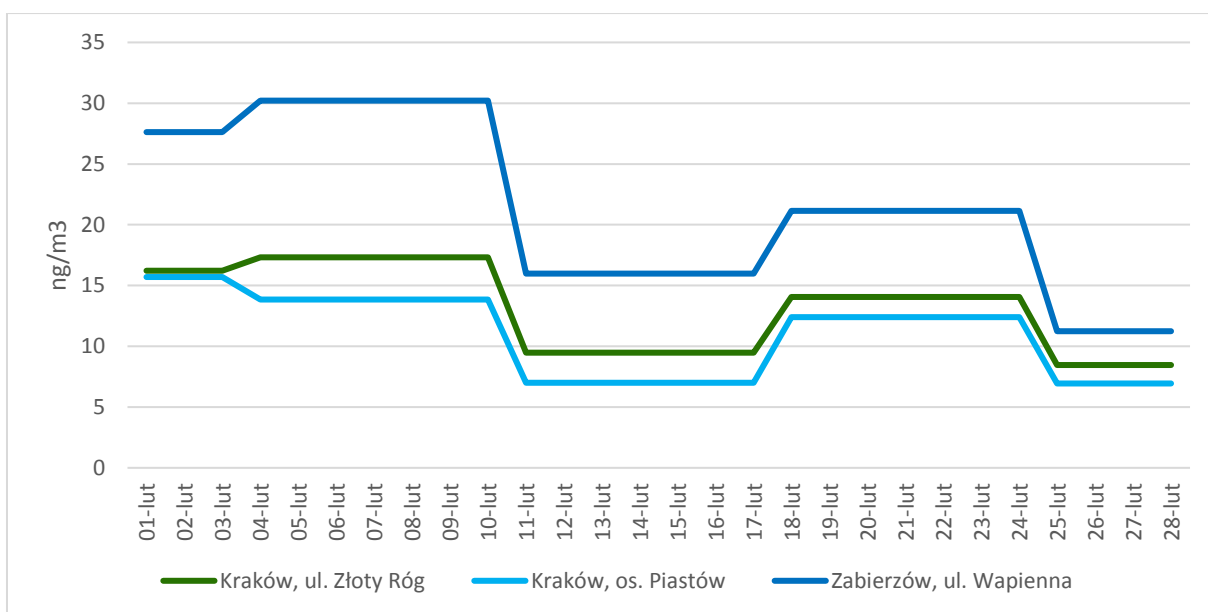
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ – System monitoringu jakości powietrza

Wykres 40. Średnie miesięczne stężenia benzo(a)pirenu w pyle PM₁₀ w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ – System monitoringu jakości powietrza

Wykres 41. Stężenia dobowe benzo(a)pirenu w pyle PM₁₀ w lutym 2019 r.

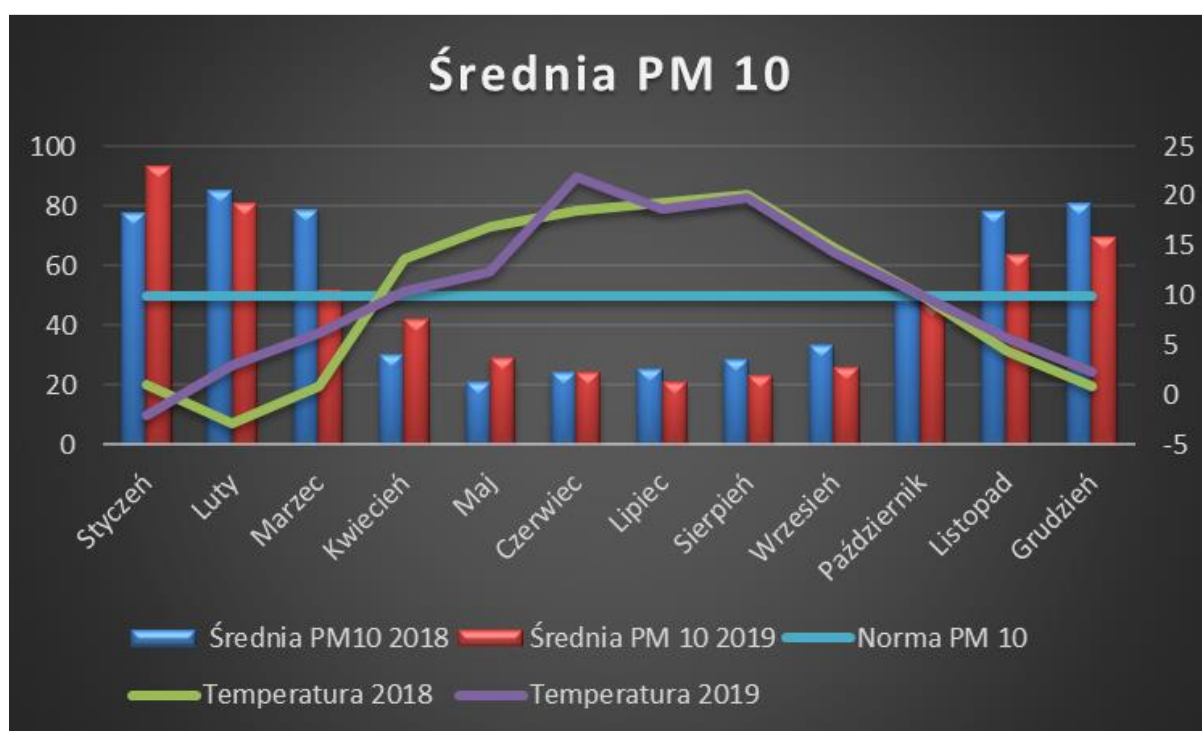
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ – System monitoringu jakości powietrza

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Przedstawione powyżej wyniki dla obszarów znajdujących się w pobliżu gminy Zielonki świadczą o złej jakości powietrza w miesiącach zimowych oraz stosunkowo wysokich stężeniach PM₁₀ i B(a)P występujących w tej części województwa.

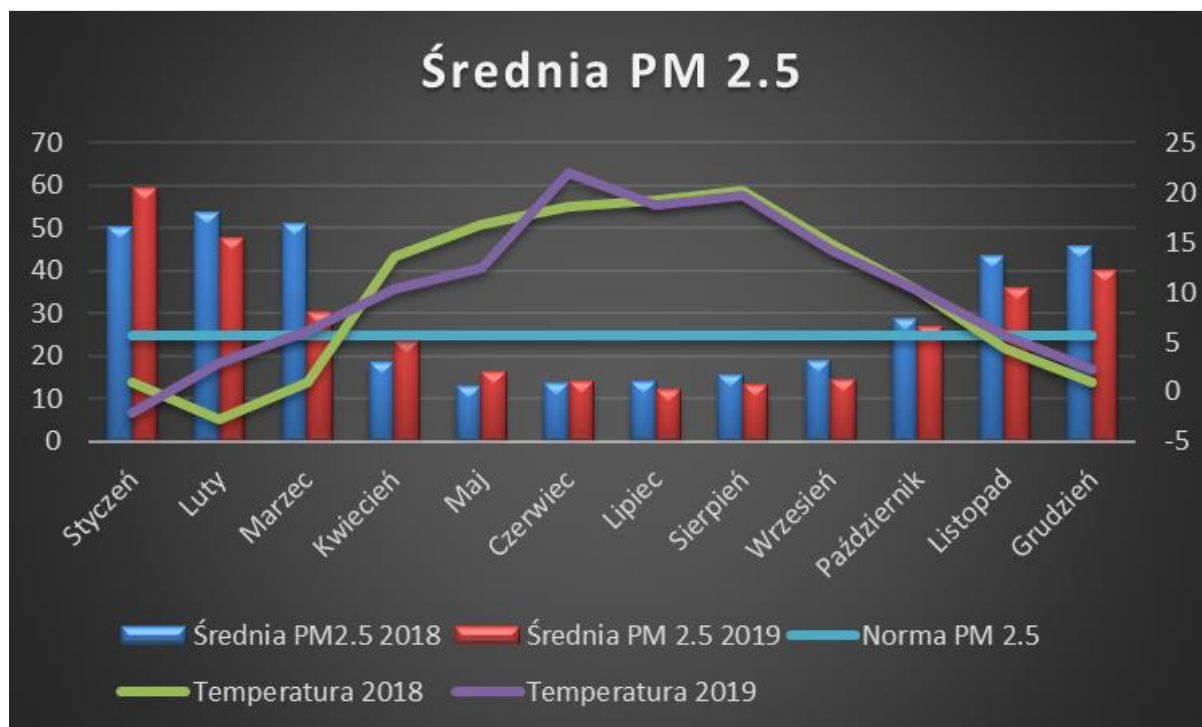
Z kolei analiza uśrednionych pomiarów dla gminy Zielonki z czujników Airly wskazuje, że zarówno w 2018, jak i 2019 r. w okresie od stycznia do marca, oraz od października do grudnia (co pokrywa się z okresem grzewczym) odnotowywano wysokie średnie miesięczne stężenia pyłów PM_{2.5} oraz PM₁₀, a także przekroczenia normy dobowej. W obu przypadkach zachodziła zależność pomiędzy ilością pyłów do temperatury (zob. Grafika 1 i 2).

Grafika 1. Stężenia pyłu PM₁₀ w gminie Zielonki - wg średnich miesięcznych w 2018 r. 2019 r.

Źródło: Opracowanie przekazane przez UG Zielonki – Airly, Raport jakości powietrza sporządzony dla Zielonek 2018-2019

Grafika 2. Stężenia pyłu PM 2,5 w gminie Zielonki - wg średnich miesięcznych w 2018 r. 2019 r.

Źródło: Opracowanie przekazane przez UG Zielonki – Airly, Raport jakości powietrza sporządzony dla Zielonek 2018-2019

Wyniki pomiarów czujników jakości powietrza Airly w latach 2018 i 2019 (oraz w bezpośrednim porównaniu okresów grzewczych tych lat), wskazują, iż rok 2019 był rokiem z mniejszym zanieczyszczeniem w analogicznym okresie roku 2018. Do stopniowej poprawy powietrza w Gminie przyczyniły się m.in. zmiany w sposobie ogrzewania domów i wymiana urządzeń grzewczych.

W latach 2010-2018 w województwie małopolskim **obserwuje się pewne pozytywne zmiany dotyczące jakości powietrza, m.in. malejący trend dotyczący dopuszczalnej częstości przekroczeń dopuszczalnego poziomu 24-godzinnego pyłu zawieszonego PM₁₀, tendencja malejąca średnich rocznych stężeń pyłu PM₁₀, trend spadkowy dla stężeń pyłu PM_{2,5}, zaś spadek stężeń benzo(a)pirenu następuje tylko w niektórych ośrodkach, w tym w Krakowie, przy czym wartości te cały czas są wysokie i przekraczają normy³⁴.** Jednak przed małopolskimi gminami cały czas pozostaje dużo pracy w zakresie ograniczenia emisji pyłu PM₁₀ i ogólnej poprawy jakości powietrza. Do głównych przyczyn przekroczeń omawianych powyżej substancji zalicza się oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków (tzw. „niska emisja”): wg danych Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami (KOBiZE) aż 46% zanieczyszczeń pyłami PM 10 pochodzi właśnie ze spalania poza przemysłem. Wśród kolejnych istotnych źródeł emisji pyłu PM 10 wymienia się procesy spalania w przemyśle (13%), rolnictwo (12%), transport drogowy (8%) czy procesy produkcyjne (7%). Procesy spalania poza przemysłem mają też największy udział w emisji benzo(a)pirenu i pozostałych wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (84%). Pozostałe źródła emisji w o wiele mniejszym stopniu: przyczyniają się do

³⁴ Za: Roczna ocena jakości powietrza w województwie małopolskim, Raport wojewódzki za rok 2018 r., GIOŚ, Kraków 2019.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

zanieczyszczenia powietrza tymi substancjami: procesy produkcyjne (10%), zagospodarowanie odpadów (3%), rolnictwo (2%), transport drogowy (1%)³⁵. Dlatego, wśród różnych kroków mających na celu poprawę jakości powietrza, tak ważne są działania podejmowane przez samorządy skierowane na instalację bardziej ekologicznych urządzeń grzewczych (wymiana pieców, OZE itp.).

Kluczowym dokumentem gminnym w tym zakresie jest w gminie Zielonki Plan Gospodarki Niskoemisyjnej w gminie Zielonki na lata 2015-2020 (aktualizacja z sierpnia 2017 r.), w którym zostały wskazane działania zmierzające do poprawy jakości powietrza w gminie głównie poprzez zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz redukcję zużycia energii finalnej. Ważnym dokumentem programującym wyższego rzędu jest także Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, który wyznacza działania mające doprowadzić do osiągnięcia w całej Małopolsce do 2023 r. dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń w powietrzu: pyłu PM₁₀, PM_{2,5}, benzo(a)pirenu, dwutlenku azotu i ozonu.

W ostatnich latach na terenie gminy Zielonki były realizowane m.in. następujące działania ukierunkowane na poprawę jakości powietrza:

- wymiana pieców węglowych – głównie na ogrzewanie gazowe;
- rozbudowa sieci gazowej – Gmina Zielonki w latach 2016-2017 znalazła się w zestawieniu gmin o największych efektach w zakresie rozbudowy sieci gazowej (wg raportów pn. „Podsumowanie realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego). W 2016 r. była to 6 pozycja w województwie (z przyrostem długości sieci gazowej 5,4 km i 326 budynkami podłączonymi do sieci), a 2017r. – 8 (przyrost 5,6 km, liczba budynków – 386);
- termomodernizacja obiektów, w tym obiektów publicznych zrealizowana w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych: szkoła w Woli Zachariaszowskiej, szkoła w Owczarach, przedszkole w Węgrzicach z siedzibą w Bibicach koło szkoły, zachodnie skrzydło szkoły w Zielonkach, budynek Forum Aktywności Lokalnej w Zielonkach.
- zamontowanie OZE na budynkach publicznych: szkoła w Owczarach, szkoła w Woli Zachariaszowskiej, przedszkole w Bibicach, szkoła w Zielonkach stare skrzydło- 10 paneli fotowoltaicznych do zasilania pomp cyrkulacyjnych; szkoła w Zielonkach rozbudowa nowego skrzydła – około 98 paneli fotowoltaicznych, 4 powietrzne pompy ciepła, i 10 solarów; szkoła w Bibicach rozbudowa nowego skrzydła - około 104 paneli fotowoltaicznych, 4 powietrzne pompy ciepła i 10 solarów; zaplecze klubu sportowego LKS Zieleńczanka – pompa ciepła, solary i około 40 paneli fotowoltaicznych. Generalnie w 2019 r. w 7 budynkach użyteczności publicznej znajdowały się instalacje fotowoltaiczne;
- nieodpłatne przekazanie oczyszczaczy powietrza w 2018 r. (akcja społeczna Samorządu Województwa Małopolskiego) niektórym zieloneckim placówkom edukacyjnym: Samorządowe Przedszkole w Zielonkach, Przedszkole Samorządowe w Węgrzicach z siedzibą w Bibicach i Szkoła Podstawowa im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Owczarach;

³⁵ Za: Krajowy bilans emisji SO₂, NO_x, CO, NH₃, NMLZO, pyłów, metali ciężkich i TZO za lata 2015 -2017 w układzie klasyfikacji SNAP. Raport syntetyczny, oprac. Przez: Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami oraz Instytut Ochrony Środowiska –Państwowy Instytut Badawczy Warszawa 2019.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

- prowadzenie kontroli w zakresie gospodarki odpadami, przestrzegania zakazu spalania odpadów w domowych kotłach i piecach czy spalania pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi;
- utrzymanie dróg w sposób ograniczający wtórną emisję zanieczyszczeń poprzez remonty i poprawę stanu nawierzchni dróg;
- działania w zakresie edukacji ekologicznej;
- rozpoczęcie realizacji projektu „Partnerski Projekt Budowy Instalacji Odnawialnych Źródeł Energii dla Gmin Województwa Małopolskiego” współfinansowanego z RPO WM na lata 2014-2020³⁶. W latach 2017-2019 wnioski o dofinansowanie złożyło 382 mieszkańców gminy Zielonki, a umowę na montaż instalacji OZE (instalacje fotowoltaiczne, solarne i pompy ciepła) podpisano z właścicielami 249 posesji. W 2020 r. zostały wyłonione wszystkie firmy realizujące inwestycje w Projekcie, natomiast proces inwestycyjny w gospodarstwach indywidualnych uzależniony jest od panującej sytuacji epidemiologicznej związanej z pandemią koronawirusa COVID-19. Dofinansowanie UE planowane dla mieszkańców gminy Zielonki to kwota 1.661.000 zł. **W latach 2018-2019 gmina Zielonki pokryła koszty w kwocie 32 467,46 zł związane z realizacją „Partnerskiego Projektu Budowy Instalacji Odnawialnych Źródeł Energii dla Gmin Województwa Małopolskiego”.**

Gmina Zielonki rozpoczęła wymianę kotłów w 2017 r., podobnie jak większość porównywanych gmin. Co istotne, **liczba wymienionych pieców węglowych z roku na rok wzrasta – w samym 2019 r. zlikwidowano ich blisko 200 i tym samym stan wszystkich wymienionych urządzeń za lata 2017-2019 wynosił już 402** (z 602 wniosków o wymianę złożonych w tym czasie przez mieszkańców). Wymiany były głównie dokonywane w ramach programu „Ograniczenie niskiej emisji w gminie Zielonki” realizowanego w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) RPO WM na lata 2014-2020 (wymiana 384 pieców węglowych na gazowe). Część pieców wymienionych w 2017 r. (18) to efekt realizacji Programu Ograniczenia Niskiej Emisji (PONE) współfinansowanego ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska. Kwota wkładu własnego przewidziana dla projektu „Ograniczenie niskiej emisji w gminie Zielonki” wynosiła 98 956,11 zł, a w przypadku realizacji programu PONE wkład własny wyniósł 32 400,00 zł. Szacuje się, że w gminie pozostaje jeszcze przynajmniej tysiąc urządzeń grzewczych wymagających wymiany – w wyniku przeprowadzonej w 2018 r. inwentaryzacji na terenie gminy Zielonki stwierdzono 1110 pieców węglowych zasypowych nie spełniających norm niskoemisyjnych oraz 315 pieców kaflowych, trzonów kuchennych i pieców typu koza w 4106 sprawdzonych budynkach³⁷.

³⁶ Przedmiotem projektu jest instalacja OZE w postaci instalacji fotowoltaicznych, kolektorów słonecznych, powietrznych pomp ciepła oraz kotłów na biomasę w postaci pellet na budynkach mieszkalnych oraz użyteczności publicznej. Realizacja projektu odbywać się będzie na terenie nieruchomości zlokalizowanych w 41 gminach woj. Małopolskiego. Liderem projektu jest Gmina Kocmyrzów-Luborzyca. Całkowita wartość projektu wynosi 68 991 097,56 zł, a 36 156 392,49 zł stanowi dofinansowanie z UE. Na podst.: <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/788855/>

³⁷ Na podst.: <https://eko.zielonki.pl/index.php/ograniczenie-niskiej-emisji/zit>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 28. Zlikwidowane kotły w latach 2014-2018 w wybranych jednostkach porównawczych

Jednostka	2014	2015	2016	2017	2018	Łącznie
MAŁOPOLSKIE	3100	4446	7333	10081	15992	40952
powiat krakowski	1	3	272	1007	1789	3072
KrOF	2613	2919	4546	7031	6139	23248
Zielonki	0	0	0	72	137	209
Kocmyrzów-Luborzyca	0	0	0	45	151	196
Liszki	0	0	0	56	99	155
Michałowice	0	0	0	48	69	117
Wielka Wieś	0	0	0	81	106	187
Zabierzów	0	0	170	135	177	482

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z raportów pn. „Podsumowanie realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego” za lata 2014-2018

Ponadto, w latach 2014-2018 **gmina Zielonki wyróżniała się na tle powiatu, KrOF-u i województwa pod względem liczby przeprowadzonych kontroli w zakresie spalania odpadów i pozostałości roślinnych**: w 2016 r. zajmując 6 pozycję w województwie, w 2017 r. – 17, a w 2018 r. – 21. **Każdego roku w gminie Zielonki realizowano ponad 100 takich kontroli**³⁸, natomiast w pozostałych gminach wybranych do analizy – poniżej 100 (z wyjątkiem Michałowic w 2018 r., gdzie przeprowadzono 189 kontroli).

W ostatnich latach obserwuje się w Polsce wzrost świadomości społecznej na temat ochrony powietrza, a także rosnącą liczbę oddolnych inicjatyw w tym kierunku. Także w gminie Zielonki zachodzą podobne zmiany, czego przejawem są działania lokalnych stowarzyszeń realizujących projekty ekologiczne i edukacyjne (m.in. Stowarzyszenia Rozwoju Gminy Zielonki) czy grup prowadzących działania informacyjno-uświadamiające na temat jakości powietrza w gminie Zielonki i Krakowie, np. Alarm Smogowy – Zielonki, Fundacja Smogowe.info.

W ostatnich dwóch latach następował też wyraźny wzrost wydatków budżetu gminy przypadających na kategorię „Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu” – wynika to z prowadzonych przez Gminę działań w zakresie ochrony powietrza wynikających głównie z realizacji Planu gospodarki niskoemisyjnej, czy z uczestnictwa gminy Zielonki w projektach i programach unijnych dot. termomodernizacji budynków użyteczności publicznej czy dofinansowaniu mieszkańcom wymiany pieców. **Łączna kwota dla lat 2018-2019 wynosiła blisko 9,5 mln zł**, podczas gdy jeszcze w latach 2016 – 2017 było to niewiele powyżej 800 tys. zł.

Tabela 29. Wydatki z budżetu Gminy Zielonki w kategorii Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu w latach 2015-2019

2015	2016	2017	2018	2019
41 328,00 zł	54 479,67 zł	792 122,00 zł	5 311 792,95 zł	4 198 443,71 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS oraz „Informacji o przebiegu wykonania budżetu Gminy Zielonki za rok 2019”

³⁸ W 2014 r. – 131 kontroli, w 2015 – 203 kontrole, w 2016 r. – 189 kontroli, w 2017 r. – 126 kontroli, a w 2018 r. – 137 kontroli. Na podstawie danych z raportów pn. „Podsumowanie realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego” za lata 2014-2018.

SFERA GOSPODARCZA

W tym rozdziale zostały przeanalizowane dane i wskaźniki dotyczące inwestycji oraz potencjału inwestycyjnego gminy, w tym kwestie dotyczące lokalnej gospodarki (z uwzględnieniem rolnictwa) oraz rynku pracy.

Przedsiębiorczość i lokalny rynek

W sferze gospodarczej gmina Zielonki należy do najdynamiczniej rozwijających się JST w obrębie KrOF. W okresie 2014-2019 **liczba przedsiębiorstw wpisanych do rejestru REGON³⁹ wzrosła do 3721, czyli o ¼, przy średnim rocznym przyroście wynoszącym 4,8%⁴⁰**. To rezultat przewyższający wartości zarówno dla województwa (2,8%), powiatu (3,7%), jak i całego KrOF (3,2%).

W powyższej liczbie zawierają się także przedsiębiorcy będący osobami fizycznymi, których ewidencjonuje się w systemie CEIDG⁴¹. Stosunek liczby podmiotów zapisanych w REGON do liczby wpisów w CEIDG jest w analizowanych gminach na podobnym poziomie i wynosi ok. 70%⁴².

Pod względem tempa wzrostu, jak również liczby przedsiębiorstw, gmina Zielonki osiąga porównywalne wyniki do sąsiedniej gminy Zabierzów. Oba ośrodki – co obrazuje poniższy wykres - zdecydowanie wyróżniają się w zestawieniu referencyjnych ośrodków. **Przy zachowaniu obecnych tendencji, liczba podmiotów gospodarczych w gminie Zielonki w nadchodzących latach przekroczy 4 tys. Sprzyja temu przyspieszający od 2017 roku wzrost liczby nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw, która na koniec analizowanego okresu wyniosła 337.** Był to najlepszy wynik wśród zestawionych gmin. Równolegle następuje stopniowy spadek wyrejestrowanych podmiotów. Dzięki temu w 2019 r. ich liczba (142) była 2,3 razy niższa od liczby nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw (337). W ten sposób gmina Zielonki wypada dobrze na tle regionu (2,0), KrOF (2,1) oraz nieco lepiej od powiatu (2,2). Spośród wyróżnionych ośrodków gmina Michałowice charakteryzowała się największą nadwyżką nowych podmiotów nad wyrejestrowanymi (wynoszącą 3,2).

Powyższe obserwacje pozwalają stwierdzić, że malejąca ilość pojawiających się wyrejestrowań jest ściśle powiązana z poprawiającymi się uwarunkowaniami dla prowadzenia działalności

³⁹ W niniejszej diagnozie wykorzystano wskaźnik **liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON**, obejmujący osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz indywidualne gospodarstwa rolne, osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, jednostki lokalne wymienionych podmiotów gospodarki narodowej. Jest on najpowszechniej stosowanym wskaźnikiem porównawczym dla działalności podmiotów gospodarczych i pełni funkcję statystyczną dla badania polskiego rynku (<https://bip.stat.gov.pl/dzialalnosc-statystyki-publicznej/rejestr-regon/liczba-podmiotow-w-rejestrze-regon-tablice/>)

⁴⁰ Skumulowany roczny wskaźnik wzrostu CAGR (Compound Annual Growth Rate) - wskaźnik wykorzystywany do obliczenia średniego rocznego wzrostu danej wielkości w badanym okresie.

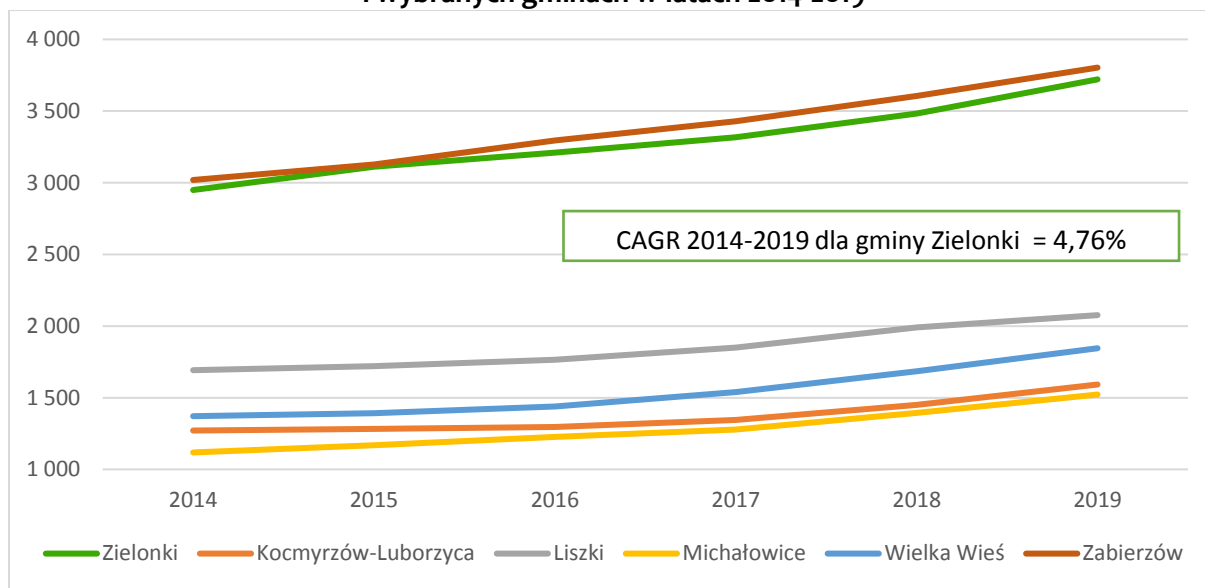
⁴¹ Wpisowi do rejestru CEIDG, prowadzonemu przez ministra właściwego ds. gospodarki, podlegają wyłącznie osoby fizyczne, prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą jednoosobowo lub będący współnikami spółek cywilnych.

⁴² Dane prezentują się następująco: Gmina Zielonki - 3 317 podmiotów w REGON / 2415 wpisów w CEIDG, Gmina Kocmyrzów-Luborzyca - 1592 / 1119, Gmina Liszki - 2076 / 1426, Gmina Michałowice - 1522 / 1019, Gmina Wielka Wieś - 1845 / 1303, Gmina Zabierzów - 3803 / 2419.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

i kondycji lokalnej gospodarki. Przede wszystkim staje się to zachętą dla nowych przedsiębiorców, gotowych założyć swój biznes właśnie na obszarze gminy Zielonki.

Wykres 42 Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w gminie Zielonki i wybranych gminach w latach 2014-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Należy podkreślić, że w 2019 roku, aż co dziesiąty podmiot gospodarki narodowej (11%) działający w powiecie krakowskim miała swoją siedzibę w gminie Zielonki. Dodatkowo, wśród porównywanych jednostek oraz wszystkich gmin wiejskich tworzących „obwarzanek krakowski”, był to drugi w kolejności obszar – po gminie Zabierzów – pod kątem posiadanego potencjału gospodarczego tj. liczby przedsiębiorstw.

Obecność Krakowa to istotna przewaga konkurencyjna dla całej aglomeracji oraz czynnik przyciągający inwestorów. Na 1000 mieszkańców w stolicy regionu w 2018 roku działały aż 182 podmioty gospodarcze, co przyczyniło się do stosunkowo dużego wyniku dla KrOF ogółem (166). To wartości znacznie przekraczające średnie (115) dla powiatu krakowskiego oraz województwa. **Gmina Zielonki na tle referencyjnych jednostek wyróżnia się bardzo wysokim poziomem przedsiębiorczości. Na 1000 mieszkańców działają tu 154 podmioty gospodarcze a 122 osoby prowadzą swoją działalność gospodarczą.** Druga w kolejności gmina Wielka Wieś osiąga wskaźniki o ok. 10% niższe (odpowiednio 136 i 110).

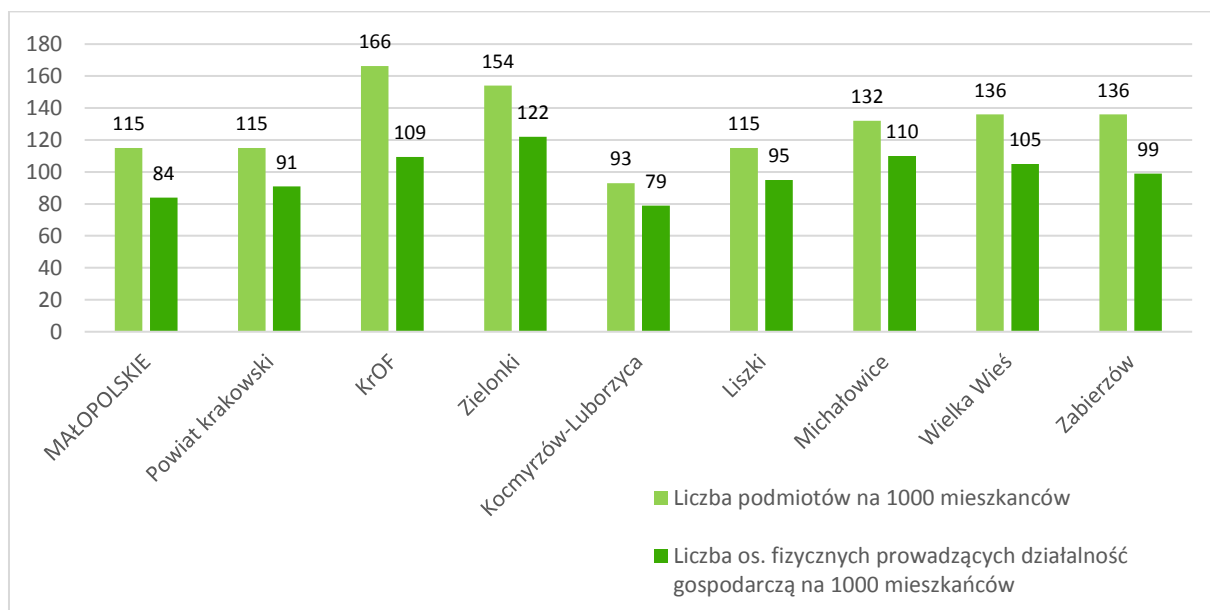
Należy przy tym zwrócić szczególną uwagę na **kwesję prowadzenia własnej działalności gospodarczej⁴³. W tym zakresie gmina Zielonki wyprzedza nawet Kraków (114)** oraz każdą z gmin wchodzących w skład KrOF. Ta wysoka przedsiębiorczość jest unikatowa na skalę całego kraju, na co wskazuje fakt, że w 2016 roku gmina Zielonki znalazła się w pierwszej trzydziestce polskich gmin wiejskich pod względem liczby podmiotów na 1000 mieszkańców (26. miejsce).

⁴³ Osoba fizyczna będąca przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz.U. poz 646 z późn. zm.) i/lub osoba prowadząca działalność na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku oraz osoba fizyczna prowadząca indywidualne gospodarstwo rolne – na podstawie definicji Głównego Urzędu Statystycznego.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

2/3 podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie Zielonki koncentrowało się w 2019 roku w zaledwie 3 miejscowościach: Bibicach, Węgrzcach oraz Zielonkach (68%). Podobnie wygląda to w odniesieniu do działalności gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne (66%). Zielonki – siedziba władz gminy – to także miejscowość najbardziej skupiająca lokalne przedsiębiorstwa (1/3 wszystkich zarejestrowanych działalności na obszarze gminy). Jest tu zarejestrowanych 1267 podmiotów gospodarczych, a 966 osób prowadzi działalność. Najmniej zaludnione sołectwa to jednocześnie te, w których funkcjonuje najmniej przedsiębiorstw: w Korzkwi zarejestrowanych były 33 podmioty, a w Garlicy Duchownej - zaledwie 20.

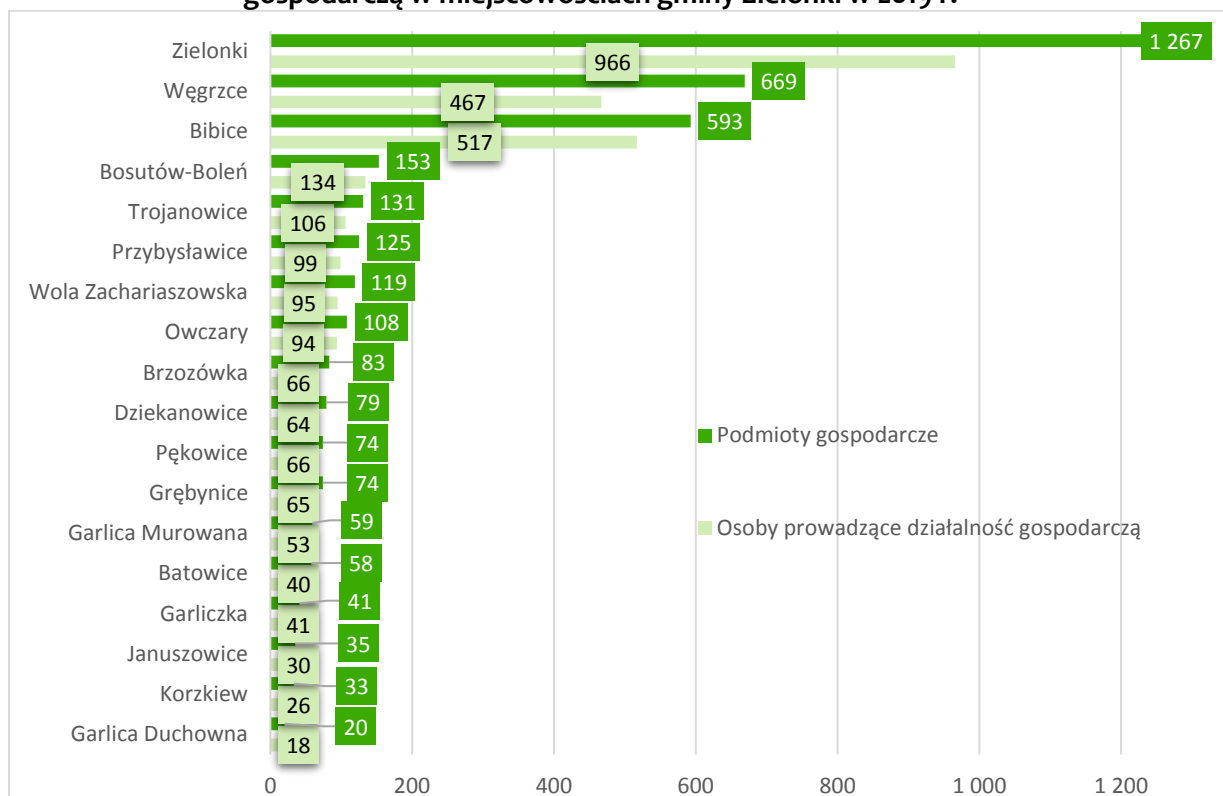
Wykres 43 Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON na 1000 mieszkańców oraz liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 44 Liczba podmiotów gospodarczych oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w miejscowościach gminy Zielonki w 2019 r. ⁴⁴

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

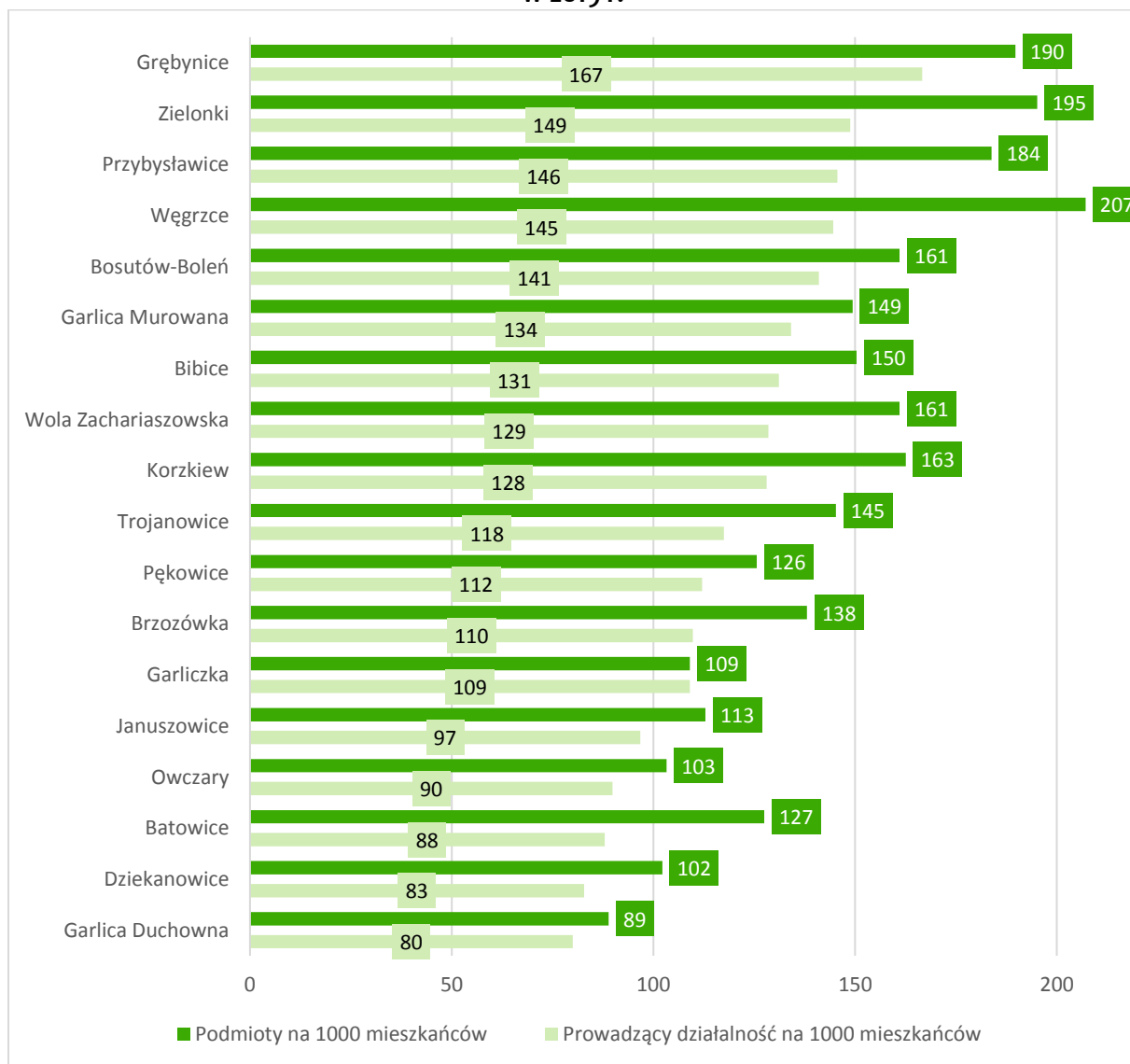
Nieco odmiennie wygląda obraz miejscowego rynku, jeżeli pod uwagę weźmie się przeliczenie liczby prowadzonych działalności gospodarczych przez liczbę ludność zamieszkującej poszczególne miejscowości⁴⁵ (wyk. 44). Choć Zielonki nadal w takim zestawieniu wyróżniają się wysokim poziomem przedsiębiorczości (149 prowadzących działalność i 195 podmiotów na 1000 mieszkańców), to na pierwsze miejsca wysuwają się jednostki takie, jak Grębynice – z najwyższą koncentracją podmiotów (195), oraz Węgrzce, w których występuje szczególne skupienie osób prowadzących działalność (207). Na tle pozostałych sołectw korzystnie wypadają także Przybysławice (odpowiednio 146 i 184) oraz Bosutów-Boleń (141 i 161), natomiast, tak samo jak w poprzedniej klasyfikacji, najgorzej wypada Garlica Duchowna, a wraz z nią Dziekanowice i Batowice.

⁴⁴ W rejestrze jednostek statystycznych GUS ujęto sołectwo Bosutów-Boleń.

⁴⁵ W przypadku sołectwa Bosutów-Boleń uwzględniono łączną liczbę mieszkańców obu wsi.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 45 Liczba podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w sołectwach gminy Zielonki w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

*Dane dla sołectwa Osiedle Łokietka zostały pokazane łącznie z sołectwem Zielonki ze względu na sposób agregacji danych wg BDL GUS.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

W Polskiej gospodarce szczególną pozycję zajmuje mikroprzedsiębiorczość⁴⁶. Liczba najmniejszych podmiotów oraz ich udział w rynku stale rośnie, co raportują główne jednostki badające działalność gospodarczą w kraju⁴⁷. Nie inaczej wygląda to w **gminie Zielonki, gdzie w 2019 r. podmioty zatrudniające do 9 osób stanowiły 97,5% podmiotów ogółem**. W całym KrOF jedynie gmina Michałowice osiągnęła ich wyższy udział, wynoszący 97,8%. To także wartość przewyższająca odsetek mikroprzedsiębiorstw w Małopolsce (96,4%).

Pierwszoplanowa rola drobnej przedsiębiorczości i jej wspieranie przez Gminę sprawiają, że w **gminie Zielonki funkcjonuje odpowiednio mniej podmiotów, w których pracuje powyżej 50 osób (9 przedsiębiorstw)**. Ich odsetek nieznacznie zmalał od 2014 roku i jest jednym z niższych wśród gmin KrOF. Największy udział średnich i dużych przedsiębiorstw ma miejsce w Zabierzowie (co wynika zwłaszcza z obecności specjalnej strefy ekonomicznej i lotniska) oraz Skawinie (kluczowym czynnikiem - sąsiedztwo autostrady oraz obecność SAG).

Strukturę lokalnej gospodarki determinuje **znaczny przyrost ilości mikroprzedsiębiorstw pomiędzy 2014 a 2019 rokiem (27%)**. Przekroczył on średnią dynamikę dla całego województwa (16%) oraz powiatu krakowskiego (21%) za ten okres. Należy to wiązać w szczególności ze wzrostem zapotrzebowania na sklepy i drobne usługi, co z kolei wynika z dynamicznie rosnącej liczby ludności zamieszkującej gminę Zielonki. Mimo, iż to duże podmioty generują największe wpływy do gminnych budżetów, opieranie lokalnego rynku na mikroprzedsiębiorczości stanowi pewien gwarant stabilizacji w perspektywie pojawiających się szoków gospodarczych. Mniejsze podmioty gospodarcze potrafią szybciej reagować na zmieniające się uwarunkowania (uruchamiając oszczędności, przenosząc siedzibę, zawieszając działalność). Społeczności skupione wokół dużych zakładów pracy są silniej narażone na negatywne skutki kryzysu takie, jak masowe zwolnienia i idące za tym często bezrobocie strukturalne, czy też cięcia wynagrodzeń, co przynosi złe konsekwencje dla całej miejscowej gospodarki. Podkreśla się też, że stawianie na mikroprzedsiębiorczość na obszarach sprzyja bardziej dynamicznemu wzrostowi dochodów ludności, dywersyfikacji rynku czy też na ograniczenie marginalizacji⁴⁸. Dodatkowo, w przypadku realizacji różnych inwestycji i zadań (zwłaszcza mniejszych gminnych przedsięwzięć, włącznie np. z prowadzeniem żłobków), gmina może (np. w trybie zamówienia z wolnej ręki lub konkursów) wzmocnić szansę uzyskania zlecenia przez rodzime, mocniej lokalnie zakorzenione mikroprzedsiębiorstwa, zapewniając dalszy obieg środków w miejscowej gospodarce i napędzając spiralę inwestycyjną⁴⁹.

⁴⁶ Wg klasyfikacji przyjętej w Prawie przedsiębiorców (Ustawa z dnia 6 marca 2018 r.) mikroprzedsiębiorstwa zatrudniają mniej niż 10 pracowników i/lub osiągają obrót netto nieprzekraczający 2 mln euro.

⁴⁷ Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, PARP, Warszawa 2019, https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/2019_07_ROSS.pdf

⁴⁸ Mikroprzedsiębiorczość na obszarach wiejskich, M. Kłodziński [w:] Wieś i Rolnictwo, nr 2 (147), 2010 http://kwartalnik.irwirpan.waw.pl/dir_upload/photo/450db30ebodf6df711e4f41108d7.pdf

⁴⁹ Np. Jak władze lokalne mogą wspierać przedsiębiorczość, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa, 1998.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 30 Struktura podmiotów gospodarczych według wielkości (liczba zatrudnionych) w 2014 i 2019 r.

Obszar	0-9		10-49		50-249		250+	
	2014	2019	2014	2019	2014	2019	2014	2019
MAŁOPOLSKIE	95,54%	96,40%	3,69%	2,97%	0,68%	0,55%	0,10%	0,08%
Powiat krakowski	96,08%	96,87%	3,33%	2,68%	0,53%	0,39%	0,07%	0,06%
KrOF	95,44%	96,47%	3,73%	2,88%	0,69%	0,54%	0,14%	0,11%
Zielonki	96,85%	97,58%	2,78%	2,18%	0,37%	0,21%	0,00%	0,03%
Kocmyrzów-Luborzyca	97,17%	97,55%	2,75%	2,39%	0,08%	0,06%	0,00%	0,00%
Liszki	95,98%	96,53%	3,25%	2,84%	0,71%	0,58%	0,06%	0,05%
Michałowice	97,32%	97,83%	2,59%	2,04%	0,09%	0,13%	0,00%	0,00%
Wielka Wieś	96,06%	96,86%	3,50%	2,71%	0,29%	0,33%	0,15%	0,11%
Zabierzów	94,30%	95,66%	4,70%	3,63%	0,79%	0,60%	0,20%	0,11%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Sektory gospodarki i sekcje PKD

Struktura sektorowa lokalnej gospodarki w gminie Zielonki prezentuje się nieco inaczej niż w powiecie krakowskim czy też województwie małopolskim. Jak już sygnalizowano wcześniej, gminę cechuje rosnący popyt na usługi dla nowo napływającej ludności. M.in. w wyniku tego **udział działalności usługowej w lokalnym rynku wynosi 81,7%, co, z wyłączeniem Krakowa (84,2%), jest najwyższym odsetkiem spośród gmin KrOF**. Dla przykładu, gmina Liszki cechowała się relatywnie niskim udziałem podmiotów usługowych, wynoszącym o ponad 10 p. proc. mniej (70,3%) niż w przypadku gminy Zielonki.

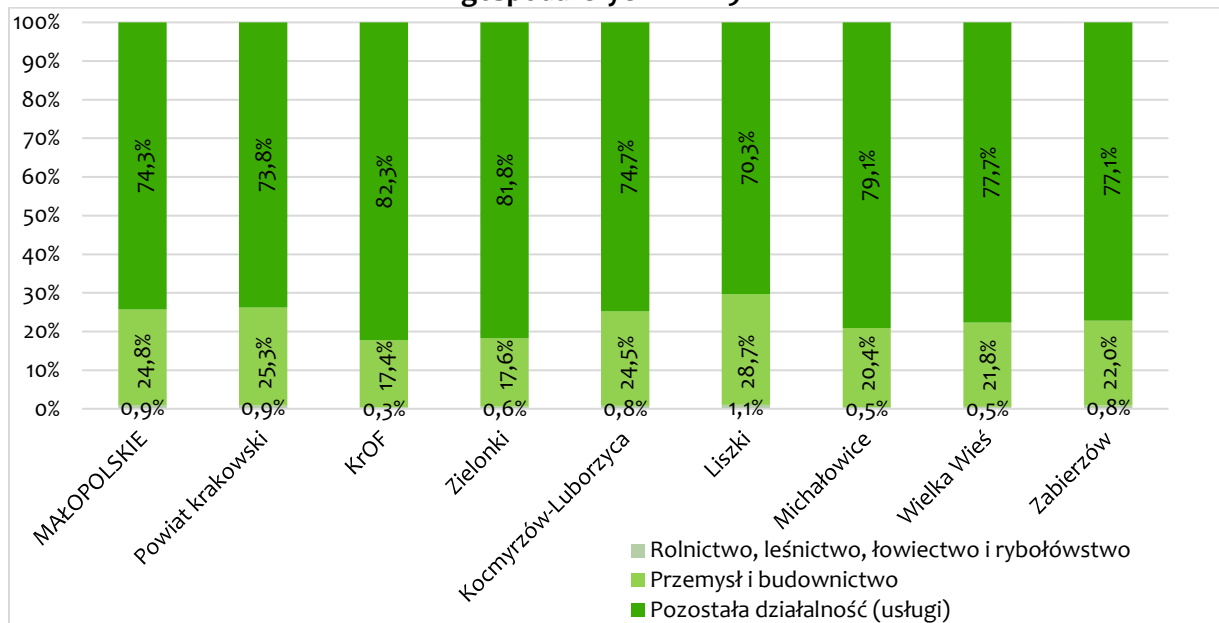
W roku 2019 roku był to także najliczniej reprezentowany sektor w województwie, obejmujący ¼ podmiotów gospodarczych. Przemysłem i budownictwem zajmowała się większość z pozostałych przedsiębiorstw. Poniżej 1% znajdowała się w sektorze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybołówstwa. Wśród zestawionych gmin, największym udziałem tego sektora charakteryzowała się gmina Liszki (1,06%)⁵⁰. W gminie Zielonki było to jedynie 0,5%, czyli znacznie poniżej wartości dla powiatu i województwa ogółem. Liczba przedsiębiorstw w tym sektorze utrzymała się także na tym samym poziomie (24).

Od 2014 r. struktura sektorowa przedsiębiorstw w gminie Zielonki nie uległa większym zmianom – nastąpił niewielki spadek udziału podmiotów przemysłowo-budowlanych (ok. 0,65 pp.) na rzecz podmiotów usługowych (wzrost o 0,8 p. proc.). Niemniej jednak większe przeobrażenia daje się zauważyć, mając na względzie wolumen podmiotów gospodarczych w sektorze usług (a dokładniej – liczbę wszystkich przedsiębiorstw pozarolniczych i pozaprzemysłowych). W gminie Zielonki przybyło w analizowanym okresie **655 przedsiębiorstw (+27%), co zarazem było najwyższym przyrostem we wszystkich gminach KrOF**, z wyłączeniem Krakowa. Zbliżoną wielkością wzrostu charakteryzuje się także gmina Zabierzów (631), jednakże największa dynamika występowała w gminie Michałowice (+40% podmiotów usługowych).

⁵⁰ Gmina Igołomia-Wawrzeńczyce z udziałem 4,5% znajduje się na 1. miejscu w całym KrOF.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 46 Udział przedsiębiorstw wg sektorów gospodarki w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych w 2019 r.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL

Bardziej szczegółową specyfikację miejscowego rynku można uzyskać w wyniku analizy przedsiębiorstw pod kątem poszczególnych reprezentowanych przez nie sekcji PKD 2007⁵¹ (tab. 28).

Ponad połowa (51%) wszystkich podmiotów gospodarczych w gminie Zielonki działa w zaledwie w 4 spośród wszystkich 21 sekcji PKD: przetwórstwie przemysłowym, budownictwie, handlu hurtowym, detalicznym i naprawie pojazdów oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Taka struktura rynku jest podobna w większości analizowanych gmin. Różnice dostrzegalne są w ramach poszczególnych sekcji. Najliczniej reprezentowana z nich – sekcja G (handel hurtowy i detaliczny) – straciła wyraźnie na liczebności od 2014: udział tych przedsiębiorstw spadł o 3,8 p. proc. i aktualnie jest na najniższym poziomie w gronie porównywanych gmin. Spadek wystąpił także dla sekcji C (przetwórstwo), gdzie liczba udział podmiotów zmalała o 0,9 p. proc. Liczba przedsiębiorstw budowlanych zwiększyła się o ok. ¼, co pozwoliło nieznacznie zwiększyć ich udział w miejscowym rynku – ich odsetek jest jednak o połowę niższy niż dla całego powiatu krakowskiego.

Powszechnym trendem – wspólnym dla analizowanych jednostek - jest gwałtowny przyrost liczby podmiotów działających w informacji i komunikacji (Sekcja J), która w wielu gminach, także w gminie Zielonki uległa podwojeniu. Niewiele wolniej rozwija się branża obsługi rynku

⁵¹ Sekcja **A** – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo / **B** – Górnictwo i wydobywanie / **C** – Przetwórstwo przemysłowe / **D** – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych / **E** – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją / **F** – Budownictwo / **G** – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle / **H** – Transport i gospodarka magazynowa / **I** – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi / **J** – Informacja i komunikacja / **K** – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa / **L** – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości / **M** – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna / **N** – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca / **O** – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne / **P** – Edukacja / **Q** – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna / **R** – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją / **S** – Pozostała działalność usługowa / **T** – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby / **U** – Organizacje i zespoły eksterytorialne.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

nieruchomości (sekcja L; 50% więcej podmiotów w gminie Zielonki), czy też mała działalność usługowa (sekcje S i T; ¼ więcej).

Co jest szczególnie warte uwagi, to bardzo wysoki udział podmiotów prowadzących działalność profesjonalną, naukową i techniczną, a zatem branżę silnie odpowiedzialną za poszukiwanie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań. **Odsetek przedsiębiorstw z sekcji M jest w gminie Zielonki na poziomie identycznym do Krakowa (14,7% versus 15%), a od 2014 r. rola tego sektora nieprzerwanie się zwiększa (wzrost o ¼, tj. 124 podmioty).**

Przy interpretowaniu struktury podmiotów gospodarczych należy mieć na uwadze, iż zwykle najmniejszym udziałem charakteryzują się podmioty wysoko wyspecjalizowane, które – pomimo iż są nieliczne - mogą zajmować działaniami na większą skalę i odgrywać pierwszoplanową rolę na miejscowym rynku. Są wśród nich m.in. podmioty górnicze, odpowiedzialne za dostawę wody czy też wytwarzanie energii. Na obszarze gminy Zielonki w tym zakresie działa Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych.

Tabela 31 Udział podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD 2007 w 2014 i w 2019 r. w %

PKD	MAŁOPOLSKIE		Powiat krakowski		KROF		Zielonki		Kocmyrzów-Luborzyca		Liszki		Michałowice		Wielka Wieś		Zabierzów	
	2014	2019	2014	2019	2014	2019	2014	2019	2014	2019	2014	2019	2014	2019	2014	2019	2014	2019
A	1,1	0,9	1,2	0,9	0,4	0,3	0,8	0,6	0,9	0,8	1,3	1,1	0,5	0,5	0,8	0,5	1,1	0,8
B	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2
C	9,9	9,2	10,8	9,8	8,0	7,0	7,7	6,8	7,3	6,9	12,2	11,4	10,4	8,0	9,9	7,9	11,3	10,1
D	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,3	0,1	0,0	0,0	0,7	0,2	0,1	0,0	0,2	0,2
E	0,3	0,3	0,4	0,4	0,2	0,2	0,4	0,2	0,2	0,4	0,7	0,5	0,4	0,5	0,4	0,3	0,4	0,4
F	13,5	15,1	13,9	15,0	9,7	9,9	10,0	10,4	17,1	17,1	15,2	16,7	11,4	11,7	12,0	13,4	10,7	11,2
G	25,2	21,1	27,9	23,1	23,9	19,5	23,3	19,5	28,9	24,0	26,4	21,4	26,1	20,6	27,0	21,1	25,3	20,4
H	6,3	6,2	7,5	7,5	6,4	6,3	7,0	6,4	8,9	9,0	8,4	8,6	6,2	5,6	7,9	6,8	5,8	8,1
I	3,8	3,9	2,9	3,1	3,4	3,6	3,2	3,7	2,8	3,2	3,7	4,1	3,1	2,9	3,6	3,8	2,4	2,8
J	3,1	4,4	2,8	4,4	4,8	7,1	4,5	7,1	2,2	3,7	2,3	3,6	3,0	5,6	4,2	6,4	4,5	5,4
K	2,8	2,3	2,5	2,1	3,4	2,8	3,0	2,7	2,6	2,1	2,7	2,2	3,1	3,6	2,3	2,2	2,5	2,1
L	3,8	4,3	2,5	2,9	5,7	6,6	5,0	5,7	1,0	1,4	1,1	1,5	3,0	3,3	2,8	2,7	2,5	2,8
M	9,4	10,4	8,9	10,1	12,8	14,2	14,4	14,7	8,4	9,2	7,7	8,7	11,5	13,6	11,3	14,6	12,6	13,9
N	2,8	3,2	2,8	3,2	3,5	3,9	3,3	3,9	3,1	3,4	3,0	3,6	3,6	3,7	2,8	3,3	3,7	3,7
O	0,6	0,5	0,8	0,7	0,2	0,2	0,4	0,3	1,1	0,9	0,7	0,6	0,8	0,6	0,8	0,6	0,6	0,6
P	3,6	3,4	3,2	3,2	3,3	3,4	3,3	3,0	2,0	1,9	3,1	3,1	3,0	3,6	3,6	4,0	3,3	3,5
Q	5,4	5,6	4,2	4,8	6,2	6,5	7,5	8,0	5,7	6,4	3,3	4,3	6,7	7,5	4,3	5,3	4,4	4,7
R	1,9	2,0	1,6	1,8	1,8	1,8	1,3	1,3	1,7	2,0	2,1	2,2	1,8	2,0	1,5	1,4	2,3	2,2
S i T	6,2	6,8	6,0	6,9	6,0	6,3	4,8	5,3	6,0	7,4	6,3	6,5	4,7	6,5	4,6	5,4	6,5	7,0
U	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS

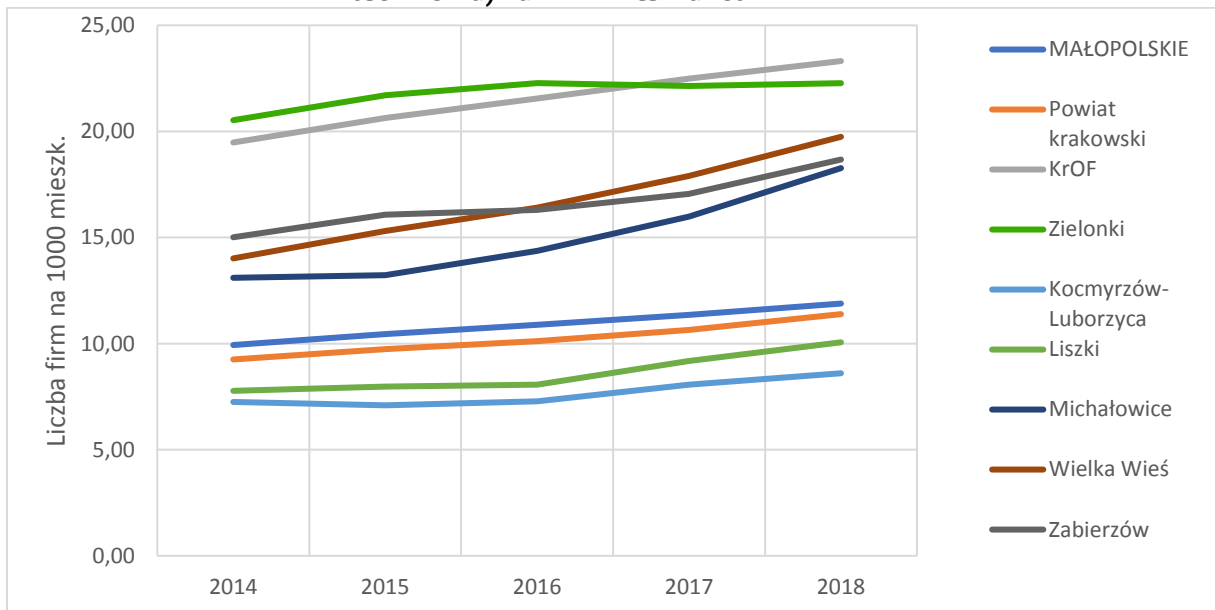
Jak wyżej wspomniano, **następuje stopniowy, ale dynamiczny wzrost liczby podmiotów działających w ramach sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna), powszechny**

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

dla całego regionu i kraju⁵². W innych opracowaniach określa się to jako efekt postępującego przeobrażenia rynku, które jest pochodną postępu technologicznego i rosnącego zapotrzebowania na nowatorskie rozwiązania⁵³, wobec czego m.in. tylko pomiędzy 2017 a 2018 rokiem odnotowano 4-procentowy⁵⁴ wzrost liczby zatrudnionych w tej branży w Polsce. **Obecność tych przedsiębiorstw świadczy o dużym potencjale innowacyjnym – jak pokazało powyższe zestawienie gmina Zielonki, a także gmina Zabierzów czy gmina Wielka Wieś, dysponują znacznymi możliwościami w tym zakresie.**

Zjawisko to uwydatnia także wskaźnik, jakim jest liczba podmiotów gospodarczych z sekcji M na 1000 mieszkańców. Gmina Zielonki znalazła się tu na 1. miejscu w całym KrOF (bez Krakowa) osiągając współczynnik 22,2 przedsiębiorstwa na 1000 osób (wyk. 47). Utrzymuje tę pozycję od początku okresu poddanego analizie, jednak inne gminy charakteryzują się dynamiczniejszym przyrostem wartości tego wskaźnika, co może stanowić pewne konkurencyjne zagrożenie dla gminy (m.in. w gminie Wielka Wieś wzrost z 14 do 19,7 firm z sekcji M na 1000 mieszk.). W odniesieniu do powyższych zjawisk warto zaznaczyć, że województwo małopolskie to region, który promuje się jako będący w czołówce innowacyjnych obszarów w Polsce⁵⁵ - występują tu m.in. najwyższe wartości nakładów na prace B+R (badania i rozwój). Wiąże się to także w wysokimi relacjami tych nakładów do PKB - GERD wynoszący 2,16 oraz BERD 1,67.

Wykres 47 Innowacyjność – liczba firm z sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) na 1000 mieszkańców w 2018 r.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS

⁵²Np. <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wydarzenie/aktualne-dane-podmiotach-gospodarki-narodowej-malopolsce-stan-koniec-2018/>.

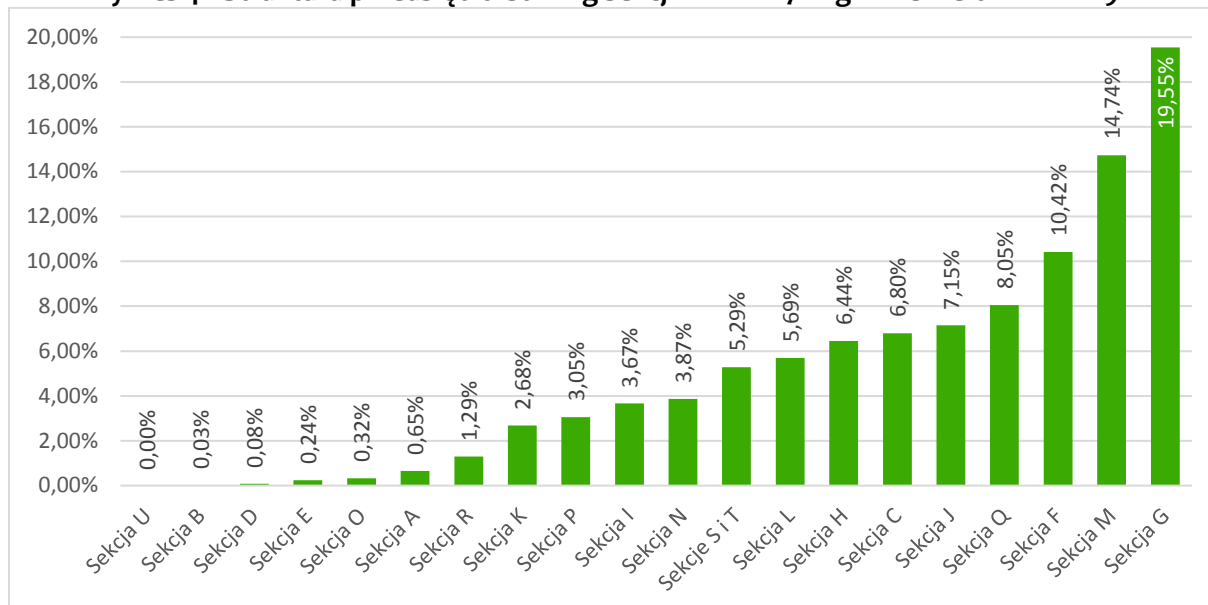
⁵³ Np. *Jak technologia zmienia charakter pracy? Polska na tle UE*, IBS Policy Paper 2/2018, Instytut Badań Strukturalnych, 2018, https://ibs.org.pl/app/uploads/2018/06/IBS_Policy_Paper_02_2018_pl.pdf

⁵⁴ Większy przyrost odnotowało tylko budownictwo (5,4%) oraz „pozostała działalność usługowa” (4,1%). Na podstawie: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy/pracujacy-i-wynagrodzenia-w-gospodarce-narodowej-w-2018-roku-dane-ostateczne,17,3.html>

⁵⁵ <https://www.malopolska.pl/biznes/innowacje/profil-innowacyjny-regionu>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 48 Struktura przedsiębiorstw wg sekcji PKD 2007 w gminie Zielonki w 2019 r.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS

W gminie Zielonki udział przedsiębiorstw w sektorze usług rynkowych⁵⁶ (62%, wyk. 49) jest na poziomie podobnym do KrOF ogółem, a zarazem stosunkowo wysokim na tle regionu i powiatu. Usługi rynkowe w Polsce zyskują na znaczeniu, co jest typowe dla szybko rozwijających się krajów – jednak na obecnym etapie spodziewane jest spowolnienie i stabilizacja gospodarki, przy wykluczeniu dodatkowych czynników⁵⁷. Proces ten wynika – co można dostrzec również w gminie Zielonki m.in. obserwując spadające znaczenie rynku rolniczego itp. – z przebranżowienia, polegającego na odchodzeniu od rolnictwa i przemysłu na rzecz pracy usługowej. Dla Zielonek sąsiedztwo Krakowa, ważnego w skali europejskiej ośrodka akademickiego, oznacza także ponadprzeciętne możliwości korzystania z dostępnej wykwalifikowanej, specjalistycznej kadry pracowniczej⁵⁸.

Bieżąca struktura rynku sprawia, że sektor usług pochłania coraz więcej pracowników, także w gminie Zielonki. Wg danych dostępnych dla powiatu krakowskiego za rok 2018, ok. 43% zatrudnionych pracowało w branży usługowej (na wykresie 50 rozdzielonej na handel, naprawę pojazdów oraz na pozostałe usługi). Choć odsetek ulegał tylko nieznacznym wahaniom, należy zauważyć, że liczba pracowników sektora usług wzrosła łącznie o ok. 12%, natomiast sektora przemysłowo-budowlanego – o blisko ¼. Liczba pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybołówstwie właściwie nie uległa zmianom.

Tym, co kształtuje specyfikę miejscowej gospodarki jest m.in. silny napływ ludności (więcej w rozdziale o danych demograficznych), przyczyniający się do gwałtownie rosnącego zapotrzebowania na podmioty handlowo-usługowe⁵⁹. Wiąże się z tym zwiększenie obecności

⁵⁶ Z wyłączeniem usług finansowych i ubezpieczeniowych. Obejmuje sekcje G, H, I, J, M, N, R, S i T.

⁵⁷ Rola usług rynkowych w procesach rozwojowych gospodarki Polski, J. Growiec, M. Gradzewicz, J. Hagemeyer, Z. Jankiewicz, P. Popowski, K. Puchalska, P. Strzelecki, J. Tyrowicz, Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2014 dostępne pod adresem: https://www.nbp.pl/publikacje/materialy_i_studia/ms308.pdf [dostęp: 06.03.2020]

⁵⁸ Tamże: proces opisany m.in. jako *skill-biased technological change* – zmiana technologiczna oparta o umiejętności.

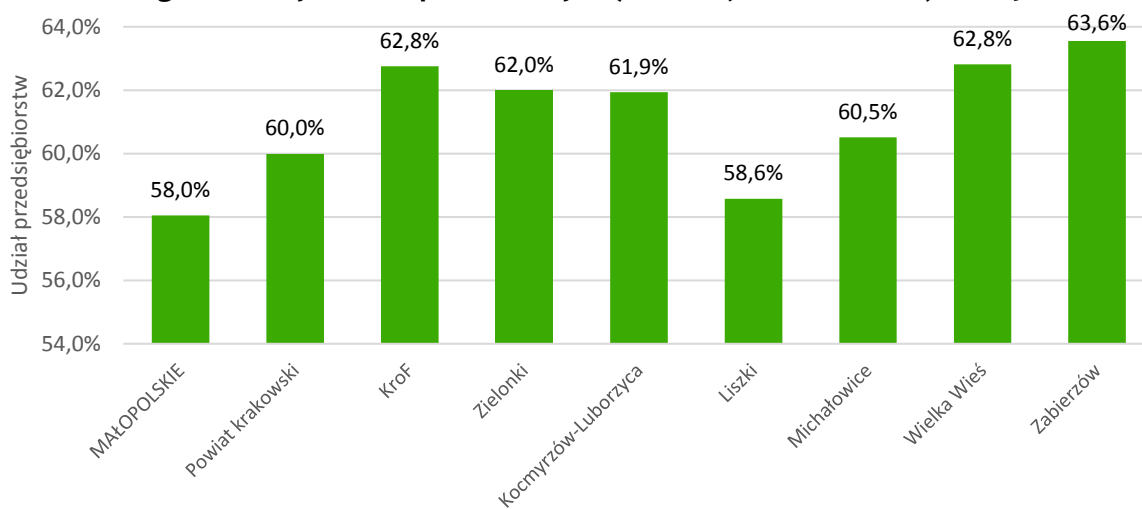
⁵⁹ Podsumowanie VII kadencji samorządu gminy Zielonki, Urząd Gminy Zielonki, 2018

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

jednoosobowych przedsiębiorstw budowlanych, transportowych czy też z zakresu opieki zdrowotnej.

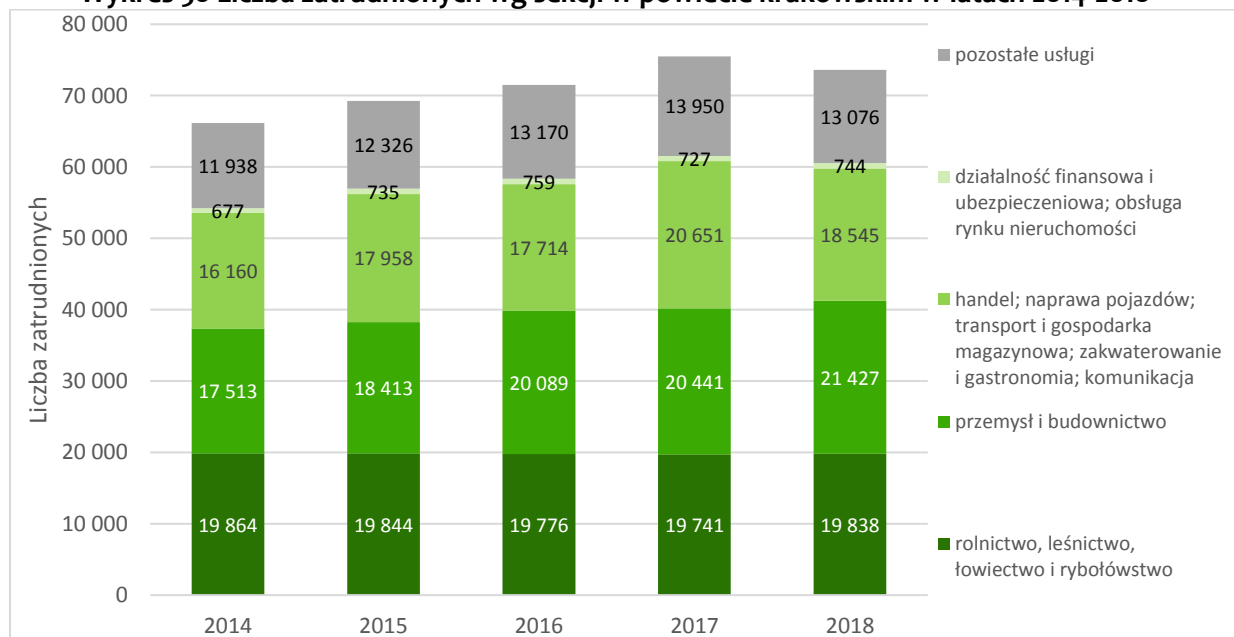
W tym miejscu warto odnieść się także do struktury własnościowej. Regularnie obniża się udział sektora publicznego (spadek z 27 do 19 podmiotów od 2014 roku), przy szybkim wzroście sektora prywatnego. Tendencja do zmniejszania się liczby publicznych podmiotów gospodarczych jest jednakowa dla wszystkich analizowanych jednostek – także dla gminy Zielonki (o 1/3), a dla województwa małopolskiego spadek wyniósł 12%.

Wykres 49 Udział podmiotów zarejestrowanych w sektorze usług rynkowych z wyłączeniem usług finansowych i ubezpieczeniowych (bez sekcji K i L PKD 2007) w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres 50 Liczba zatrudnionych wg sekcji w powiecie krakowskim w latach 2014-2018

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS⁶⁰

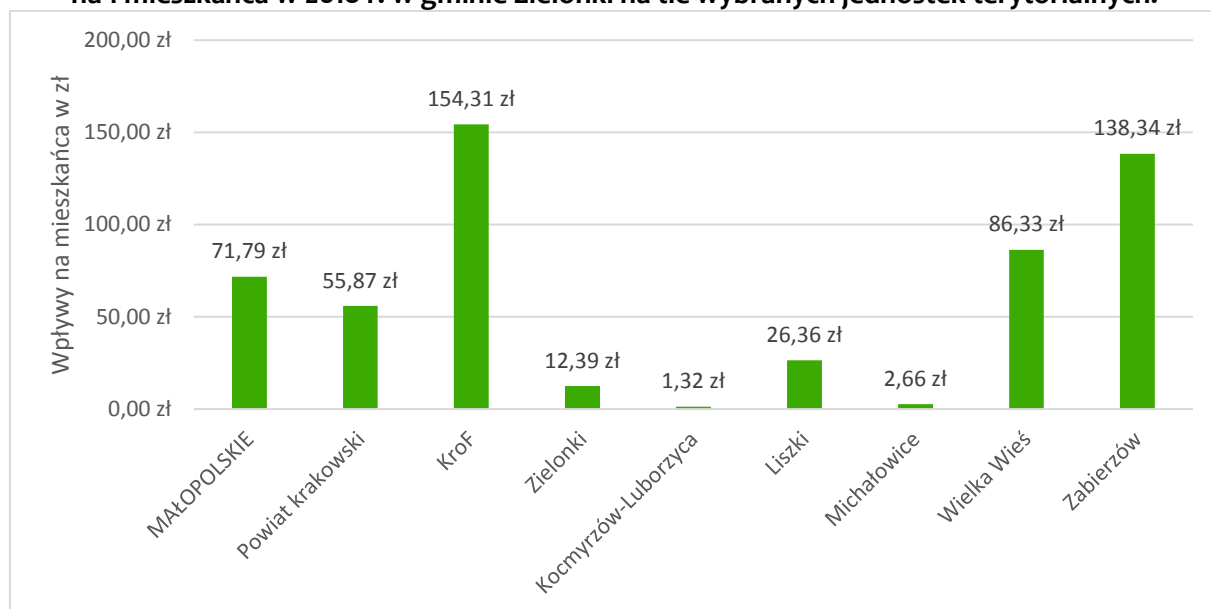
⁶⁰ Pod pojęciem "Przemysł i budownictwo" rozumie się sekcje: Górnictwo i wydobywanie; Przetwórstwo przemysłowe; Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę; Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami;

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Sytuacja lokalnej przedsiębiorczości oddziałuje na kondycję budżetu lokalnego samorządu, na który składają się m.in. wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT). Analogicznie poziom wpływu z tytułu podatku mogą pokazywać stan lokalnego biznesu.

W 2018 roku budżet Gminy Zielonki w przeliczeniu na mieszkańców uzyskał względnie niskie (12 zł) wpływy z tytułu CIT. W analizowanym okresie ulegały one sporym wahaniom, osiągając najwyższy poziom w 2016 r. (20,7 zł). Pomimo, że był to rezultat znacznie poniżej przeciętnego dla KrOF, był jednak wielokrotnie wyższy od wyników m.in. dla gmin Kocmyrzów-Luborzyca czy Michałowice (wyk. 51). Można zauważyć, że wskaźnik ten cechuje wysoka niestabilność od 2014 roku – w większości gmin ulegał on zwielokrotnieniu lub też znacznie spadał, nie utrzymując stabilnego poziomu. Dużą rolę odgrywają tu największe przedsiębiorstwa, obecne m.in. w gminie Skawina czy Zabierzów (138 zł na mieszkańca), co korzystnie wpływa na dochody tutejszych budżetów. **W gminie Zielonki natomiast jako kluczowy dochód uważa się wpływy z podatku PIT⁶¹.**

Wykres 51 Wpływy do budżetu gminy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) na 1 mieszkańca w 2018 r. w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS oraz RIO Kraków.

Tym, co istotnie wpływa na bieżącą, jak i przyszłą sytuację przedsiębiorstw, są podejmowane przez nie decyzje inwestycyjne. Dla Polski ogółem wskazuje się na trend do podnoszenia nakładów inwestycyjnych – które tylko w pierwszej połowie 2019 r. wzrosły o 19%⁶². Są to z zasady środki kierowane na rozbudowę obiektów, zakup urządzeń, maszyn, czy rozwój logistyki (środki transportu itp.). Nie inaczej zmiany przebiegają w Małopolsce.

rekułtywacja; oraz Budownictwo. Pod pojęciem "Pozostałe usługi" rozumie się sekcje: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; Administrowanie i działalność wspierająca; Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; Edukacja; Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją oraz Pozostała działalność usługowa.

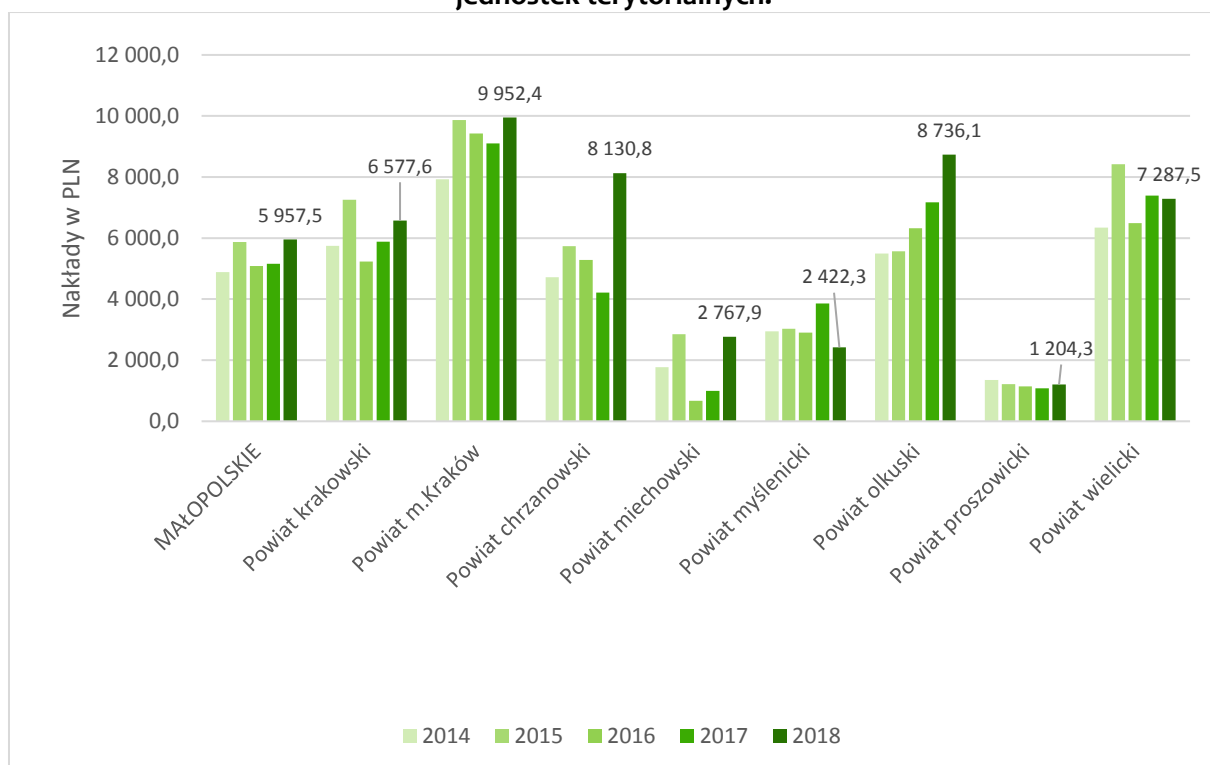
⁶¹ M.in. podkreśla się to w Informacji o realizacji budżetu w 2019 roku.

⁶² Na podstawie: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/rosna-inwestycje-firm>.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Przedsiębiorstwa w powiecie krakowskim charakteryzują nakłady inwestycyjne na poziomie 6,5 tys. zł na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym. To rezultat wielokrotnie przekraczający wartości dla sąsiednich powiatów m.in. miechowskiego czy proszowickiego. Podczas analizy poszczególnych powiatów można zaobserwować, że wartość nakładów na mieszkańca wzrasta wraz z bliskością do stolicy regionu lub dostępnością głównych szlaków transportowych (lotnisko/autostrada) – równie wysokie wyniki jak powiat krakowski osiągnął powiat wielicki (7,3 tys. zł). Utrzymują się one na poziomie nieznacznie niższym od Krakowa (10 tys.), nawet pomimo lekkiego zawahania w roku 2016.

Wykres 52. Wysokość nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w latach 2014-2018 w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych BDL GUS.

Kolejnym elementem wzmacniającym atrakcyjność obszaru są istniejące tereny inwestycyjne. **W gminie Zielonki od lat w ramach sporządzania planów miejscowych zgłaszane są postulaty wykazujące na zapotrzebowanie na nowe tereny i możliwość swobodnego inwestowania⁶³.** Uzasadniano to w szczególności postępującą aktywizacją gospodarczą w gminach sąsiadujących z Krakowem. Z analizy uwarunkowań dokonanej w SUIKZP płyną także inne wnioski. Pomimo utrzymującego się wysokiego tempa powstawania nowych obiektów, w których prowadzona jest działalność usługowa i produkcyjna, to w oczach mieszkańców rozbudowujące się firmy zaczynają wpływać na otoczenie i coraz większe zacieranie się funkcji mieszkalnej i usługowej.

Jest to ściśle powiązane m.in. z wyraźnie malejącymi rezerwami **terenów budowlanych pod prowadzenie usług**, usług publicznych czy sportowych. SUIKZP Gminy Zielonki zakłada przyrost

⁶³ Na podstawie wniosków z analizy uwarunkowań przestrzennego rozwoju gminy zawartych w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zielonki.

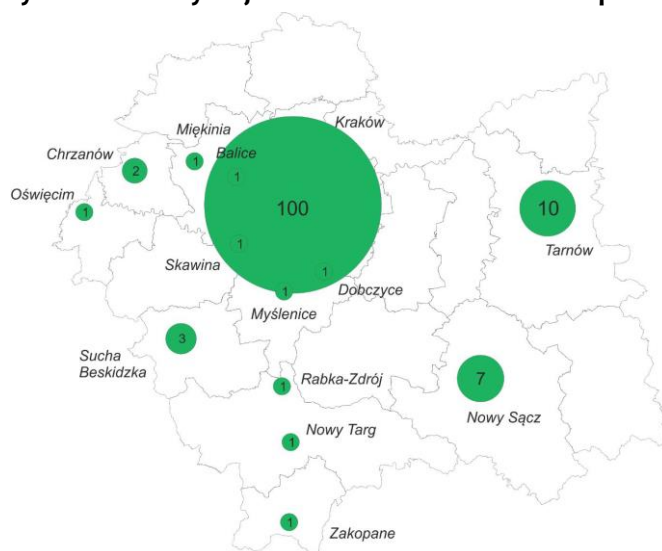
Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

powierzchni tych rezerw o 58 ha, natomiast stwierdza się, że zapotrzebowanie jest znacznie wyższe.

Przegląd ogólnodostępnych baz terenów inwestycyjnych (m.in. rejestr Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu czy też Centrum Business in Małopolska⁶⁴) wykazał, że wg stanu na kwiecień 2020 r. w gminie Zielonki nie zgłaszano dostępności działek ani obiektów (w tym hal produkcyjnych) dla potencjalnych inwestorów.

Analiza instytucji otoczenia biznesu w Małopolsce za 2018 rok wykazały obecność 131 podmiotów. Znaczna większość, bo aż 100 z nich, znajdowało się w Krakowie. Pozostałe działały głównie w ośrodkach subregionalnych (Tarnów – 10, Nowy Sącz 7), przy czym w mniejszych gminach i powiatach były one niedostępne. W najbliższej okolicy gminy Zielonki działają wyłącznie instytucje zlokalizowane w Krakowie, jak również zlokalizowany w sąsiedniej gminie Zabierzów Instytut Zoologii Państwowego Instytutu Badawczego⁶⁵.

Rysunek 2. Instytucje otoczenia biznesu w Małopolsce

Źródło: Wykaz instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości w Małopolsce w 2018 roku, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Departament Polityki Regionalnej, Kraków 2018.

Rejestr Polskiego Funduszu Rozwoju pokazuje, że w województwie małopolskim od 2010 r. powstały 152 startupy, a 143 w stolicy regionu⁶⁶. W ramach KrOF wyróżniono także powstanie 1 startupu w Niepołomicach. Obecnie niestety ta forma otwierania biznesu pozostaje niepopularna na obszarach wiejskich, co uzależnia także specyfika tego rozwiązania: grupą docelową są głównie studenci, początkujący przedsiębiorcy, skoncentrowani wokół ośrodków akademickich, a – na co wskazują różne opracowania - coraz częściej ludzie między 30-40 rokiem życia, doświadczeni w pracy korporacyjnej⁶⁷.

⁶⁴ <https://baza.paih.gov.pl/>; <https://businessinmalopolska.pl/oferta/dla-inwestorow/mapa-terenow-inwestycyjnych>

⁶⁵ Wykaz instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości w Małopolsce w 2018 roku, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Departament Polityki Regionalnej, Kraków 2018, s. 68.

⁶⁶ <https://www.startup.pfr.pl/pl/ekosystem-innowacji/>

⁶⁷ Polskie Startupy Raport 2018, Fundacja Startup Poland, Warszawa 2018 <https://pfr.pl/dam/jcr:95c125bb-9b94-46d8-9a5a-4db80dc3b48a/Raport%20Polskie%20Startupy%202018.pdf>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Powyżej określony deficyt odpowiedniego otoczenia doradczego i narzędzi wsparcia utrudnia funkcjonowanie innowatorom rozpoczynającym działalność poza granicami większych miast. Dlatego – póki co – w gminie Zielonki trudno będzie oczekiwać pojawienia się zarówno IOB, jak również startupów.

Rozwój firm jest także wspierany przez miejscowe organizacje, jak m.in. Lokalną Grupę Działania Stowarzyszenie Korona Północnego Krakowa⁶⁸, która w szczególności przygotowuje nabory wniosków o dofinansowanie, natomiast Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Zielonki⁶⁹ wspiera i promuje rozwiązania ekologiczne w biznesie. Gmina Zielonki współorganizuje również spotkania doradcze, jak np. dyżur ekodoradcy (omówienie kwestii środowiskowych w prowadzeniu działalności), czy spotkania informacyjne w zakresie pożyczek, programów aktywizacyjnych oraz doradztwa – w tym zakresie szczególnie często podejmowana jest współpraca z Małopolską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A.

Należy podkreślić także działania, które pośrednio przyczyniają się do poprawy warunków prowadzenia działalności jak np. inwestycje infrastrukturalne, które zrealizowano w ostatnich latach lub są zaplanowane m.in. w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej. Więcej szczegółów zostanie przedstawionych w rozdziale Finanse samorządowe. Bezpośredni wpływ samorządu na funkcjonowanie podmiotów gospodarczych jest ściśle ograniczony, natomiast wszelkie mniejsze i większe przedsięwzięcia, jak np. powstanie dużego parkingu czy centrum handlowo-usługowego, zlokalizowanych w pobliżu Urzędu Gminy Zielonki, stanowią czynniki sprzyjające przedsiębiorczości.

Konkurencyjność i atrakcyjność inwestycyjna

Oceny atrakcyjności inwestycyjnej danego terenu można dokonać m.in. w oparciu o zbadanie obecności przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego. Ostatnie ogólnodostępne dane pozwalają ocenić sytuację poszczególnych powiatów w 2017 roku. Są one jednoznaczne – aż ¾ podmioty z kapitałem zagranicznym, obecnych w województwie małopolskim, miało siedzibę w Krakowie. Kolejne ponad 20% z nich jest w sferze oddziaływania aglomeracji. Spośród powiatów ziemskich to powiat krakowski charakteryzuje się najwyższym udziałem podmiotów z kapitałem zagranicznym (6%), o wiele wyprzedzając dalsze w kolejności powiaty (wielicki – 2,8%, m. Tarnów – 1,4%). Gmina Zielonki znajduje się w dogodnym położeniu, przy granicy Krakowa, będącego jednym z europejskich liderów gospodarczych (kapitał zagraniczny per capita 21,8 tys. zł). Oddziałuje to na całe województwo małopolskie, które (np. w analizach Association of Business Service Leaders) jest uznawane jako region wyróżniający się w Polsce m.in. pod kątem tempa rozwoju sektora globalnego outsourcingu w Polsce. Powiat krakowski znajduje się na 4. miejscu w Małopolsce pod względem kapitału zagranicznego na mieszkańca z wynikiem 3,95 tys. zł.

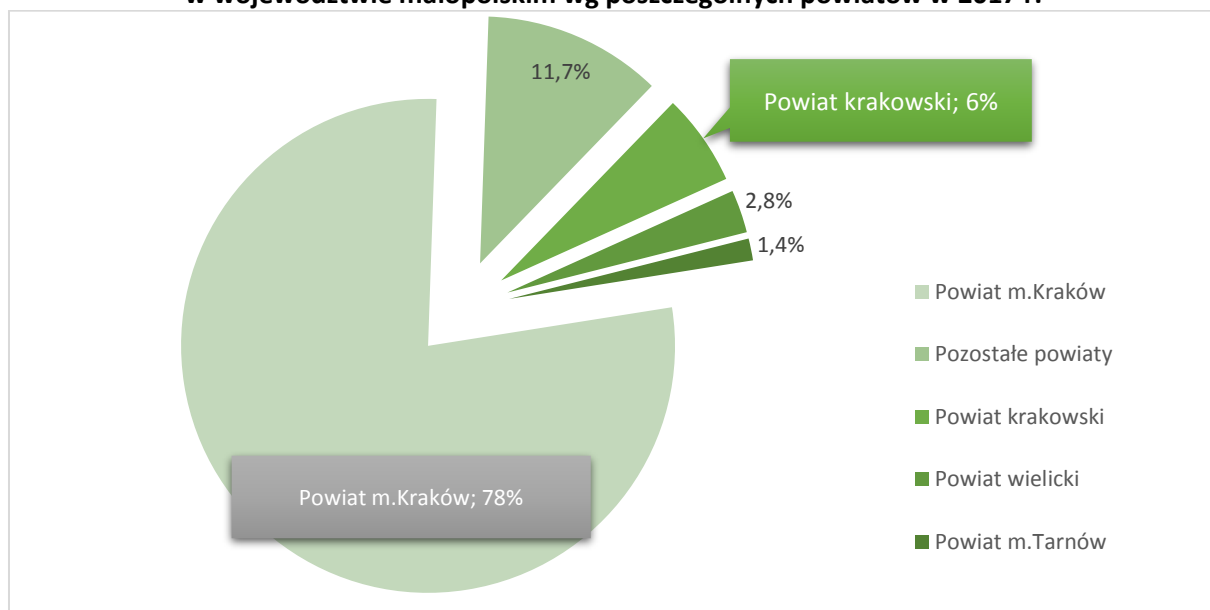
Ponadto, tylko w roku 2018, łączna wartość kapitału zagranicznego w powiecie krakowskim wzrosła do 710 mln złotych, co oznaczało przyrost o 6%. Jeszcze silniej buduje to pozycję gminy Zielonki, która dzięki swojemu położeniu zyskuje konkurencyjne przewagi dla potencjalnych nowych inwestorów z zagranicy.

⁶⁸ <http://www.koronakrakowa.pl/>

⁶⁹ <https://srgz.zielonki.pl/>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 53 Udział podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w ich ogólnej liczbie w województwie małopolskim wg poszczególnych powiatów w 2017 r.

Na podstawie: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Efektom istniejących, przyjaznych uwarunkowań dla rozwoju przedsiębiorczości, są wyróżnienia zdobywane przez lokalne firmy w ogólnopolskich zestawieniach:

„Diament Forbes”⁷⁰: tytuł jest przyznawany najdynamiczniej rozwijającym się przedsiębiorstwom. W rankingu w edycji za rok 2020 r. nagrodzono 1 firmę funkcjonującą w gminie Zielonki: Ekosystem sp. z o.o. (Węgrzce), która na liście dla województwa małopolskiego znalazła się na 31. miejscu w kategorii przychodów od 50 mln do 250 mln zł.

„Gepardy Biznesu”⁷¹: za 2018 rok wśród 1791 wyróżnionych firm z terenu województwa małopolskiego znajdowało się 12 przedsiębiorstw (tab. 32) z gminy Zielonki. Tytuł przyznaje Instytut Europejskiego Biznesu⁷¹. Otrzymują go przedsiębiorstwa o wysokiej dynamice zysków i przychodów. Aż 7 z nich działa w miejscowości Węgrzce. Najwyżej ułożona została firma LINUS ECO Sp. z o.o., która w skali kraju zajęła wysokie 71. miejsce.

„Mocna Firma Godna Zaufania 2018”⁷²: ranking jest kompilacją konkursów „Gepardy Biznesu” oraz „Efektywna Firma”. Klasyfikuje firmy, które są jednocześnie i najbardziej dynamicznie, i najbardziej efektywne⁷². Wśród blisko 4 tys. podmiotów z całej Polski znalazły się 2 przedsiębiorstwa z obszaru gminy Zielonki:

- LINUS ECO Sp. z o.o. (Bosutów, 284. miejsce w Polsce),
- HW Inwestycje Sp. z o.o. (Węgrzce, 2122. miejsce w Polsce),
- CLONEX Sp. z o.o. S.K. (Węgrzce, 2944. miejsce w Polsce).

⁷⁰ Ranking Forbesa: <https://www.forbes.pl/diamenty/2020/laureaci-diamentow-forbesa-2020-woj-malopolskie/rx5ogy6>.

⁷¹ Ranking Gepardy Biznesu: <http://gepardybiznesu.pl/category/czlonkowie-ludzie/malopolskie/>.

⁷² Ranking Mocne Firmy Godne Zaufania: <http://europejskafirma.pl/18790,mocne-firmy-godne-zaufania-2018/>.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

„Brylanty Polskiej Gospodarki 2019”⁷³: zestawia najcenniejsze firmy w Polsce, tj. o wartości rynkowej pow. 10 mln zł. Na liście znalazło się 1681 przedsiębiorstw z województwa małopolskiego, w tym następujące firmy z gminy Zielonki:

- Firma Handlowo-Usługowa Łukasik Stanisław Łukasik sp.j. (Zielonki – najwyższe, 318. miejsce w województwie),
- Styler Grzegorz Litewka, Szymon Romaniewski sp.j. (Dziekanowice, 681.),
- Laktopol International Sp. z o.o. (Bosutów, 1084.),
- Firma Ekosystem Sp. z o.o. (Węgrzce, 1223.),
- Ziel-Gaz Kazimierz Zieliński i Wspólnicy sp.j. (Batowice, 1436.),
- HW Inwestycje Sp. z o.o. (Węgrzce, 1484.),
- Linus Eco Sp. z o.o. (Bosutów, 1622.),
- CLONEX Sp. z o.o. S.K. (Węgrzce, 1661.).

Tabela 32 Przedsiębiorstwa z gminy Zielonki z tytułem „Geparda Biznesu 2018 Województwa Małopolskiego”

Lp.	Nazwa firmy	Siedziba	Średnia z dynamik zysku i przychodów od 2015 r. do 2016 r. w proc.	Wartość rynkowa firmy w marcu 2017 r. w tys. zł
71	LINUS ECO Sp. z o.o.	Bosutów	810,8	2788
104	STYLER Grzegorz Litewka, Szymon Romaniewski S.J.	Dziekanowice	33,1	48396
522	Pano Invest Sp. z o.o.	Batowice	93,5	2873
567	Budownictwo Specjalistyczne Kreator Sp. z o.o.	Zielonki	83,7	3609
772	Firma Handlowo-Usługowa Łukasik Stanisław Łukasik S.J.	Zielonki	54,9	82653
976	RECA POLSKA Sp. z o.o.	Węgrzce	39,1	10508
1057	Inflora – Kraków Sp. z o.o.	Węgrzce	35,3	6694
1196	CLONEX Sp. z o.o. S.K.	Węgrzce	29,2	13598
1238	Murkrak Sp. z o.o. Spółka Komandytowa	Węgrzce	27	11173
1656	Unia Stalowa Sp. z o.o.	Węgrzce	13,7	7728
1661	HW Inwestycje Sp. z o.o.	Węgrzce	13,6	15561
1733	Przeds. Usług Komunalnych Sp. z o.o.	Węgrzce	11,4	15899

Źródło: <http://gepardybiznesu.pl/>

Powyżej przedstawione osiągnięcia lokalnych firm mają także swoje odzwierciedlenie w wyróżnieniach i wysokich miejscach w rankingach gmin zdobywanych przez gminę Zielonki. Należy przytoczyć w tym miejscu m.in.:

- „Miasta atrakcyjne dla biznesu” magazynu Forbes (ośrodki do 50 tys. mieszkańców): gmina Zielonki znalazła się na 15. miejscu w ogólnopolskim rankingu w 2015 roku,

⁷³ Ranking Brylanty Polskiej Gospodarki: <http://europejskafirma.pl/18758,brylanty-polskiej-gospodarki-2018/>.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

- W rankingu **Zrównoważonego Rozwoju Politechniki Warszawskiej z 2017 roku**⁷⁴ przebadano sytuację gospodarczą 2478 JST, w tym 1559 gmin wiejskich. Gmina Zielonki uzyskała w nim 115. miejsce pod względem istniejących uwarunkowań do rozwoju przedsiębiorczości. Zestawienie powstało w oparciu o 15 wskaźników GUS, w tym m.in. wydatki na projekty inwestycyjne czy liczę podmiotów na 1000 mieszkańców. Ma także na celu sprawdzenie w jakim stopniu w JST następuje zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy, ale również wnioski z rankingu pozwalają na promowanie najlepszych praktyk.
- **„Złota gwiazda”**: w roku 2017 r. w klasyfikacji opracowanej przez SGH⁷⁵, w której zestawiono JST na podstawie wskaźnika potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej (PAI) Gmina Zielonki zajęła wysokie, 3. miejsce. wśród małopolskich gmin wiejskich. Jako jedna z 9 gmin regionu otrzymała „złotą gwiazdę” jako ośrodek dysponujący walorami lokalizacyjnymi. Pozwoliły na to wysokie oceny atrakcyjności dla wybranych sekcji PKD 2007, jak i gospodarki ogółem. Gmina Zielonki uzyskała najwyższe noty (A) dla każdej z kategorii. W poniższej tabeli wyróżniono pierwsze 10 pozycji w kategorii gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich, a także gminy KrOF.

Tabela 33 Atrakcyjność gmin małopolskich w oparciu o wskaźnik potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej w 2017 r.

Pozycja w rankingu	Wskaźnik:	PAI ₁ _GN	PAI ₁ _GN	PAI ₁ _C	PAI ₁ _G	PAI ₁ _I	PAI ₁ _M
	Jednostka samorządu terytorialnego	Gospodarka narodowa	Gospodarka narodowa	Przemysł	Handel i naprawy	Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Gminy wiejskie (N=59)							
1	Zabierzów	0,259	A	A	A	A	A
2	Wielka Wieś	0,249	A	A	A	A	A
3	Zielonki	0,247	A	A	A	A	A
4	Liszki	0,234	A	A	A	A	A
5	Mogilany	0,229	A	A	A	A	A
6	Bolesław	0,221	A	A	A	A	A
7	Michałowice	0,22	A	A	A	A	A
8	Tarnów	0,216	A	A	A	A	A
9	Kłaj	0,214	A	A	A	A	A
10	Bochnia	0,214	A	A	B	A	B
17	Kocmyrzów-Luborzyca	0,2	B	B	B	B	B
39	Biskupice	0,188	C	C	C	C	C
59	Igołomia-Wawrzeńczyce	0,173	C	C	C	D	D
Gminy miejsko-wiejskie (N=32)							
1	Niepołomice	0,248	A	A	A	A	A
2	Myślenice	0,244	A	A	A	A	A
3	Wieliczka	0,237	A	A	A	A	A

⁷⁴<https://samorzad.pap.pl/kategoria/archiwum/rozwojowe-gminy-publikujemy-pelen-ranking-jst-zrownowazonego-rozwoju>

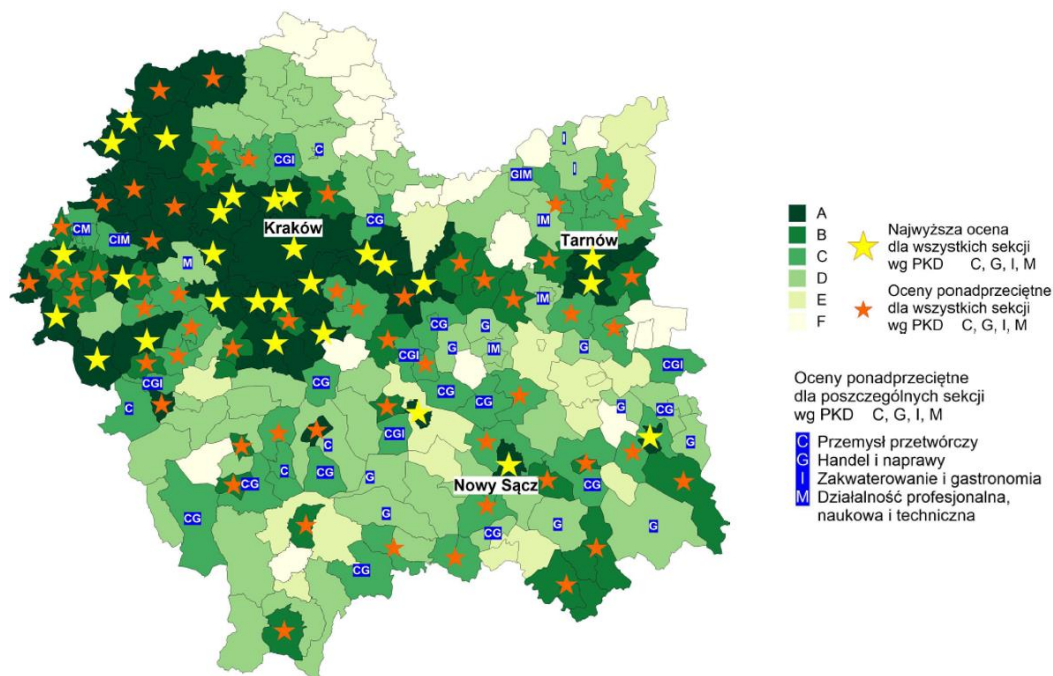
⁷⁵ Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, listopad 2017 – raport opracowany na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

4	Skawina	0,237	A	A	A	A	A
5	Zator	0,237	A	A	A	A	A
6	Olkusz	0,229	A	A	A	A	A
7	Kęty	0,226	A	A	A	A	A
8	Brzeszcze	0,226	A	A	A	B	B
9	Świątniki Górne	0,225	A	A	A	A	A
10	Andrychów	0,225	A	A	A	A	A
Powiaty grodzkie (N=3)							
	m. Kraków	0,372	A	A	A	A	A
	m. Nowy Sącz	0,295	A	A	A	A	A
	m. Tarnów	0,292	A	A	A	A	A

Źródło: Opracowanie na podstawie: Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo małopolskie, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, listopad 2017

Rysunek 3 Mapa przestrzennego zróżnicowania potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin województwa małopolskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji

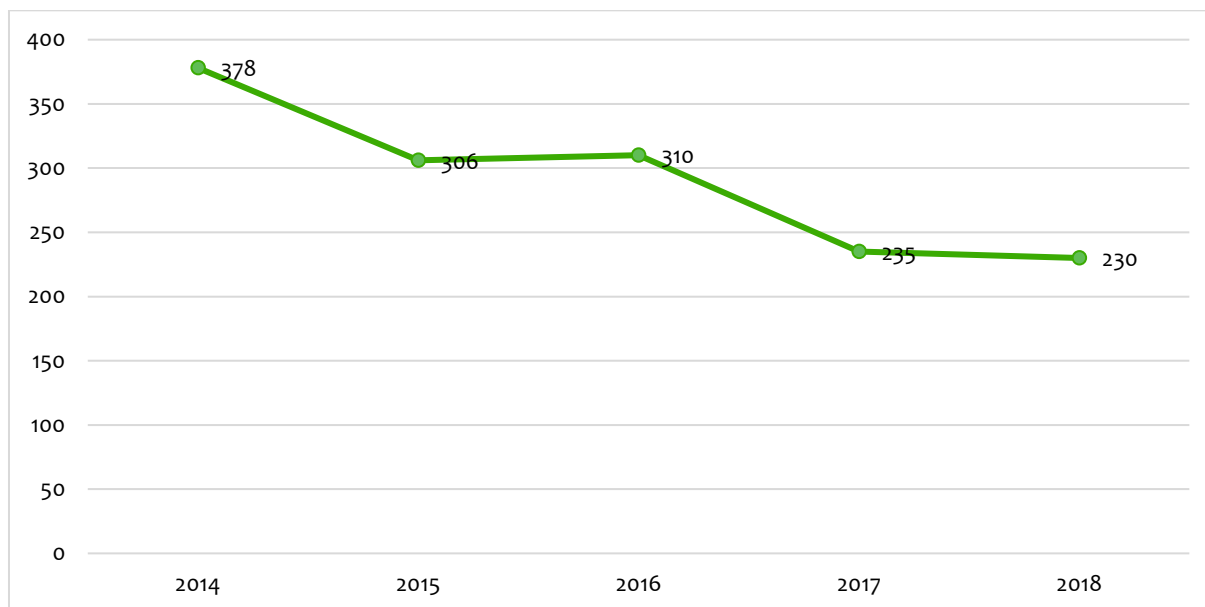

Źródło: Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017, Województwo małopolskie, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, listopad 2017

Rynek pracy

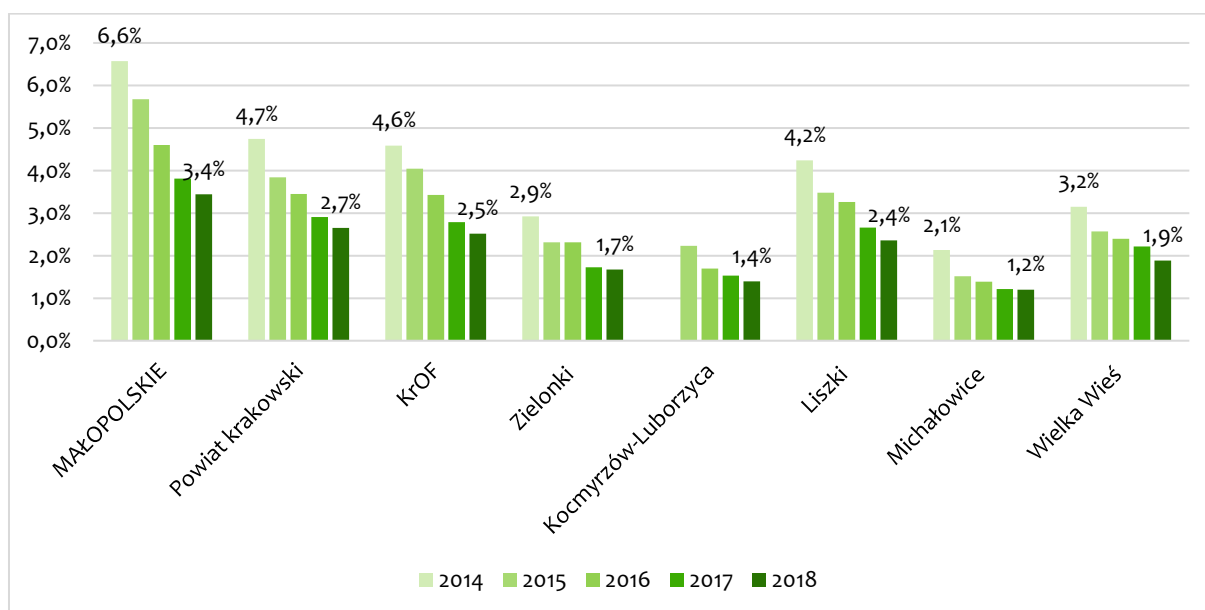
W 2018 roku na terenie gminy Zielonki zarejestrowanych było 230 osób bezrobotnych. W latach 2014-2018 liczba osób bezrobotnych spadała – był to spadek aż o 61% z poziomu 378 osób w roku 2014.

Wykres 54. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Zielonki w latach 2014-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wykres 55. Wskaźnik bezrobocia - udział liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Zielonki oraz porównywanych jednostkach w latach 2014-2018.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Spadek bezwzględnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych miał bezpośredni wpływ na spadek wskaźnika bezrobocia⁷⁶, który w przypadku gminy Zielonki w 2018 roku wyniósł 1,7% i w porównaniu do 2014 r. spadł o 1,2 pp.

Wskaźnik bezrobocia w gminie Zielonki w 2018 roku był jednym z najniższych w porównaniu do innych badanych jednostek. Poniżej 2% wartości wskaźnika bezrobocia miały także gmina Wielka Wieś (1,9%), gmina Kocmyrzów-Luborzycza (1,4%) oraz gmina Michałowice (1,2%).

Tak niska wartość wskaźnika bezrobocia w gminie Zielonki może oznaczać, iż bezrobocie zbliża się lub osiągnęło już wartość graniczną bezrobocia naturalnego, w którym bezrobotni mimo dostępnych ofert pracy z różnych powodów nie podejmują aktywności zawodowej dobrowolnie. Ważne w tym kontekście jest zapewnienie odpowiedniej podaży pracowników, tak by gospodarka mogła funkcjonować bez przeszkód. Jedną z możliwości zaspokojenia popytu na pracę jest zatrudnianie osób spoza gminy czy nawet spoza kraju. Na terenie gminy Zielonki w 2019 roku do ewidencji oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy w gminie Zielonki wpisano 643 cudzoziemców (ewidencja prowadzona przez Powiatowy Urząd Pracy Powiatu Krakowskiego). Zatrudnienie takiej liczby cudzoziemców przyczyniło się do zapewnienia odpowiedniej podaży pracy zaspokajającej popyt w przedsiębiorstwach działających na terenie gminy.

Analizując liczbę osób bezrobotnych w podziale na miejscowości, najczęściej zarejestrowanych osób bezrobotnych w 2019 roku zamieszkiwało Zielonki (53 osoby), Bibice (32) oraz Węgrzce (27), czyli 3 największe pod względem liczby mieszkańców miejscowości. Z kolei przeliczając wskaźnik na liczbę mieszkańców, najbardziej niekorzystnie wypadają miejscowości Dziekanowice (1,94), Garlica Murowana (1,52) oraz Korzkiew (1,48). Jednak dalej są to bardzo nieznaczne wartości.

Tabela 34. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych oraz I. zarejestrowanych osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w miejscowościach gminy Zielonki w roku 2019 (31.12.2019)

	stan rejestrowanego bezrobocia na dzień 31.12.2019 r	Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców		stan rejestrowanego bezrobocia na dzień 31.12.2019 r	Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Batowice	4	0,88	Januszowice	3	0,97
Bibice	32	0,81	Korzkiew	3	1,48
Boleń	2	0,52	Owczary	11	1,05
Bosutów	2	0,35	Pękowice	6	1,02
Brzozówka	3	0,50	Przybysławice	5	0,74
Dziekanowice	15	1,94	Trojanowice	10	1,11

⁷⁶ Na potrzeby diagnozy dla gminy Zielonki wskaźnik bezrobocia został policzony jako liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w danym roku w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnik został wyrażony w procentach. Wskaźnika bezrobocia nie należy mylić ze stopą bezrobocia, która jest stosunkiem liczby osób bezrobotnych do liczby osób aktywnych zawodowo. Na poziomie gminy brak jest szczegółowych danych dla wyliczenia stopy bezrobocia.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Garlica Duchowna	1	0,44	Węgrzce	27	0,84
Garlica Murowana	6	1,52	Wola Zachariaszowska	6	0,81
Garliczka	3	0,80	Zielonki (łącznie z os. Łokietka)	53	0,82
Grębynice	4	1,03			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Pracy Powiatu Krakowskiego.

Podsumowanie

Rozwój gospodarczy Gminy Zielonki jest wypadkową zarówno wysokiego poziomu przedsiębiorczości mieszkańców, sprawnego zarządzania Gminą, jak również czerpania korzyści z dogodnej lokalizacji w obrębie Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego, będącego jednym z najbardziej rozwiniętych obszarów w Polsce. Wyróżnikiem lokalnego rynku jest duże znaczenie małych podmiotów gospodarczych, obejmujących m.in. drobną wytwórczość. Ich działalność koncentruje się w sektorze usługowym, którego udział w miejscowym rynku jest znacznie powyżej wartości w innych JST. W obliczu silnej pozycji MŚP – co jest m.in. wynikiem stawiania przez Gminę na ich rozwój - duża przedsiębiorczość znajduje się na dalszym planie.

Wnioski z niniejszego rozdziału wskazują, że Gmina Zielonki posiada obecnie (i wszystko wskazuje, że będzie to utrzymane w kolejnych latach) szczególnie przyjazne warunki dla utrzymywania swojej wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej, zwłaszcza na tle referencyjnych jednostek. Dowodzi tego nie tylko pozytywna dynamika zmian kluczowych wskaźników gospodarczych (m.in. tempo wzrostu liczby osób prowadzących działalności na 1000 mieszkańców), ale także uznanie w skali ogólnopolskiej (nagrody, wyróżnienia), czy rosnący udział wyspecjalizowanych podmiotów w całkowitej liczbie przedsiębiorstw (zwłaszcza podmiotów z sekcji M oraz J wg klasyfikacji PKD 2007).

Rolnictwo

Rolnictwo dla wielu gmin stanowi jeden z głównych filarów decydujących o jej rozwoju i wzroście gospodarczym. Należy jednak zadać sobie pytanie: co sprawia, że rolnictwo jako gałąź gospodarki się opłaca i faktycznie jest dla gminy lokomotywą napędzającą jej rozwój? Pod uwagę należy brać nie tylko elementy przyrodnicze determinujące warunki dla upraw różnego rodzaju, ale także, szereg lokalnych uwarunkowań.

Jedną z najważniejszych kwestii jest wielkość gospodarstw rolnych. Opłacalność rolnictwa towarowego w dużej mierze zależy od powierzchni upraw – im większa, tym większe szanse na zyski na poziomie umożliwiającym utrzymanie się z produkcji rolnej. W gminie Zielonki, podobnie jak w całym województwie małopolskim, występuje bardzo duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych - średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w Zielonkach wynosi jedynie 1,24 ha. Przekłada się to na niską towarowość rolnictwa, a tym samym jego niską opłacalność.

Innym ważnym czynnikiem jest najbliższe otoczenie – w przypadku gminy Zielonki jest to około milionowa aglomeracja krakowska. Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie tak dużej jednostki miejskiej w istotny sposób wpływa na szanse rozwoju rolnictwa w danej gminie. Biorąc pod uwagę występujące na dużą skalę zjawisko suburbanizacji i trendy migracyjne ludności, wydaje się, że utrzymanie dużej powierzchni gruntów rolnych może być w takim przypadku bardzo trudne. Osoby napływające do gminy Zielonki z Krakowa w zdecydowanej większości nie są zainteresowane pracą w rolnictwie. Ponadto, coraz więcej mieszkańców gminy odchodzi od uprawy rolniczej na rzecz zatrudnienia w sektorze usług, sprzedając lub trzymając posiadane tereny jako kapitał inwestycyjny. Duża liczba terenów oznaczonych jako rolne może zatem rysować błędny obraz gminy, bowiem często właśnie te tereny rolne są w później sprzedawane pod budownictwo mieszkaniowe. Zwiększająca się stale liczba mieszkańców w gminie Zielonki powoduje, że zapotrzebowanie na działki budowlane rośnie i sprzedaż gruntów może być bardziej opłacalna niż przeznaczenie ich na produkcję rolną.

Do innych barier ograniczających możliwości rozwoju rolnictwa na terenie gminy Zielonki można zaliczyć brak większej współpracy między rolnikami czy wydłużenie łańcucha dostaw (brak miejsc bezpośredniej sprzedaży plonów w gminie)⁷⁷.

Mimo wyraźnej stopniowej zmiany charakteru gminy Zielonki z rolniczej na miejską rolnictwo w pewnym stopniu w dalszym ciągu utrzymuje się na jej terenie. Gmina Zielonki posiada stosunkowo dobre warunki przyrodnicze - ok. 85% gleb posiada II lub III klasę bonitacyjną, przy czym są to głównie gleby brunatne wykształcone na podłożu lessopodobnym, które sprzyjają szczególnie uprawom sadowniczym i ogrodniczym. Natomiast zróżnicowane ukształtowanie terenu powoduje pewne utrudnienia w możliwościach rozwoju rolnictwa, które występuje głównie w północnej części gminy. Ostatnie dostępne dane bazujące na spisie rolnym pokazują, że z rolnictwa utrzymuje się ok. 15% mieszkańców gminy, a dla 25% procent stanowi ono dodatkowe źródło utrzymania⁷⁸. Można stwierdzić, że dane te z pewnością nie oddają obecnej realnej sytuacji w gminie Zielonki, pokazują jednak rysującą się tendencję – dla coraz większej grupy osób rolnictwo

⁷⁷ Na podstawie: Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) na lata 2014-2020 LGD Stowarzyszenie Korona Północnego Krakowa, STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ZIELONKI, 2018.

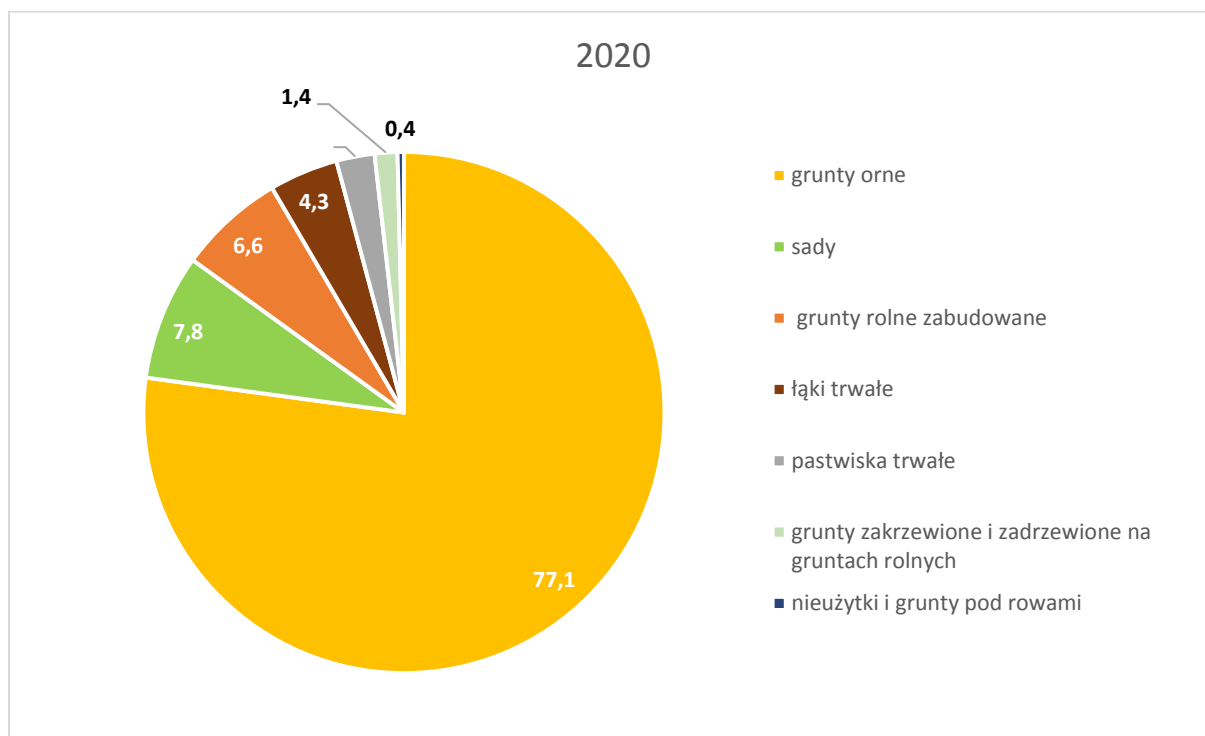
⁷⁸ STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ZIELONKI, 2018

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

z głównego źródła utrzymania staje się uzupełnieniem budżetu domowego. Mogą to być uprawy jedynie na własny użytek lub wąsko wyspecjalizowane gospodarstwa prowadzące sprzedaż na lokalną skalę (np. winnice).

Udział gruntów rolnych w powierzchni gminy Zielonki w 2020 roku kształtował się na poziomie ok. 83%. W strukturze gruntów rolnych największy udział mają grunty orne (77,1%), a znaczną powierzchnię zajmują także sady i grunty orne zabudowane – kolejno 7,8% i 6,6% (wyk.56). Na przestrzeni ostatnich 6 lat widoczny jest niewielki wzrost udziału gruntów ornych zabudowanych (z 6,5% do 6,6%) oraz spadek powierzchni gruntów ornych – o 1,3 punktu procentowego.

Wykres 56. Struktura użytków rolnych w gminie Zielonki w 2020 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Do najczęściej uprawianych roślin należą zboża (w tym kukurydza), ziemniaki, warzywa gruntowe, drzewa owocowe oraz krzewy i rośliny ozdobne. Popularne w gminie szkółki drzew i krzewów oraz roślin ozdobnych znajdują się m.in. w Bibicach, Batowicach, Garliczce, Garlicy Murowanej, Garlicy Duchownej, Zielonkach i Dziekanowicach.

Na terenie gminy prowadzonych jest kilkaset gospodarstw rolnych. Gmina Zielonki charakteryzuje się, typowym dla województwa małopolskiego, rozdrobnieniem agrarnym. Istnieje zaledwie kilka większych gospodarstw rolnych, w których gospodarstwo stanowią ich grunty własne oraz grunty dzierżawione. Ponadto produkcja rolnicza w gminie Zielonki zasadniczo oparta jest na produkcji roślinnej opisanej wyżej, zaś produkcja zwierzęca jest nieznaczna. Spadek produkcji zwierzęcej spowodowany jest przede wszystkim dużą uciążliwością prowadzenia tego rodzaju działalności, dużym obciążeniem rolników obowiązkiem rejestracji zwierząt oraz koniecznością dostosowania produkcji rolniczej do norm i wymogów wynikających z wprowadzenia w Polsce zasady wzajemnej zgodności tzw. cross compliance oraz niskiej opłacalności pracy w gospodarstwie.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Reasumując, należy podkreślić, iż dominująca w gminie Zielonki produkcja warzywnicza i sadownicza wypracowana została w oparciu o wiedzę, doświadczenie oraz tradycję w prowadzeniu tego rodzaju działalności, co w ostatnim czasie skutkuje zauważalnym umocnieniem sprzedaży wyprodukowanych towarów na rynku lokalnym.

Do bardziej rozpoznawalnych podmiotów związanych z produkcją i przetwórstwem na terenie gminy można zaliczyć m.in.:

- Winnicę św. Jana w Przybysławicach - założoną w 2013 roku i liczącą obecnie 2600 krzewów winorośli w 8 odmianach⁷⁹;
- Winnicę Garlicki Lamus Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie położoną w Garlicy Murowanej - utworzoną w 2007 roku, gdzie obecnie na powierzchni 1,5 ha uprawianych jest 3000 krzewów w 15 odmianach. W 2013 rozpoczęto sprzedaż produkowanych tu win pod nazwą Uniwersyteckie Grono⁸⁰;
- Firmę Produkcyjno-Handlową Koliber w Brzozówce – wytwarzającą produkty spożywcze na bazie naturalnych i ekologicznych składników od lokalnych dostawców (barszcz czerwony, barszcz biały, żurek zbożowy wiejski) wyróżnione Znakem Jakości Spichlerz Koronny⁸¹;
- Firmę Inflora Sp. z o.o. w Węgrzicach - laboratorium kultur tkankowych zajmujące się produkcją roślin in vitro⁸².

Ponadto na terenie gminy Zielonki w Garlicy Murowanej działa Stacja Doświadczalna Katedry Sadownictwa i Pszczelnictwa Wydziału Biotechnologii i Ogrodnictwa Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie. Na jej terenie działa Winnica Garlicki Lamus, która poza produkcją wina prowadzi także działania badawcze i edukacyjne, oraz Polski Instytut Truskawki, który założono wspólnie z firmą StanFlex w 2015 roku w celu rozwoju badań nad nowoczesnymi technologiami uprawy truskawek⁸³.

Podsumowując powyżej przytoczone informacje można stwierdzić, że rolnictwo w gminie Zielonki przestało być jednym z priorytetowych strategicznych kierunków rozwoju gminy. Obecnie kluczowe pod względem rozwoju gospodarczego i odpowiedzi na potrzeby mieszkańców wydaje się być ukierunkowanie na branżę z zakresu usług i handlu czy edukacji i kultury.

⁷⁹ <http://www.winnicaswjana.pl/>

⁸⁰ <https://winnica.urk.edu.pl/>

⁸¹ Katalog produktów i usług objętych znakiem jakości Spichlerz Koronny z królewskiego nadania (2015)

⁸² <http://www.inflora.eu/pl/about>

⁸³ <http://polskiinstytuttruskawki.pl/?p=404>

SFERA PRZESTRZENNA

Występujące na terenie gminy Zielonki obszary zielone o walorach przyrodniczych i krajobrazowych stanowią wartość zarówno dla mieszkańców, jak i są czynnikiem przyciągającym turystów. Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Krakowa sprawia, że gmina Zielonki i jej malownicze dolinki i wąwozy oraz punkty widokowe często są wybierane przez mieszkańców Krakowa na krótkie wyjazdy rekreacyjne, zwłaszcza o charakterze weekendowym. W gminie Zielonki szczególnie duża uwaga jest skierowana na promocję aktywnych form wypoczynku. Przejawia się m.in. wytyczaniem licznych szlaków rowerowych czy tworzeniem obiektów sportowo-rekreacyjnych o zasięgu lokalnym - jak liczne boiska czy siłownie, ale również regionalnym czy krajowym jak Hala Sportowa w Zielonkach, która spełnia wymogi do organizowania zawodów ogólnopolskich czy nawet światowych.

Ogólna charakterystyka geograficzno-środowiskowa gminy⁸⁴

Gmina Zielonki w większości położona jest w mezoregionie Wyżyna Olkuska wchodzącym w skład Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Niewielki teren w południowo-wschodniej części gminy w okolicy Dziekanowic leży w obrębie mezoregionu Płaskowyż Proszowicki, należącym do makroregionu Niecka Nidziańska. Teren gminy jest lekko pofalowany, porozcinany dolinami rzek i opadający w kierunku południowym. Zbocza dolin są strome, z licznymi odsłonięciami wapiennymi (w postaci skałek lub grup skalnych), co z jednej strony zapewnia walory turystyczne, a z drugiej utrudnia rozwój zabudowy. Wysokości bezwzględne wahają się od 215 m n.p.m. w Witkowicach do ok. 400 m n.p.m. w Grębynicach.

Gmina Zielonki znajduje się w zlewni Prądnika i Dłubni, które są lewobrzeżnymi dopływami Wisły. Prądnik płynący w południowej części gminy jest również najdłuższym ciekim wodnym na jej terenie (blisko 7 km długości) i posiada 4 dopływy. Są to potoki: Korzkiewka, Garliczka (Naramka), Bibiczanka i Sudół. Dłubnia przepływa przez położone w południowo-wschodniej części Batowice jedynie na odcinku o długości 800 m. Według Raportu o stanie środowiska województwa małopolskiego na rok 2017 r. stan obu rzek został oceniony jako zły, przy czym na taką ocenę wpływ miały zwłaszcza złe wyniki elementów biologicznych – zaklasyfikowane do 4 i 5 klasy (najniższych) oraz stan chemiczny określany jako poniżej dobrego ze względu na podwyższoną obecność bezno(a)pirenu⁸⁵. Wyniki z punktów pomiarowych zlokalizowanych poza gminą Zielonki pozwoliły określić stan ekologiczny Prądnika jako słaby w górnym biegu i umiarkowany w górnym biegu, a stan Dłubni jak słaby i zły.

Uzupełnieniem sieci hydrograficznej są stawy w Przybysławicach, Trojanowicach, Brzozówce i Węgrzicach oraz zbiorniki wody podziemnej: GZWP nr 409 Niecka Miechowska SE i GZWP nr 326 Częstochowa. W gminie Zielonki występuje pewne zagrożenie powodziowe związane z

⁸⁴ Na podstawie: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Zielonki z 2018 roku, Prognozy oddziaływania na środowisko aktualizacji programu ochrony środowiska dla gminy Zielonki na lata 2012-2015 z perspektywą do roku 2019 oraz przewodnika rowerowego „Od Krakowa do Ojcowa – rowerem przez Zielonki” (2014).

⁸⁵ Raport o stanie środowiska województwa małopolskiego w 2017 r.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

nieregularnością przepływów rzek. Największe zagrożenie w tym zakresie występuje w Zielonkach między Prądnikiem a jego dopływem Garliczką oraz w Pękowicach, Januszowicach, Batowicach i Bibicach. Dość duże ryzyko powodziowe jest także związane z występowaniem gwałtownych i intensywnych ulew oraz długotrwałych opadów. Przykładem jest jedna z największych powodzi w Zielonkach w ostatnich latach tzw. powódź błyskawiczna w czerwcu 2018 r., która spowodowała podtopienia oraz zalania posesji i dróg w Januszowicach, Przybysławicach, Korzkwi, Garliczce i Owczarach, oraz wystąpienie Prądnika z koryta w Zielonkach. Istotnym problemem, który zwiększa zagrożenie powodziowe na terenie gminy Zielonki jest brak regulacji i bieżącej konserwacji koryt cieków wodnych przez ich zarządcę – Wody Polskie, zwłaszcza Prądnika i Garliczki. Zdarzają się różnego rodzaju zatory w korytach rzek, które są jedną z przyczyn lokalnych podtopień. Konieczne są w tym zakresie bieżące działania, zwłaszcza w okresie występowania większych opadów. Lokalne podtopienia, które stanowią najważniejszy problem związany z zagrożeniem powodziowym występują także na terenach bezodpływowych. W celu minimalizacji tych zagrożeń gmina Zielonki uwzględnia te kwestie w polityce przestrzennej wprowadzając zapisy ograniczające swobodną zabudowę w dokumentach planistycznych gminy. Do innych podejmowanych przez gminę Zielonki działań w celu minimalizacji skutków powodzi należą m.in. zakup i montaż (wspólnie z gminą Michałowice) 4 wodowskazów, które zostały zamontowane powyżej gminy na rzekach Prądnik i Dłubnia oraz działania modernizacyjne i rozbudowa systemu rowów przydrożnych i kanalizacji deszczowych.

Charakterystyczne walory krajobrazowe gminy wynikające z jej ukształtowania terenu spowodowały, że stosunkowo duża jej część znajduje się pod ochroną - blisko 41% powierzchni gminy. W głównej mierze jest to obszar położony w środkowej części gminy, który obejmuje Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie (wchodzący w skład Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych) z otuliną chroniący unikatowe formacje skalne. Zdecydowanie mniejszą powierzchnię zajmuje Dłubniański Park Krajobrazowy, który obejmuje dolinę rzeki Dłubnia we wschodniej części gminy. Ponadto północna część gminy znajduje się w otulinie Ojcowskiego Parku Narodowego. Pozostałe formy ochrony przyrody na terenie gminy Zielonki to:

- 16 pomników przyrody (drzewa, głównie lipy i buki położone przy zamku w Korzkwi i parku przy Domu Opieki Społecznej w Owczarach oraz gład narzutowy w Bibicach);
- stanowisko dokumentacyjne „Stary kamieniołom” w Trojanowicach (odsłonięcie wapieni skalistych górnej jury, wapieni z otoczkami oraz zlepieńca i wapienia gruzłowatego górnej jury).

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 35. Zestawienie wybranych danych dotyczących ochrony środowiska i terenów zielonych w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w 2018 roku.

Jednostka terytorialna	Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni	Liczba pomników przyrody na 10km ²	Lesistość
Powiat krakowski	30,8%	3,3	12,1%
Zielonki	40,8%	3,3	1,3%
Kocmyrzów-Luborzyca	0,0%	1,5	5,3%
Liszki	33,0%	1,3	5,4%
Michałowice	34,2%	1,0	3,6%
Wielka Wieś	60,9%	5,6	7,4%
Zabierzów	63,6%	6,8	15,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS i US Kraków.

W porównaniu do pozostałych analizowanych gmin Zielonki plasują się w środku stawki, zarówno jeśli chodzi o udział obszarów chronionych, jak i liczbę pomników przyrody na 10km². Zdecydowanymi liderami są Zabierzów i Wielka Wieś, gdzie obszary chronione zajmują ponad połowę powierzchni gminy (tab.35). Wyraźnie widać także rolniczy charakter gminy Kocmyrzów-Luborzyca, gdzie nie występują żadne obszarowe formy ochrony przyrody. **Gminę Zielonki cechuje bardzo niska lesistość – jedynie ok. 1% powierzchni gminy (tab.35).** Niewielkie obszary leśne znajdują się w kilku sołectwach m.in. Bibicach, Bosutowie, Owczarach czy Zielonkach, natomiast w większości są one własnością prywatną. Jedynie kompleks leśny w Korzkwi pozostaje pod opieką Nadleśnictwa Miechów. Niski udział lasów w powierzchni gminy podkreśla jej rolniczo-mieszkańczy charakter.

Udział terenów zieleni publicznej w powierzchni gminy ogółem wynosi 0,3% – składają się na to głównie parki spacerowo-wypoczynkowe, zieleńce, tereny zieleni osiedlowej i cmentarze. Mimo wiejskiego charakteru gminy znajdują się na jej terenie parki rekreacyjne. Są to głównie pozostałości parków wokół dawnych dworów i folwarków (obecnie częściowo w prywatnym posiadaniu) oraz Park Wiejski w Zielonkach, który powstał na terenach dawnej cegielni. Na powierzchni blisko 2,5 ha wytyczono sieć ścieżek spacerowych, boiska do siatkówki i koszykówki, plac zabaw dla dzieci oraz niewielki pagórek będący punktem widokowym i górą saneczkową w zimie⁸⁶. Ponadto w gminie w ostatnich 5 latach nieustannie zwiększano dostępność publicznych terenów zielonych, w tym także na terenach wiejskich m.in. poprzez:

- budowę placów zabaw dla dzieci m.in. w Bibicach, Bosutowie, Garliczce, Garlicy Duchownej, Zielonkach na os. Łokietka (łącznie na terenie gminy znajdują się 23 place zabaw);
- utworzenie terenów rekreacyjnych w Trojanowicach (z górą saneczkową, altaną wypoczynkową, boiskiem), Owczarach czy Garlicy Duchownej;
- budowę zewnętrznych siłowni m.in. w Węgrzcach, Batowicach, Dziekanowicach (łącznie na terenie gminy 14 takich obiektów).

⁸⁶ Na podstawie: www.parki.org.pl, data dostępu: 15.04.2020 r.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

- budowa placów zabaw dla dzieci m.in. w Bibicach, Bosutowie, Zielonkach na os. Łokietka (łącznie na terenie gminy znajdują się 23 place zabaw);
- utworzenie terenów rekreacyjnych w Trojanowicach (z górą saneczkową, altaną wypoczynkową, boiskiem), Owczarach czy Garlicy Duchownej;
- budowa zewnętrznych siłowni m.in. w Węgrzcach, Batowicach, Dziekanowicach (łącznie na terenie gminy 14 takich obiektów).

Mieszkalnictwo i infrastruktura komunalna

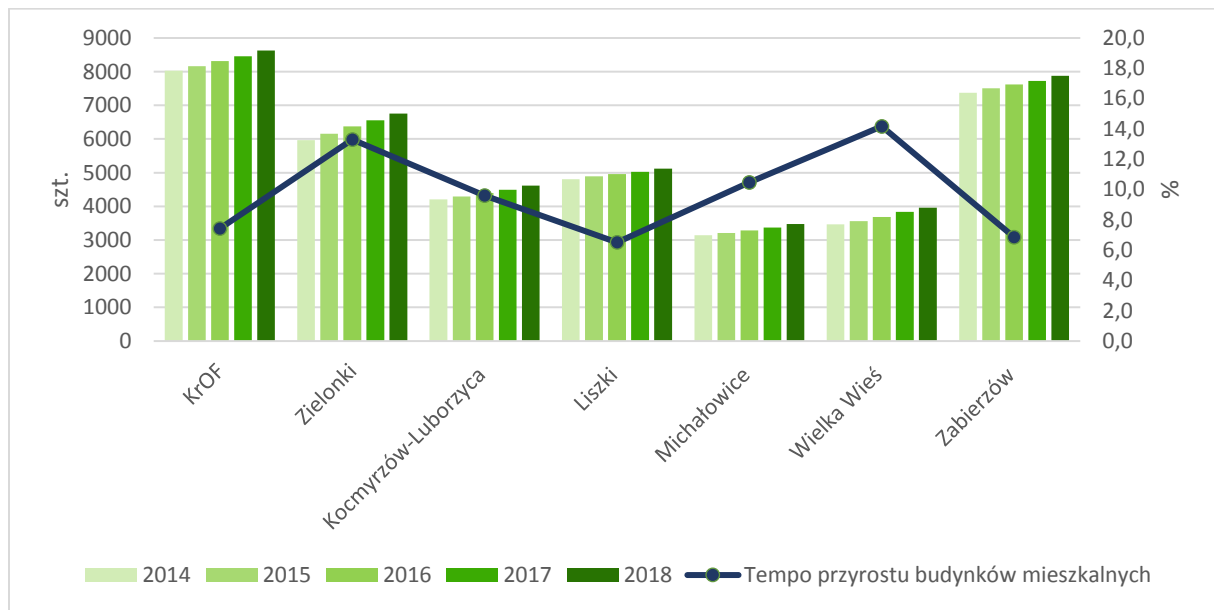
Jednym z najważniejszych wskaźników pokazujących poziom i jakość życia mieszkańców są warunki mieszkaniowe. Zagadnienia te mają duży wpływ na podejmowanie decyzji o wyborze miejsca zamieszkania. Gminy, które mogą pochwalić się dobrymi warunkami mieszkaniowymi i sprawną, rozbudowaną infrastrukturą komunalną są bardziej atrakcyjne pod kątem osiedlenia się. Analizą objęto między innymi tempo przyrostu nowych budynków mieszkalnych, dostępność budynków mieszkalnych (w tym lokali socjalnych), poziom wyposażenia w instalacje techniczno-sanitarne oraz zyskujący na znaczeniu w ostatnich latach dostęp do szybkiego Internetu, w tym łącza światłowodowego.

Zasoby mieszkaniowe

W gminie Zielonki można zauważyć stały wzrost liczby budynków mieszkalnych. **W 2018 r. w gminie było 6756 budynków mieszkalnych, co w stosunku do roku 2014 oznacza przyrost o 13,3%** (wyk.56). Tempo przyrostu nowych mieszkań w gminie było zatem zdecydowanie większe niż średnio w województwie małopolskim (4,5%), powiecie krakowskim (6,5%) czy gminach Metropolii Krakowskiej (7,9%). Wśród omawianych jednostek terytorialnych jedynie gmina Wielka Wieś charakteryzuje się podobnym tempem przyrostu liczby budynków mieszkalnych. Tak duża aktywność budowlana pozwala stwierdzić, że **gmina Zielonki, tak jak inne podkrakowskie gminy, charakteryzuje się wysoką atrakcyjnością osiedleńczą**. W gminie Zielonki zdecydowano się głównie na rozwój budownictwa jednorodzinnego w celu utrzymania dotychczasowego charakteru gminy.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 57. Zmiana liczby budynków mieszkalnych w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w latach 2014-2018.

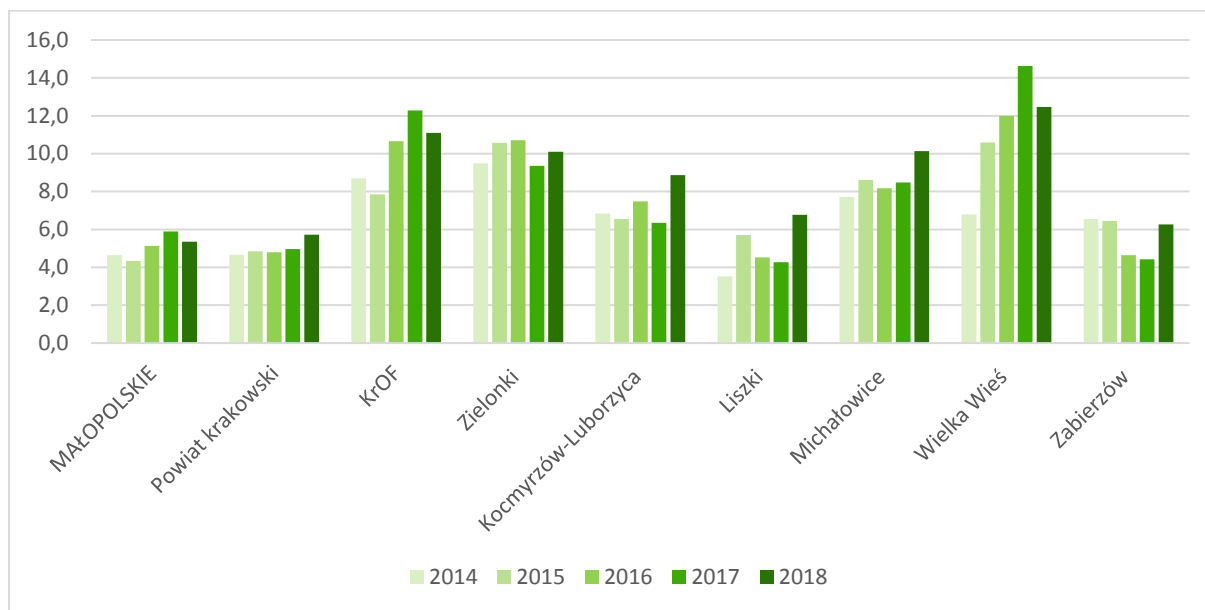
Źródło: opracowanie własnych na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Wskaźnik ten ze względu jest jednak obarczony pewnym błędem - należy pamiętać, że nie wszystkie budynki mieszkalne zostają oficjalnie oddane do użytku lub zgłoszone w odpowiednich urzędach. Zatem liczba oddanych budynków mieszkalnych jedynie w części może oddawać faktyczną aktywność budowlaną w gminie. Innym wskaźnikiem, który może prezentować aktywność budowlaną jest liczba oddanych do użytku mieszkań – tj. *mieszkania (budynki mieszkalne), których zakończenie budowy zgłoszone zostało przez inwestora powiatowemu organowi nadzoru budowlanego i organ ten nie zgłosił sprzeciwu - w drodze decyzji, lub na których użytkowanie inwestor uzyskał pozwolenie, w drodze decyzji, od organu nadzoru budowlanego*”. Należy więc mieć na uwadze, że wskaźnik GUS-u dotyczący nowych mieszkań odnosi się zarówno do zabudowy wielorodzinnej, jak i jednorodzinnej. **W latach 2014-2018 liczba mieszkań oddanych do użytku w gminie Zielonki kształtowała się na niezmiennym poziomie – ok. 10 mieszkań na 1000 mieszkańców/rok**, co świadczy o stałej intensywnej aktywności budowlanej na przestrzeni ostatnich lat, w porównaniu do pozostałych omawianych gmin, które poza Wielką Wsią i Michałowicami (w 2018 roku) osiągają niższe wartości wskaźnika (wyk.58). Warto podkreślić także intensywny rozwój zabudowy mieszkaniowej w gminie Wielka Wieś, która w ostatnich latach wyrosła na nowego lidera wśród analizowanych gmin.

O atrakcyjności mieszkaniowej i intensywnym rozwoju funkcji mieszkaniowej w gminie Zielonki świadczy także udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych, zajętych pod budynki mieszkalne w powierzchni ogólnej gminy. Według danych Banku Danych Lokalnych GUS w 2014 roku obszary te stanowiły ponad 8% gminy Zielonki. Drugie w kolejności Michałowice posiadały ok. 4% obszarów zurbanizowanych i zabudowanych mieszkaniowych, a pozostałe gminy jedynie ok. 1%.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 58. Liczba mieszkań oddanych do użytku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w latach 2014-2018.

Źródło: opracowanie własnych na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Biorąc pod uwagę dane dla poszczególnych sołectw gminy Zielonki można zauważyć, że od kilku lat **najwięcej mieszkań oddawanych jest do użytku w Zielonkach i Bibicach – średnio ok. 62 mieszkań na rok**. Wyróżnić należy także Węgrzce, gdzie występuje stabilny przyrost mieszkań – o ok. 25 na rok. Biorąc pod uwagę liczbę mieszkań oddanych do użytku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców najwyższy wskaźnik w 2018 roku osiągnął Boleń-Bosutów – 16,5 oraz Garlica Murowana – 15,6, co znacznie przewyższało średnią dla gminy (tab.36). Wyniki wyższe niż średnia gminna odnotowano także w Bibicach, Zielonkach i Dziekanowicach, co wskazuje na większą atrakcyjność osiedleńczą południowej części gminy.

Tabela 36. Liczba mieszkań oddanych do użytku w sołectwach gminy Zielonki w latach 2014-2018.

Sołectwo	Liczba mieszkań oddanych do użytku w:					Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w 2018 roku
	2014	2015	2016	2017	2018	
Batowice	2	2	2	3	1	2,2
Bibice	39	67	72	83	53	14,2
Bosutów-Boleń	11	7	14	12	9	16,5
Brzozówka	3	12	9	6	3	5,2
Dziekanowice	12	23	16	6	9	11,7
Garlica Duchowna	0	1	3	3	1	4,6
Garlica Murowana	1	4	2	3	6	15,6
Garliczka	3	2	1	3	1	2,7

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Grębyńnice	1	4	6	1	2	5,1
Januszowice	2	0	1	1	3	9,6
Korzkiew	0	0	2	1	1	5,0
Owczary	5	4	5	5	2	1,9
Pękwowice	1	4	3	2	1	1,7
Przybysławice	4	4	3	4	2	2,9
Trojanowice	6	5	2	1	8	8,7
Węgrzce	20	20	31	35	31	9,7
Wola Zachariaszowska	14	5	5	4	6	8,3
Zielonki	72	61	56	35	89	14,2

Źródło: opracowanie własnych na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

*Sołectwo Osiedle Łokietka jest pokazane łącznie z sołectwem Zielonki ze względu na agregowanie danych w BDL GUS.

Według danych otrzymanych od Urzędu Gminy w Zielonkach w gminie w 2019 roku było 21 mieszkań komunalnych o średniej powierzchni 39,86 m², przy czym wielkość mieszkań jest bardzo zróżnicowana, a ich powierzchnia wynosi od 16 do 73 m². Zasób komunalny znajduje się głównie w Zielonkach (19 mieszkań komunalnych przy ul. Galicyjskiej) oraz po jednym mieszkaniu w Bibicach i Korzkwi. Wszystkie mieszkania komunalne są obecnie zasiedlone, łącznie w 2019 roku mieszkało w nich 41 lokatorów. Ponadto gmina dysponuje 11 lokalami socjalnymi, 1 mieszkaniem chronionym i 2 lokalami tymczasowymi. Ponadto w związku z zapotrzebowaniem gmina wynajmowała także lokal na cele socjalne w Garlicy Murowanej od Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie.

W pozostałych omawianych gminach zbliżona średnia wielkość mieszkania komunalnego występowała tylko w Kocmyrzowie-Luborzycy (w 2018 roku gmina ta posiadała 44 mieszkania komunalne). W gminach Liszki i Zabierzów mieszkania komunalne mają średnią wielkość pow. 40 m², ale jest ich znacznie mniej niż w Zielonkach (kolejno 6 i 14). Najmniejsza średnia powierzchnia mieszkania komunalnego jest w Michałowicach i wynosi 21m² przy 32 mieszkaniach. Mieszkań komunalnych według danych GUS nie posiadała jedynie gmina Wielka Wieś. Wśród omawianych gmin poza Zielonkami jedynie Kocmyrzów-Luborzycy i Zabierzów posiadają w swoim zasobie lokale socjalne – kolejno 16 i 6 lokali w 2018 roku.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Infrastruktura techniczno-sanitarna

Stan wyposażenia budynków w instalacje techniczno-sanitarne w gminie Zielonki kształtuje się na dobrym poziomie, jednak z pewną dysproporcją między siecią wodociągową a kanalizacyjną, która z uwagi na prowadzone wieloletnie inwestycje sukcesywnie się zmniejsza. **Z sieci wodociągowej na koniec 2019 roku korzystało ponad 98 % mieszkańców gminy. Z sieci kanalizacyjnej korzystało natomiast około 85% ogółu mieszkańców.** Według stanu na koniec 2019 roku wybudowana i użytkowana infrastruktura wodno-kanalizacyjna w gminie Zielonki składa się z 208 km sieci kanalizacyjnej i 197 km sieci wodociągowej. Z uwagi na od lat realizowane inwestycje i zapoczątkowany w 2017 projekt „Gospodarka wodno-ściekowa w Gminie Zielonki-IV etap” (koniec realizacji w 2022 r.), współfinansowany ze środków Funduszu Spójności, wskaźniki te ulegają systematycznym wzrostom. Na terenie gminy działa 30 przepompowni ścieków (w tym dwie tłocznie), stacja zlewna nieczystości dowiezonych, 12 zbiorników retencyjnych, 6 ujęć wody pitnej (w skład których wchodzi 8 studni głębinowych; w trakcie uruchamiania jest kolejne ujęcie w Batowicach i realizowany odwiert następnej studni – w Przybysławicach) oraz 2 stacje uzdatniania wody. System wodno-kanalizacyjny jest zarządzany przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych w Zielonkach sp. z o.o. (z siedzibą w Węgrzicach), która jest gminnym przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym ze 100% udziałem w kapitale Gminy Zielonki. Gmina od 2008 roku realizuje duże projekty infrastrukturalne współfinansowane ze środków Funduszu Spójności, w ramach których systematycznie rozbudowuje i modernizuje urządzenia wodno-kanalizacyjne. Łączna wartość projektów infrastrukturalnych realizowanych przy współudziale środków unijnych od 2008 roku wynosi prawie 91,1 mln złotych, z czego kwota dofinansowania to nieco ponad 40 mln złotych (wg stanu na koniec 2019 roku). Projekty te są elementem wieloletniej polityki gminy Zielonki w zakresie sukcesywnej rozbudowy niezbędnej infrastruktury kanalizacyjnej i wodociągowej, celem poprawy warunków życia mieszkańców, środowiska naturalnego oraz zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Wspomnieć należy, że dzięki realizacji omawianych projektów, tylko od 2008 roku powstało ponad 100 km nowych sieci kanalizacyjnych zapewniających możliwość bezpośredniego przyłączenia prawie 10.000 mieszkańcom, ponad 10 km nowych sieci wodociągowych oraz trzy zbiorniki wody pitnej o łącznej pojemności ponad 2 tys. m³. Inne istotne inwestycje na terenie gminy Zielonki to m.in. zapoczątkowanie procesu stałej i kompleksowej wymiany hydrantów (30 szt.) oraz montaż 6 sztuk punktów pomiarowych z nakładką radiową na sieciach wodociągowych, których celem jak największa eliminacja strat wody i usprawnienie monitoringu podstawowych parametrów sieci wodociągowych (działania współfinansowane z Funduszu Spójności). PUK Zielonki sp. z o.o. aktywnie uczestniczy w rozwoju gminnej gospodarki wodno-ściekowej zarówno w dziedzinie projektowania zadań inwestycyjnych, jak i wykonawstwa urządzeń i sieci. Budowie oraz modernizacjom sieci towarzyszy ciągłe odnawianie i usprawnianie obiektów wodnych i kanalizacyjnych w aspekcie zabezpieczenia, funkcjonalności, wydajności i estetyki tej strategicznej infrastruktury. Działania te opierają się o nowoczesne rozwiązania techniczne i informatyczne, jak np. system zarządzania urządzeniami wod-kan (monitoring i sterowanie) oraz system GIS. W planach inwestycyjnych gminy Zielonki są kolejne przedsięwzięcia, kluczowe dla zabezpieczenia dostaw wody i odprowadzania ścieków, urbanizacji, dróg, ale i dostosowania się do zmian klimatycznych stanowiących coraz większe wyzwanie.

Pomimo iż na terenie gminy Zielonki nie znajduje się publiczna oczyszczalnia ścieków, dzięki podłączeniu do krakowskiego systemu kanalizacyjnego w 2015 roku (po 11 latach wspólnych

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

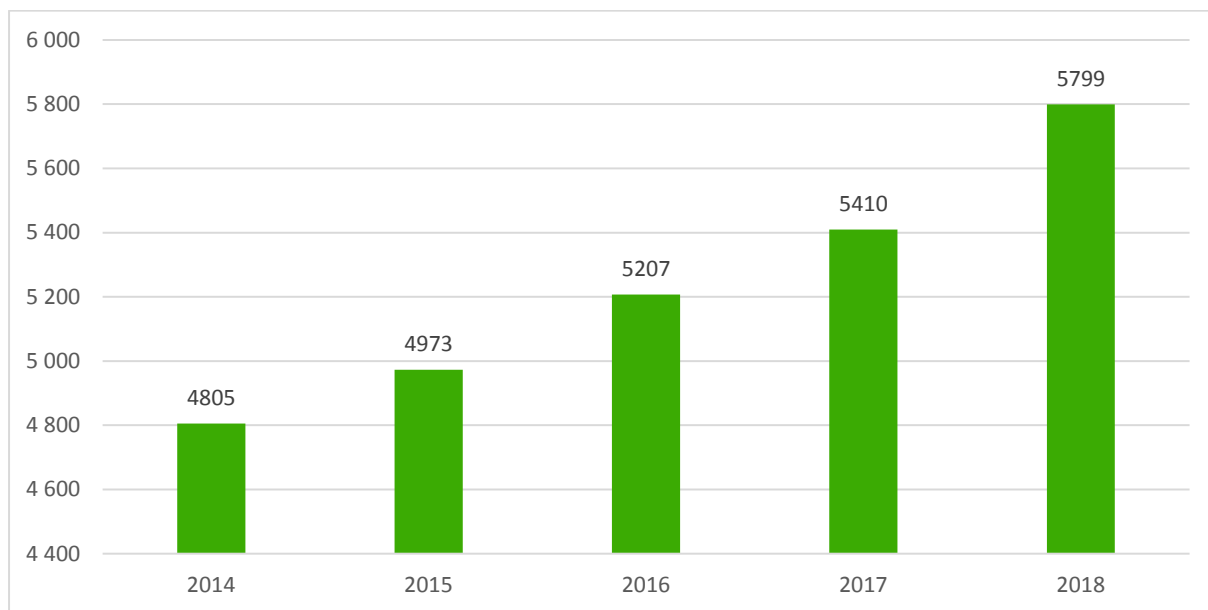
wieloletnich inwestycji w rozbudowę sieci kanalizacyjnych Krakowa i Gminy Zielonki) 100% ścieków z terenu gminy Zielonki jest przesyłane do oczyszczalni w Krakowie. Inwestycja ta została zrealizowana w ramach projektu „Gospodarka ściekowa Gminy Zielonki - **kanalizacja w zlewniach rzek Prądnik, Bibiczanka i Rozrywka**”, za co gmina otrzymała nagrodę **ekoPRZEDSIĘWZIĘCIE w Konkursie ekoLIDERZY 2016 w województwie małopolskim przyznawanym przez WFOŚiGW w Krakowie**. Ponadto w gminie Zielonki na koniec 2019 roku zarejestrowanych było 37 przydomowych oczyszczalni ścieków, co daje podstawę do oszacowania, iż korzystało z nich **ogółem ok. 0,5% mieszkańców**. Ciągła rozbudowa i przyłączanie kolejnych gospodarstw do sieci, jak również zakup przez gminę sieci wybudowanych przez prywatnych inwestorów to główne działania prowadzące do pełnego skanalizowania gminy⁸⁷.

W związku z intensywną rozbudową mieszkaniową na terenie gminy Zielonki pojawił się problem z odprowadzaniem wód opadowych. Gmina przy współpracy z właścicielami działek oraz prywatnymi inwestorami w ostatnich latach prowadzi działania poprawiające system odwodnienia. Do przykładów należą m.in. przebudowa i regulacja odpływu wód opadowych ze stawu w Brzozówce czy renowacje i wzmocnienia rowów przydrożnych w Dziekanowicach, Bosutowie i Garliczce.

Ważnym elementem infrastruktury technicznej, zwłaszcza w kontekście jakości powietrza, jest również sposób ogrzewania mieszkań. **W gminie Zielonki można zauważyć wyraźny wzrost liczby gospodarstw domowych, które do ogrzewania budynku wykorzystują kotły gazowe – w 2018 liczba ta wzrosła o blisko 21% w stosunku do roku 2014 (wyk.58)**. Wiąże się to z działaniami jakie gmina Zielonki podjęła w celu poprawy jakości powietrza m.in. opracowaniem Planu Gospodarki Niskoemisyjnej czy Programu Ograniczenia Niskiej Emisji realizowanego w ramach ZIT dla KrOF. Działania polegają na przyznawaniu dotacji do wymiany kotłów węglowych na bardziej ekologiczne, w głównej mierze gazowe czy wykorzystujące odnawialne źródła energii oraz na przeprowadzaniu systematycznych kontroli palenisk domowych podczas których prowadzone są także działania informacyjne. Podobne tendencje można zauważyć w pozostałych analizowanych gminach, które również podejmują działania mające na celu poprawę jakości powietrza.

⁸⁷ Podsumowanie VII kadencji samorządu gminy Zielonki, Urząd Gminy Zielonki, 2018

Wykres 59. Liczba gospodarstw domowych korzystających z gazowego ogrzewania mieszkania w gminie Zielonki w latach 2014-2018.

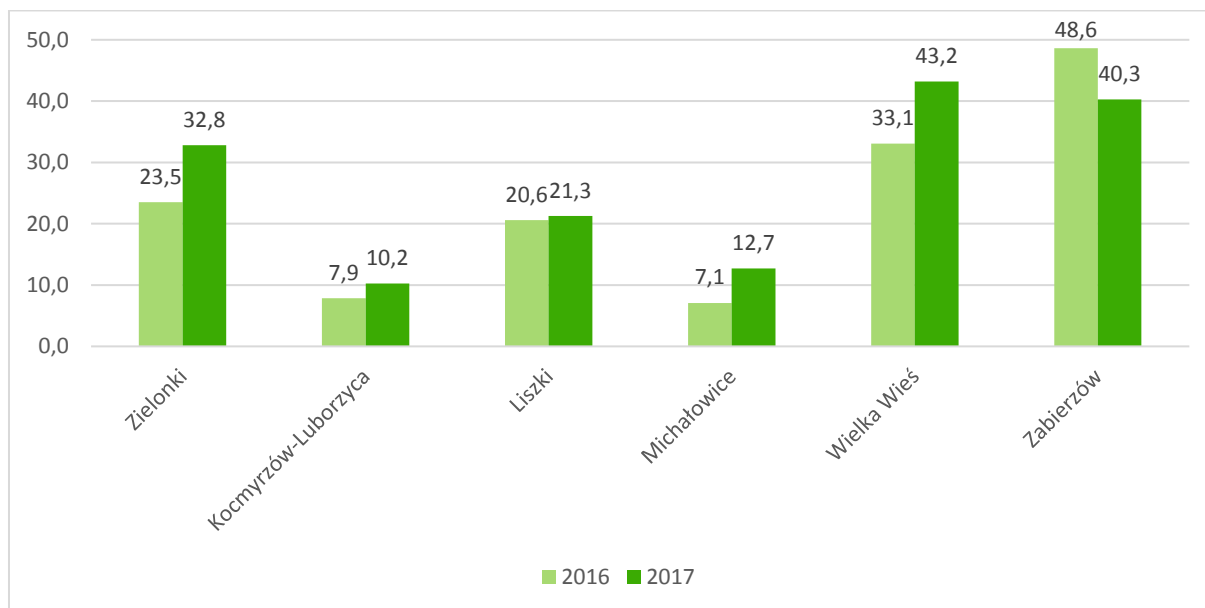
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Infrastruktura informatyczna

Obecnie coraz większy wpływ na poziom jakości życia mieszkańców ma dostęp do Internetu, w tym do szybkiego Internetu światłowodowego. Jednym z dostępnych wskaźników pokazujących stan infrastruktury informatycznej w gminie jest penetracja budynkowa zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości minimum 30Mb/s. Wskaźnik ten pokazuje jaki odsetek wszystkich budynków mieszkalnych w danej gminie posiada dostęp do Internetu o wskazanej prędkości. Najlepszy wynik w tym zakresie osiągają gminy Wielka Wieś i Zabierzów, gdzie wartość wskaźnika w 2017 roku wynosiła ponad 40% (wyk.60). **W gminie Zielonki dostęp do szybkiego Internetu stacjonarnego posiada prawie 33% budynków mieszkalnych.** W gminie Zielonki widoczne są także duże dysproporcje w dostępie do Internetu pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Najlepiej sytuacja wygląda w Garlicy Duchownej (ponad 60%) oraz Zielonkach, Boleniu i Woli Zachariaszowskiej - ponad 50% (tab.37). W 4 miejscowościach (Korzkiew, Dziekanowice, Januszowice, Pękowice) dostęp do szybkiego łącza internetowego posiada mniej niż 10% budynków mieszkalnych, przy czym w Korzkwi nie ma ani jednego budynku mieszkalnego z dostępem do szybkiego Internetu. Przedstawione dane wskazują na potrzebę dalszych działań w celu rozwoju dostępności infrastruktury teleinformatycznej w gminie Zielonki.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 60. Penetracja budynkowa zasięgami Internetu Stacjonarnego o przepustowości minimum 30Mb/s w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w latach 2016-2017.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UKE.

Tabela 37. Penetracja budynkowa zasięgami Internetu Stacjonarnego o przepustowości minimum 30Mb/s w gminie Zielonki według miejscowości w roku 2017.

Miejscowość	Wartość wskaźnika	Miejscowość	Wartość wskaźnika
BATOWICE	13,4%	JANUSZOWICE	2,2%
BIBICE	19,6%	KORZKIEW	0,0%
BOLEŃ	53,7%	OWCZARY	29,7%
BOSUTÓW	32,1%	PĘKOWICE	6,9%
BRZOZÓWKA	27,9%	PRZYBYSŁAWICE	41,9%
DZIEKANOWICE	0,2%	TROJANOWICE	30,4%
GARLICA DUCHOWNA	60,2%	WĘGRZCE	28,0%
GARLICA MUROWANA	21,3%	WOLA ZACHARIASZOWSKA	51,5%
GARLICZKA	20,2%	ZIELONKI	57,2%
GRĘBYNICE	34,3%		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UKE.

Gmina Zielonki oferuje stosunkowo wysokie warunki mieszkaniowe i może być określana jako dobre miejsce do mieszkania. Potwierdzeniem są otrzymane przez gminę certyfikaty i nagrody oraz pozycje zajmowane w różnego rodzaju prestiżowych rankingach.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Gmina Zielonki w ostatnich latach wysoko pozycjonowała się w kompleksowym **Rankingu Samorządów Małopolski**⁸⁸ opracowywanym co roku przez Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji. Od 2014 gmina Zielonki jest klasyfikowana w czołowej 10 gmin, zajmując w roku 2019 miejsce 4. Gmina zyskała najlepsze oceny w kategoriach: wyniki egzaminu gimnazjalnego i ósmoklasisty (1 miejsce w województwie), liczba podmiotów gospodarki narodowej w REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym oraz saldo migracji na 1000 ludności.

Ponadto gmina otrzymała następujące certyfikaty:

- **Certyfikat Miejsce Przyjazne Maluchom** - przyznawany miejscom, w których pojawienie się rodziców z małymi dziećmi nie stwarza problemu – mogą to być restauracje, kawiarnie, kina, muzea, firmy i inne instytucje. W 2014 roku przyznano certyfikaty 3 obiektom znajdującym się w gminie Zielonki: restauracji Malinowy Anioł, Bibliotece Publicznej w Zielonkach oraz Centrum Rozwoju Dzieci i Młodzieży Ekoland w Węgrzcach.
- **Małopolska Wieś w Sieci** – wyróżnienie dla sołectwa Węgrzce w 2019 r. w konkursie Małopolska Wieś organizowanym przez UMWM, którego celem jest wspieranie pozytywnych zmian zachodzących na polskich wsiach. W ramach kategorii Małopolska Wieś w Sieci oceniana jest m.in. łatwość wyszukiwania strony sołectwa w Internecie; szata graficzna strony/profilu na portalu społecznościowym i jakość zamieszczanych materiałów graficznych; czytelność strony; jakość i ilość informacji tam umieszczanych; aktualność profilu, ilość wejść na stronę w 2018 roku oraz ilość odsłon artykułów.

Reasumując gmina Zielonki jest atrakcyjnym miejscem do mieszkania. W ostatnich latach następuje ciągły przyrost nowych budynków mieszkalnych, z ukierunkowaniem na zabudowę jednorodziną. Zdecydowanie większa aktywność osiedleńcza występuje w południowej części gminy. Gmina Zielonki cechuje się także dobrym stopniem wyposażenia w infrastrukturę komunalną – z sieci wodociągowej korzystało w 2019 roku 98% mieszkańców, a z kanalizacyjnej – 85%. Ciągła rozbudowa i dążenie do pełnego skanalizowania gminy są w dużej mierze możliwe dzięki środkom pozyskanym z Funduszu Spójności. Na uwagę zasługują także działania gminy w zakresie połączenia z krakowskim systemem kanalizacyjnym umożliwiającym przesyłanie 100% ścieków do

⁸⁸ Ranking obejmuje wszystkie gmin małopolskich (z wyłączeniem miast na prawach powiatu) i jest opracowywany na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie w 11 kategoriach: średnioroczne wydatki majątkowe inwestycyjne budżetów gmin na 1 mieszkańca (za lata 2016–2018), średnioroczny wskaźnik zadłużenia budżetów gmin (za lata 2016–2018), wydatki bieżące budżetów gmin na administrację publiczną na 1 mieszkańca w 2018 r., średnioroczne środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi na finansowanie programów i projektów unijnych stanowiące dochód budżetów gmin na 1 mieszkańca (za lata 2016–2018), odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3–6 lat w 2018 r., wydatki budżetów gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (z wyłączeniem wydatków majątkowych inwestycyjnych) na 1 mieszkańca w 2018 r., udział środków przekazanych organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego w wydatkach bieżących budżetów gmin w 2018 r., wyniki egzaminu gimnazjalnego i ósmoklasisty w roku szkolnym 2018/2019, liczba podmiotów gospodarki narodowej w REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w 2018 r. oraz saldo migracji na 1000 ludności w 2018 r.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

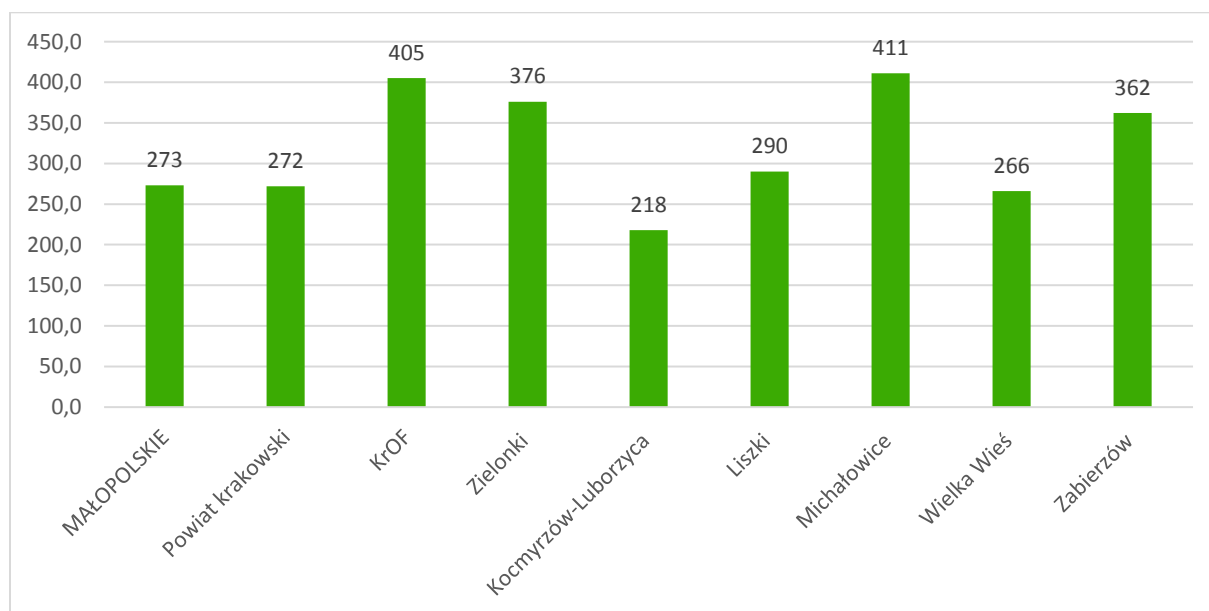
oczyszczalni ścieków w Krakowie oraz działania na rzecz poprawy jakości powietrza m.in. wymiana ogrzewania mieszkań na gazowe.

Gospodarka odpadami

Gospodarowanie odpadami komunalnymi jest bardzo istotną kwestią, zarówno pod kątem jakości życia mieszkańców, jak i stanu środowiska przyrodniczego. **Jest to także temat, który w najbliższym czasie może być jednym z największych wyzwań dla gminy.** Wprowadzane i planowane zmiany w ustawodawstwie na poziomie krajowym będą miały znaczący wpływ na funkcjonowanie odbioru odpadów komunalnych w gminie. **Najważniejszą kwestią może nie być wzrastająca liczba wytwarzanych odpadów komunalnych, ale sposób ich przetwarzania spełniający wymogi dyrektyw unijnych, jak i odpowiadający na potrzeby mieszkańców.** Przykładem na poparcie tego stwierdzenia może być Dania. W 2015 roku w Danii przypadało średnio ponad 700 kg odpadów na mieszkańca, podczas gdy w Polsce było to niewiele ponad 300 kg. Duża ilość odpadów w Danii pokazuje sprawność ich systemu zbierania odpadów - im lepiej zbieramy odpady, tym więcej ich produkujemy. **Kluczową sprawą jest jednak przetwarzanie odpadów komunalnych** – Dania jest także liderem jeśli chodzi o recykling i ponowne wykorzystania odpadów np. do ogrzewania budynków. Odpady składowane stanowią tam jedynie 1% ogółu⁸⁹.

Gmina Zielonki w 2018 roku plasowała się czołowiec omawianych gmin jeśli chodzi o **ilość odpadów wytwarzanych przez gospodarstwa domowe** - zajmując 2 miejsce za Michałowicami. **Średnio jeden mieszkaniec gminy Zielonki wytwarzał 376 kg odpadów w ciągu roku (wyk.60).**

Wykres 61. Odpady zebrane z gospodarstw domowych w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w 2018 roku (w kg/mieszk.).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

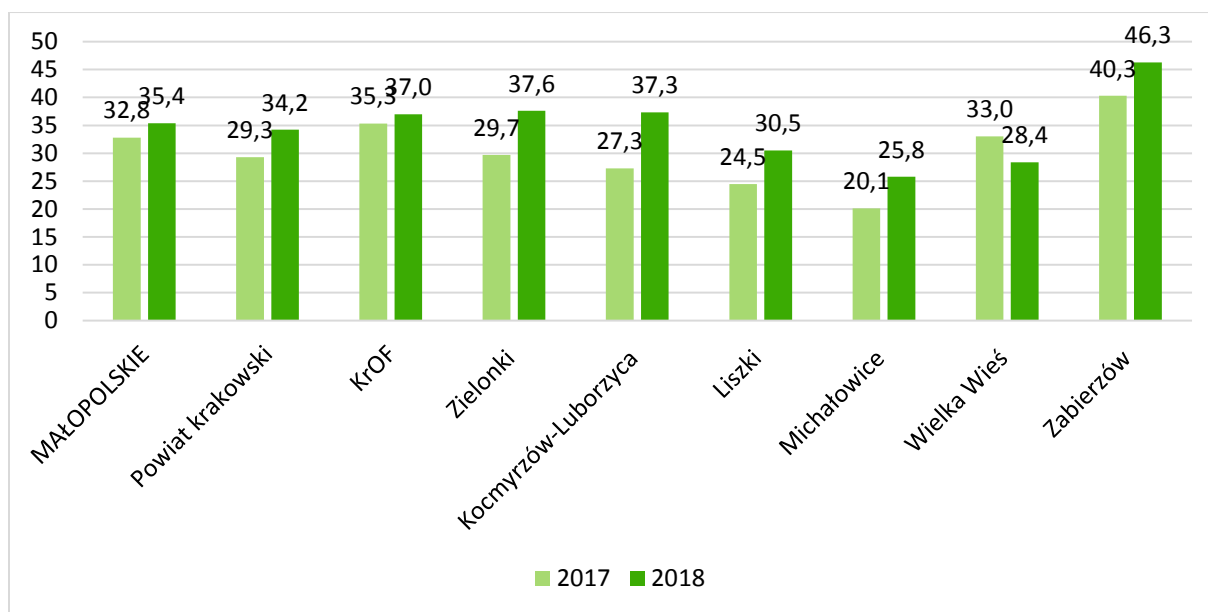
Jest to wynik zdecydowanie wyższy niż średnia dla województwa małopolskiego czy powiatu krakowskiego – ok. 100 kg więcej (w 2018 r.). W 2019 roku ilość ta jeszcze wzrosła osiągając wartość

⁸⁹ <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/headlines/society/20180328STO00751/zarządzanie-odpadami-w-ue-fakty-i-liczby-infografika>.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

456 kg odpadów na 1 mieszkańca. Można się spodziewać, że ilość wytwarzanych śmieci będzie w kolejnych latach się zwiększała. Do głównych przyczyn takiej sytuacji można zaliczyć rosnącą zamożność mieszkańców gminy Zielonki, a tym samym nabywanie większej liczby produktów, oraz coraz większą świadomość ekologiczną mieszkańców w zakresie segregowania odpadów. **Analizując dostępne w GUS dane dotyczące selektywnej zbiórki odpadów, w 2018 roku gmina Zielonki wypadła całkiem dobrze ze wskaźnikiem równym 37,6%**, co jest wynikiem nieco wyższym niż średnia dla województwa, powiatu czy gmin Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (wyk.62).

Wykres 62. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów zebranych w ciągu roku z gospodarstw domowych w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w latach 2017-2018.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Wśród omawianych jednostek terytorialnych jedynie Zabierzów osiągnął lepszy wynik. Warto podkreślić także jeden z większych wzrostów odsetka odpadów zebranych selektywnie w stosunku do roku 2017 – o blisko 8 punktów procentowych. Poziom recyklingu jest kwestią szczególnie ważną z uwagi na konieczność spełnienia wspomnianych już norm unijnych, które w 2020 roku powinny wynieść 50%. Przy równoczesnej zmianie wzoru obliczania tego wskaźnika, osiągnięcie wymaganego poziomu może być bardzo trudne. W celu jego osiągnięcia istotne będzie wzmożenie działań gmin m.in. działania edukacyjne i informacyjne skierowane do mieszkańców, tak aby zachęcać ich do odpowiedniego segregowania odpadów.

Przedstawione powyżej wskaźniki są gromadzone przez GUS na podstawie przepisów obowiązujących do 2019 roku, co stanowi pewne utrudnienia dla dogłębnej analizy sytuacji w zakresie gospodarki odpadami w gminach. Po zniesieniu przetargów ryczałtowych, ujednoczeniu częstotliwości odbioru odpadów, czy wprowadzeniu obowiązku odbioru odpadów zielonych, dane statystyczne w obszarze odbioru odpadów komunalnych przez gminy staną się bardziej porównywalne.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

W gminie Zielonki od 2019 roku obowiązują nowe stawki za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Za odpady zbierane selektywnie mieszkańcy zabudowy jednorodzinnej w gminie Zielonki płacą 24 zł miesięcznie od osoby, a w przypadku zabudowy wielorodzinnej – 32 zł. Jeśli odpady nie są zbierane w sposób selektywny, opłaty wynoszą kolejno 37 lub 45 zł miesięcznie za mieszkańca. W stosunku do roku 2018 nastąpił blisko dwukrotny wzrost opłat. W pozostałych analizowanych gminach obowiązujące stawki kształtują się na podobnym poziomie, jedynie w Liszkach i Michałowicach są nieco wyższe – min. 30 zł za odpady zbierane selektywnie (tab.38).

Tabela 38. Aktualne miesięczne stawki za odbiór odpadów na osobę w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych.

Gmina	Aktualna stawka za odbiór odpadów:	
	segregowanych	nieselegrowanych
Zielonki	24 zł/32 zł	37 zł/45 zł
Kocmyrzów-Luborzyca	24 zł	48 zł
Liszki	30 zł	60 zł
Michałowice	32 zł	64 zł
Wielka Wieś	23 zł	69 zł
Zabierzów	23 zł	46 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zamieszczonych na stronach internetowych poszczególnych gmin.

W 2019 roku UOKiK przedstawił raport, w którym zwraca uwagę, że przyczyną wzrostu kosztów wywozu odpadów są m.in. brak konkurencji wśród firm odpowiedzialnych za wywóz odpadów. Zbyt mała konkurencja tego typu podmiotów na rynku powoduje, że do przetargów startuje mniej podmiotów, a ceny ich usług są wyższe. W dłuższej perspektywie problem ten może się jeszcze pogłębiać. Kolejnym ważnym czynnikiem powodującym wzrost cen śmieci są podwyższone koszty Regionalnych Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych, ze względu na bardziej kosztowny proces odbioru śmieci, który wynika m.in. z tego, że w związku z wprowadzeniem Jednolitego Systemu Segregowania Odpadów (JSSO) musimy dziś segregować na więcej frakcji niż kiedyś⁹⁰.

W gminie Zielonki w 2020 roku odpady są odbierane przez 3 firmy: MPMO S.A. w Krakowie oddział w Miechowie (odpady zmieszane), TAMAX Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych w Sędziszowie (odpady segregowane) oraz Przedsiębiorstwo Wielobranżowe MIKI w Krakowie (odpady biodegradowalne). Odpady zmieszane i biodegradowalne są odbierane co 2 tygodnie od mieszkańców zabudowy jednorodzinnej i raz w tygodniu od mieszkańców Wspólnot Mieszkaniowych. Odpady segregowane są odbierane raz w miesiącu z zabudowy jednorodzinnej i raz w tygodniu z zabudowy wielorodzinnej. Na terenie gminy Zielonki funkcjonują 2 PSZOK-i: w Zielonkach i Węgrzicach. Działają one w okresie marzec-listopad w każdą sobotę w godz. 10:00-18:00. Przyjmują one odpady segregowane tj. papier, szkło, metal, tworzywa sztuczne, bioodpady, jak również odpady wielkogabarytowe (m.in. meble), zużyte opony, zużyty sprzęt elektroniczny i elektryczny oraz odpady budowlane. Mieszkańcy dokonujący opłaty za odbiór odpadów w gminie Zielonki mogą bezpłatnie oddawać odpady do PSZOK-u według

90 Na podstawie: https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=16405 oraz <http://regiodom.pl/porta1/wiadomosci/zmiany-w-prawie/nowa-ustawa-smieciowa-beda-rekordowe-oplaty-za-wywoz-smieci-w-2020-r>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

obowiązujących limitów. Dodatkowo w budynkach użyteczności publicznej m.in. Urzędzie Gminy można oddawać zużyte baterie i akumulatory, a w ośrodkach zdrowia w Węgrzcach, Brzozówce i Batowicach oraz aptece w Boleniu można oddawać przeterminowane leki. Wśród omawianych gmin jedynie w Zabierzowie nie działa PSZOK, pozostałe gminy posiadają 1 lub 2 takie obiekty o zróżnicowanych zasadach funkcjonowania. Działanie PSZOK-ów na terenie gminy wpływa na podniesienie jakości życia mieszkańców, którzy mogą oddawać problematyczne odpady na bieżąco blisko swojego miejsca zamieszkania.

W gminie Zielonki występuje także – podobnie jak w innych gminach - problem dzikich wysypisk śmieci, który w szczególności widoczny jest na granicy gminy z Krakowem. Wiąże się on głównie z dużą ilością odpadów budowlanych przemieszanych z odpadami bytowymi, które są w znacznej części nieprawidłowo utylizowane przez firmy budowlane. Rozwiązaniem może być wprowadzenie nowych zasad przyjmowania takich odpadów w PSZOK-ach funkcjonujących na terenie gminy np. poprzez zwiększenie limitów lub utworzenie specjalnych zasad odbioru odpadów budowlanych od deweloperów i firm remontowych, lub wprowadzenie systemu kontroli miejsc budowy na terenie gminy.

Problemy związane z gospodarką odpadami, które występują w gminach mają również swoje początki w niesprawnym systemie ogólnopolskim, na co zwracają uwagę m.in. eksperci Związku Gmin Wiejskich⁹¹. Obecny system gospodarowania odpadami jest bardzo skomplikowany, **duża odpowiedzialność i obowiązki leżą po stronie samorządów lokalnych, przy jednoczesnym ograniczeniu ich samodzielności w zakresie sposobu realizowania tego zadania gminy**. Ostatnie wprowadzone zmiany w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku ograniczają gminom możliwości pełnej kontroli odbioru odpadów z terenów nie zamieszkałych m.in. obiektów usługowo-handlowych czy biurowców. Według najnowszych zapisów właściciele takich terenów mogą przystąpić do gminnego systemu odbioru odpadów dobrowolnie. Problemem dla gmin może być także zbyt krótki czas na wprowadzenie w życie nowych ustaleń.

Ważną kwestią zdaniem ekspertów jest także dążenie do możliwie szybkiego ograniczenia tzw. „anonimowości odpadów”. Eksperci ZGW zwracają uwagę, że różnicowanie opłat za segregowanie i niesegregowanie odpadów jest potrzebne, jednak sztywne ustalenia wielokrotności tych opłat powinny być zmienione na rzecz poziomu minimalnej różnicy pomiędzy tymi opłatami. Brak jasnych i skutecznych metod kontroli i egzekwowania, czy odpady są faktycznie zbierane selektywnie, powoduje potencjalną nierówność obywateli, stanowiącą istotny problem zwłaszcza w przypadku zabudowy wielorodzinnej. Na terenie gminy Zielonki z uwagi na dominującą zabudowę jednorodziną, ten problem może występować w nieco mniejszym stopniu.

Bardzo istotny jest również **brak zdecydowanych działań na rzecz poprawy recyklingu zbieranych odpadów**. W Polsce występuje problem z przetwarzaniem zebranych odpadów segregowanych związany z **brakiem rynku surowców wtórnych**. Na zebrane selektywnie przez mieszkańców i gminę odpady nie ma zapotrzebowania, a często zdarza się, że za odbiór odpadów segregowanych

⁹¹ Na podstawie: Opinia Zarządu Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw - wersja z 9 stycznia 2019 r., <https://regiony.rp.pl/finanse/uslugi-komunalne/18821-smieci-pod-czujnym-okiem-gminy>, <https://www.portalsamorzadowy.pl/gospodarka-komunalna/leszek-swietalski-obywatele-nie-zaplaca-40-zl-za-wywoz-smieci-a-ceny-drastycznie-rosna,128051.html>, <https://regiony.rp.pl/finanse/22711-z-recyklingiem-nie-tak-prosto>.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

są wyższe opłaty, co może skutecznie zniechęcać mieszkańców do ekologicznej postawy. Jak pokazuje przykład duński, system gospodarowania odpadami jest sprawny wtedy, gdy zarówno zbieramy, jak i przetwarzamy zebrane odpady. Rozwiązaniem, przynajmniej w części, może być **wprowadzenie rozszerzonej odpowiedzialności przedsiębiorców (ROP)**. Obecnie trwają prace nad wprowadzeniem zapisów dostosowanych do dyrektyw unijnych m.in. poprzez ustanowienie tzw. opłat produktowych w polskim systemie. Zaangażowanie przedsiębiorców produkujących opakowania w przetwarzanie zebranych selektywnie surowców oraz stworzenie zapotrzebowania na takie surowce na rynku są kluczowymi kwestiami w tym temacie.

Atrakcyjność turystyczna gminy

Na atrakcyjność turystyczną miast i gmin wpływają różne czynniki. Są to głównie aspekty przyrodnicze m.in. walory turystyczne tj. ukształtowanie krajobrazu czy jego specyficzne elementy; aspekty kulturowe tj. atrakcje turystyczne i zabytki kultury; oraz szeroko rozumiana infrastruktura turystyczna obejmująca m.in. dostępność obiektów noclegowych oraz innych usług np. gastronomicznych, które odpowiadają na potrzeby turystów⁹².

Położenie gminy Zielonki na obszarze atrakcyjnej przyrodniczo Jury Krakowsko-Częstochowskiej oraz bezpośrednie sąsiedztwo dużego ośrodka turystyczno-kulturalnego jakim jest Kraków wpływają na potencjał turystyczny gminy. Powiat krakowski, w obrębie którego leży gmina Zielonki, jest określany jako obszar atrakcyjny turystycznie w skali całego kraju. W raporcie GUS z 2015 r. (notatka informacyjna z aktualizacją 2017 r.) pn. „Analiza walorów turystycznych powiatów...”⁹³ uplasował się na 9 miejscu wśród powiatów z łączną wartością wskaźnika atrakcyjności turystycznej równą 19,1 punktów. Powiat krakowski został najwyższej oceniony w zakresie atrakcyjności biznesowo-hotelowej (27,3 punktów, co wynika m.in. z obecności w podkrakowskich miejscowościach obiektów hotelowych specjalizujących się w organizacji ślubów i wydarzeń biznesowych) oraz atrakcyjności kulturowej (24,1 punktów). Najmniej punktów uzyskał w zakresie atrakcyjności środowiskowej – 10,0, co jest spowodowane brakiem większych zbiorników wodnych oraz miejscowości uzdrowiskowych, które były jednymi ze składowych oceny. Warto zauważyć, że podobny potencjał turystyczny charakteryzuje okoliczne gminy m.in. Skałę czy Jerzmanowice-Przegiń. Posiadają one wysokie walory przyrodnicze (skałki wapienne, Dolina Prądnika, Ojcowski Park Narodowy), jak i ciekawe dziedzictwo kulturowe (zamek w Pieskowej Skale, zabytkowe kościoły czy tradycje rzemieślnicze m.in. kowalstwo artystyczne). W celu zapoczątkowania współpracy i integracji kulturalnej gmin, jak również promowania walorów turystycznych tego regionu w 1991 roku powstał Związek Gmin Jurajskich. Stowarzyszenie obejmuje gminy z województw małopolskiego i śląskiego o podobnych potencjałach turystycznych, w tym m.in. gminę Zielonki⁹⁴.

Do najważniejszych walorów turystycznych gminy Zielonki można zaliczyć dolinki podkrakowskie, które wyróżniają się pod kątem ukształtowania terenu (odsłonięcia skał wapiennych, wąwozy o zróżnicowanym przebiegu), jak również różnorodności przyrodniczej (łągi olszowe, lasy bukowe). Są to: Dolina Bibiczanki, Dolina Garliczki, Dolina Korzkiewki oraz największa Dolina Prądnika. Inne walory krajobrazowe gminy Zielonki to jej pagórkowaty charakter i punkty widokowe zapewniające jedną z najpiękniejszych panoram Krakowa oraz okazy starych drzew. Rekreację na terenie gminy ułatwiają oznakowane szlaki rowerowe i piesze. Łącznie przez gminę prowadzi ok. 100 km tras rowerowych (szlaki: czerwony, niebieski, zielony, czarny i żółty), które

⁹² Marciszewska B., 2010, *Potencjał turystyczny regionu a kreowanie jego wizerunku*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 52.

⁹³ Analiza walorów turystycznych powiatów opracowana przez GUS opiera się na wskaźniku atrakcyjności turystycznej uwzględniającym 3 podstawowe aspekty: 1) atrakcyjność środowiskową (WAS), w tym wskaźnik długości linii brzegowej, wskaźnik wód, wskaźnik obszarów górskich, wskaźnik obszarów chronionych, wskaźnik liczby łóżek w zakładach uzdrowiskowych; 2) atrakcyjność kulturową (WAK), w tym liczbę zwiedzających, liczbę zabytków ogółem i zabytków powstałych przed XVI w., obiekty z listy UNESCO, liczbę pielgrzymów, liczbę pomników historii, liczbę miejsc na widowni w teatrach, liczbę uczestników imprez masowych; 3) atrakcyjność biznesowo-hotelową (WAB), w tym wskaźnik miejsc noclegowych w obiektach hotelowych, wskaźnik sal konferencyjnych. Za: „Analiza walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia” – notatka informacyjna GUS z 20.12.2017 r.

⁹⁴ <https://www.jura.info.pl/kategorie/zwiazek-gmin-jurajskich>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

wyposażone są w infrastrukturę turystyczną tj. tablice informacyjne czy punkty wypoczynkowe m.in. w Zielonkach, Węgrzcach, Pękowicach, Brzozówce, Bosutowie, Dziekanowicach czy Grębynicach. Szlak czerwony i zielony mają charakter okrężny i przebiegają niemal przez całą gminę, natomiast szlak niebieski, żółty i czarny mają charakter średnicowy i stanowią łączniki między szlakami dłuższymi umożliwiając dowolne skrócenie tras. Gmina Zielonki oferuje także atrakcje dla miłośników pieszych wędrówek. Przez gminę przebiega kilka szlaków pieszych, które są dostępne także dla rowerzystów:

- **Szlak Orlich Gniazd** – jeden z najbardziej popularnych pieszych szlaków w Polsce łączący średniowieczne zamki na terenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, w gminie Zielonki prowadzi do zamku w Korzkwi, który stanowi pierwszy obiekt na jego trasie;
- **Szlak Twierdzy Kraków** – łączący poaustriackie fortyfikacje na obrzeżach Krakowa, w gminie Zielonki obejmuje forty w Zielonkach, Pękowicach i Węgrzcach;
- **Drogi św. Jakuba** – szlak pielgrzymkowy należący do sieci europejskich szlaków prowadzących do grobu św. Jakuba w Santiago de Compostella. W gminie Zielonki jego przebieg pokrywa się ze Szlakiem Orlich Gniazd;
- **Niebieski Kluczwoły** – dawny szlak rowerowy prowadzący do Doliny Kluczwoły, fragmentami pokrywa się z przebiegiem niebieskiego szlaku rowerowego.

Ponadto na terenie gminy wytyczone są: Szlak Stanisława Wyspiańskiego (o długości 3,6km prowadzący przez Bibice, Węgrzce i Boleń wokół miejsc związanych z artystą) i ścieżka historyczno-edukacyjna „Zjednoczeni w Niepodległej” (o długości 5,8km, wyposażona w tablice informacyjne, prowadzi przez Wolę Zachariaszowską, Garlicę Murowaną i Bibice), przedstawiająca granicę dawnych zaborów – Imperium Rosyjskiego z Austro-Węgrami. Przez teren gminy przebiega również Samochodowy Szlak Cysterski – fragment łączący klasztor w Mogile z obiektem w Prandocinie. W gminie działają także stadniny koni – w Korzkwi i Węgrzcach⁹⁵.

Gmina Zielonki posiada także atrakcyjne walory kulturowe. Na jej terenie znajduje się wiele zabytkowych obiektów m.in. kościoły parafialne w Korzkwi i Zielonkach, średniowieczny zamek w Korzkwi, zespoły dworsko-parkowe w Boleniu i Garlicy Murowanej, zespół pałacowo-parkowy w Owczarach, a także domy drewniane i murowane, młyny (Zielonki), kapliczki przydrożne (m.in. Grębynice, Garliczka, Owczary), fortyfikacje należące do zewnętrznego III pierścienia Twierdzy Kraków (w Zielonkach, Węgrzcach, Bibicach i Pękowicach) oraz stanowiska archeologiczne (m.in. osada i cmentarzysko neolityczne w Batowicach czy cmentarzysko kultury ceramiki sznurowej w Bosutowie). W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Zielonki (GEZ) zaktualizowanej w 2017 roku ujęto 79 obiektów, większość z nich zlokalizowana jest w Zielonkach (22), Korzkwi (11) i Węgrzcach (10). Na terenie gminy Zielonki znajduje się także 9 zabytków wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Małopolskiego – są to głównie forty i zespoły dworskie oraz zamek w Korzkwi.

⁹⁵ Na podstawie: przewodnika rowerowego „Od Krakowa do Ojcowa – rowerem przez Zielonki” (2014) oraz mapy turystycznej gminy Zielonki (2018).

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Tabela 39. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Zielonki według miejscowości.

MIEJSCOWOŚĆ	Liczba obiektów ujętych w GEZ	MIEJSCOWOŚĆ	Liczba obiektów ujętych w GEZ
BATOWICE	3	JANUSZOWICE	2
BIBICE	4	KORZKIEW	11
BOLEŃ	6	OWCZARY	3
BOSUTÓW	2	PĘKOWICE	1
BRZOZÓWKA	0	PRZYBYSŁAWICE	0
DZIEKANOWICE	3	TROJANOWICE	3
GARLICA DUCHOWNA	5	WĘGRZCE	10
GARLICA MUROWANA	1	WOLA ZACHARIASZOWSKA	0
GARLICZKA	1	ZIELONKI	22
GRĘBYNICE	2		

Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021.

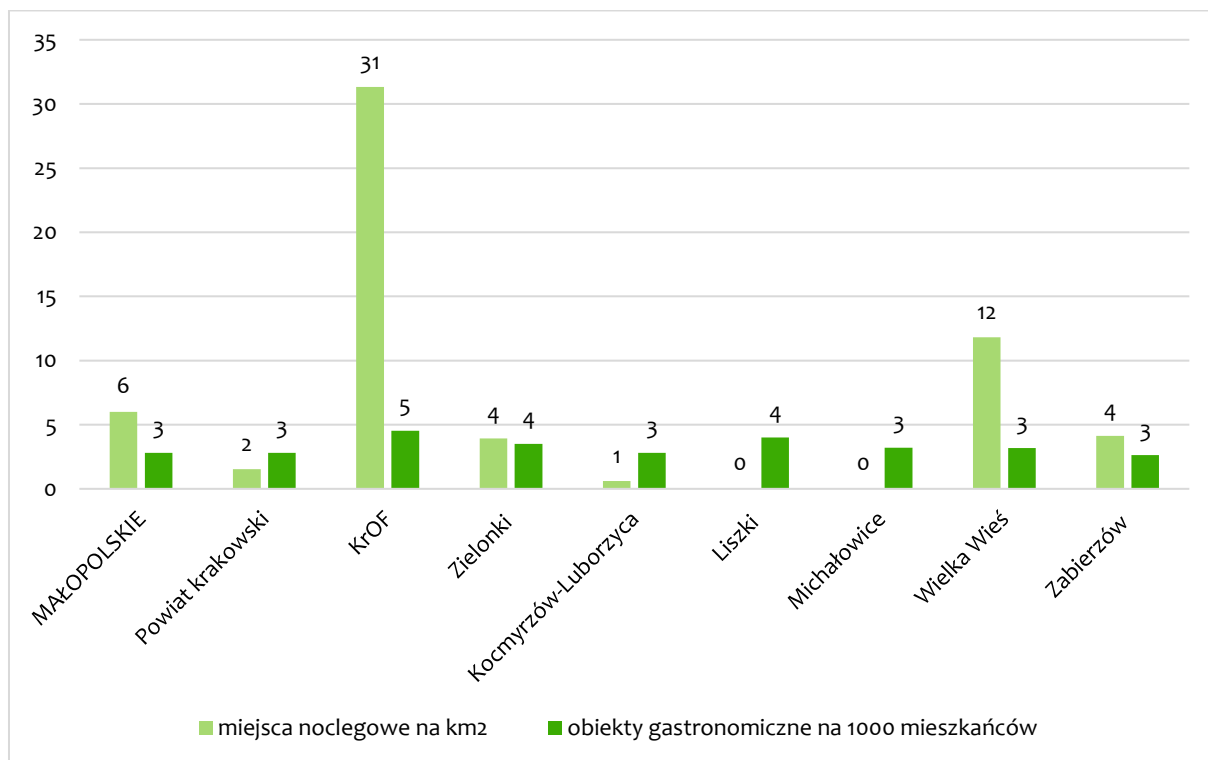
Gmina Zielonki charakteryzuje się także unikatowym niematerialnym dziedzictwem kulturowym. Są to tzw. „**Pucheroki**” (zwyczaj wielkanocny wywodzący się od krakowskich żaków, w Niedzielę Palmową dzieci ubrane w kozuchy i stożkowe czapki chodzą od domu do domu recytując wierszyki i otrzymując w podziękowaniu drobny poczęstunek) oraz bożonarodzeniowe „**Herody**” (inscenizacja wydarzeń na dworze króla Heroda po Narodzeniu Jezusa, występujący noszą kolorowe zdobione stroje oraz wykonują dodatkowo pastorałki, aby zapewnić odwiedzanemu domostwu szczęście).

Gmina Zielonki charakteryzuje się raczej słabo rozwiniętą infrastrukturą turystyczną obejmującą miejsca noclegowe oraz zaplecze gastronomiczne. W 2018 roku w gminie na km² przypadały 4 miejsca noclegowe oraz 4 obiekty gastronomiczne na 1000 mieszkańców (wyk.63). Na terenie gminy działa kilka hoteli m.in. w Bibicach i Korzkwi, Ośrodek Wypoczynkowo-Szkoleniowy ZHP w Korzkwi oraz 6 obiektów agroturystycznych wpisanych do ewidencji gminnej (m.in. w Januszowicach i Boleniu). Według danych Urzędu Gminy w Zielonkach w roku 2019 z obiektów noclegowych w gminie skorzystało ok. 11 tys. turystów, z czego 2,5% stanowili turyści zagraniczni. Średnio spędzali oni w Zielonkach 2 noce.

Według danych GUS gmina nie ponosiła niemal żadnych wydatków na turystykę w ostatnich pięciu latach. Warto natomiast wspomnieć o przygotowanych przez gminę materiałach promocyjnych m.in. wydany w 2014 roku przewodnik rowerowy po gminie, mapa turystyczna gminy z 2018 roku czy gadżety ze zdjęciami atrakcji turystycznych (kalendarze, kubki, torby płócienne). Wskazuje to, że obecnie w gminie Zielonki turystyka nie stanowi priorytetowego kierunku inwestycyjnego i bardziej istotne są działania i inwestycje skierowane do obecnych i potencjalnych mieszkańców gminy, które mają na celu poprawę jakości życia w Zielonkach np. o charakterze rekreacyjnym.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 63. Liczba miejsc noclegowych w przeliczeniu na km² oraz liczba obiektów gastronomicznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w 2018 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Mobilność - infrastruktura transportowa i komunikacja publiczna

Bardzo ważnym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców w gminie oraz na możliwości jej rozwoju gospodarczego jest infrastruktura transportowa. Rozbudowany i sprawnie działający system komunikacji może stanowić nie tylko jeden z czynników przyciągających inwestorów, ale przede wszystkim ma bardzo duże znaczenie w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom i możliwości realizacji ich podstawowych potrzeb.

System transportu w gminie powinien uwzględniać zarówno zewnętrzną dostępność komunikacyjną do centralnych ośrodków wojewódzkich (w przypadku gminy Zielonki – do Krakowa), jak również wewnętrzną siatkę połączeń między poszczególnymi miejscowościami.

Gminę Zielonki przecinają drogi o znaczeniu krajowym: droga krajowa nr 7 łącząca Gdańsk z przejściem granicznym w Chyżnem oraz droga wojewódzka nr 794 Kraków-Koniecpol. Przez gminę przebiega także 8 dróg powiatowych: DP2133K (Januszowice-Cianowice), DP2144K (Iwanowice Włociańskie-Brzozówka), DP2151K (Zielonki-Wilczkowice), DP2153K (po granicy, Michałowice Komora-Górna Wieś), DP2156K (Węgrzce-Batowice), DP2158K (Węgrzce-Kraków Tonie), DP2193K (Zielonki-Kraków Witkowice), DP2293K (Batowice-Prusy). **Sieć dróg uzupełniają drogi gminne o łącznej długości 172 km, z czego 71% posiada powierzchnię bitumiczną, 21% gruntową i 8% tłuczniową.**

Gmina Zielonki jest dobrze skomunikowana z Krakowem pod kątem dostępności drogowej. Średni czas dojazdu transportem kołowym wynosi 16 minut i jest podobny w pozostałych analizowanych gminach (jedynie dojazd z Kocmyrzowa-Luborzycy przekracza 20 minut). Na przestrzeni ostatnich lat zarówno na obszarze KrOF, jak i w powiecie krakowskim, zauważa się wzrost liczby pojazdów kołowych (w tym samochodów), co wskazuje, że i w gminie Zielonki występuje taka tendencja, co podkreśla wartość wskaźnika zarejestrowanych w gminie pojazdów w przeliczeniu na mieszkańca, która jest stosunkowo wysoka (1,01 – druga najwyższa wśród analizowanych gmin⁹⁶). Dużym utrudnieniem dla osób dojeżdżających do Krakowa transportem indywidualnym jest brak na terenie gminy, jak również w północnych częściach Krakowa parkingów typu P&R. W opracowanym w 2012 roku Programie obsługi Parkingowej dla Miasta Krakowa zaplanowano budowę P&R Krowodrza Górka i P&R Górka Narodowa (łącznie na 450 miejsc parkingowych, do 2020 r.) oraz P&R Prądnik Czerwony i P&R Batowice (650 miejsc parkingowych, do 2030 r.). Na chwilę obecną żadna z tych inwestycji nie została zrealizowana. W ramach prowadzonych prac przy budowie linii tramwajowej na Górkę Narodową zakłada się budowę 3 P&R (Krowodrza Górka, Pachońskiego i Górka Narodowa – łącznie 447 miejsc parkingowych). Jednak z uwagi na wczesny etap inwestycji (obecnie trwająca procedura uzyskania ZRID), jak również konieczność pozyskania dodatkowych pozwoleń w związku ze zmianami prawnymi, zakończenie inwestycji to perspektywa kilku lat.

Przez gminę prowadzą także 2 linie kolejowe: nr 8 na trasie Kraków-Warszawa Zachodnia oraz nr 95 na trasie Kraków Mydlniki – Podłęże. Dostępność kolejowa Krakowa według danych MORR wynosi dla gminy Zielonek 121 minut. Dane te nie uwzględniają jednak położonej na granicy z Krakowem stacji PKP Kraków-Batowice, która zapewnia bezpośredni dostęp do komunikacji kolejowej mieszkańcom Dziekanowic, a w zasięgu 2,5 km dla mieszkańców Batowic, Węgrzc,

⁹⁶ Wstępny raport „Mobilność” przygotowany w ramach prac nad Planem Rozwoju Metropolii Krakowskiej do 2030 roku, opracowanie: Stowarzyszenie Metropolia Krakowska.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Bolenia i Bosutowa⁹⁷. **Według danych Mapy Inwestycji PLK na terenie gminy Zielonki nie realizowano żadnych inwestycji kolejowych w ostatnich 5 latach.**

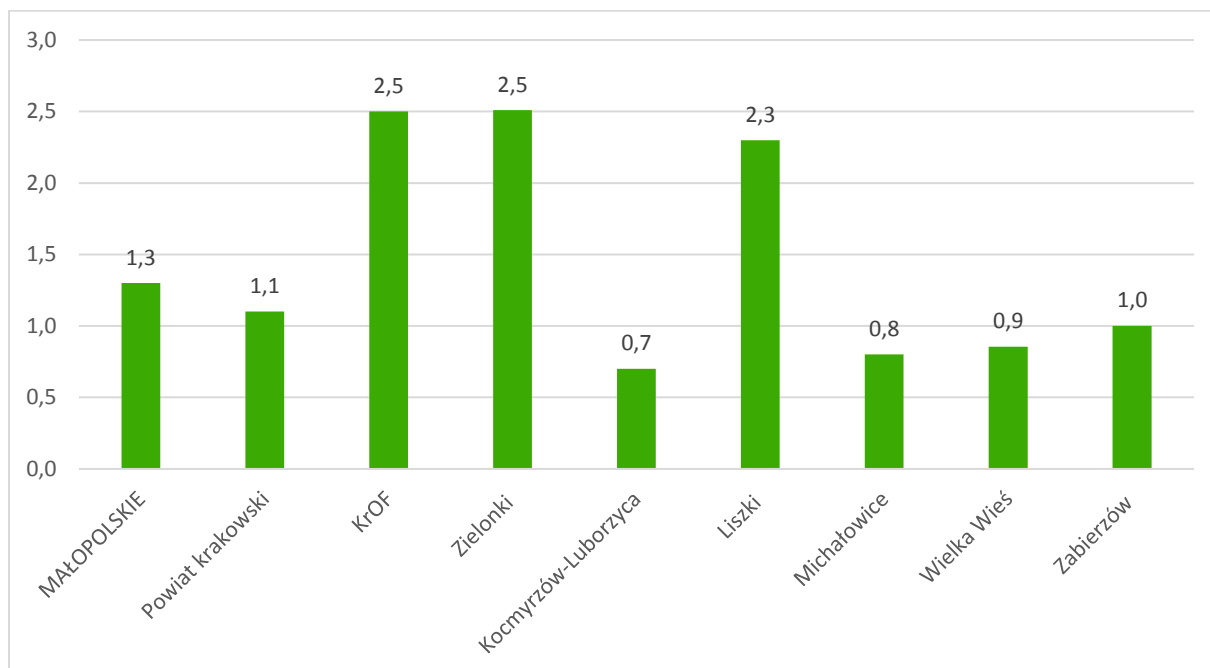
Zbiorowa komunikacja z Krakowem jest zapewniana także przez KMK oraz prywatnych przewoźników. **Do gminy Zielonki kursuje 18 linii aglomeracyjnych (w tym 2 nocne),** które zapewniają bezpośrednie połączenie z Krakowem każdej miejscowości. Najlepiej skomunikowane są Węgrzce, Zielonki i Bibice, przez które przejeżdża co najmniej 5 linii aglomeracyjnych. Do 8 sołectw kursuje tylko 1 linia. Mniejsze miejscowości w dużej mierze opierają się na indywidualnym transporcie samochodowym z uwagi na słabiej rozbudowaną ofertę transportu zbiorowego na ich terenie. Zdecydowana większość linii łączy gminę Zielonki z pętlą tramwajową Krowodrza Górka, kilka tras kończy się na Nowym Kleparzu i Prądniku Czerwonym. **Gęstość tras linii aglomeracyjnych jest najwyższa wśród omawianych gmin i wynosi 5,81 km/km².** Liczba przewożonych pasażerów w roku statystycznym wynosi w gminie Zielonki blisko 2 miliony osób⁹⁸. **Na terenie gminy Zielonki zlokalizowane są łącznie 123 przystanki komunikacji zbiorowej⁹⁹, co w przeliczeniu na powierzchnię gminy daje wskaźnik 2,5 przystanków/km² i jest najwyższą wartością wśród omawianych gmin (wyk.64).** Największe odległości od przystanku linii aglomeracyjnej występują w oddalonych od głównej drogi częściach Brzozówki, Przybysławic, Garliczki oraz zachodnich częściach Zielonek i wynoszą ok. 1 km. Kursowanie linii aglomeracyjnych na terenie gminy Zielonki jest dofinansowywane z budżetu gminy. W ramach tych działań udało się w ostatnich latach zapewnić bezpłatne przejazdy dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym oraz poprowadzić trasę linii 297 przez centrum Dziekanowic. Ponadto w ostatnich latach gmina Zielonki zrealizowała działania w celu poprawy infrastruktury komunikacji zbiorowej tj. budowa pętli w Pękowicach czy zabudowę wiat przystankowych.

⁹⁷ Tamże.

⁹⁸ Tamże.

⁹⁹ Wg definicji GUS: Miejsce zatrzymywania się pojazdów transportu publicznego, oznaczone odpowiednimi znakami drogowymi.

Wykres 64. Liczba czynnych przystanków komunikacji zbiorowej w przeliczeniu na km² w gminie Zielonki na tle wybranych jednostek terytorialnych w 2018 roku¹⁰⁰.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Uzupełnieniem komunikacji publicznej są usługi oferowane przez prywatnych przewoźników. Przez gminę Zielonki kursują busy relacji Kraków-Celiny, Kraków-Skała, Kraków-Słomniki, Kraków-Przybysławice, Kraków-Wysocice, Kraków-Cianowice Duże, Kraków-Szczodrkowice i Kraków-Sieborowice. Kursy oferowane są przez 26 przewoźników m.in. Transpol, Firma Handlowo - Usługowa "Trans - Skór", Firma Handlowo - Usługowa "Ikar" czy Transport Osób i Towarów "Stefan"¹⁰¹. Najwięcej przewoźników oferuje kursy do Skały przez Zielonki, Trojanowice, Januszowice, Przybysławice i Brzozówkę. Trasy prowadzące do Słomnik, Celin czy Przybysławic (gm. Skała) prowadzą przez Węgrzce i Bibice, pozostałe trasy obejmują także przejazdy przez Batowice, Korzkiew i Grębyńce. Większość busów odjeżdża z Nowego Kleparza lub Dworca PKS. W dni powszednie busy kursują średnio co ok. 10-30 minut, w niedziele i święta nieco rzadziej – co 30-60 minut.

Gmina Zielonki systematycznie realizuje inwestycje drogowe obejmujące m.in. remonty nawierzchni czy przebudowy i rozbudowy dróg i chodników. W latach 2014-2018 ze środków gminy wykonano na drogach 26km nowych nawierzchni asfaltowych, 6km nawierzchni z destruktu asfaltowego oraz 5,5km chodników m.in. w Owczarach, Zielonkach, Trojanowicach i Bibicach. Ponadto gmina realizuje szereg inwestycji wspólnie z powiatem krakowskim i województwem małopolskim. W ramach tych działań wybudowano m.in. chodniki w Owczarach, Januszowicach, Trojanowicach i Przybysławicach. Część nawierzchni jest także przebudowywana/remontowana w ramach projektu związanego z rozbudową sieci kanalizacyjnej „Gospodarka wodno-ściekowa w gminie Zielonki – etap IV”.

¹⁰⁰ Liczba czynnych przystanków komunikacji zbiorowej została przeliczona na powierzchnię danej jednostki terytorialnej bez uwzględnienia powierzchni zajmowanej przez lasy.

¹⁰¹ Na podstawie: <http://mobilnykrakow.pl/dla-przewoźników/rozkłady-jazdy/>, data dostępu: 17.04.2020r.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Do ważnych inwestycji zapoczątkowanych w ostatnich latach należą projekty finansowane ze środków ZIT i Funduszu Dróg Samorządowych (FDS). Są to:

- budowa wiaduktu nad torami łączącego ulicę Powstańców w Krakowie z drogą powiatową nr 2156K w miejscowościach Batowice i Dziekanowice wraz z przebudową przyległego układu drogowego (początkowo projekt ZIT realizowany w partnerstwie z Powiatem Krakowskim i Miastem Kraków, jednak z uwagi na koszty znacznie przewyższające budżet po dwukrotnym unieważnieniu przetargu zdecydowano o realizacji projektu przez Powiat Krakowski ze środków FDS);
- podniesienie dostępności infrastruktury pieszo-rowerowej (ZIT, projekt w trakcie rozliczenia);
- przebudowa drogi powiatowej nr 2156k w miejscowości Węgrzce, Bosutów, Dziekanowice, Batowice (FDS);
- przebudowa drogi powiatowej nr 2293K w miejscowości Batowice (FDS);
- budowa drogi gminnej w Batowicach (FDS);
- rozbudowa drogi gminnej oraz przebudowa obiektu mostowego nad potokiem Korzkiewka w Korzkwi (FDS)¹⁰².

Jedną z największych inwestycji drogowych ostatnich lat na terenie gminy Zielonki jest również budowa zachodniej obwodnicy Zielonek (w Trasie Wolbromskiej). Inwestycja składa się z 2 odcinków: południowego (od ul. Pachońskiego w Krakowie do węzła Północnej Obwodnicy Krakowa (S52) w Zielonkach) i północnego (od węzła z Północną Obwodnicą Krakowa w Zielonkach do skrzyżowania z ulicą Krakowskie Przedmieście w Trojanowicach). Całość inwestycji ma być zakończona do 30 czerwca 2023 roku i jest realizowana przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie oraz Zarząd Inwestycji Miejskich w Krakowie, przy dofinansowaniu ze środków gminy w ramach inicjatyw samorządowych. W kwietniu 2020 roku podpisano umowę z wykonawcą projektów budowlanych Zachodniej Obwodnicy Zielonek. Inwestycja ma na celu wyprowadzenie części ruchu samochodowego z centrum gminy, przez które przejeżdża średnio kilkanaście tysięcy pojazdów dziennie i ułatwienie dojazdu do Krakowa¹⁰³.

Przez gminę Zielonki w sołectwach Batowice, Bibice, Bosutów, Dziekanowice, Węgrzce i Zielonki ma również przebiegać Północna Obwodnica Krakowa w ciągu drogi ekspresowej S52. Obecnie prowadzone są działania związane z pozyskaniem ZRID na drugą część odcinka. Dla gminy Zielonki inwestycja ta wiązać się będzie z przebudową układu komunikacyjnego.

W kontekście infrastruktury drogowej warto wspomnieć również o ścieżkach pieszo-rowerowych. Według danych GUS na koniec 2018 roku w gminie Zielonki łączna długość ścieżek rowerowych wynosiła 0,6 km. W 2019 roku zrealizowano 2 odcinki ścieżki pieszo-rowerowej w Bibicach, Woli Zachariaszowskiej, Bosutowie i Boleniu w ramach projektu ZIT o długości około 5,3 km. Dodatkowo planowana jest odcinkowa budowa ścieżek rowerowych w ramach zachodniej obwodnicy Zielonek oraz Północnej Obwodnicy Krakowa.

¹⁰² Na podstawie: Podsumowanie VII kadencji samorządu gminy Zielonki (2018) oraz Informacji o przebiegu wykonania budżetu gminy Zielonki za rok 2019 (2020).

¹⁰³ Na podstawie: <https://www.zdw.krakow.pl/wydarzenia/406-rusza-budowa-obwodnicy-zielonek.html>, data dostępu: 25.05.2020r.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Podsumowanie

Infrastruktura transportowa i komunikacja są tematem szczególnie ważnym w gminie Zielonki z uwagi na bezpośrednie sąsiedztwo Krakowa i intensywny codzienny ruch na tej trasie. Obecnie istniejący system dróg nie spełnia w pełni oczekiwań mieszkańców – drogi przebiegające przez gminę Zielonki nie są przystosowane do tak wzmożonego ruchu samochodowego, co skutkuje olbrzymimi korkami podczas porannego i popołudniowego szczytu. Z pewnością na poprawę tej sytuacji wpłynie ukończenie budowy Zachodniej Obwodnicy Zielonek i Północnej Obwodnicy Krakowa. Gmina Zielonki w większości posiada stosunkowo dobrze rozbudowaną sieć komunikacji publicznej z Krakowem, natomiast kilka mniejszych miejscowości nadal posiada utrudnienia w dojeździe do Krakowa transportem zbiorowym. Gmina Zielonki prowadzi także ciągłe inwestycje w zakresie remontów dróg oraz budowy chodników, które mają na celu zwiększenie bezpieczeństwa drogowego mieszkańców.

FINANSE SAMORZĄDOWE

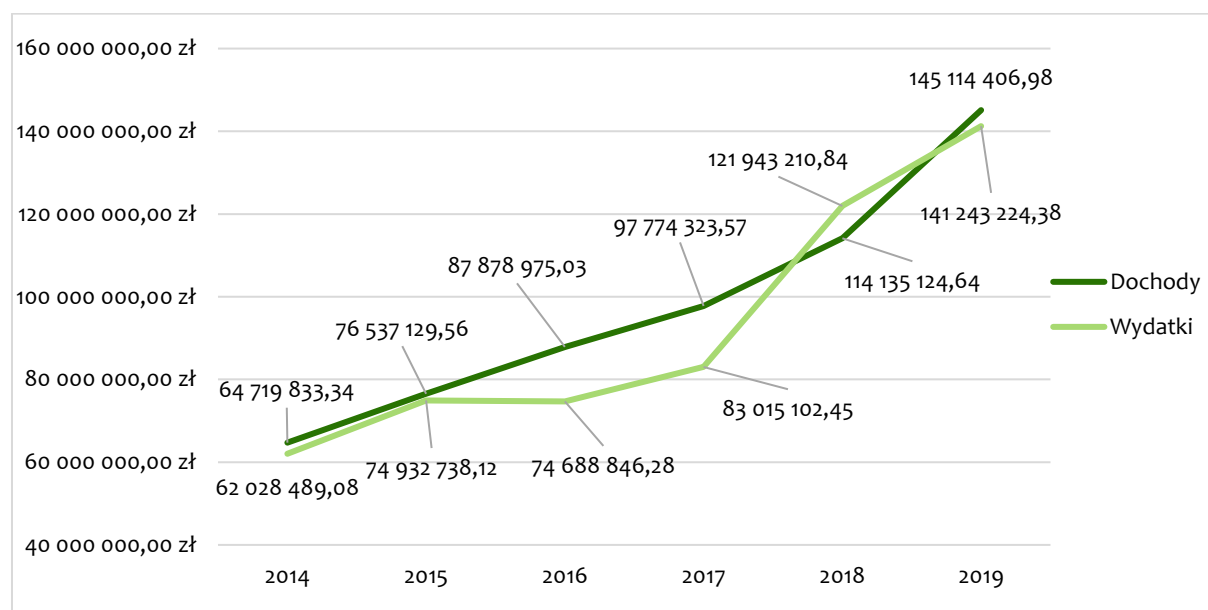
W niniejszym rozdziale omówiona zostanie sytuacja finansowa gminy, w tym przede wszystkim wykonanie budżetu w ostatnich latach oraz inwestycje.

Dochody i wydatki gminy

W analizowanym okresie 2014-2018 dochody i wydatki budżetowe w gminie Zielonki wzrastały równomiernie, przy znacznym przyroście w ujęciu rok do roku. Największy skok wydatków wystąpił między rokiem 2017 a 2018 (47%), natomiast dochodów: między 2018 a 2019 (27%).

Zarówno wysokość wydatków, jak i dochodów na koniec badanego okresu osiągnęła ok. 210% wartości z jego początku (rok 2014). Jedynie w 2018 r. pojawił się deficyt budżetowy, wynoszący ok. 8 mln zł. Natomiast w pozostałych latach Gmina Zielonki kończyła rok z nadwyżką, która np. w latach 2016-2017 wynosiła 13-14 mln zł, a w 2019 roku 3,8 mln zł.

Wykres 65 Dochody i wydatki budżetowe w gminie Zielonki w latach 2014-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych oraz danych UG Zielonki.

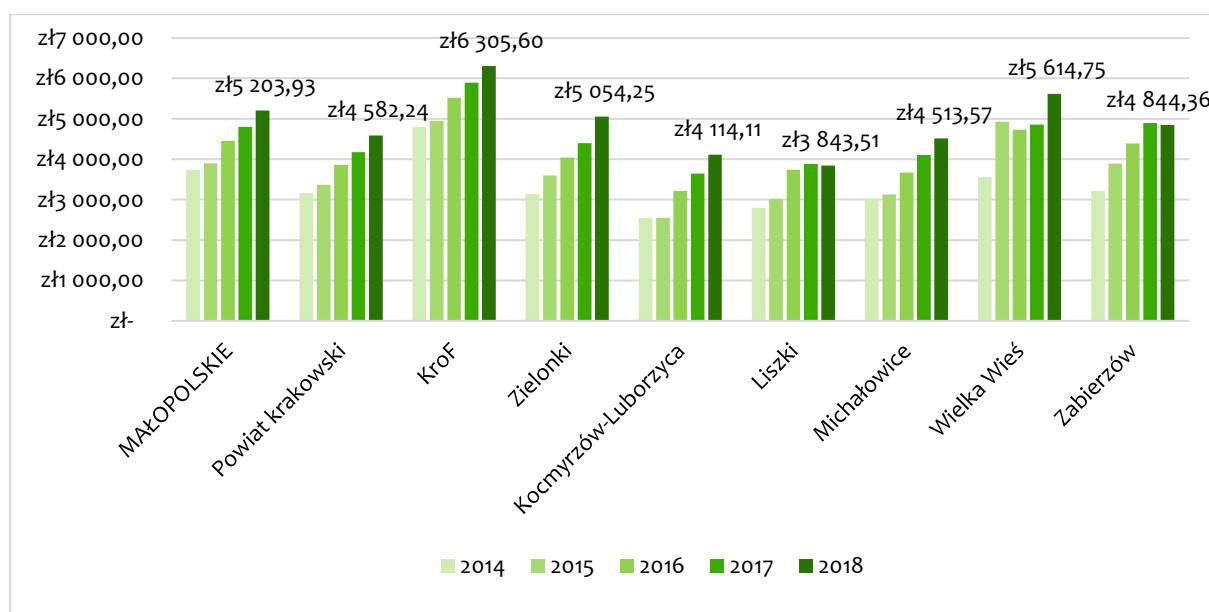
Wysokość dochodów budżetowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Zielonki (5 054,25 zł) była na poziomie porównywalnym do średniej dla województwa małopolskiego ogółem (5 203,93), a od 2016 r. coraz wyraźniej przewyższała wartości dla powiatu krakowskiego (4 582,24). Ponadprzeciętnie wyniki KrOF (6 305,60) wynikają w głównej mierze z wysokich dochodów na mieszkańca w Krakowie, wynoszących ponad 7,2 tys. zł. Pomiędzy 2014 a 2018 rokiem w referencyjnych jednostkach dochody budżetowe na mieszkańca podnosiły się każdorazowo przynajmniej 1/3, a dla gminy Zielonki – o blisko 2/3 wartości. Przez cały okres

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

utrzymywał się regularny wzrost dochodów per capita w ujęciu rok do roku, a dla gmin Zielonki oraz Zabierzów wynosił on ok. 15%. Obie gminy osiągały przy tym podobne wartości w poszczególnych latach.

Nieco odmiennie kształtuje się sytuacja w obszarze wydatków. Szczególną uwagę zwraca ich gwałtowny przyrost – w przeliczeniu na mieszkańca – pomiędzy 2017 a 2018 dla każdej z jednostek poddanych analizie¹⁰⁴. W gminie Zielonki w całym badanym 5-letnim okresie ich wartość uległa podwojeniu, przy szczególnym przyspieszeniu w ostatnim roku (44%). Dało to przeciętny wzrost w ujęciu rocznym o 18%. W pozostałych ośrodkach wydatki per capita wzrastały o ok. 10%. Jako podstawową przyczynę zwiększenia wydatków określa się coraz wyższe nakłady na politykę społeczną i rodzinną¹⁰⁵. Przy równoczesnym spadku wpływów pochodzących np. z podatku dochodowego (w wyniku zmian regulacyjnych). Może to w przyszłości przyczynić się do większych trudności w utrzymaniu zbilansowanego budżetu – co dotyczy większości z gmin, w tym także gminy Zielonki.

Wykres 66. Dochody budżetowe ogółem na 1 mieszkańca*

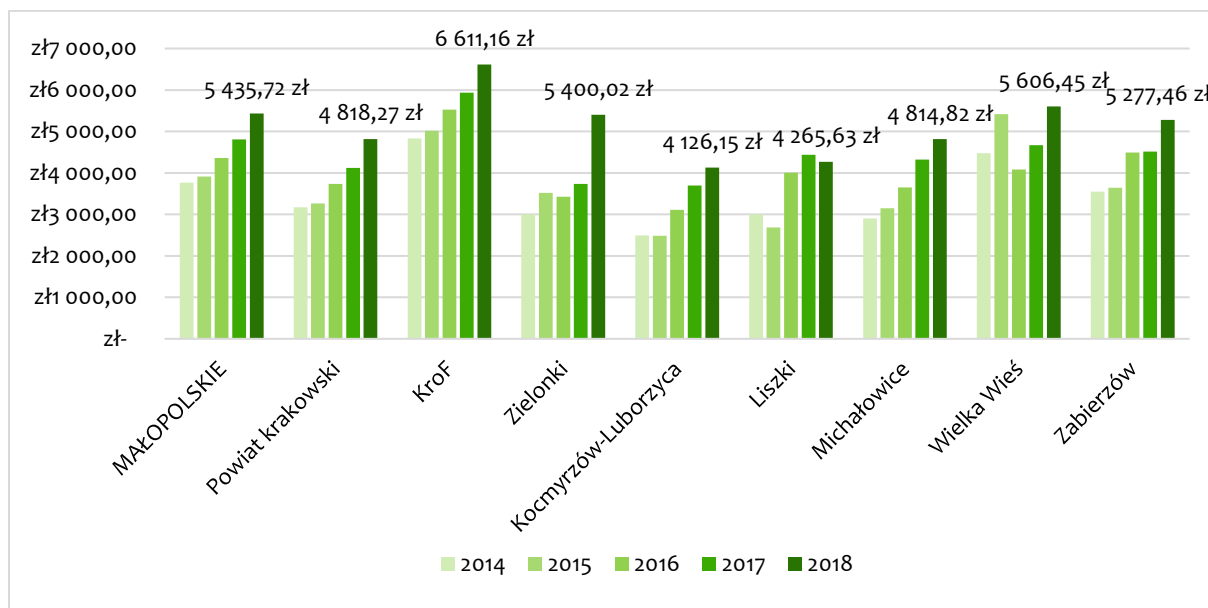
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych
*Brak pełnych danych za rok 2019 r.

¹⁰⁴ Brak pełnych danych za rok 2019; do porównania wykorzystano dane za okres 2014-2018.

¹⁰⁵ Wnioski te podkreślane są m.in. w informacjach o przebiegu wykonania budżetu gminy Zielonki w latach 2016-2019, ale również wynikają z tendencji ogólnopolski, m.in. <https://samorzad.pap.pl/kategoria/finanse/dochody-i-wydatki-rio-rosna-dochody-gmin-jeszcze-bardziej-wydatki>.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 67. Wydatki budżetowe ogółem na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.
*Brak pełnych danych dla wszystkich gmin za rok 2019 r.

Jak zasygnalizowano wcześniej, aktualnie w strukturze budżetów gmin wzrasta wysokość, a tym samym - udział dochodów i wydatków związanych z prowadzeniem polityki prorodzinnej. Co więcej, w ostatnich latach do działów klasyfikacji budżetowej wyodrębniono osobną kategorię pn. „Rodzina”. Z budżetu państwa do JST kierowane są dotacje celowe na realizację m.in. świadczenia wychowawczego w ramach Programu Rodzina 500+. Obok wpływów z podatków CIT i PIT, a także dokonywanych rozliczeń, to największa składowa dochodów gminy (podlegająca jednak natychmiastowej redystrybucji). W każdej z referencyjnych jednostek dotacje na prowadzenie polityki rodzinnej wynosiły przeciętnie ok. 900 zł na mieszkańca. Gmina Zielonki osiągnęła stosunkowo niskie dochody z tego tytułu: 883 zł per capita, wyprzedzając jedynie gminę Zabierzów (847 zł) (por. wyk. 67)

Wspomniane już **podatki CIT i PIT** to kluczowe źródło gminnych dochodów. **Gmina Zielonki plasuje się w czołówce gmin w zestawieniu wpływów na mieszkańca z tego tytułu (głównie podatek PIT)**. Ich wartość wyniosła 2,5 tys. zł, o 1/3 przewyższając średnią dla Małopolski i powiatu krakowskiego. W gronie porównywanych gmin przoduje Wielka Wieś (2,9 tys. zł),

Strukturę dochodową gminy Zielonki – oraz Wielka Wieś – wyróżnia wysokość środków czerpanych z realizowanej gospodarki odpadami komunalnymi. Dla całego KroF, także z uwzględnieniem Krakowa, dochody z tym związane wynosiły 274 zł na osobę, z kolei w tych obu gminach przewyższały znacznie 400 zł (odpowiednio 427 zł i 462 zł).

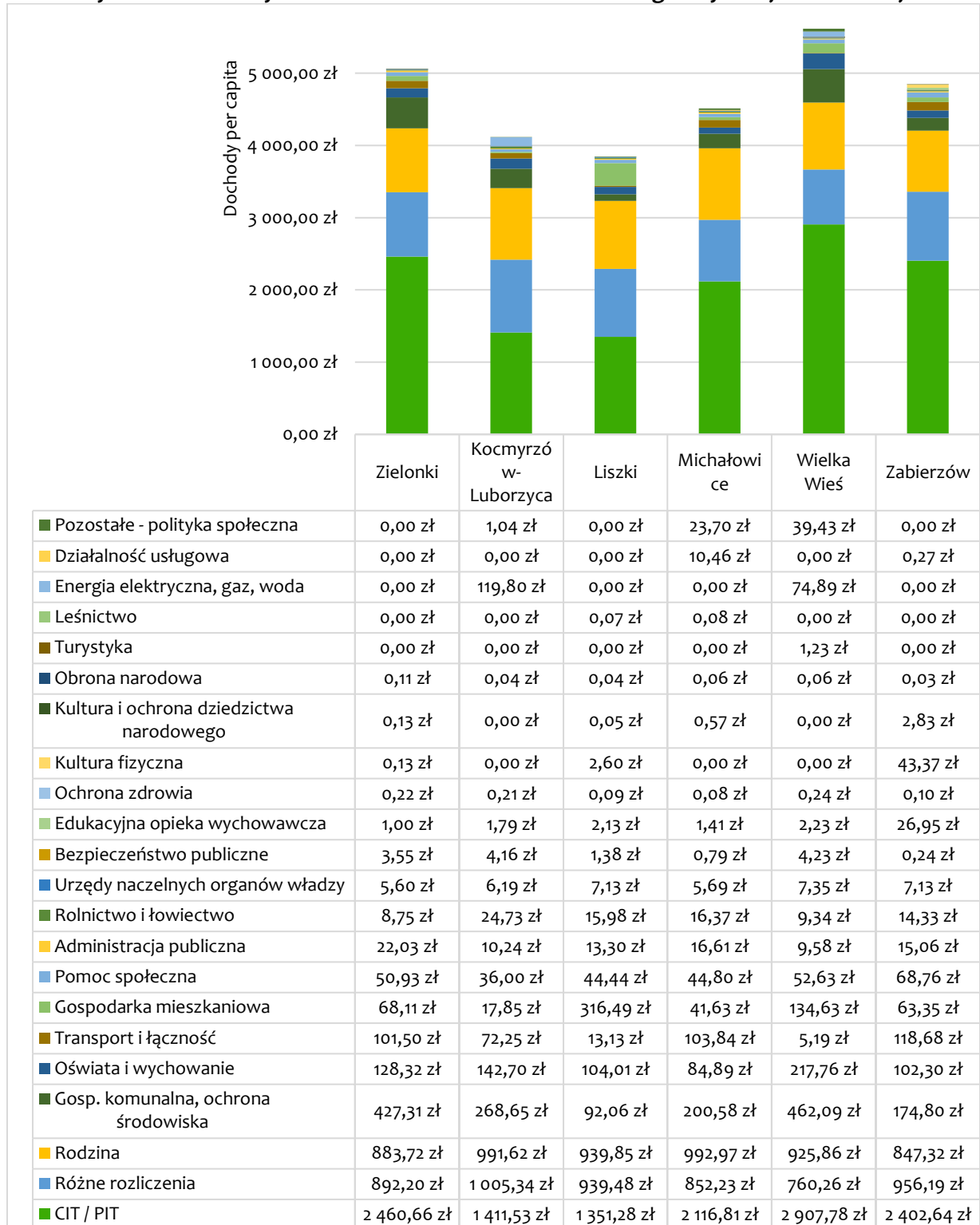
Gmina Zielonki otrzymuje względnie duże dochody związane z prowadzeniem administracji publicznej (22 zł na mieszkańca; druga gmina Zabierzów – 15 zł). Obszary, w których wpływy były porównywalnie niskie to rolnictwo i łowiectwo czy też gospodarka mieszkaniowa. Z kolei m.in. z tytułu wytwarzania i zaopatrywania w energię, wodę i gaz gmina Zielonki nie otrzymywała dochodów, podczas gdy w gminach Wielka Wieś czy Kocmyrzów-Luborzyca obejmowały one stosunkowo dużą ich część (odpowiednio 75 zł i 120 zł na mieszkańca). W odróżnieniu do

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

porównywanych jednostek, gmina Zielonki nie uzyskiwała także dochodów z turystyki, leśnictwa, działalności usługowej oraz działaniach w sferze polityk społecznych, nie ujętych gdzie indziej.

Na poniższym wykresie zaprezentowano kategorie budżetowe, w których gminy referencyjne odnotowały dochody w roku 2018 (w pozostałych kategoriach wartość dochodu wyniosła o zł).

Wykres 68 Dochody budżetowe na 1 mieszkańca w 2018 wg klasyfikacji budżetowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych US Kraków.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

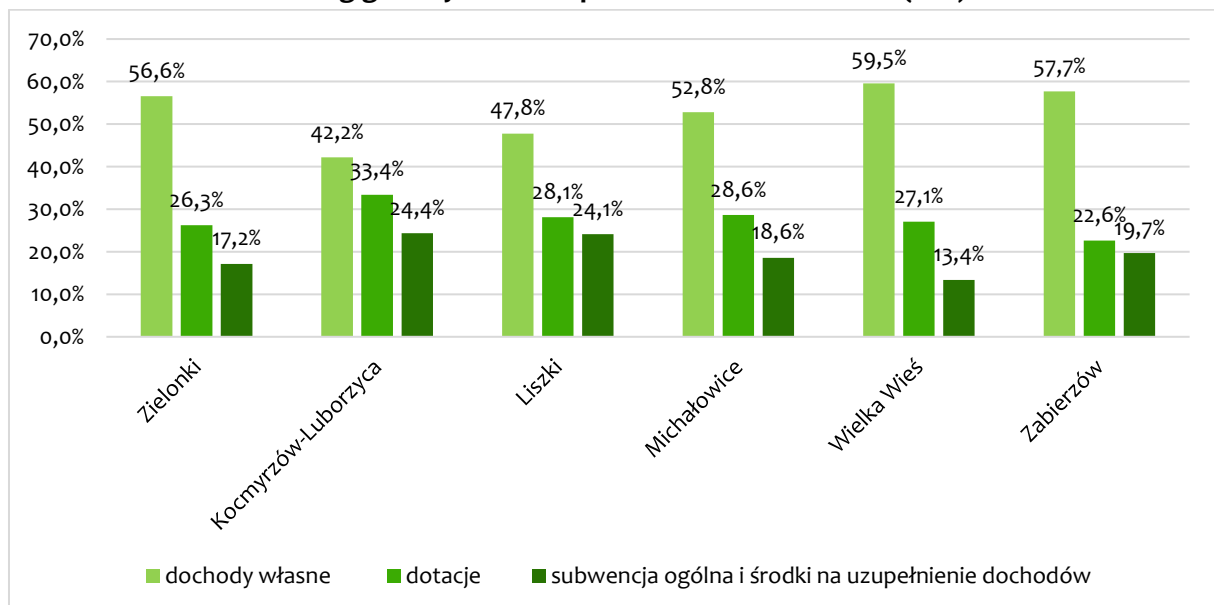
Podstawowymi kategoriami dochodów są dochody własne, dotacje oraz subwencje i inne środki uzupełniające dochody. W gminnych budżetach największy udział mają dochody własne, przy czym dla gminy Zielonki (57%) ich poziom w 2018 r. był znacznie wyższy od średniego dla całego KrOF (47%) i podobny do gmin Wielka Wieś (59%) i Zabierzów (58%). Wysokość dochodów własnych ma zasadnicze znaczenie pod kątem zwiększania zdolności JST do samofinansowania, a również wielkości podejmowanych inwestycji, co będzie jeszcze przedmiotem analizy w tym opracowaniu.

Z kolei udział subwencji był o wiele niższy, także na tle referencyjnych jednostek – najwyższy odnotowano w gminach Liszki oraz Kocmyrzów-Luborzyca, które z kolei w najmniejszym stopniu mogły liczyć na dochody własne. W 2019 r. udział subwencji w gminie Zielonki zmalał (do poziomu 14,9%), a składała się na niego wyłącznie subwencja oświatowa. Ze względu na fakt, że uzyskane środki okazały się zbyt niskie, część działań związanych z finansowaniem bieżących potrzeb oświaty zostało pokrytych ze środków własnych gminy.

Dotacje dla poszczególnych gmin stanowiły od 22% do 33% całości dochodów. Gmina Zielonki znalazła się pośrodku stawki (26%). Wg danych za 2019 r. ich udział nie uległ zmianie, jednakże planowane wpływy z tego tytułu wykonano aż w 113%. Większość tych środków została skierowanych na bieżące zadania, zarówno własne, jak i zlecone, częściowo także na Fundusz Dróg Samorządowych oraz zadania wynikające z umów.

Dochody własne gminy Zielonki w 2019 r. przekroczyły te planowane o 1,3%, ze względu na wysokie wpływy z podatków państwowych, a także z podatków i opłat lokalnych. Szczególne znaczenie przypisuje się podatkom dochodowym od osób fizycznych, które stanowią 1/3 całości dochodów (a w 2019 r. utrzymano wysoki stopień ich wykonania – 100,9%), chociaż względem roku poprzedniego nastąpił niewielki spadek udziału (z 38,2% do 33,4%).

Wykres 69 Dochody budżetowe gminy Zielonki i porównywanych jednostek terytorialnych według głównych źródeł pochodzenia w 2018 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RIO Kraków.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Dane Regionalnej Izby Obrachunkowej pokazują, że kategorią, na którą gminy tworzące KrOF kierowały najwięcej środków na 1 mieszkańca była oświata i wychowanie (średnio 1,7 tys. zł). Wśród referencyjnych jednostek to gmina Zielonki osiągnęła ich największą wartość (2,1 tys. zł). Wraz z wyodrębnieniem kategorii „Rodzina” pojawiła się nowa istotna kategoria budżetowa – wydatki w jej ramach wyniosły w gminie Zielonki 884 zł na osobę, co na tle pozostałych ośrodków było wartością dość niską, a najwięcej na prowadzenie polityki prorodzinnej przeznaczyła gmina Kocmyrzów-Luborzyca (1 tys. zł). Należy zaznaczyć, że środki te dotyczą w szczególności Programu Rodzina 500+, a gminy niejako „pośredniczą” w redystrybucji tych funduszy. Z racji zbilansowania dochodów i wydatków z tego tytułu nie powoduje to zachwiania równowagi budżetów gminnych, jednak nakłada dodatkowe obowiązki, przy coraz niższych dotacjach na obsługę świadczenia¹⁰⁶

Trzecią z największych grup wydatków była gospodarka komunalna i ochrona środowiska. W tym przypadku ich wartość na mieszkańca w gminie Zielonki należała do stosunkowo najwyższych (853 zł wobec średnio 664 zł w KrOF), a niższym wyłącznie od gminy Wielka Wieś (924 zł).

Administracja publiczna to obszar pochłaniający dużą część wydatków gminy Zielonki (442 zł per capita), warto przy tym zauważyć, że są one na bardzo wyrównanym poziomie w referencyjnych jednostkach. Przywołać należy inne obszary w obrębie KrOF: gmina Wieliczka osiągnęła zdecydowanie najniższe wydatki w tym zakresie na mieszkańca (237 zł); najwięcej na administrację przeznaczają gmina Niepołomice (554 zł).

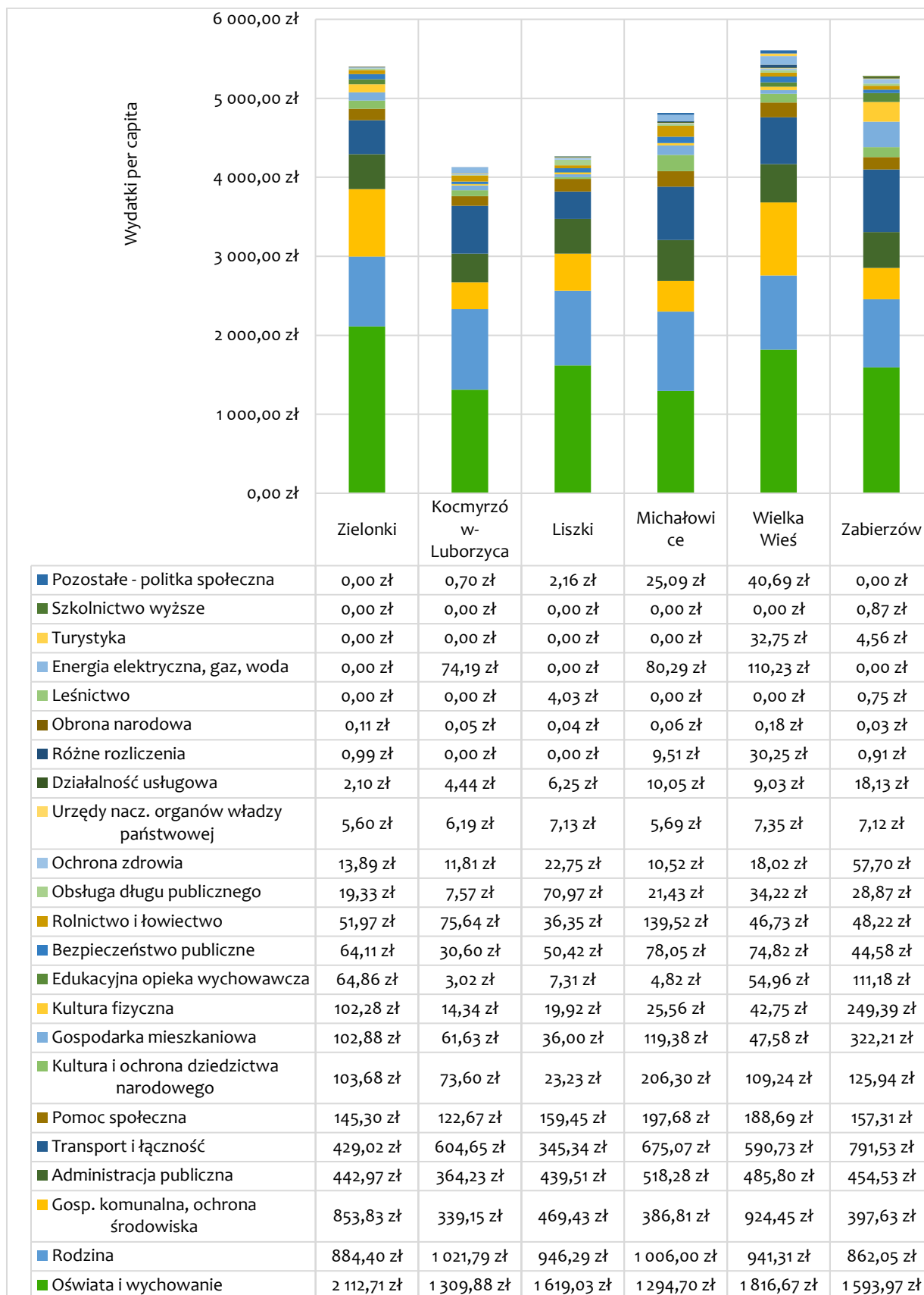
W porównaniu z innymi gminami Zielonki wydaje niewiele na obszar z zakresu transportu i łączności (429 zł) – gmina Zabierzów ponosi tu wydatki blisko dwukrotnie wyższe, a w całym KrOF w czołówce znalazł się Kraków i Świątyniki Górne (pow. 1,2 tys. zł).

Kolejne kategorie budżetowe pochłaniają mniej środków, ale w kilku z nich gmina Zielonki osiąga wartości wyraźnie odmienne od pozostałych jednostek. Dotyczy to wydatków wyższych niż dla większości gmin - m.in. w zakresie kultury fizycznej - ale również wyraźnie niższych, np. dla rolnictwa i łowiectwa czy ochrony zdrowia.

¹⁰⁶ Do czerwca 2019 r. na obsługę kierowano 1,5% dotacji celowej, a od stycznia 2019 r. już 0,85% <https://www.prawo.pl/samorzad/obsługa-500-plus-w-gminach-koszty,433967.html>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 70 Wydatki budżetowe na 1 mieszkańca w 2018 wg klasyfikacji budżetowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RIO Kraków.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Ogółem plany budżetowe zostały zrealizowane na wysokim poziomie – dochody bieżące wykonano w 100,7%, a wydatki bieżące w 94,6%. Rosnące koszty funkcjonowania gminy powodują, że maleje nadwyżka operacyjna, tj. różnica wysokości bieżących dochodów i wydatków. W 2019 r. wyniosła 23,7 mln zł, co oznaczało spadek o blisko 9% w ciągu roku.

W 2019 r. nastąpił dalszy wzrost wydatków bieżących gminy (udział w wydatkach ogółem w 2018 r. wyniósł 67%, w 2019 r. już 72%), zwłaszcza w wyniku zaobserwowanego powyżej wzrostu wydatków w sferze oświaty i gospodarki odpadami. Na podstawie danych za lata 2014-2018 możemy zauważyć, że w gminie Zielonki wydatki na oświatę (20,4%) wzrastały bardziej dynamicznie niż w pozostałych gminach, w tym trzykrotnie szybciej niż w KrOF ogółem (7,2%). Równie wysoki przyrost nastąpił dla gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (19,5%) i był dwukrotnie wyższy od średniej wartości dla aglomeracji (10,5%).

Pozostałą część wydatków obejmowały w największej części wydatki majątkowe (28%), a ich udział wzrósł względem roku poprzedniego. Spodziewany jest dalszy wzrost kosztów utrzymania, który będzie prowadził do dalszego zwiększania się tego rodzaju wydatków.

Wartości dla głównych kategorii dochodów i wydatków gminy Zielonki w 2019 roku (na podstawie informacji o wykonaniu budżetu) zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 40 Struktura dochodów i wydatków gminy Zielonki w 2019 r.

Dochody		Wydatki	
Dochody własne:	24 262 296,48 zł	Wydatki bieżące:	102 071 070,12 zł
w tym PIT:	48 467 995,00 zł	wydatki jednostek budżetowych:	23 662 204,03 zł
w tym CIT:	136 011,32 zł	świadczenia na rzecz osób fizycznych:	30 629 402,22 zł
w tym inne podatki i opłaty:	16 240 918,82 zł	dotacje na zadania bieżące:	15 375 859,29 zł
Dotacje	37 401 015,67 zł	Wydatki majątkowe (inwestycje i zakupy inwestycyjne)	39 172 154,26 zł
Subwencja ogólna i środki na uzupełnienie dochodów	21 625 249,00	w tym wydatki na programy finansowane z udziałem środków zewnętrznych:	941 459,43 zł
Ogółem wykonanie dochodów	145 114 406,98	Ogółem wykonanie wydatków	141 243 224,38 zł

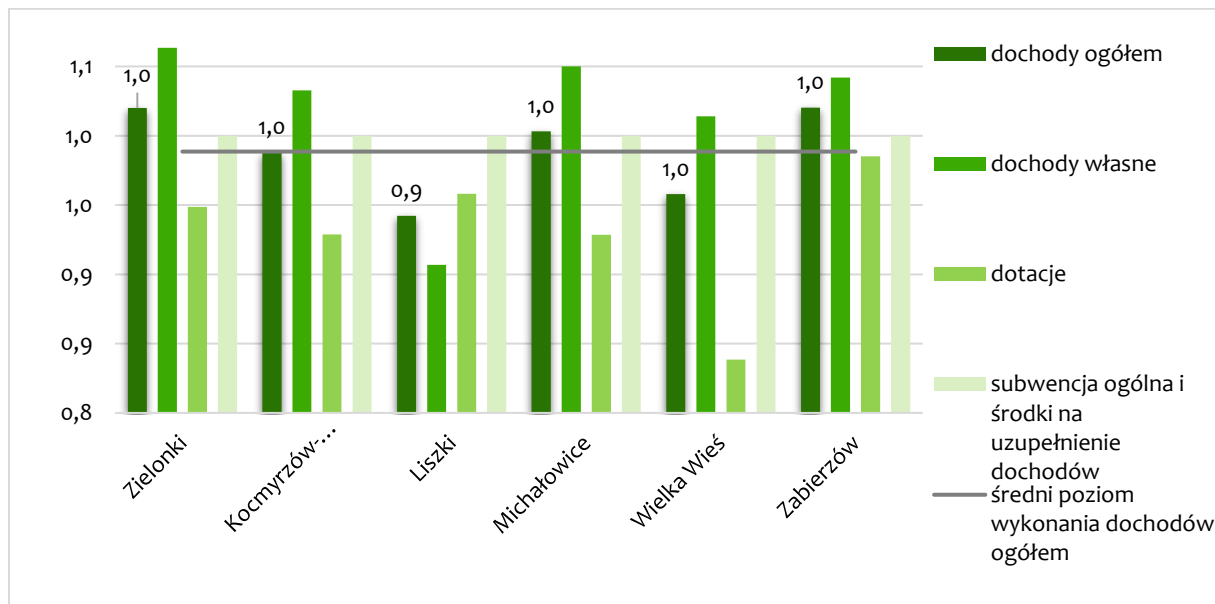
Na podstawie: Informacja o przebiegu wykonania budżetu Gminy Zielonki za rok 2019, Zielonki, marzec 2020.

Ważnym parametrem obrazującym stabilność i płynność budżetu, a jednocześnie świadczącym m.in. o możliwościach inwestowania w rozwój gminy jest stopień wykonania dochodów. Gminę Zielonki na tle pozostałych gmin referencyjnych (średnio 98,9%) cechuje względnie wysoki poziom realizacji planu budżetowego w tym obszarze, osiągający 102%. Najkorzystniej wygląda sytuacja w zakresie dochodów własnych, których wykonanie przekroczyło plan o 6,3%.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

W roku 2019 gmina Zielonki zrealizowała również plan dochodów na poziomie 102%. Przyczyniły się do tego w szczególności wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych, a również dochody własne, w tym zwłaszcza podatki i opłaty lokalne¹⁰⁷.

Wykres 71 Poziom wykonania planowanych dochodów gmin w 2018 roku

Źródło: Na podstawie danych RIO Kraków.

Nieco niższy poziom realizacji planu osiągnięto w przypadku wydatków inwestycyjnych. Z zaplanowanej kwoty 48,3 mln zł wydano łącznie środki w wysokości 39,17 mln zł, tj. 81,03%. Przyczyniły się do tego m.in. problemy z pozyskaniem wykonawców do realizacji nowych przedsięwzięć, które zawarte zostały w rocznym planie budżetowym. Prowadziło to do opóźnienia rozpoczęcia inwestycji, a dodatkowo odroczone w czasie fakturowanie przerobów prac budowlanych sprawiło, że niemożliwa była zapłata za nie w ramach roku rozliczeniowego. Inwestycje zostaną szerzej omówione w dalszej części rozdziału.

Inwestycje

Potencjał rozwojowy obszaru jest silnie związany z podejmowanymi wydatkami majątkowymi. Decyzje podejmowane przez JST mogą wiązać się z redukcją wydatków bieżących lub też pozyskiwaniem zewnętrznego finansowania, m.in. z budżetu Unii Europejskiej. Z drugiej strony – wydatki te mogą stanowić jedną z głównych przyczyn zadłużenia JST. Ostatecznie jednak wysokość realizowanych wydatków majątkowych per capita traktuje się jako miernik poziomu atrakcyjności inwestycyjnej analizowanego obszaru.

Wśród referencyjnych ośrodków najwyższą wartością wydatków majątkowych na mieszkańca za okres 2014-2018 wyróżniała się gmina Wielka Wieś (w 2015 r. wynosił on rekordowe 2 842 zł). Niemniej jednak w samym 2018 r. na pierwsze miejsce zestawienia wysunęła się gmina Zielonki, osiągając wartość 1 790 zł, prawie dwukrotnie przewyższającą średnią dla województwa.

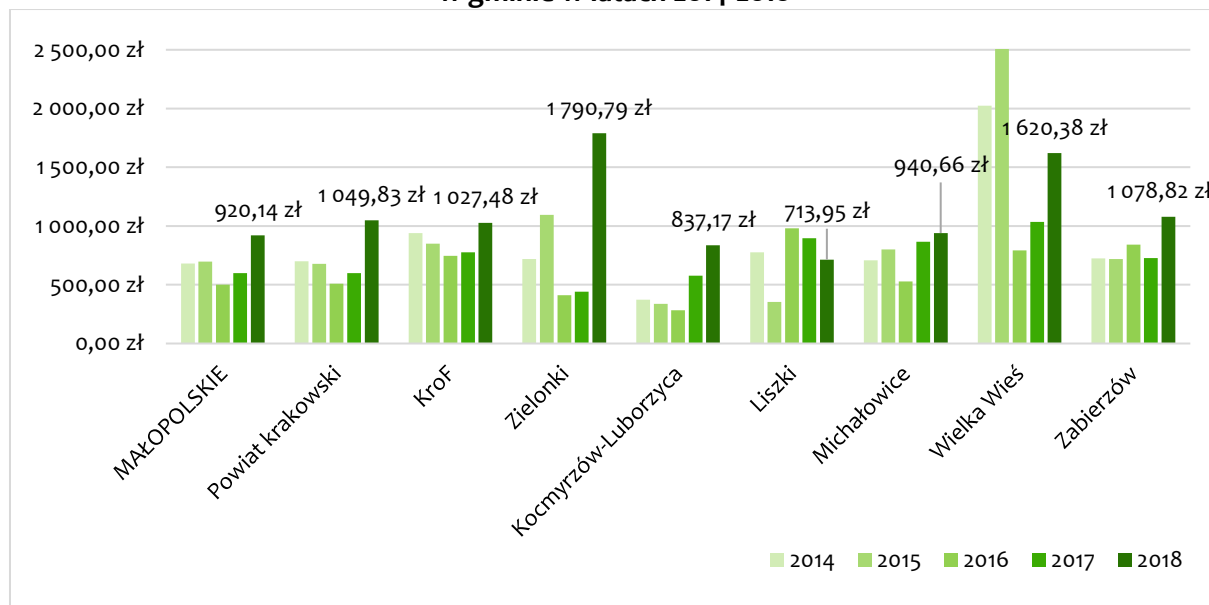
¹⁰⁷ Informacja o przebiegu wykonania budżetu Gminy Zielonki za rok 2019, Zielonki, 2020.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Oznaczało to także znaczną zmianę w strukturze budżetu gminy – w porównaniu z rokiem poprzedzającym był to czterokrotny przyrost.

Wartość wydatków majątkowych w 2019 r. dla gminy Zielonki utrzymała się na podobnym poziomie (39 mln zł łącznie, czyli 1 790 zł / mieszkańca), a główne inwestycje obejmowały m.in. rozbudowę infrastruktury dla uczniów (nowe obiekty dydaktyczne i baseny) czy budowę kanalizacji i wodociągów. Podkreśla się, że nastąpiło to, pomimo rosnących trudności w wyłanianiu wykonawców.

Wykres 72 Aktywność inwestycyjna – wydatki majątkowe na 1 mieszkańca w gminie w latach 2014-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Sytuację dochodową gminy ukazuje również stopień, w jakim w strukturze wydatków ogółem wyróżniają się środki skierowane na inwestycje. Wydatki inwestycyjne wynikają w szczególności z dostępności odpowiednio wysokich wpływów (np. z podatku PIT) pozwalających na zrealizowanie m.in. działań infrastrukturalnych. Rolą władz samorządowych jest odpowiedź na pojawiające się oczekiwania mieszkańców¹⁰⁸. Rozwój ten mogą zapewnić zwłaszcza podejmowane inwestycje¹⁰⁹ – oprócz widocznych rezultatów takich, jak podniesienie standardu życia, są to także zlecenia dla lokalnych firm, wspomagające np. miejscowy rynek budowlany.

Co do zasady w analizowanych jednostkach udział wydatków inwestycyjnych w całości wydatków budżetowych oscylował w granicach 15-20%, jednakże występowały pewne odstępstwa od reguły. **Gmina Zielonki w 2018 roku stała się liderem zestawienia osiągając ponadprzeciętną wartość 33,2%.** Średnio w województwie i na obszarze KrOF udział wydatków inwestycyjnych był dwa razy niższy, a jedyną gminą, która zbliżyła się do tego wyniku była Wielka Wieś (28,2%). Należy jednak zauważyć, że zmiany w tej kategorii wydatków przebiegały wyjątkowo niestabilnie – obie gminy

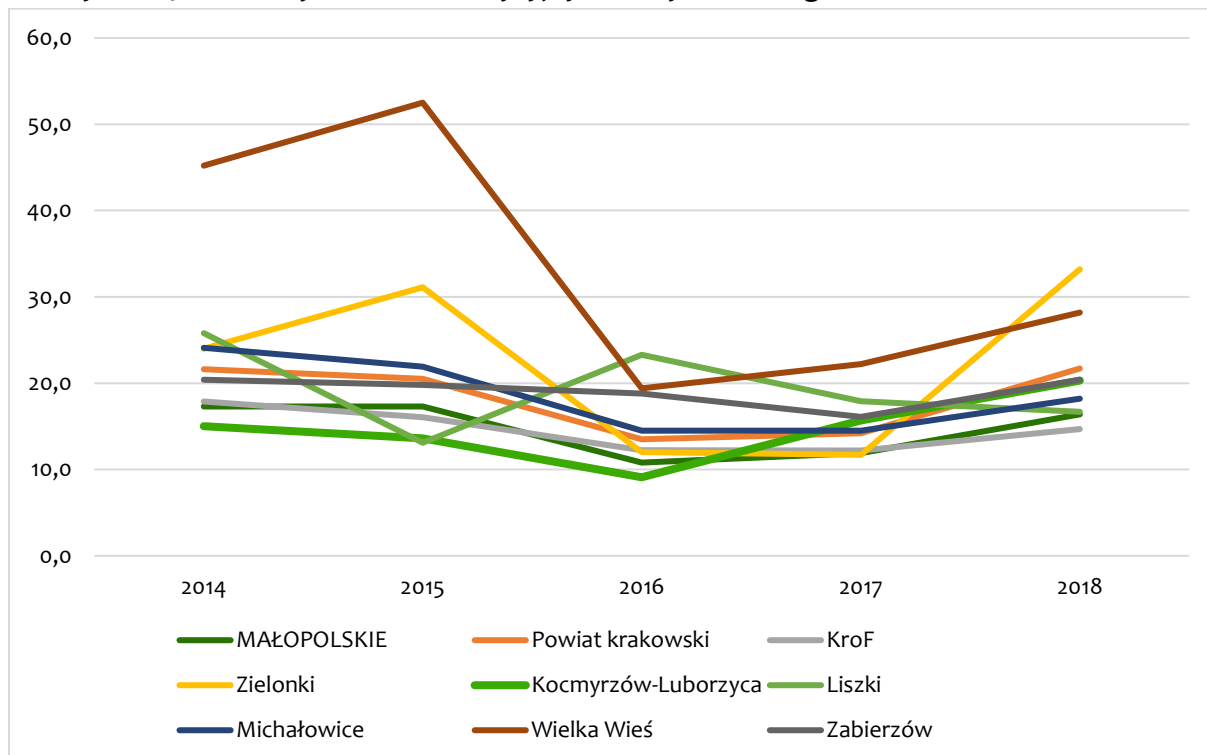
¹⁰⁸ Art. 166.1 Konstytucji RP.

¹⁰⁹ *Jak władze lokalne mogą wspierać przedsiębiorczość*, E. Bończak-Kucharczyk, K.Herbst, K. Chmura, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 1998, dostępne pod adresem: http://poig.parp.gov.pl/files/74/81/93/Lok_R_3.pdf

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

zdecydowanie przodowały już w 2015 r., po czym nastąpił ostry spadek na następne dwa lata. W przypadku pozostałych JST wahania te były znacznie łagodniejsze.

Wykres 73 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w latach 2014-2018 w %

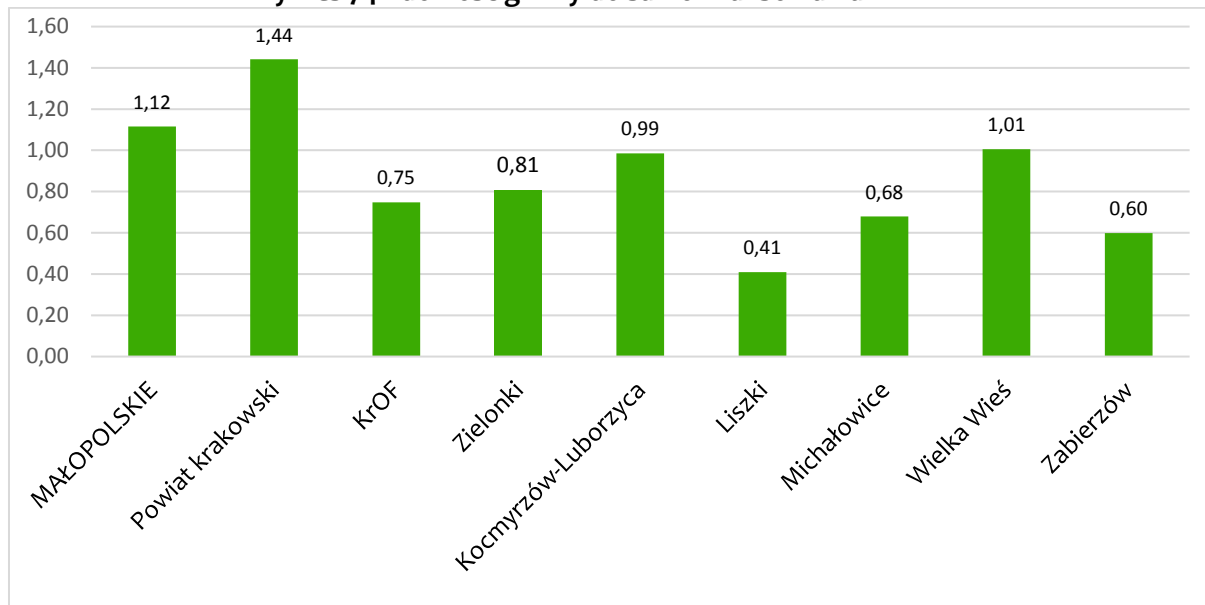
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

W myśl zasady subsydiarności, na podstawie której domniemuje się, że gminy powinny samodzielnie potrafić odpowiedzieć na potrzeby lokalnej społeczności, kluczowy staje się wskaźnik zdolności gmin do samofinansowania. Stanowi on relację iloraz sumy dochodów majątkowych oraz nadwyżki operacyjnej do sumy poniesionych wydatków majątkowych. Wynik daje obraz kondycji budżetu JST. Interpretowanie tego wskaźnika pokazuje, że wraz z jego wzrostem można uznać, że zmniejszyło się ryzyko utraty płynności finansowej gminy.

Gmina Zielonki osiągnęła zdolność do samofinansowania wynoszącą 0,81 w 2018 r. To poziom porównywalny dla całego KrOF, a także przeciętny na tle referencyjnych gmin. Gminę Liszki cechuje zdecydowanie najniższa zdolność (0,4), natomiast gmina Wielka Wieś (1,01) znajduje się w stosunkowo najlepszej sytuacji budżetowej.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Wykres 74 Zdolność gminy do samofinansowania w 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych RIO Kraków.

Środki z Unii Europejskiej w 2019 roku, które wpłynęły do budżetu gminy Zielonki wyniosły 13,2 mln zł. Było to 84,7% założonej kwoty, co w głównej mierze wynikało z opóźnionego zatwierdzenia niektórych wniosków o płatność (m.in. projekty ZIT). Łącznie środki UE stanowiły 9% dochodów gminy.

Udział wydatków na przedsięwzięcia dofinansowane ze środków zewnętrznych w wydatkach inwestycyjnych w gminach wchodzących w skład KrOF był na bardzo zróżnicowanym poziomie. W 2018 roku dla całej metropolii wynosił 30,4%, przy czym w gminie Zabierzów było to jedynie 6,7%, a w gminie Michałowice aż 54,6%. **Gmina Zielonki na tle obszaru wykazała się względnie dobrym rezultatem, kierując na dofinansowane działania ponad 1/3 wydatków inwestycyjnych.** Nominalnie, wśród analizowanych JST, była to także najwyższa wartość, wynosząca blisko 14 mln zł. Dla porównania w drugiej w kolejności gminie Wielka Wieś było to już 5,8 mln zł.

Projekty unijne największą dynamikę osiągnęły między 2016 a 2017 rokiem. Natomiast na koniec 2018 roku całkowita wartość podpisanych umów per capita w gminach KrOF (średnio 8,8 tys. zł na mieszkańca) była na bardzo różnym poziomie. Największą wśród analizowanych gmin wartość umów na realizację programów operacyjnych w wysokości 7,1 tys. zł na mieszkańca osiągnęła gmina Wielka Wieś, natomiast gmina Kocmyrzów-Luborzyca najniższą (2,1 tys. zł). Gmina Zielonki z wynikiem 3,2 tys. zł znalazła się znacznie poniżej przeciętnej wartości dla metropolii i powiatu. Dla całej Polski wartość wszystkich projektów unijnych wyniosła ok. 10 tys. zł na 1 mieszkańca.

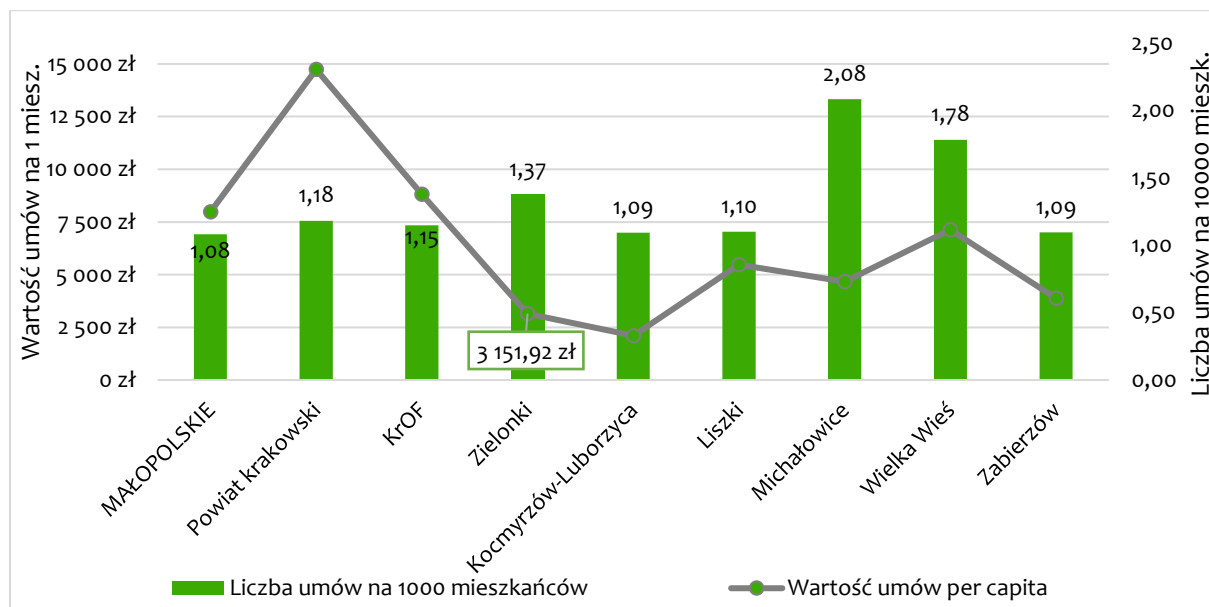
Korzystniejsza sytuacja wygląda w ujęciu nominalnym. **Łączna wartość umów dla gminy Zielonki do końca 2018 roku osiągnęła 71,2 mln zł** (z czego 54,6 mln zł to wydatki kwalifikowane). Znalazła się w ten sposób pośrodku zestawienia, pomiędzy gminą Zabierzów (102 mln zł) a gminą Kocmyrzów-Luborzyca (32 mln zł).

W Gminie Zielonki – według stanu na połowę 2019 roku - było 31 umów / decyzji o dofinansowanie, co było piątym wynikiem wśród gmin KrOF, a zarazem drugim (po Zabierzowie – 41) w grupie

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

analizowanych JST. Oznacza to również, że co 12 przedsięwzięcie ze środków unijnych w powiecie krakowskim (372) było podejmowane w gminie Zielonki. Zdecydowaną większość z inwestycji stanowią te związane z realizacją Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego.

Wykres 75 Całkowita wartość podpisanych umów na realizację projektów unijnych na 1 mieszkańca oraz liczba umów na 1000 mieszkańców w 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Fundusze zewnętrzne są kluczowym czynnikiem napędzającym lokalny rozwój, a za pozyskiwanie środków na największe inwestycje – przede wszystkim infrastrukturalne – odpowiedzialne są władze jednostek samorządu terytorialnego. Często dofinansowania te służą stabilizacji sytuacji budżetowej w obliczu rosnących wydatków i zmian regulacji prawno-finansowych. Przy ograniczonych dochodach zwykle jest to podstawowe źródło finansowania potrzebnych i kosztownych inwestycji gminnych, ale również ponadgminnych. W gminie Zielonki obecność funduszy zewnętrznych jest wykorzystywana w wysokim stopniu.

Poniżej przedstawiono wykaz przedsięwzięć wg stanu na wrzesień 2018 roku. Należy tu jednak nadmienić, że nadal są realizowane inne projekty, w których rozliczenia są w toku lub planowane na 2020 rok lub późniejsze. **Łączna wartość dofinansowania trwających, nierozliczonych projektów wynosiła na koniec 2019 r. 37,8 mln zł¹¹⁰.** Najkosztowniejszym przedsięwzięciem jest "Gospodarka wodno-ściekowa IV etap" prowadzony w ramach PO Infrastruktura i Środowisko, którego całkowita wartość, wraz z dofinansowaniem, wynosi 35 mln zł.

W latach 2007-2018 Gmina Zielonki podjęła się realizacji 26 umów z zewnętrznym dofinansowaniem o łącznej wartości 141,4 mln zł (27% dofinansowania, 38 mln zł – bez inwestycji ZIT). Szczególną rolę odgrywały działania w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, w ramach których dokonano rozbudowy infrastruktury drogowej, pieszo-rowerowej, czy też wprowadzono działania

¹¹⁰ Informacja Urzędu Gminy o planowanym dofinansowaniu z budżetu Unii Europejskiej w ramach perspektywy finansowej 2014-2022.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

na rzecz ograniczania niskiej emisji, w tym także poprawiające efektywność energetyczną budynków użyteczności publicznej.

Wcześniej podejmowane przedsięwzięcia w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich skoncentrowały się zwłaszcza na utworzeniu infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (boiska i place zabaw, m.in. w Woli Zachariaszowskiej, Dziekanowicach, Brzozówce). Jedną z kosztowniejszych inwestycji było utworzenie kanalizacji w zlewniach rzek Prądnik, Bibiczanka i Rozrywka, której wartość wyniosła 42,7 mln zł (51% dofinansowania). Nadal w toku są działania w ramach rozwoju gospodarki wodno-ściekowej (26 mln zł).

Łącznie do czasu aktualizacji danych (10.2018 r.) zrealizowano 26 projekty, w tym:

Tabela 41 Ogólne zestawienie zrealizowanych projektów wg źródeł finansowania od roku 2007 - na podstawie danych na październik 2018 r.

Źródło dofinansowania	Liczba projektów	Całkowita Wartość	Poziom dofinansowania
Zintegrowane Inwestycje Terytorialne	6	43 999 401,18	Bd.
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	6	3 675 025,62	42%
PO Kapitał Ludzki	4	3 376 385,97	85%
PO Infrastruktura i Środowisko	4	83 053 674,90	34%
COMENIUS	2	158 151,20	100%
Swiss Contribution	1	614 951,00	57%
Małopolski Regionalny Program Operacyjny (2007-13)	1	4 565 151,64	69%
PO Wiedza Edukacja Rozwój	1	1 399 800,00	78%
RPO Województwa Małopolskiego	1	524 116,10	79%
łącznie		141 366 657,61	27%

Źródło: Na podstawie danych UG Zielonki.

Trwające obecnie działania w ramach perspektywy finansowej 2014-2022 obejmują przede wszystkim przedsięwzięcia infrastrukturalne w gospodarce wodno-ściekowej oraz mniejsze projekty realizowane w ramach RPO Województwa Małopolskiego oraz ze środków Lokalnej Grupy Działania. Wykonano je, do grudnia 2019 r., na poziomie 13,2 mln zł z docelowych 37,8 mln zł (całkowita wartość).

Nowe inwestycje publiczne to element sprzyjający nie tylko podnoszeniu jakości życia mieszkańców, ale także poprawiający uwarunkowania dla rozwoju przedsiębiorczości czy budujący przyjazny wizerunek obszaru dla każdego z jego użytkowników. Na te działania składa się zwykle budowa lub modernizacja istniejącej infrastruktury. Poczynione inwestycje to zwykle główny czynnik przyciągający zewnętrznych inwestorów, koło zamachowe dla miejscowego rynku budowlanego, ale także element polityki społecznej i środowiskowej: pozwala niwelować bezrobocie, zwiększać komfort życia (parki, chodniki), a także wspierać poprawę stanu środowiska¹¹¹.

¹¹¹ „Jak władze lokalne mogą wspierać przedsiębiorczość” E.Bończak-Kucharczyk, K.Herbst, K.Chmura, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 1998
<https://poig.parp.gov.pl/files/74/81/93/Lokalne.pdf>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

W grudniu 2019 r. dokonano aktualizacji Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Zielonki¹¹², w której wyróżniono już realizowane albo planowane w perspektywie 2-3 lat przedsięwzięcia, które ujęto jako budżetowe wydatki majątkowe. WPF został przygotowany w 2016 r. i jest na bieżąco zmieniany w oparciu o pojawiające się potrzeby, jak również nowe źródła finansowania, z których gmina może korzystać. Obecne zestawienie inwestycji obejmuje perspektywę do roku 2025 (dla większości zadań do roku 2022).

Większość planów inwestycyjnych jest związanych z modernizacją infrastruktury drogowej, w tym m.in. z budową obwodnicy Zielonek, ale także obejmują one bieżące naprawy i utrzymanie dróg. Strategiczne znaczenie mają także, wspomniane wcześniej, wydatki na gospodarkę wodno-ściekową, jak również budowa nowych obiektów szkolnych i sportowych, w tym m.in. szkoły w Przybysławicach, Biblioteki w Zielonkach czy siedziby OSP Bosutów. Jak w większości gmin KrOF, duży nacisk kładzie się na programy ograniczania niskiej emisji – gmina Zielonki przewiduje znaczne środki (ok. 7 mln zł) na jego realizację.

Poniżej wylistowane zostały wszystkie przedsięwzięcia zaplanowane w zaktualizowanej Wieloletniej Prognozie Finansowej:

Tabela 42 Planowane inwestycje gminy Zielonki w latach 2019-2025 zawarte w Wieloletniej Perspektywie Finansowej

Nazwa inwestycji i podmiot odpowiedzialny	Realizacja do roku	Całkowita wartość [w zł]	
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej			
Projekt RPO WM pn. "Mały krok do szczęścia" - Aktywizacja społeczno- zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	2021	982 000,00	
Gminny Zespół Ekonomiczno- Administracyjny Szkół w Zielonkach			
Projekt RPO WM pn."Wczesne wykrywanie wad rozwojowych w zakresie zaburzeń słuchu i wad wymowy u dzieci w gminie Zielonki"	2021	204 866,00	
Urząd Gminy Zielonki			
Odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z terenu gminy	2021	26 325 000,00	
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne Gminy Zielonki - wykonanie zmiany 44 planów, nowego planu oraz studium		900 000,00	
Konserwacja oświetlenia ulicznego - konserwacja oświetlenia ulicznego o podwyższonym standardzie		1 185 000,00	
Projekt i budowa szkoły w Przybysławicach- obwód szkolny Korzkiew		38 751 603,30	
Zagospodarowanie terenu sportu, rekreacji i usług publicznych na działkach nr 1507 i 1508 w Zielonkach wraz z budową budynku wielofunkcyjnego dla Os. Łokietka		2 264 405,00	
Projekty dróg gminnych		1 600 000,00	
Dofinansowanie do projektu budowy wiaduktu nad torami, łączącego ul. Powstańców w Krakowie z drogą powiatową nr 2156K w miejscowościach Batowice i Dziekanowice wraz z przebudową przyległego układu drogowego		2 000 000,00	
Budowa zachodniej obwodnicy Zielonek w ciągu drogi wojewódzkiej		500 000,00	
Projekt ZIT nr 49 "ograniczenie niskiej emisji w Gminie Zielonki" - realizacja działań ujętych w planie gospodarki niskoemisyjnej		2022	6 766 768,00
Projekt POIiŚ Gospodarka wodno-ściekowa IV etap			35 062 498,26

¹¹² Zał. Nr 2 do Uchwały Nr XIII/108/2019 Rady Gminy Zielonki z dnia 19.12.2019 r.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Remont cząstkowy nawierzchni dróg gminnych		2 300 000,00
Zimowe utrzymanie dróg gminnych		3 700 000,00
Budowa ciągu pieszego w miejscowościach Garliczka-Owczary		2 570 000,00
Projekt i budowa budynku OSP Bosutów		2 260 280,01
Projekt i budowa budynku Biblioteki i Izby Regionalnej w Zielonkach		2 000 000,00
Dofinansowanie do letniego i zimowego utrzymania odcinków chodników zlokalizowanych w ciągu drogi wojewódzkiej nr 794	2024	26 560,00
Plan gospodarki niskoemisyjnej - działania bieżące związane z obsługą projektu OZE, wymianą pieców(ZIT), edukacją oraz przygotowaniem dokumentacji w zakresie termomodernizacji budynków, a także realizacją zadań wynikających z programu	2025	341 401,27
Łącznie: 129 740 381,84		

Na podstawie: Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr XIII/108/2019 Rady Gminy Zielonki z dnia 19.12.2019 r.

Rangę gminy Zielonki wzmacniają liczne wyróżnienia i nagrody uzyskiwane w ogólnopolskich konkursach i zajmowane w nich wysokie pozycje. Docenia się w nich sprawność działania samorządu, standard życia, zarządzanie finansami czy efektywność podejmowanych inwestycji. Wśród głównych osiągnięć w ostatnich latach należy wyróżnić:

- Na 1200 gmin wiejskich znalazła się **na 370. miejscu w rankingu wydatków inwestycyjnych** za lata 2016-2018 opracowanym przez Pismo Samorządu Terytorialnego „Wspólnota”. Pozwoliły na to średnie wydatki na mieszkańca wynoszące w tym okresie 880 zł. To także spory awans względem roku poprzedniego – gmina Zielonki w rankingu za 2015-2017 zajmowała 425. miejsce.
- W drugim rankingu przygotowanym przez „Wspólnotę” – **rankingu zamożności samorządów** – gmina Zielonki od 2010 r. dynamicznie przesuwa się w kierunku pierwszej 100. Jeszcze w 2012 r. zajmowała 451. miejsce, jednak w najnowszym zestawieniu jest pozycjonowana na **113. miejscu** (w przeciwieństwie np. do gminy Zabierzów, która odnotowała spadek z 88. na 139. miejsce w ciągu roku). Przy konstruowaniu rankingu wzięto pod uwagę dochody własne gmin i otrzymane subwencje (po odliczeniu dotacji celowych), które przeliczono na liczbę mieszkańców. Dla gminy Zielonki wartość ta wyniosła 3903,09 zł.
- W rankingu sprawności instytucjonalnej gmin (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski¹¹³) przeanalizowano gotowość urzędów gmin do budowania partnerskich relacji, zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i społecznym. W badaniu, z wykorzystaniem ankiety, zweryfikowano umiejętność formułowania celów, partycypacji ze społecznością, a przy tym sprawność podejmowania decyzji. Sprawdzono 5 głównych obszarów funkcjonowania gminy: gospodarczo-przestrzenny, finansowy, administracyjny, kadrowy, a także kulturalno-oświatowy. **Ze wskaźnikiem sprawności wynoszącym 0,366, gmina Zielonki zajęła wysokie 12. miejsce w województwie małopolskim**, a 179. w całym kraju. W badaniu ujęto 1220 gmin.
- W Rankingu Samorządów „Rzeczypospolitej”:

¹¹³ „Raport z wykonania projektu badawczego Sprawność instytucjonalna vs. lokalny rozwój gospodarczy – czynniki kształtujące i interakcje” R. Marks-Bielska, W. Lizińska, K. Babuchowska, M. Wojarska, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyn 2017, www.uwm.edu.pl/konferencjapkgir/pliki/raport_z_projektu.pdf.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

- 8. miejsce (na 1548 gmin wiejskich) w 2018 roku,
- 2. miejsce i wyróżnienie z tytułem Najbardziej Innowacyjnej Gminy Wiejskiej za rok 2017 (szczególnie podkreślono wprowadzenie monitoringu jakości powietrza),
- 1. miejsce (na 1559 gmin wiejskich) w rankingu w 2016 r.,
- 1. miejsce (na 1566 gmin wiejskich) w rankingu w 2015 roku,
- 3. miejsce (na 1576 gmin wiejskich) w rankingu Najlepszych Samorządów X-lecia,
- II miejsce w „Rankingu samorządów – miejsca sprzyjające edukacji 2017” organizowanym przez Fundację Naukową Evidence Institute – kategoria gmin 20-100 tys. mieszkańców,
- Ranking „Perły Samorządu” dziennika „Puls Biznesu” przedstawia – w oparciu o dane ilościowe i jakościowe (w tym bezpośrednie rozmowy z władzami) - ocenę gmin oraz lokalnych władz w 4 kategoriach: sprawności strategicznej, sprawności operacyjnej, wsparcia potencjału społecznego, a także jakość życia. W roku 2017 r. gmina Zielonki zajęła w nim 5. miejsce.
- „Ranking Gmin Małopolski”¹¹⁴:
 - 5. miejsce w 2017 roku,
 - 4. miejsce za lata 2015-2016,
- Inne wyróżnienia:
 - Nagroda EkoLider Województwa Małopolskiego w kategorii ochrona wód i gospodarka wodno-ściekowa za rok 2016 (przyznana przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie),
 - „Wzorowa Gmina” w kategorii „Inwestycje” za 2016 rok (przyznana przez Europa Press Media; konkurs pod patronatem Marszałka Województwa Małopolskiego i Wojewody Małopolskiego),
 - Samorządowy Lider Edukacji przyznany przez Fundację Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego w 2014 roku.

¹¹⁴ Ranking opracowany przez Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji we współpracy z Urzędem Statystycznym w Krakowie, <http://mistia.org.pl/ranking-gmin/>.

ANALIZA OTOCZENIA - PESTEL

Wprowadzenie

Analiza PESTEL dotyczy otoczenia zewnętrznego, składającego się z zewnętrznych czynników wpływających na sytuację danej jednostki. W celu wykonania takiej analizy, otoczenie takiego podmiotu dzieli się na sześć podstawowych grupy czynników:

1.	Polityczne (Political),
2.	Ekonomiczne (Economic),
3.	Społeczne (Social),
4.	Technologiczne (Technological),
5.	Środowiskowe (Enviromental),
6.	Prawne (Legal).

Analizy otoczenia zewnętrznego dokonuje się w celu zidentyfikowania i opisanie trendów, procesów, mód i zjawisk, które mogą okazać się istotne dla sytuacji danej jednostki i jej rozwoju, czy też stanowią szanse i zagrożenia.

Gmina Zielonki ze względu na swoją lokalizację, funkcjonowanie w strukturze administracji samorządowej czy też powiązania z innymi jednostkami/obszarami, znajduje się w polu oddziaływania wielu czynników, obejmujących wszystkie 6 grup wymienionych powyżej. Dlatego w ramach niniejszej diagnozy dokonano analizy PESTEL w oparciu o materiały źródłowe takie, jak:

- Dokumenty strategiczno-diagnostyczne sporządzone na szczeblu państwowym, regionalnym i lokalnym, oraz powiązane z nimi opracowania, w tym m.in.:
 - Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030,
 - Badanie śródkresowe skuteczności realizacji Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020,
 - Strategię ZIT dla Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego,
 - Strategie rozwoju wybranych miast polskich (m.in. Warszawa, Gdynia, Kraków),
- Projektowane dokumenty strategiczno-diagnostyczne w perspektywie od 2020 roku, w tym projekt Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego 2030,
- Raporty, opracowania naukowe i publikacje,
- Artykuły internetowe oraz zawartość stron internetowych.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Na przełomie lat 2019-2020 dotychczasowy porządek społeczno-gospodarczy uległ załamaniu w wyniku rozwoju pandemii COVID-19. Wyzwanie epidemiologiczne dotknęło wszystkie zakątki Ziemi, prowadząc do nasilenia dotychczas obserwowanych przesłanek globalnego kryzysu. W ostatnich dziesięcioleciach nie miała jednak miejsca podobna sytuacja, która pozwoliłaby określić możliwe skutki tego zjawiska w krótkim i długim okresie.

Pomimo, że w społeczeństwie dominują nastroje niepewności i obaw przed dalszą destabilizacją sytuacji¹¹⁵, w niniejszej analizie podjęto próbę wyróżnienia spodziewanych rezultatów pandemii dla wybranych trendów. Przejawem trudności w ocenie możliwego przebiegu zdarzeń są modyfikacje prognoz dokonywanych przez banki¹¹⁶, które zwykle stanowią wiarygodne, pokazujące pełen obraz źródło informacji o kondycji rynku. W większości krajów wprowadzane są obostrzenia mające zapobiegać eskalacji pandemii, równocześnie przyczyniające się do załamania rynku gospodarczego, przejawiającego się w reedukacji etatów, obniżaniu wynagrodzeń, czy w spadku konsumpcji (zauważalny m.in. w spadającym wskaźniku ufności konsumenckiej WWUK¹¹⁷).

Branża turystyczna i rynek podróży zagranicznych (w tym służbowych) zostały wstrzymane wraz z zamknięciem granic państwowych. Ograniczenia dotyczą wydarzenia sportowe, biznesowe, rozrywkowe – wiele z nich musiało zostać przeniesionych na inny termin lub są odwołane. Kryzys dotyka wiele obszarów działalności, w sposób mniej lub bardziej bezpośredni, na co wpływają liczne powiązania biznesowe i społeczne na rynku (wzajemne świadczenie dostaw i usług pomiędzy firmami). W związku z powyższym zakłada się, że całościowy wpływ pandemii na Polskę i świat będzie znaczący i należy spodziewać się, że wiele zachowań i standardów powstałych w jej trakcie (np. większa dbałość o wzajemne bezpieczeństwo, digitalizacja) zostanie utrzymanych długo po jej zakończeniu. W tej diagnozie bazowano na danych i prognozach dostępnych na koniec kwietnia 2020 roku.

Czynniki polityczne

Wzmacnianie spójności terytorialnej i partnerskiej współpracy jako pierwszoplanowy aspekt prowadzenia samorządowych polityk rozwoju

Spójność terytorialna to zagadnienie zyskujące na znaczeniu w prowadzonych politykach publicznych w Polsce oraz pozostałych krajach członkowskich Unii Europejskiej. Wyraża się ona w tworzeniu nowych instrumentów prowadzenia dialogu w wymiarze lokalnym, jak również ponadlokalnym, w tym pomiędzy szczeblem samorządowym i rządowym. W ujęciu aglomeracyjnym / metropolitalnym ogromne znacznie dla zachowania spójności terytorialnej mają miejskie obszary funkcjonalne (MOF), które służą prowadzeniu kompleksowych działań w ramach stref oddziaływania największych miast i pozwalające na uporządkowanie wzajemnych powiązań gospodarczych, przestrzennych i społecznych. Współpraca w ramach MOF, takich jak Krakowski Obszar Funkcjonalny, pozwala m.in. na realizację działań związanych z poprawą dostępności transportowej, przez co jednak **coraz bardziej zacierają się granice między miastami (Kraków) i obszarami wiejskimi (Zielonki, Zabierzów, Michałowice itd.)**. Jest to szczególnie wyraźne w

¹¹⁵<https://www.rmfm24.pl/raporty/raport-koronawirus-z-chin/najnowsze-fakty/news-koronawirus-w-europie-panika-we-wloszech-niepokoj-w-niemczech,nld,4388930>

¹¹⁶<https://www.money.pl/gospodarka/recesja-coraz-glebsza-mbank-rewiduje-prognozy-na-2020-rok-6495479398455425a.html>

¹¹⁷<https://businessinsider.com.pl/finanse/makroekonomia/nastroje-konsumentow-w-marcu-2020-r-podczas-koronawirusa-gus/gow4p6m>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

gminach graniczących z miastami, w których typowa dla wsi funkcja rolnicza traci na znaczeniu, co podkreśla się np. w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.

Współpraca między jednostkami samorządu terytorialnego – umożliwiającą analizę powiązań funkcjonalnych i posiadanych wspólnych przewag konkurencyjnych – oraz płynące z niej korzyści są podkreślane w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju. Dokumenty te wskazują potrzebę wzmocnienia oddolnych mechanizmów, jednakże równolegle ważne staje się rozwijanie układów ponadlokalnych – co pokazują realizowane programy, m.in. Partnerska Inicjatywa Miast czy ZIT PLUS.

Skupienie na wzmocnieniu roli modelu polaryzacyjno-dyfuzyjnego w prowadzeniu polityk rozwojowych (tzw. terytorializacja) ma swój wyraz w dedykowanych programach wspieranych z funduszy europejskich, jak np. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), a również Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). Dla gmin, będących członkami KrOF, w tym także gminy Zielonki, wynika z tego potrzeba kontynuacji poszukiwania wspólnych obszarów rozwoju z uwzględnieniem istniejących powiązań funkcjonalnych. To także struktura pozwalająca ośrodkom wzajemnie wspierać się w obliczu niższej zdolności poszczególnych samorządów do podejmowania samodzielnych inicjatyw np. w wyniku ograniczeń budżetowych.

Niekorzystne zmiany w sferze budżetów jednostek samorządu terytorialnego – efekt nowelizacji prawnych i podatkowych oraz delegowania dodatkowych obowiązków.

Na przestrzeni ostatnich lat nastąpił szereg zmian przepisów prawnych związanych głównie z wprowadzaniem nowych rozwiązań w politykach publicznych – zwłaszcza społecznych (m.in. redystrybucja środków w Programie Rodzina 500+). W ich wyniku wyraźnie wzrosło obciążenie budżetów samorządowych, a także wpłynęło to na organizację pracy urzędów. Ponadto podniesienie pensji minimalnej wiązało się z obniżeniem stawki podatku PIT w I grupie podatkowej (z 18% na 17%), a od jesieni 2019 r. pracujący w wieku poniżej 26 lat są zwolnieni z płacenia tego podatku. Sprawia to, że dochody dla gmin z tego tytułu zmalały.

Wraz z rosnącą rolą działań ograniczających niską emisją, takich jak Program ochrony powietrza dla Małopolski, co **dla Gminy Zielonki może oznaczać w najbliższych latach konieczność przeznaczenia 1% dochodów budżetowych na wymianę kotłów oraz termomodernizację**¹¹⁸.

Dodatkowo reforma szkolnictwa przeprowadzona w 2017 roku nadal oddziałuje na kształt budżetu Gminy, co jest związane ze zgłaszaną przez JST nieadekwatnością wysokości subwencji oświatowej do rzeczywiście ponoszonych wydatków¹¹⁹. **Problem dostrzega się także w gminie Zielonki, w której zbyt niska kwota subwencji zmusza urząd do ponoszenia dodatkowych wydatków na szkolnictwo ze środków własnych** (21 mln zł subwencji, 47 mln zł wydatków).

Powyższe zmiany to niektóre z czynników prowadzących do trudności związanych z zachowaniem płynności finansowej samorządów. Dla władz oznacza to potrzebę szukania oszczędności, niestandardowych źródeł finansowania czy też redukcji i wstrzymywania wydatków na inwestycje.

Skala wyzwania jest spotęgowana przez rozwój pandemii COVID-19 i związanych z nią obostrzeń. Wg stanu na kwiecień 2020 r. długookresowe konsekwencje tej sytuacji nie były jeszcze znane. W

¹¹⁸ Rekomendacja wynikająca z konsultacji samorządowych prowadzonych w 2020 roku, <https://www.malopolska.pl/aktualnosci/srodowisko/nowy-program-ochrony-powietrza>

¹¹⁹ <https://www.prawo.pl/oswiata/skutki-reformy-oswiatowej-rpo-zebral-opinie-samorzadowcow,422713.html>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

prorowadzonych prognozach przeważają pesymistyczne scenariusze. W opinii Związku Gmin Wiejskich RP spodziewana jest zapaść funkcjonowania działalności gospodarczych, które odprowadzają do budżetów samorządowych podatki i inne lokalne opłaty. Połączenie spadku dochodu z tych źródeł, z obecną, już niekorzystną kondycją budżetów, powoduje konieczność uruchomienia i/lub wzmocnienia rządowych instrumentów wsparcia¹²⁰. To warunek utrzymania ciągłości zapewniania podstawowych usług publicznych. Niestety, w obliczu pogłębiania kryzysu, nie wyklucza się obniżki wynagrodzeń lub zmniejszenia liczby pracowników urzędów¹²¹.

Pogłębianie się konfliktu pomiędzy partiami politycznymi oddziałującego na relacje wewnątrz administracji samorządowej oraz między poziomem lokalnym a rządowym

Funkcjonowanie kilku dominujących stronnictw politycznych w Polsce jest ściśle powiązane z postępującą polaryzacją społeczeństwa. W rezultacie wpływa to nie tylko na kształt decyzji podejmowanych na szczeblu krajowym, lecz także prowadzi do sporów decyzyjnych pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, ale również terenową administracją rządową (zwłaszcza urzędy wojewódzkie) a lokalnymi samorządami. Ma to charakter wzajemnej rywalizacji, w której stosuje się istniejące rozwiązania prawne, m.in. pozwalające na blokowanie działań i podważanie decyzji samorządów. Przykładem stosowania takiej taktyki jest unieważnianie uchwał podejmowanych przez rady gmin¹²² lub ograniczanie możliwości pozyskania zewnętrznych środków finansowych¹²³). Krajowe strategie wskazują na niezbędną umacnianie partnerskich stosunków i współpracy wewnątrz administracji, wobec czego jednym z istotnych wyzwań dla przedstawicieli publicznych instytucji będzie w nadchodzących latach urzeczywistnienie postulowanego modelu współzarządzania i niwelowania przejawów konkurencji motywowanej wyłącznie względami politycznymi. **Dla Gminy Zielonki będzie to miało szczególne znaczenie w odniesieniu do relacji z gminami KrOF - zwłaszcza Krakowem** - ale również pozostałymi jednostkami administracji publicznej funkcjonującymi na terenie powiatu krakowskiego i województwa małopolskiego.

Prace nad wizją nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej od 2021 do 2027 roku prowadzone pod presją zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych

Od chwili dołączenia Polski do Unii Europejskiej, fundusze europejskie niejednokrotnie przyczyniały się do przyśpieszenia poprawy sytuacji w wielu sferach życia Polaków¹²⁴. Nowa perspektywa zakłada niższe niż dotychczas środki finansowe, pomimo to będą one wciąż strategicznym elementem polskiej polityki spójności, także w ujęciu ponadnarodowym.

Jeszcze do początku 2020 roku Komisja Europejska podkreślała potrzebę utrzymania obszarów rozwojowych¹²⁵ zawartych w dotychczasowych programach (m.in. spójność, środowisko, jednolity rynek, innowacje, technologie cyfrowe, migracja, bezpieczeństwo, współpraca międzynarodowa).

¹²⁰ <https://samorząd.pap.pl/kategoria/aktualnosci/apel-gmin-wiejskich-do-rzadu-wsrod-pomyslow-pakiet-oslonowy-i-komisarz>

¹²¹ <https://samorząd.pap.pl/kategoria/aktualnosci/niktore-samorzady-juz-dzis-nie-wykluczaja-zwolnien-i-ciec-w-funduszach>

¹²² <https://www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-spoleczenstwo/wojewoda-malopolski-uniewaznil-piec-kolejnych-uchwal-krakowskich-radnych,134514.html>

¹²³ <https://gazetakrakowska.pl/oswiecim-wywalczyl-pieniadze-na-park-pokoju-za-dwa-lata-powinien-byc-gotowy/ar/c3-14405135>

¹²⁴ <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/fundusze-unijne-przynosza-efekty.html>

¹²⁵ https://ec.europa.eu/commission/future-europe/eu-budget-future_pl

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

W chwili opracowania tej analizy na pierwszy plan wysuwa się konieczność opracowania budżetu w formule nowego Planu Marschalla¹²⁶ - pomysł zainicjowany na szczeblu Komisji Europejskiej. Miałyby to stanowić środek zaradczy na objawy i skutki kryzysu wynikającego z rozprzestrzenienia się pandemii COVID-19 i spowodowanego przez nią „zamrożenia” gospodarki. W nowej perspektywie finansowej większy nacisk miałby zostać położony na wsparcie przedsiębiorstw, np. przez tzw. mechanizm SURE polegający na wprowadzeniu dopłat zapobiegających zwolnieniom i utracie dochodów. Wyzwaniem pozostaje zachowanie w takim budżecie pozostałych, wyżej wymienionych priorytetów, które miałyby pozostać niezmienione.

Należy jednak zaznaczyć, że kształt perspektywy 2021-2027 będzie także związany z wynikiem prowadzonej debaty o przestrzeganiu zasady praworządności. To, wraz z powyższymi czynnikami, kolejny element prowadzący do wydłużenia negocjacji budżetowych i pogłębiający niepewność finalnego kształtu finansów UE na kolejne lata¹²⁷. Powyższe wyzwania są analogiczne dla innych źródeł finansowania, jak fundusze norweskie czy Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego¹²⁸. **Ostateczna forma budżetu będzie miała znaczenie również dla jednostek samorządu terytorialnego, takich jak Gmina Zielonki, często korzystających z możliwości pozyskania dofinansowania na projekty i inwestycje.**

Czynniki ekonomiczne

Początek kryzysu gospodarczego

Prowadzone do końca 2019 roku analizy gospodarcze sygnalizowały obecność globalnych i krajowych przesłanek załamania rynku. Zauważono przyśpieszenie inflacji (4,7% w styczniu 2020 r. wobec 1% na początku 2019 r.), której spodziewało się 9 na 10 Polaków (na podstawie badania SGH za IV kwartał 2019 r.)¹²⁹. Sytuacja w polityce międzynarodowej sprzyjała nasileniu niekorzystnych nastrojów: niepewna sytuacja w krajach Bliskiego Wschodu czy ryzyko podniesienia cen paliw. Obawiano się, że wynikające z tego wyższe koszty transportu i logistyki doprowadzą do załamania gospodarki.

Wbrew symulacjom, prognozom i spekulacjom, powodem kryzysu, który rozpoczął się wczesną wiosną 2020 r. były zmiany spowodowane pandemią COVID-19, określanej jako tzw. „czarny łabędź”, czyli niespodziewane, rzadkie zjawisko, istotnie wpływające na dotychczasową sytuację. Wyzwania z tym związane były nie do przewidzenia. W styczniu Międzynarodowy Fundusz Walutowy prezentował dane wskazujące na coraz lepszą kondycję rynku, a już w marcu zgłaszał recesję gorszą niż ta, która miała miejsce podczas kryzysu w 2009 roku¹³⁰. Jeszcze w lutym ekonomiści nie dostrzegali większego ryzyka związanego z obecnością koronawirusa

¹²⁶http://pie.net.pl/wp-content/uploads/2020/04/Miesiecznik-Makroekonomiczny_3-2020.pdf

¹²⁷<https://www.euractiv.pl/section/institucje-ue/news/charles-michel-zaprezentowal-kompromisowy-projekt-unijnego-budzetu/>

¹²⁸<https://www.rp.pl/Prawo/302289955-Ministerstwo-Sprawiedliwosci-nie-dostanie-300-mln-zl-z-Funduszy-Norweskich.html>

¹²⁹<http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KAE/struktura/IRG/publikacje/Documents/IRG%20SGH%20Badanie%20okresowe%20IV%20kw%202019.pdf>

¹³⁰ <https://www.forbes.pl/gospodarka/koronawirus-spadek-pkb-w-niemczech-odczuje-gospodarka-polski/odsfyjn>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

(tylko 3% uważało, że wpłynie on na globalne PKB; w badaniu Focus Economics), natomiast na przełomie marca/kwietnia nikt nie miał wątpliwości o negatywnych skutkach pandemii.

Obecnie to, w jaki sposób utrzymujące się obostrzenia - osłabiające zagrożenie rozwoju pandemii - wpłyną na gospodarkę, wciąż pozostaje niemożliwe do oszacowania. Spodziewany jest znaczny spadek PKB (o ok. 5% w Polsce za cały 2020 r.), wzrost liczby bezrobotnych (określa się, że ponad 4 mln osób w Polsce jest zatrudnionych w branżach zagrożonych skutkami restrykcji), pojawianie się masowych zwolnień i bankructw firm. COVID-19, już od wczesnego stadium rozprzestrzenienia, najbardziej dawał się we znaki rynkowi międzynarodowemu: obecnie doprowadziło to do wstrzymania łańcuchów dostaw oraz eksportu i importu. Określa się, że głównymi polskimi branżami eksportowymi są przemysł tytoniowy, meblarski, samochodowy, z kolei w imporcie znaczenie ma przemysł odzieżowy, elektroniczny czy farmaceutyczny – są to obszary najmocniej narażone. Utrzymywanie się obecnych uwarunkowań będzie powodowało dalsze osłabianie się złotego, a także wahania giełdowe.

Dla Gminy Zielonki m.in. oznacza to, że należy spodziewać się przeobrażenia struktury lokalnej gospodarki, wraz z ryzykiem znacznego wzrostu stopy bezrobocia, a również determinuje to potrzebę dokonania rewizji alokacji środków budżetowych, ze szczególnym naciskiem na poszukiwanie oszczędności.

Dynamiczne przekształcenia rynku pracy – od „rynku pracownika” do ryzyka powrotu problemu bezrobocia

Od ostatnim dziesięcioleciu stopa bezrobocia w Polsce regularnie malała¹³¹. Jeszcze na początku 2014 roku wynosiła 8,5 %, a wczesną wiosną 2020 r. osiągnęła 5,5%. Wraz z przeobrażaniem się polskiego rynku pracy następują istotne zmiany w całej gospodarce¹³². Dotychczasowy ich kierunek wskazywał, że realne było zbliżenie się do stopy bezrobocia naturalnego, wynoszącej między 2% a 5% - określanej jako stan, w którym zatrudnienia nie mają w głównej mierze osoby bezrobotne dobrowolnie (**w Gminie Zielonki udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym od 2017 r. wynosił poniżej 2%**). Przed nasileniem się ograniczeń wynikających z pandemii COVID-19 wskazywano (m.in. w KPZK 2030¹³³), że malejące zasoby ludzi gotowych podjąć się pracy będą prowadzić do zatrudniania imigrantów na coraz szerszą skalę oraz innych grup dotąd mniej obecnych na rynku pracy (np. osób z niepełnosprawnościami). Dla firm dotychczasowe tendencje prowadziły do zwiększających się trudności w pozyskiwaniu wykwalifikowanych pracowników, posiadających kompetencje w pełni odpowiadające oczekiwaniom pracodawców, zwłaszcza w obliczu rozwoju nowych branż kosztem zaniku dotychczasowych.

Regulacje rządowe, takie, jak ustalenie minimalnej stawki godzinowej oraz podniesienie płacy minimalnej (2250 zł brutto; wzrost o ok. 25% od 2016 r.), miały jeszcze bardziej polepszyć sytuację pracowników. Wdrażane rozwiązania oraz prowadzone prognozy musiały ulec modyfikacjom w wyniku wprowadzenia radykalnych obostrzeń spowodowanych pandemią COVID-19. W chwili powstawania analizy funkcjonowanie wielu branż jest silnie ograniczone (m.in. handel,

¹³¹<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1990-2020,4,1.html>

¹³² <https://www.gov.pl/web/rodzina/piec-waznych-zmian-na-rynku-pracy>

¹³³http://www.wzs.wzp.pl/sites/default/files/files/19683/89272000_1412985316_Koncepcja_Przestrzennego_Zagospodarowania_Kraju_2030.pdf

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

gastronomia). Pracodawcy wprowadzają możliwość pracy z domu, a w działalności podmiotów stosowane są coraz bardziej niekonwencjonalne rozwiązania (zwłaszcza związane z nowymi formami komunikacji, przenoszeniem działalności do świata wirtualnego, zwiększoną popularnością dostaw i usług kurierskich itp.). Optymistyczny scenariusz, opracowany przez Międzynarodową Organizację Pracy (marzec 2020 r.) wskazywał, że wzrost liczby bezrobotnych na świecie w obliczu wyzwania pandemicznego mógłby wynieść nieco ponad 5 mln osób, natomiast pesymistyczna prognoza wskazywała na ok. 25 mln¹³⁴. Kalkulacje te były już nieaktualne w połowie kwietnia 2020 r., kiedy w samych Stanach Zjednoczonych liczbę nowych osób bezrobotnych oszacowano na 22 mln¹³⁵.

W Polsce spekulowany jest¹³⁶ wzrost stopy bezrobocia do wartości wyższej niż 10%. Skala zwolnień i jej zróżnicowanie w różnych rejonach kraju – w tym w obrębie KrOF i w gminie Zielonki - będzie możliwa do przeanalizowania w połowie roku, m.in. z racji stosowanych okresów wypowiedzenia umów o pracę (1 miesiąc albo 3 miesiące).

Procesem trwającym, który będzie kontynuowany niezależnie od powyższej sytuacji (lub ulegnie wzmocnieniu), jest dynamiczny rozwój technologiczny, prowadzący do pojawiania się dotychczas nieznanymi branż, do potrzeby modyfikacji profilu działalności firm, do nieustannego dostosowywania się do potrzeb rynkowych, a w konsekwencji często do znikania zawodów tradycyjnych. **Kraków i jego obszar funkcjonalny, wraz z gminą Zielonki, znajduje się w samym środku przemian – z racji silnych powiązań gospodarczych w skali krajowej i międzynarodowej oraz dużego uzależnienia od globalnych trendów**, na znaczeniu będzie zyskiwać m.in. rola stolicy regionu jako ośrodka akademickiego, kształtującego odpowiednio wykwalifikowanych przyszłych pracowników dla tutejszych przedsiębiorstw.

Społeczna odpowiedzialność i troska o środowisko jako zyskujące na znaczeniu aspekty prowadzenia działalności gospodarczej

Coraz większą rolę w standardach działalności firm odgrywa społeczna odpowiedzialność biznesu (Corporate Social Responsibility), stającą się elementem podnoszenia ich jakości i wiarygodności oraz budowania wizerunku¹³⁷. Skalę trendu pokazuje m.in. zwiększenie się o 30% liczby nowych przykładów realizacji CSR w podmiotach gospodarczych pomiędzy 2017 a 2018 rokiem.

Przedsiębiorcy wykazują w ten sposób swoje poczucie odpowiedzialności za zatrudnionych pracowników, za klientów, a działania ze sfery CSR wpływają na lokalne społeczności oraz stan środowiska naturalnego. Zauważa się prowadzenie aktywności o charakterze edukacyjnym, firmy zawiązują współpracę m.in. w celu realizacji celów prospołecznych, a w ramach prowadzonej działalności wprowadza się zasady oszczędzania zasobów (energia, woda) czy rozwiązania z zakresu Gospodarki Obiegu Zamkniętego. Firmy angażują się aktywnie, nie tylko w roli sponsorów, się w kampanie społeczne lub ekologiczne. Do podejmowania takich działań przedsiębiorców dodatkowo motywuje szansa zwiększenia przewagi nad konkurencją (głównie aspekt wizerunkowy) oraz budowania związku klienta z marką. Utrzymywanie lojalności

¹³⁴ <https://forsal.pl/praca/bezrobocie/artykuly/1464212,na-swiecie-25-mln-osob-straci-prace-z-powodu-koronawirusa.html#icwcv=15>

¹³⁵ <https://www.bankier.pl/wiadomosc/USA-liczba-wirusowych-bezrobotnych-siegnela-22-mln-7864362.html>

¹³⁶ <https://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/6475662,koronawirus-gospodarka-kryzys-covid-19.html>

¹³⁷ <http://odpowiedzialnybiznes.pl/artykuly/trendy-csr-na-przykladzie-raport2018/>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

konsumenckiej staje się trudniejsze w efekcie coraz większej świadomości podejmowanych decyzji zakupowych¹³⁸.

Odrodzenie tradycyjnych form rzemiosła, produkcji i upraw rolniczych

W ścisłym związku z opisanym powyżej trendem pozostaje wzrastająca popularność tradycyjnych metod prowadzenia działalności, w tym w szczególności związanych z powracaniem do lokalności i naturalności¹³⁹. Dotyczy to w największym stopniu rzemiosła oraz szeroko pojętego rynku żywności. Jednym z przejawów trendu jest popularyzacja idei tzw. zero waste (ang. zero marnowania), wskazującej na potrzebę wytwarzania lub zakupywania produktów, które nie będą prowadziły do powstawania odpadów¹⁴⁰. Co więcej, klienci są coraz bardziej skłonni wybrać produkty droższe, ale lepszej jakości i powstające w sposób naturalny/ekologiczny. Efektem zmiany zachowań konsumenckich są inne pokrewne trendy, jak rosnąca popularność agroturystyki i form turystyki pozwalających na kontakt z naturą i cyfrową izolację (np. kultura *slow life*), freeganizmu (antykonsumpcyjnego styl życia), współdzielenia się (tzw. kultura *sharingowa*, której przejawem jest m.in. powstawanie wypożyczalni rowerów miejskich i innych pojazdów) czy *smart shoppingu* (poświęcanie znacznej ilości czasu w celu uzyskania oszczędności na zakupach, w tym ograniczanie ryzyka marnowania produktów)¹⁴¹.

Wspomniana powyżej lokalność wyraża się w wybieraniu przez konsumentów produktów, które zostały wytworzone w regionie ich zamieszkania, pochodzą z pobliskich zakładów, upraw czy hodowli. Specyficznym przejawem wzrostu znaczenia lokalności jest rozwój winiarstwa w Polsce. Od kilku lat ilość winnic dynamicznie wzrasta (np. Garlica Duchowna). Na początku 2020 sprzedażą win w Polsce zajmowały się 294 winnice, podczas gdy rok wcześniej było ich ¼ mniej¹⁴². Przyrost ich powierzchni nie był tak wysoki, natomiast jest to uzależnione wysokim udziałem małych upraw winorośli, prowadzonych rodzinnie. Zauważa się jednak, że średnia powierzchnia winnic ulega zwiększeniu.

Trend jest dostrzegany m.in. w Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju, gdzie wskazuje się na potrzebę skierowania wsparcia do wytwórców i dystrybutorów produktów wysokiej jakości mających charakter tradycyjny, regionalny i ekologiczny. Wyraża się to m.in. w sprzyjaniu powstawania nowych możliwości zarobkowych dla ludności zamieszkującej obszary wiejskie. **W Gminie Zielonki mała wytwórczość oraz rzemiosło posiadają szczególne znaczenie, a przy ograniczonych zasobach surowcowych rozwija się drobny przemysł, któremu sprzyja dostępność siły roboczej, sąsiedztwo stolicy małopolski, w tym zwłaszcza krakowski rynek zbytu.**

Kraków jako ponadregionalne centrum nowoczesnych usług dla biznesu oddziałujące na obszar podmiejski

¹³⁸ https://www.horecatrends.pl/trendy/119/mintel_7_kluczowych_trendow_na_lata_2020_2030,3538.html

¹³⁹ <https://biokurier.pl/jedzenie/zrownowazony-rozwoj-niemarnowanie-produktow-oraz-lokalnosc-wsrod-najwazniejszych-trendow-kulinarnych-na-2020-rok/>

¹⁴⁰ <https://naszesmieci.mos.gov.pl/materialy/artykuly/134-zero-waste-sztuka-samoograniczania-w-sluzbie-ochrony-srodowiska>

¹⁴¹

https://dbc.wroc.pl/Content/37505/PDF/Balinska_Konkurencyjnosc_Agroturystyki_Jako_Formy_Spedzania_2017.pdf

¹⁴² <https://winiatywa.pl/polskie-wino-w-2020-roku/>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

W rankingu *Top 10 Large European Cities of the Future 2020/2021*¹⁴³ Kraków zajął 10. miejsce. Stolica regionu kreuje swoją markę na rynku nie tylko krajowym, ale także międzynarodowym jako miejsce przyjazne dla prowadzenia działalności, w którym dostępna jest wysoko wykwalifikowana kadra potencjalnych pracowników. Dobre rezultaty gospodarcze osiągnięte przez Kraków oddziałują na cały obszar funkcjonalny. Pozwala na to stosunkowo dobrze rozbudowana infrastruktura komunikacyjna czy przepływ ludności między poszczególnymi ośrodkami aglomeracji. **Bliskość miasta z wysoko rozwiniętym sektorem usług, obecność autostrady i portu lotniczego sprawia, że inwestorzy chętniej lokują swoje firmy w podkrakowskich gminach (m.in. Zabierzowie, Niepołomicach, Zielonkach).** W dokumentach strategicznych (np. w KSRR 2030) podkreśla się, że w nadchodzących latach podmiejskie ośrodki najczęściej zyskają na wzroście liczby przedsiębiorstw usługowych, zwiększeniu produkcji zaawansowanych technologicznie dóbr, a przede wszystkim – wzmocnieniu wzajemnych powiązań.

Rynek usługowy w Polsce wzmacnia się od lat, przy malejącym znaczeniu sektora przemysłu i rolnictwa. W Krakowie i jego bezpośrednim otoczeniu zauważa się przede wszystkim coraz większą rolę podmiotów z branży BPO i SSC, obejmującej korporacje specjalizujące się w świadczeniu usług na rzecz innych firm, a także centra usług wspólnych. Aż 60% całej powierzchni biurowej zajmowanej przez te przedsiębiorstwa w Polsce zlokalizowane jest w stolicy Małopolski¹⁴⁴, dla której szczególnymi atutami jest prężny rozwój szkolnictwa wyższego (wyspecjalizowana kadra), niskie, w porównaniu z innymi aglomeracjami w Polsce i Europie, koszty pracy czy stawki za wynajem przestrzeni biurowych. Sektor ten nie niesie za sobą potrzeby dokonywania znaczących inwestycji w infrastrukturę firmy, a jego rozwój jest uzależniony m.in. od dostępności biurców/parków biznesowych i korzystnych opcji najmu. Ponadto, osoby podejmujące pracę i **uruchamiające swoją działalność gospodarczą w Krakowie często decydują się zamieszkać poza granicami miasta, wybierając jako swoje miejsce zamieszkania m.in. gminę Zielonki.**

Wraz ze wzrostem kosztów zatrudnienia (m.in. w efekcie wprowadzanych zmian podatkowych), czy też ograniczeń wprowadzonych w wyniku pandemii COVID-19 zahamowaniu może ulec dynamika rozwoju firm outsourcingowych, ściśle uzależniona od zmian przebiegających na globalnym rynku, a korporacje będą częściej decydowały się na przenoszenie działalności do państw oferujących niższe koszty funkcjonowania.

Malejąca skłonność do inwestowania w przedsiębiorstwach i w sektorze publicznych

Inwestycje publiczne i prywatne podejmowane w Polsce wynosiły w 2018 roku 18% PKB. To stosunkowo niski poziom wśród krajów UE (24. miejsce)¹⁴⁵. To czynnik spowalniający tempo rozwoju gospodarczego. Podejmowane inwestycje koncentrowały się w malejącym stopniu na innowacjach oraz nakładach w badania i rozwój, natomiast rosną wydatki na budownictwo i zakup urządzeń.

¹⁴³Opracowany przez fDI Magazine, dotyczący 319 europejskich miast; https://www.krakow.pl/aktualnosci/237247,29,komunikat,krakow_miastem_przyszlosci.html

¹⁴⁴<https://www.pulshr.pl/bpo/krakow-biurami-i-outsourcingiem-stoi,67148.html>

¹⁴⁵<https://www.mckinsey.com/pl/~media/McKinsey/Locations/Europe%20and%20Middle%20East/Polska/Raporty/Polska%202030/Raport%20Polska%202030%20McKinsey%20Forbes.ashx>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Na podstawie analiz Europejskiego Funduszu Leasingowego, obserwuje się spadający udział przedsiębiorstw gotowych zwiększyć swoje nakłady inwestycyjne. Jednocześnie pojawiają się trendy wskazujące na ogólne zmniejszenie się ilości inwestycji¹⁴⁶. Wydaje się, że zostanie to spotęgowane przez spodziewane niekorzystne konsekwencje działań podejmowanych w celu ograniczeniu zagrożenia pandemią COVID-19.

Zdaniem prowadzących działalność, powodem są m.in. uwarunkowania makroekonomiczne, jak rywalizacja handlowa USA z Chinami, czy też Brexit.

Dla Gminy Zielonki atutem mogąym przyczynić się do zniwelowania negatywnego wpływu procesów globalnych może okazać się m.in. **już istniejąca infrastruktura techniczna, liczne tereny i obiekty drobnej wytwórczości czy też stosunkowo wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców**. Jednocześnie jednak **Zielonki pozostają w ścisłym powiązaniu z Krakowem**, którego gospodarka oraz budżet miejski są z kolei szczególnie **narażone na wahania rynku**. Dodatkowo **Gmina jest uzależniona od zewnętrznie podejmowanych decyzji inwestycyjnych**, zwłaszcza publicznych, dotyczących m.in. budowy obwodnicy Krakowa.

Czynniki społeczne

Starzejące się społeczeństwo

W Polsce rodzi się coraz mniej dzieci (niż demograficzny), natomiast czas trwania życia ulega wydłużeniu (m.in. efekt rozwoju usług zdrowotnych, zmiany trybu życia). W rezultacie wyzwaniem staje się postępujące starzenie się społeczeństwa. W Małopolsce do 2030 r. liczba mieszkańców może wzrosnąć nawet o 10%¹⁴⁷, przy rosnącym udziale osób w wieku powyżej 65 r.ż. Szacuje się jednak, że powiat krakowski będzie, jako jeden z niewielu, osiągał wzrost liczby ludności w grupie 15-64 lata¹⁴⁸. **W Gminie Zielonki przejawia się to m.in. w regularnie wzrastającym stosunku liczby osób w wieku nieprodukcyjnym w do osób w wieku produkcyjnym (obecnie stosunek wynosi ok. 65 : 100).**

Obecne tendencje podtrzymują potrzebę wzmacniania znaczenia polityk senioralnych¹⁴⁹ oraz podnoszenia uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym. Konieczne będzie dalsze wzmacnianie form integracji między pokoleniowej, realizowanie kampanii promujących badania profilaktyczne, zwiększanie dostępności diagnostyki, kreowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie. Dla służby zdrowia oznacza to dalszą potrzebę kształcenia wyspecjalizowanej kadry medycznej oraz opiekuńczej.

Rosnący odsetek osób starszych w społeczeństwie oraz wyzwania dla instytucji koordynujących i prowadzących usługi opiekuńcze i zdrowotne

Wraz z rosnącą grupą osób wymagających wsparcia wyzwaniem dla Polski pozostaje dalsze podnoszenie dostępności i standardów usług opiekuńczych i zdrowotnych. Starzenie się społeczeństwa sprawia, że rośnie zapotrzebowanie na opiekę specjalistyczną, w tym o

¹⁴⁶ <https://media.efl.pl/reports/16871>

¹⁴⁷ Prognoza zawarta w KSRR 2030.

¹⁴⁸ Prognoza zawarta w projekcie SRWM 2030.

¹⁴⁹ <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20180001169/O/M20181169.pdf>; _____, „Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność”

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

charakterze geriatrycznym. **Wyzwanie to z wysokim prawdopodobieństwem dotknie osoby starsze zamieszkujące Gminę Zielonki, w której również występuje wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym – przy czym jest on stosunkowo niski na tle pobliskich JST (w latach 2014-2018 wzrost o 0,9%, podczas gdy dla całego KrOF wyniósł 1,8%).**

Badania pokazują, że co dziesiąty senior do 75 r.ż. oraz co czwarty powyżej, ma poważne trudności w wykonywaniu codziennych czynności, a odsetek tych osób rośnie¹⁵⁰. Z raportu NIK wynika, że od 2014 do 2016 roku ilość seniorów zwiększyła się o ok. 6%, natomiast liczba objętych usługami opiekuńczymi wzrosła o 0,05%¹⁵¹. Ponadto aż 4/5 gmin w województwie małopolskim nie zapewnia opieki w miejscu zamieszkania. Są jednak trendy pozytywne: w 2018 r. tylko w 10 gminach Małopolski usługi te nie były realizowane, podczas gdy w 2015 r. było ich 42¹⁵².

Osoby starsze borykają się z problemem rosnących kosztów usług – wielu z nich decyduje się przerwać korzystanie z wsparcia opiekuńczego lub, co najmniej, ogranicza ich zakres. Usługi te stają się także coraz bardziej kosztowne dla gmin. Np. tylko w 2016 r. wzrosły one o 10% względem roku poprzedniego.

Odpowiedzią na ograniczenia w wykonywaniu codziennych aktywności przez seniorów będzie podnoszenie dostępności infrastruktury społecznej, m.in. realizowane w ramach programu Dostępność Plus. Prowadzone w skali kraju polityki zdrowotne i społeczne akcentują konieczność niwelowania wykluczenia społecznego seniorów¹⁵³.

Nowe uwarunkowania dla realizacji polityk aktywizujących i integracyjnych

Wg danych na marzec 2020 r. stopa bezrobocia w Polsce utrzymywała się na poziomie ok. 5%. Było to wynikiem dynamicznego wzrostu zatrudnienia – **w gminie Zielonki tylko w okresie 2015-2018 liczba pracujących zwiększyła się o 13,3%**. Wyczerpujące się zasoby pracy wynikające m.in. ze wzrostu udziału osób starszych w społeczeństwie, ujemnego przyrostu naturalnego dotychczas prowadziły do potrzeby wzmocnienia działań aktywizacyjnych dla osób długotrwale bezrobotnych, osób z niepełnosprawnościami czy też emerytów oraz rencistów¹⁵⁴. W 2017 r. gwałtownie rozwinęła się kwestia polityki migracyjnej, spowodowana napływem cudzoziemców. Liczba wniosków od 2010 r. o pobyt czasowy składanych w ciągu roku wzrosła ponad sześciokrotnie¹⁵⁵. Łącznie w 2019 r. ich liczba wyniosła 230 tys., spośród czego ok. 75% składali Ukraińcy. Duże grupy imigrantów stanowili także m.in. Białorusini, Gruzini czy też Rosjanie.

Polityki społeczne, zwłaszcza powiązane z rynkiem pracy i koniecznością absorbowania obcokrajowców przez polską gospodarkę, będą wymagały dalszej aktualizacji, także w wyniku obostrzeń powstałych wskutek pandemii COVID-19. Konsekwencje zamknięcia granic czy dokonywanych zwolnień pozostają jeszcze trudne do określenia.

¹⁵⁰Na podstawie wyników Europejskiego Badania Warunków Życia Ludności za 2017 oraz za 2018 rok.

¹⁵¹<https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/seniorzy-bez-opieki.html>

¹⁵² Informacja o sytuacji osób starszych w Polsce za 2018 r., <https://www.gov.pl/attachment/3d36f02c-4859-4b9b-9ad7-1672ffod7854>

¹⁵³ Wskazuje na to m.in. treść Programu Dostępność Plus 2018-2025, https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/60878/Program_Dostepnosc_Plus.pdf

¹⁵⁴ Grupy te wskazuje KSRR 2030.

¹⁵⁵<https://migracje.gov.pl/statystyki/zakres/polska/typ/wnioski/widok/wykresy/rok/2019/rok2/2010/>;
<https://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-okresowe/raport-roczny-legalizacja-pobytu/2018-2/>

Zjawisko ubóstwa – odwracanie się pozytywnych trendów

Polityki władz krajowych skoncentrowały się na realizacji programów socjalnych, w tym sztandarowego projektu Rodzina 500+. Dla rodziców z dziećmi uruchomiono również inne formy wsparcia, jak np. Wyprawka Szkolna „Dobry Start”. W założeniach tych programów znajduje się obniżenie, w perspektywie długookresowej, poziomu zagrożenia ubóstwem relatywnym. Pozytywne tendencje były zauważane w okresie 2015-2018. Od 2019 roku poziom ubóstwa relatywnego wzrósł jednak po raz pierwszy od dziesięciolecia¹⁵⁶. W przypadku ubóstwa skrajnego, jeszcze w 2017 r., odnotowano spadek o ponad 4%, jednak już w kolejnym roku wzrosło o 5,4%. To pierwsze objawy załamania trendu, który dotychczas wskazywał na obniżenie się poziomu ubóstwa relatywnego i skrajnego. Oznaczać to może wyczerpanie się korzystnych rezultatów rządowych programów wsparcia rodzin, a jednocześnie wskazuje na możliwość wyłaniania się innych, negatywnych trendów.

Podczas trwającej pandemii COVID-19 zainaugurowane zostały prace rządowe dotyczące nowych rozwiązań ustawowych przeciwdziałających jej wpływowi na sytuację społeczno-gospodarczą. Ocenia się jednak, że znaczna skala zwolnień pracowników może doprowadzić do ponownego nasilenia zjawiska ubóstwa. Ograniczenie tego ryzyka będzie zależne od efektywności wdrożonych instrumentów ochrony socjalnej, wsparcia finansowego i czasu trwania restrykcji spowodowanych stanem epidemiologicznym¹⁵⁷. **Dodatkowo realizacja różnych form wsparcia będzie stanowić istotne obciążenie budżetów samorządowych, także Gminy Zielonki, co przyczyni się do - przynajmniej tymczasowego - wstrzymania niektórych przedsięwzięć na rzecz projektów o charakterze społecznym i aktywizacyjnym.**

Partycypacja społeczna jako zyskujący na znaczeniu sposób współpracy samorządu lokalnego z mieszkańcami

Lokalne władze coraz chętniej korzystają z narzędzi partycypacyjnych. W miastach na prawach powiatu przy współdecydowaniu obligatoryjnie stosowane są budżety partycypacyjne (określane także jako obywatelskie)¹⁵⁸. W Polsce funkcjonują one od 2011 r. Największe miasta próbują wprowadzać niestandardowe rozwiązania – m.in. we Wrocławiu czy Gdańsku zorganizowano panele obywatelskie. Na obszarach wiejskich z kolei procesy partycypacyjne rozwijają się zwłaszcza w związku z podejmowanymi działaniami rewitalizacyjnymi. Co więcej, to społeczności wiejskie chętniej od miejskich m.in. poszukują informacji publicznych i uczestniczą w spotkaniach konsultacyjnych (19,8% wobec 10% dla Polski ogółem)¹⁵⁹.

Zdaniem przedstawicieli JST formy partycypacyjne pozwalają legitymizować działania samorządu, podnoszą ich trafność i efektywność, a także budują świadomość społeczną. Najbardziej popularną formą komunikacji mieszkańców z władzami stały się konsultacje społeczne¹⁶⁰, które stosowane są podczas planowania przestrzennego, m.in. przy wsparciu funduszy unijnych (np. program PO WER 2.19.). Nadal jednak obserwuje się niewystarczający poziom świadomości obywatelskiej w społeczeństwie (np. w Strategii Rozwoju Krakowa 2030),

¹⁵⁶ <https://www.pb.pl/osiagniecia-500-inne-od-zamierzen-970588>

¹⁵⁷ <https://wgospodarce.pl/informacje/76798-25-mln-ludzi-moze-stracic-prace-z-powodu-koronawirusa>

¹⁵⁸ <https://www.nik.gov.pl/plik/id,21186,vp,23818.pdf>

¹⁵⁹ http://rcin.org.pl/Content/67957/WA51_86311_r2018-t49_SOW-Kulig.pdf

¹⁶⁰ https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatopracowania/171/plik/ot_666.pdf

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

przy czym szansę na jej wzmocnienie upatruje się w dedykowanych programach aktywizacyjnych, jak np. Rządowym Programie na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych czy Funduszach Norweskich skierowanych na rozwój inicjatyw obywatelskich.

W przypadku gminy Zielonki obserwuje się m.in. rosnące zainteresowanie projektami na rzecz lokalnej społeczności (regularny wzrost liczby rocznie realizowanych zadań w ramach Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi). Równocześnie wyzwaniem pozostaje znacząca liczba napływowej ludności, która potrzebuje wiele czasu, aby utożsamić się i zaktywizować w lokalnej społeczności¹⁶¹.

Postępująca suburbanizacja

Suburbanizacja to jeden z trendów szczególnie dotyczących gminę Zielonki, podkreślany w dokumentach strategicznych¹⁶². Proces rozlewania się miast (*urban sprawl*) w wielu obszarach aglomeracyjnych sprawia, że nowa zabudowa powstaje w sposób niekontrolowany. Generuje to koszty społeczne oraz finansowe, jak m.in. potrzebę budowy infrastruktury zapewniającej usługi dla wprowadzających się osób. Nowi mieszkańcy przybywają zachęceni (1) możliwością posiadania domu w pobliżu dużego miasta i/lub (2) niższymi kosztami nieruchomości poza granicami Krakowa. Z kolei luki prawne dotyczące planowania przestrzennego i niski stopień pokrycia obszarów gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, przy silnym lobby deweloperskim sprawiają, że nowe osiedla powstają chaotycznie, w sposób rozproszony¹⁶³.

W samym obszarze funkcjonalnym Krakowa w latach 2006-2016 tempo zmian liczby ludności znacznie przekraczało dynamikę w centralnym ośrodku. W poszczególnych gminach tzw. „obwarzanka krakowskiego” przybywało średnio od 15% do 30% mieszkańców, podczas gdy w Krakowie mniej niż 5%¹⁶⁴. Proces suburbanizacji przynosi pewne korzyści dla gmin, jak np. dodatkowe dochody podatkowe od napływowej ludności. Prowadzi on jednak także – oprócz przestrzennych – m.in. do wydłużenia się dojazdów do miejsca pracy oraz zwiększenia liczby pojazdów. Zwykle osiedla tworzone poza granicami dużych miast cechują się monofunkcyjnością. Ograniczają się do zapewniania przestrzeni mieszkalnej, bez podstawowej oferty usług, w tym także o charakterze kulturalnym czy rekreacyjnym – powoduje to, że osoby, które wyprowadziły się z miasta i tak muszą korzystać i poszukiwać w nim niezbędnej dla siebie oferty. Zapewnianie dostępu do bibliotek, centrów kultury czy też innego rodzaju oferty kulturalnej pozostaje w gestii działań samorządu, m.in. z racji znikomej skali udziału i zaangażowania sektora prywatnego w tych obszarach¹⁶⁵. Mniej oczywistym skutkiem suburbanizacji jest m.in. utrudnienie w korzystaniu z podstawowych usług i wsparcia

¹⁶¹ Związany z tym tzw. podział na pnioki (mieszkańcy od pokoleń), krzoki (mieszkańcy od lat) i ptoki (nowi mieszkańcy) oraz trudność w asymilacji napływowej ludności; m.in. <http://www.jawnosc.pl/wp-content/uploads/2014/01/2013-partycypacja-publiczna-w-praktyce.pdf>

¹⁶² Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zielonki.

¹⁶³ http://www.studiamiejskie.uni.opole.pl/wp-content/uploads/2016/05/S_Miejskie_18_2015-Haranczyk-Procesy.pdf

¹⁶⁴ Przemiany demograficzne miast Polski. Wymiar krajowy, regionalny i lokalny, http://irmir.pl/wp-content/uploads/2019/11/IRM_Przemianydemograficzne_2019-10-14_www.pdf

¹⁶⁵ <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2018/10/Raport-Wp%C5%82yw-projekt%C3%B3w-infrastrukturalnych-z-obszaru-kultury-na-otoczenie-spo%C5%82eczno-gospodarcze-1.pdf>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

opiekuńczego przez osoby starsze zamieszkujące obszary funkcjonalne, których mobilność z wiekiem maleje (co dostrzega się w KSRR 2030).

Polaryzacja społeczeństwa

Podziały społeczne przejawiają się na wielu szczeblach życia publicznego w Polsce. Ich efektem staje się radykalizacja postaw, rywalizacja na poglądy czy gotowość do kwestionowania wszystkiego, co stoi w przeciwieństwie do posiadanego stanowiska. Problem jest trudny do zmierzenia, jest jednak obserwowany w wielu opracowaniach¹⁶⁶ i eksponowany w przekazach medialnych. Skrajne racje dotyczą zasad moralnych, przepisów prawnych, postrzegania autorytetów czy interpretacji historii¹⁶⁷. Rezultatem istniejących podziałów staje się obecność otwartego sporu w przestrzeni publicznej, praktyki wzajemnego powstrzymywania podejmowanych inicjatyw czy niski poziom zaufania.

Do tych powszechnych zjawisk w przypadku **Gminy Zielonki dochodzą inne potencjalne obszary konfliktowe, jak np. dotyczące powiązań z Krakowem** (m.in. w obliczu uzależnienia od wielu decyzji inwestycyjnych), **tożsamości gminy** (m.in. przyjmowanie funkcji „zielonej sypialni wielkiego Krakowa przy jednoczesnym starzeniu się miejscowej ludności¹⁶⁸), czy **zagospodarowania przestrzennego** (zwłaszcza w obliczu nowych inwestycji prywatnych). Konsekwencje takich podziałów mogą w wysokim stopniu oddziaływać w przyszłości na każdą sferę funkcjonowania gminy.

Czynniki technologiczne

Przyspieszenie procesu digitalizacji i popularyzacji e-usług

Codzienne czynności coraz częściej przenoszą się do świata wirtualnego. Digitalizacja i cyfryzacja wiąże się z rosnącym zapotrzebowaniem na e-usługi, także o charakterze usług publicznych, czy też na e-biznes, obejmujący sklepy on-line, aplikacje, e-commerce itd.

W województwie małopolskim występuje najwyższy w Polsce udział osób gotowych korzystać z e-administracji (76%)¹⁶⁹. W całym kraju tylko w 2018 r. przybyło 2,1 mln nowych użytkowników profilu zaufanego¹⁷⁰. Te dane pokazują, że popularność tych narzędzi wzrasta, a administracja publiczna będzie musiała w coraz większym stopniu odpowiadać na społeczne potrzeby dotyczące cyfryzacji.

Ponadto obserwuje się rosnącą popularność wykorzystywania wirtualnych sposobów płatności¹⁷¹, takich jak np. cyfrowe portfele, a jej rozwojowi wpływa dynamiczny rozwój

¹⁶⁶ „Polaryzacja polityczna w Polsce. Jak bardzo jesteśmy podzieleni?”, http://cbu.psychologia.pl/uploads/f_bulska/Polaryzacja%20polityczna%202.pdf

¹⁶⁷ <https://publicystyka.ngo.pl/jaka-jest-polska-raport-z-sondazu-spoecznego>

¹⁶⁸ W tym także pojawiające się spekulacje o możliwym wchłonięciu Zielonek przez Kraków, m.in. w kontekście walki ze smogiem; <https://gazetakrakowska.pl/smiały-pomysł-na-walkę-ze-smogiem-krakow-wchlonie-sasiednie-gminy/ar/c3-12973668>

¹⁶⁹ <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2015/12/E-uslugi-internet.pdf>

¹⁷⁰ <https://epolacy.interia.pl/e-uslugi-publiczne/news-e-polacy-2019-jak-korzystalismy-z-e-uslug-publicznych,nld,4260654>

¹⁷¹ <https://inpost.pl/aktualnosci-trendy-w-e-commerce-na-2020-rok>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

bankowości mobilnej¹⁷². Zakupów przez Internet dokonuje z roku na rok coraz więcej Polaków – tylko w latach 2018-2019 przybyło ich o 6 p. proc¹⁷³.

Zjawiska te pokazują, że w nadchodzącej dekadzie należy spodziewać się większej liczby inwestycji oraz innowacji wynikających z reagowania na zwiększające się zapotrzebowanie na cyfrowe, interaktywne narzędzia.

Wystąpienie pandemii COVID-19 w dużym stopniu wpłynęło na przyspieszenie digitalizacji. Powszechność pracy zdalnej, stosowanie nieszablonowych sposobów komunikacji, przenoszenie działalności do sieci sprawia, że gwałtownie wzrosła liczba usług dostępnych z poziomu programu, strony internetowej czy aplikacji. Więcej spraw urzędowych można wykonać drogą elektroniczną, na popularności zyskują programy wideokonferencyjne, a zakupy, które dotąd można było dokonywać osobiście, coraz częściej są dokonywane z możliwością dostawy. Rozwój powyższych narzędzi, spowodowany „potrzebą chwili”, może doprowadzić do szybkiego i trwałego przyspieszenia cyfryzacji. **Gmina Zielonki również aktywnie włącza się w ten proces, m.in. poprzez akcję pozyskania środków na zakup laptopów dla uczniów.**

Już w 2016 r. Gmina Zielonki należała do wąskiego grona 25 małopolskich JST, które pozyskały środki na cyfryzację urzędu w ramach projektu „e-Administracja w Powiatach Małopolski”¹⁷⁴.

Popularyzacja odnawialnych źródeł energii oraz rozwój gospodarki obiegu zamkniętego

Niekorzystne czynniki środowiskowe sprawiają, że w celu zabezpieczenia przyszłości kolejnym pokoleniom, jak również powstrzymania zmian klimatycznych niezbędne staje się rozwijanie technologii umożliwiających zminimalizowanie wytwarzania odpadów czy regulujących bilans energetyczny. Sprzyja temu rosnąca wiedza i świadomość społeczna na temat problemów ekologicznych. Obawy przed podniesieniem kosztów energii powodują, że firmy decydują się inwestować środki w technologie pozwalające zaoszczędzić je w kolejnych latach. Równocześnie praktyki te sprzyjają – w sposób mniej lub bardziej zamierzony – zmniejszeniu negatywnego oddziaływania działalności przedsiębiorstw na stan środowiska. Do podnoszenia efektywności energetycznej dążą zarówno producenci, jak też m.in. firmy transportowe.

Wdrażane na szczeblu krajowym oraz międzynarodowym polityki na rzecz poprawy klimatu wraz z rozwojem technologii pozwalają na wprowadzanie nowych możliwości eksploatacji surowców energetycznych. W efekcie koszty wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych są coraz niższe. W przyszłości oczekiwane jest wprowadzenie w Polsce rozwiązań redukujących emisję pochodzącą ze spalania kluczowych paliw¹⁷⁵, tj. węgla kamiennego, węgla brunatnego, gazu łukowego oraz biomasy.

Długookresowe strategie (m.in. KSRR 2030) zakładają konieczność wdrażania „zielonych innowacji”. Pierwszymi efektami ich realizacji jest znaczne zwiększenie łącznej mocy elektrowni fotowoltaicznych w Polsce. W 2020 r. spodziewane jest jej podwojenie, do poziomu 2 GW¹⁷⁶. Znaczenie tego sposobu pozyskiwania energii, jak również korzystania z geotermii i

¹⁷² <https://prnews.pl/raport-prnews-pl-rynek-bankowosci-internetowej-i-kw-2019-443468>

¹⁷³ „E-commerce w Polsce 2019”, https://eizba.pl/wp-content/uploads/2019/07/raport_GEMIUS_2019-1.pdf

¹⁷⁴ <https://www.rpo.malopolska.pl/wiadomosci/krok-administracji-do-cyfryzacji>

¹⁷⁵ Uwagi zawarte w KPZK 2030.

¹⁷⁶ <https://www.gramzielone.pl/energia-sloneczna/102191/trendy-na-polskim-rynku-pv-w-2019-opinie-przedstawicieli-branzy>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

hydroenergetyki, jest podkreślanie m.in. w projekcie Strategii Województwa Małopolskiego¹⁷⁷.

Gospodarka obiegu zamkniętego będzie rozwijać się wraz z popularyzacją ekoprojektowania. Oznacza to dążenie do wytwarzania trwałych produktów, które będą łatwo poddawać się recyklingowi lub naprawom¹⁷⁸. Przetwarzanie odpadów samo w sobie stanowi duże wyzwanie, zwłaszcza w obliczu względnie małej ilości punktów zbiórki selektywnej¹⁷⁹. W 2019 r. wprowadzone zostały dwa istotne dokumenty regulujące powyższe zagadnienia: rozporządzenie KE, w którym opisano konieczność zapewniania części zamiennych do AGD, oraz ustawa o Jednolitym Systemie Segregacji Odpadów. W dokumentach UE opisano również szereg wymagań dotyczących osiągania efektywności energetycznej oraz implementacji Odnawialnych Źródeł Energii. Fundusze europejskie zapewniają także dedykowane środki na ten cel, jednakże uzależnione od poziomu wypełniania zobowiązań krajowych w zakresie udziału w bilansie energetycznym źródeł odnawialnych i biopaliw.

Dla Polski najbliższe lata oznaczają konieczność zabezpieczenia posiadanych zasobów, w tym tych, których ekologiczność jest podważana. Jest to wynikiem rosnącego zagrożenia ograniczeniem dostaw paliw z innych państw (gaz, ropa naftowa). Rynek energetyczny będzie wymagał dalszej dywersyfikacji poprzez rozwijanie OZE czy możliwe uruchomienie energetyki jądrowej¹⁸⁰. Przemiany te mają swoje odzwierciedlenie w skali lokalnej, w której spodziewany jest wzrost wydatków na działania na rzecz ekologii, pomimo trudnej sytuacji finansowej¹⁸¹. W ten proces przemian wpisuje się także **gmina Zielonki, która z coraz większą intensywnością włącza się w promocję i realizację działań (zwłaszcza w ramach programu ograniczania niskiej emisji) służących poprawie powietrza, jak np. monitoring jakości powietrza, doradztwo w zakresie pozyskania dofinansowań / ulg, czy uruchomienie strony eko.zielonki.pl.**

Rozwój dostępności drogowej i kolejowej

Wraz z rozbudową sieci kolejowej w całym kraju spodziewany jest znaczny wzrost komfortu i popularności podróży pociągami, zwłaszcza poprzez skrócenie trwania przejazdów. Przez Małopolskę przebiega szlak E30, przebiegający wzdłuż całej Polski, mający przy tym duże znaczenie międzynarodowe (Niemcy – Ukraina). Z efektów prowadzonej modernizacji kolei korzysta obszar funkcjonalny Krakowa, w ramach którego stopniowo rozwija się Szybka Kolej Aglomeracyjna (jeden z jej przystanków – Kraków-Batowice – znajduje się na terenie gminy Zielonki¹⁸²). Sprzyja temu także projekt budowy Centralnego Portu Komunikacyjnego, zakładający rozbudowę sieci połączeń kolejowych w całym kraju i wprowadzenie nowego taboru¹⁸³. Do 2040 r. w związku z tym projektem w województwie małopolskim miałyby powstać ok. 180 km nowych połączeń.

Do 2030 r. prognozuje się, że praca przewozowa w transporcie kolejowym może wynieść nawet do 31 mld pasażerokilometrów. Obecnie wynosi ona 22 mld¹⁸⁴. W efekcie większej gotowości

¹⁷⁷ SRWM 2030.

¹⁷⁸ SRWM 2030.

¹⁷⁹ ZIT KrOF.

¹⁸⁰ KPZK 2030.

¹⁸¹ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej w Gminie Zielonki na lata 2015-2020.

¹⁸² <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,25756726,studium-szybkiej-kolei-aglomeracyjnej-dla-krakowa-opracowane.html>.

¹⁸³ <https://www.cpk.pl/pl/inwestycja/kolej/regionalne-konsultacje-strategiczne-wojewodztwo-malopolskie>.

¹⁸⁴ <https://www.utk.gov.pl/download/1/52395/Potencjaltaborowy-trendyiprognozy.pdf>.

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Polaków do korzystania z podróży pociągami (np. w KSRR 2030 podkreśla się, że Małopolska to obszar z największym w kraju wzrostem liczby osób zainteresowanych ofertą podróży koleją), swoją działalność na rynku kolejowym decydują się uruchamiać przewoźnicy komercyjni, szczególnie z myślą o przewozach międzynarodowych (pierwszą firmą było w 2018 roku Leo Express Global).

Wraz z realizacją Funduszu Dróg Samorządowych¹⁸⁵ czy też innych inwestycji dokonywanych m.in. przy wsparciu środków unijnych, podnosi się także dostępność drogowa polskich gmin. Dla użytkowników samochodów zamieszkujących KrOF, w **tym gminę Zielonki, szczególne znaczenie będzie mieć realizacja projektu północnej obwodnicy Krakowa¹⁸⁶ - w momencie powstawania tej analizy procedowano kolejną ocenę oddziaływania inwestycji na środowisko i zakładano rozpoczęcie budowy w połowie 2020 r.** Ponadto w kwietniu 2020 r. podjęto decyzje o przyspieszeniu brakujących odcinków **drogi ekspresowej S7¹⁸⁷, umożliwiającej znaczne skrócenie czasów przejazdu między Krakowem a Warszawą oraz Polską północną, a przebiegającą przez obszar gminy Zielonki.**

Wzmacnianie znaczenia intermodalności oraz multimodalności w systemach komunikacyjnych

Unia Europejska wprowadziła zalecenia rekomendujące korzystanie z różnicowanych gałęzi transportu, przysługujące się redukowaniu ich wpływu na środowisko naturalne¹⁸⁸. W ich duchu w Polsce przewozy dokonywane za pośrednictwem transportu intermodalnego (wykorzystującego różne środki) są realizowane na coraz większą skalę. W nadchodzących latach prognozuje się, że praca przewozowa jednostek intermodalnych w kolei będzie wzrastać o ponad 6% rocznie, a powiązane są z tym plany zbudowania przez PKP S.A. 19 terminali intermodalnych¹⁸⁹.

Analogiczne tendencje dotyczą ruchu pasażerskiego. Dla co drugiego Małopolanina dalsza dywersyfikacja możliwości przemieszczania się i tworzenie centrów przesiadkowych to jedne z podstawowych działań służących rozwijaniu zrównoważonego transportu¹⁹⁰. Dlatego założenia te zostały uwzględnione w planie rozwoju transportu zbiorowego dla Krakowa i sąsiadujących gmin do 2022 roku¹⁹¹. Na obszarze aglomeracji trwają i będą kontynuowane prace modernizacyjne na kolei, obejmujące rozbudowę m.in. węzłów Kraków-Bronowice i Kraków-Płaszów. Inwestycje w tym zakresie mogą zostać przyspieszone w związku z realizacją rządowego projektu utworzenia Centralnego Portu Komunikacyjnego „Solidarność”. Zakłada się, że pomiędzy Warszawą a Łodzią – w samym środku kraju – powstanie główny węzeł transportowy dla kolei i lotnictwa, pozwalający na szybkie przemieszczanie się między

¹⁸⁵Lista zadań gminnych: https://d-pt.ppstatic.pl/k/r/1/d8/oc/5d6e4b317e14a_z.pdf?1567509298.

¹⁸⁶ <https://www.gddkia.gov.pl/pl/3515/Polnocna-Obwodnica-Krakowa-S52>

¹⁸⁷ <https://dziennikpolski24.pl/budowa-s7-w-malopolsce-jest-umowa-na-kolejny-odcinek-trasy/ar/c4-14929310>.
https://lovekrakow.pl/aktualnosci/ruszyła-procedura-w-sprawie-polnocnej-obwodnicy_33657.html.

¹⁸⁸ „Czynniki rozwoju przewozów intermodalnych w Polsce”,
http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KZiF/czasopisma/zeszyty_naukowe_studia_i_prace_kzif/Documents/170_07_Antonowicz.pdf

¹⁸⁹<https://www.portalmorski.pl/porty-logistyka/38992-antonowicz-pkp-sa-moze-zbudowac-ok-19-terminali-intermodalnych>

¹⁹⁰Na podstawie badania Kantar TNS z 2019 r., <https://gazetakrakowska.pl/mieszkanicy-malopolski-chca-wiecej-wezlow-przesiadkowych/ar/c3-13904198>

¹⁹¹Uchwała NR LXXX/1220/13 Rady Miasta Krakowa z dnia 28 sierpnia 2013 r.,

https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=167&sub_dok_id=167&sub=uchwala&query=id%3D19827%26typ%3Du

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

najważniejszymi aglomeracjami. Dla Małopolski daje to potencjalne możliwości uruchomienia nowych inwestycji w infrastrukturę kolejową, pozwalających podnieść dostępność regionu na zewnątrz, choć występują obawy, że CPK mógłby stanowić poważną konkurencję dla portu lotniczego Kraków-Balice¹⁹².

Z rozwojem centrów multimodalnych silnie powiązana będzie dalsza integracja systemu transportowego w ramach obszaru funkcjonalnego Krakowa. Działania w tym zakresie zostały uwzględnione w ramach strategii ZIT KrOF oraz projekcie wojewódzkiej strategii). Dotyczy to **także rozbudowy Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej, której trasy będą obejmowały także stację węzłową Kraków-Batowice** (na pograniczu gminy Zielonki i Krakowa). W jej ramach utworzone zostaną nowe terminale oraz stacje „parkuj i jedź”, pozwalające na przesiadkę z własnego samochodu do transportu publicznego¹⁹³. Powszechność tych rozwiązań w długiej perspektywie może także przysłużyć się ograniczeniu ruchu pojazdami indywidualnymi w miastach, ograniczeniu hałasu czy zanieczyszczeń spalinami.

Plan rozwoju elektromobilności

W najbliższym dziesięcioleciu stopniowo będzie wdrażany plan rządu zakładający rozwój elektromobilności jako elementu wdrażania niskoemisyjnego transportu¹⁹⁴. Program Rozwoju Elektromobilności ma na celu podniesienie powszechności pojazdów zasilanych paliwami alternatywnymi. Do 2025 r. oczekuje się na polskich drogach obecności 1 mln nowych pojazdów elektrycznych. Równocześnie będzie to wymagało zagwarantowania powszechnego dostępu do stacji ładowania. Do początku 2022 r. w samorządach gminnych (gminy pow. 50 tys. mieszkańców, zgodnie z założeniami Programu, 10 % pojazdów wykorzystywanych przez urzędy będzie musiało posiadać napęd elektryczny. Środki na ten cel mają zostać uwzględnione w ramach realizacji miejskich i gminnych strategii elektromobilności. Tylko w roku 2019 r. w ramach projektu GEPARD II na ich opracowanie, oraz inne działania w tym zakresie 218 ośrodków w Polsce pozyskało blisko 12 mln zł¹⁹⁵. **W lutym 2019 r. w gminie Zielonki wykonano pierwsze zadanie w ramach rozwoju elektromobilności: uruchomiony został ogólnodostępny punkt ładowania pojazdów przy Urzędzie Gminy**¹⁹⁶.

¹⁹² <http://aerobus.pl/centralny-port-komunikacyjny-konkurencja-dla-najwiekszych-lotnisk-w-europie/>

¹⁹³ Program Strategiczny Transport i Komunikacja,

https://www.malopolska.pl/_userfiles/uploads/Rozwoj%20Regionalny/PS%20TIK_16.10.2018.pdf

¹⁹⁴ <https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/elektromobilnosc-w-polsce>

¹⁹⁵ <http://nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/srodki-krajowe/programy-priorytetowe/gepard-ii-transport-niskoemisyjny-czesc-2/informacje-o-naborze/>

¹⁹⁶ <https://zielonki.pl/index.php/10-aktualnosci/5808-elektromobilne-zielonki-czyli-pierwsza-stacja-ladowania-samochodow-elektrycznych-uruchomiona>

Czynniki środowiskowe

Zmiana klimatu

Analizy dotyczące podnoszenia się średniej temperatury powietrza wskazują na dalszy jej wzrost przynajmniej przez najbliższe kilkadziesiąt lat¹⁹⁷, zwłaszcza w przypadku braku podejmowania radykalnych działań pozwalających wstrzymać ten niekorzystny proces. Zmiany pogodowe już prowadzą w Polsce do większej częstotliwości anomalii (wichury, trąby powietrzne), gwałtownych burz, długotrwałych upałów i związanych z nimi pożarów i susz¹⁹⁸. **W Gminie Zielonki częstym problemem są podtopienia wynikające z nawałnic i ulewnych opadów deszczu (m.in. fala powodziowa w 2013 r.¹⁹⁹ czy błyskawiczna powódź w 2018 r.).** Tylko w kwietniu 2020 r. ogłoszono zagrożenie znacznego ograniczenia zasobów wody²⁰⁰, a w Biebrzańskim Parku Narodowym spłonęło 6000 ha terenów chronionych²⁰¹. Choć trudno dokonać oceny dalszego tempa i kierunku zmian klimatycznych, wskazuje się na konieczność wdrażania działań ograniczających ryzyko pogłębienia się problemu obejmującego cały glob. Pozytywne praktyki rozpoczynają się na szczeblu lokalnym. Np. Kraków czy też Bełchatów wdrażają strategie/plany adaptacji miasta do zmian klimatycznych²⁰². Zawarte w nich środki zaradcze mają sprawić, że miasta będą bardziej odporne m.in. na rosnące temperatury, złą jakość powietrza czy też gwałtowne, skrajne zjawiska, jak np. powodzie czy ograniczenia zasobów wody spowodowane suszami.

Poprawa jakości powietrza jako pierwszoplanowy element strategii działania gmin KrOF

Gminy tzw. „obwarzanka krakowskiego” wspólnie tworzą obszar posiadający jedno z najwyższych poziomów stężeń pyłów zawieszonych, w tym PM 10, zarówno w skali Europy, jak i całego globu. Pomimo wdrażania nowych uregulowań – takich jak Programy Ograniczania Niskiej Emisji – dotychczasowe działania na rzecz poprawy powietrza wciąż okazują się niewystarczające, na co wskazują m.in. prognozy CALPUFF²⁰³. Potwierdzają to badania Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Wynika z nich, że m.in. między 2017 a 2018 rokiem, pomimo wprowadzanych regulacji, nie zaobserwowano istotnych zmian²⁰⁴. **Dla gminy Zielonki i powiatu krakowskiego w ostatnich latach kilkakrotnie ogłaszano 1 stopień zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza²⁰⁵.**

Dla zwiększenia efektywności podejmowanych działań kluczowe będzie dalsze wdrażanie programu Czyste Powietrze. Ponadto, m.in. w wyniku realizowanych kampanii społecznych, podnosi się świadomość Polaków dotycząca zagrożeń wynikających z zanieczyszczenia powietrza. W wielu ośrodkach zakładane są tzw. alarmy smogowe (np. Zabierzowski, Skawiński

¹⁹⁷ <https://www.ipcc.ch/srccl/chapter/summary-for-policymakers/>

¹⁹⁸ <http://klimada.mos.gov.pl/zmiany-klimatu-w-polsce/przyszle-zmiany-klimatu/>

¹⁹⁹ <https://zielonki.pl/index.php/10-aktualnosci/638-podtopienia-24-czerwca-w-gminie-zielonki>

²⁰⁰ <https://zdrowie.wprost.pl/bezpieczenstwo-zywnosci/10319961/susza-nasza-powszednia.html>

²⁰¹ <https://tvnmeteo.tvn24.pl/informacje-pogoda/polska,28/trwa-dogaszanie-ognia-w-biebrzanskim-parku-narodowym-dlaczego-plonely-bagna-i-jak-chronic-te-tereny,320297,1,0.html>

²⁰² <https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/248569/karta>

²⁰³ Zawarte w projekcie SRWM 2030

²⁰⁴ <http://krakow.pios.gov.pl/2019/04/02/perspektywy-jakosci-powietrza-w-krakowie/>

²⁰⁵ M.in. <https://zielonki.pl/index.php/10-aktualnosci/5620-1-stopien-zagrozenia-zanieczyszczeniem-powietrza-dla-malopolski-polnocnej-obowiazuje-2018-12-07-od-godz-0-do-24>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

czy Alarm Smogowy Zielonki)²⁰⁶, skupione na tym zagadnieniu, z kolei lokalne władze decydują się na inicjowanie konsultacji w zakresie uchwał antysmogowych²⁰⁷. To pozytywne trendy, które jednak będą zahamowywane przez deficyt skutecznych, egzekwowalnych regulacji w obrębie Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego, umożliwiających powstrzymanie przemieszczania się zanieczyszczeń pomiędzy sąsiadującymi gminami²⁰⁸.

Pojawianie się ubóstwa energetycznego

Według analiz prowadzonych w 2016 r.²⁰⁹ ponad 12% Polaków mogło być dotkniętych ubóstwem energetycznym. Osoby te miały ograniczone możliwości (m.in. ze względów finansowych) zaspokojenia swoich potrzeb energetycznych, obejmujących m.in. zachowanie właściwego standardu ciepła w mieszkaniu czy czerpaniu energii z innych źródeł. Wysokie koszty termomodernizacji sprawiają, że domy wielu z nich cechowała niska efektywność energetyczna.

Szansą dla tej grupy są programy subwencyjne, dla których jednak zakłada się wysoki wkład własny, wynoszący nawet 20% poniesionych kosztów²¹⁰. W innych przypadkach refundację (czasem pełną) można uzyskać po dokonaniu wymiany źródeł energii. Dla osób o najniższych dochodach jest to zasadnicza bariera dostępu²¹¹. W nadchodzącej dekadzie zapewnienie skutecznych narzędzi wsparcia w tym zakresie (systemy dotacji, obniżanie opłat itp.) stanie się warunkiem umożliwiającym dokonywanie wymiany pieców i prowadzenia termomodernizacji przez te osoby, a w konsekwencji przyczyni się to do wzmocnienia rezultatów prowadzonych programów ograniczania niskiej emisji²¹². **W Gminie Zielonki już podejmuje się szereg działań umożliwiających mieszkańcom – zwłaszcza tym mniej mającym - pozyskać dofinansowanie na modernizację ogrzewania w swoich domach (do września 2019 r. 427 umów na wymianę pieców w ramach programu „Ograniczanie niskiej emisji w gminie Zielonki”).**

²⁰⁶ <https://smoglab.pl/w-zielonkach-powstal-alarm-smogowy-chcialam-uciec-przed-krakowskim-smogiem/>

²⁰⁷ <https://powietrze.malopolska.pl/antysmogowa/>

²⁰⁸ Strategia Rozwoju Krakowa 2030.

²⁰⁹ <https://www.gov.pl/attachment/6c6e6567-5f87-4e7a-bf5b-03861670888c>

²¹⁰ <http://odpowiedzialnybiznes.pl/artykuly/polskie-wyzwania-ubostwo-energetyczne-i-odnawialne-zrodla-energii/>

²¹¹ https://www.cire.pl/pliki/2/2018/ubostwo_energetyczne_w_polsce_raport_03_09_2018.pdf

²¹² <https://ungc.org.pl/info/ubostwo-energetyczne-kontekście-zanieczyszczenia-powietrza-polsce-piotr-lewandowski-prezes-instytutu-badan-strukturalnych/>

Czynniki prawne

Zmiany w prawie podatkowym

Zniesienie obowiązku płacenia podatku dochodowego przez osoby do 26 r.ż. czy wprowadzenie nowych progów podatkowych to tylko jedne z ważniejszych modyfikacji prawa podatkowego dokonanych w ostatnim pięcioleciu²¹³. Dla jednostek samorządu terytorialnego CIT oraz PIT stanowią ważne źródło dochodów, w wyniku czego podjęte na szczeblu krajowym decyzje w wysokim stopniu wpływają na stan finansów gminnych. Szacuje się, że łącznie polskie samorządy na tych regulacjach mogą stracić ok. 4 mld złotych (analiza Związku Miast Polskich²¹⁴). **W obliczu tego wyzwania Urząd Gminy m.in. aktywnie promuje rozliczanie się przez mieszkańców w Gminie Zielonki²¹⁵.**

Polski system podatkowy jest klasyfikowany w skali globu jako jeden z najbardziej zbiurokratyzowanych. Obrazuje to m.in. raport Banku Światowego oraz PWC²¹⁶ sporządzony w 2018 r., z którego wynika, że przedsiębiorca w Polsce przeznaczają na formalności związane z podatkami ponad 330 godzin w roku – średnia dla wszystkich krajów wyniosła 234 godziny.

Dynamicznie dokonywane zmiany regulacji podatkowych będą nadal stanowić wyzwanie zarówno dla instytucji publicznych, podmiotów prywatnych, ale również dla pracowników, zmuszonych do nieustannego dostosowywania się do nowych uwarunkowań.

Niestabilność regulacji w sferze planowania przestrzennego

Negatywne procesy przestrzenne, jak m.in. *urban sprawl*, nieuporządkowany rozwój zabudowy czy utrzymująca się słaba kondycja planowania powodują, że od lat trwa w Polsce dyskurs o wymiarze politycznym i naukowym dotyczący wizji regulacji polityki przestrzennej. Wskazuje się na niezbedność przygotowania instrumentów prawnych, umożliwiających ograniczenie powyższych zjawisk²¹⁷.

Tylko w ostatnich latach wprowadzano kilkanaście zmian systemu prawnego w zakresie prowadzenia polityki przestrzennej – to element wzmacniający niestabilność prawodawstwa w tym zakresie, prowadzący do nawarstwiania się regulacji, przy utrzymywaniu się niskiej ich efektywności i stopnia egzekwowania. Wiele uwagi poświęcono wprowadzeniu Kodeksu Urbanistyczno-Budowlanego, którego projekt odrzucono ostatecznie w roku 2018²¹⁸. Na początku 2020 r. jednym z rozważanych rozwiązań (w ramach nowelizacji ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju) jest zintegrowanie planowania przestrzennego ze strategiami rozwoju²¹⁹.

²¹³<https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/podatki-osobiste/pit/3002164,2,8-najwazniejszych-zmian-podatkowych-20192020.html>

²¹⁴<https://www.portalsamorzadowy.pl/prawo-i-finanse/analiza-ile-naprawde-straca-samorzady-na-podatku-pit,130353.html>

²¹⁵ <https://www.pitax.pl/rozlicz/urząd-gminy-zielonki/>

²¹⁶ <https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications/paying-taxes-2020/overall-ranking-and-data-tables.html>

²¹⁷ Wskazuje na to KSRR i KPZK 2030.

²¹⁸ <https://serwisy.gazetaprawna.pl/nieruchomosci/artykuly/1179249,zmiany-w-prawie-budowlanym-a-kodeks-urbanistyczno-budowlany.html>

²¹⁹ <http://urbnews.pl/planowanie-przestrzenne-rozwojem/>

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Zielonki

Nieobligatoryjność sporządzania planów miejscowych staje się przyczyną niewydolności planowania na poziomie lokalnych samorządów²²⁰. Prowadzi to do powstawania inwestycji, których obecność szkodzi otoczeniu, a ich realizacja jest często nieodwracalna. Powszechność wykorzystywania decyzji administracyjnych dotyczących warunków zabudowy oraz zagospodarowania terenu jest jedną z głównych przyczyn nasilenia chaosu przestrzennego, ale także powoduje wzrost kosztów funkcjonowania samorządu i podnosi ryzykowność realizowanych w ten sposób inwestycji. **Studium kierunków i uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy Zielonki podkreśla np. problem narastających konfliktów przestrzennych spowodowanych rozbudową obiektów prowadzenia działalności gospodarczej; równocześnie nieuregulowana rozwój zabudowy doprowadził do znacznego ograniczenia powierzchni możliwych do przeznaczenia na nowe inwestycje, w tym także mieszkaniowe.** Powyższe wyzwania są podkreślane również m.in. w KSRR 2030.

Wśród pozytywnych trendów zauważa się jednak rosnącą popularność wprowadzania tzw. uchwał krajobrazowych, które mogą m.in. zawierać regulacje dotyczące obecności i wyglądu reklam w przestrzeni gminy, jak również przedstawiać standardy wizualne pozwalające utrzymać spójność estetyczną obszaru i przywrócić ład przestrzenny.

²²⁰ Na podstawie KPZK 2030.